

Elevene svarer!

Analyse av Elevundersøkelsen 2009

Oxford Research AS

Oxford Research er et skandinavisk konsultentselskap som ble etablert i 1995 i København, og som også har kontorer i Norge (Kristiansand) og Sverige (Stockholm). Oxford Research dokumenterer og utvikler kunnskap i analyser, foretar evalueringer og utredninger slik at politiske og strategiske aktører får et bredere beslutningsgrunnlag.

Se www.oxford.no for mer informasjon om selskapet.

Tittel: Analyse av Elevundersøkelsen 2009
Oppdragsgiver: Utdanningsdirektoratet
Prosjektperiode: Mai-september 2009
Prosjektleder: Inger-Johanne Danielsen
Prosjektteam: Einar M. Skaalvik, Per E. Garmannslund og Tor Egil Viblemo

Forord

Elevundersøkelsen er en nettbasert undersøkelse der elever i grunnskolen og videregående skole har fått mulighet til å vurdere sitt eget læringsmiljø. Undersøkelsen er obligatorisk ved 7. og 10. trinn i grunnskolen og for elever på videregående trinn 1 i videregående skole. For øvrige trinn er undersøkelsen frivillig.

Oxford Research har i samarbeid med professor Einar M. Skaalvik ved Pedagogisk Institutt, NTNU, gjennomført denne analysen av resultatene fra Elevundersøkelsen våren 2009. Analysen er basert på svarene fra elever fra 5. trinn til videregående trinn 3 i den videregående skolen.

Inger-Johanne Danielsen har vært prosjektleder. Per Garmannslund og Tor Egil Viblemo har vært prosjektmedarbeidere, mens professor Einar M. Skaalvik har hatt ansvaret for den fagspesifikke analysen innenfor temaet læringsmiljø.

Oppdragsgiver har kommet med verdifulle innspill til denne rapporten. I den forbindelse takker vi spesielt Petter Haagensen ved Utdanningsdirektoratet for godt og konstruktivt samarbeid. Konklusjoner og vurderinger i rapporten står likevel for utredernes regning.

Vi vil spesielt takke alle elevene som har bidratt med informasjon og data til undersøkelsen, og samtidig rette en takk til Utdanningsdirektoratet for oppdraget.

Kristiansand, september 2009

Harald Furre

Oxford Research AS

Leserveiledning

Denne rapporten inneholder en mengde informasjon og data. I årets rapport har vi presentert resultatene i den deskriptive delen (kapittel 4) på samme måte som de fremkommer i Skoleporten. Dette er gjort for å kunne sammenholde de to presentasjonsformene. Videre er omfanget av presentasjonen i dette kapitlet begrenset til de spørsmålene som ligger til grunn for indeksene i Skoleporten. En fullstendig oversikt over resultatene for det enkelte spørsmål er inkludert som et vedlegg.

I innledningskapitlet blir hensikten med og gjennomføring av Elevundersøkelsen gjennomgått, og en stikkordsmessig oppsummering av noen av de viktigste funnene blir gjengitt. I kapittel 2 gis en presentasjon av datamaterialet og bakgrunn for analysene, mens kapittel 3 er en mer inngående analyse av læringsmiljøet i skolen. Kapittel 4 vil, i tillegg til deskriptive analyser, inneholde undersøkelse av samvariasjon i elevenes svar med et utvalg bakgrunnsvariabler. I kapittel 5 presenteres resultatene fra en analyse med fokus på spørsmålene som omhandler mobbing og diskriminering.

Innhold

Kapittel 1. Innledning.....	7
1.1 Hensikten med Elevundersøkelsen.....	9
1.2 Gjennomføringen av Elevundersøkelsen.....	9
1.3 Forklaring av sentrale begreper.....	10
1.4 Skoleporten.....	10
1.5 I korte trekk - hva forteller Elevundersøkelsen?	13
Kapittel 2. Om datamaterialet	17
2.1 Svar pr. trinn.....	17
2.2 Vekting	19
2.3 Vurdering av datamaterialet.....	19
2.4 Svar pr. utdanningsprogram	21
2.5 Svar pr. kjønn	21
2.6 Kopling av ekstra variabler.....	22
2.7 Analyser av sammenhenger.....	23
Kapittel 3. Bruk av arbeidsplaner og tilpassing av undervisningen: betydning for motivasjon og innsats.....	25
3.1 Datagrunnlaget for analysene.....	25
3.2 Sammenheng mellom skolenes bruk av arbeidsplaner og tilpasset opplæring.....	26
3.3 Elevenes forhold til lærerne, motivasjon for skolearbeidet, innsats og utholdenhet og karakterer.....	33
3.4 Drøfting.....	36
Kapittel 4. Deskriptiv analyse av spørsmål som inngår i Skoleporten.....	38
4.1 Trivsel.....	41
4.2 Elevdemokrati	49
4.3 Fysisk Læringsmiljø	60
4.4 Mobbing.....	79
4.5 Motivasjon	82
4.6 Faglig veiledning.....	97
4.7 Medbestemmelse.....	105
4.8 Karriereveiledning.....	111
Kapittel 5. Mobbing og diskriminering.....	116
5.1 Hvem opplever elevene seg mobbet av?	117
5.2 Diskriminering.....	118

Figuroversikt.....	120
Referanser	123

Kapittel 1. Innledning

Stortinget vedtar mål og rammer for norsk utdanning. Kunnskapsdepartementet har ansvaret for å gjennomføre denne politikken, og å nå målene innen de rammer som er satt. Innenfor disse rammene kan kommunen, skolen og lærerne øve innflytelse på lærestoff og arbeidsmåter. Skolene kan således være relativt ulike, og derigjennom oppfattes ulikt både av lærere, foreldre og elever.

Elevundersøkelsen er opprettet som en del av et helhetlig nasjonalt kvalitetsvurderingssystem, hvor elevene i den norske skole får mulighet til å si sin mening om skolen de går på og hvordan de trives der.

Målgruppen for analysen av Elevundersøkelsen er lærere, skoleledere, foreldre, skoleeiere og nasjonale myndigheter, både på politisk og administrativt nivå. Lærere og foreldre er ”nye” målgrupper for analysen sett i forhold til analysene i 2004-2007. Rapportens mange målgrupper gjør struktureringen av rapporten til en utfordring. Ikke alle vil lese hele rapporten fra perm til perm, og mange vil bruke den som et oppslagsverk.

På bakgrunn av den utvidede målgruppen (lærere og foreldre) for årets analyse av Elevundersøkelsen og de kommende analysene, har vi derfor vektlagt at analyseresultatene på en enkel måte kan knyttes til resultatene slik de ligger i Skoleporten. Dermed vil skolene enkelt kunne sammenholde egne resultater med nasjonale resultater og kunne knytte resultatene til forklarende og utdypende tekster om innholdet i analysene. Dette har vi forsøkt å ta hensyn til ved måten rapporten er strukturert og presentert på.

Spørreskjemaene som ble benyttet i Elevundersøkelsen i 2005 og 2006 var identiske. Det ble imidlertid foretatt en omfattende revidering av skjemaet i undersøkelsen i 2007. Revideringen innebar blant annet at det konsekvent ble innført 5-punktskala på samtlige spørsmål. I tillegg utelot man en del av spørsmålene som inngikk i skjemaet som ble benyttet i 2005 og 2006, samt at noen nye ble inkludert. Spørreskjemaet i 2009 var tilnærmet identisk med spørreskjemaet i 2007 og 2008. Det eneste som skiller spørreskjemaet i 2009 med skjemaene i 2007 og 2008 er at det i 2009 ble inkludert spørsmål om opplevd diskriminering på grunn av funksjonshemming, religion, livssyn eller seksuell orientering. At dette var eneste endringer i skjemaet, muliggjør undersøkelse av endringer fra 2007 til 2009 på samtlige øvrige spørsmål i undersøkelsen.

Med en slik revideringsprosess sikrer man trolig en høyere kvalitet i skjemaets innhold. Ulempen ved slike endringer er imidlertid at det vanskeliggjør mulighetene for å undersøke endringer over tid. Det innebærer således at muligheten for å sammenstille resultater over tid er begrenset i denne analysen. Forutsetningene for å sammenstille resultater er at variablene er identiske. Det betyr at både spørsmålsformulering og svaralternativ skal være helt likt i de ulike årene.

Ved å sammenligne resultatene over flere år, vil en kunne se om det er noen tendenser til endring. I datamaterialet som ligger til grunn fra Elevundersøkelsen kan en ikke uten videre sammenligne data fra 2007, 2008 og 2009 med data fra de foregående årene pga endringer i spørreskjemaet. Siden spørreskjemaet i 2009 er tilnærmet identisk med spørreskjemaet i 2007 og 2008 får vi mulighet til å sammenlikne resultatene på tvers av disse tre årene. For at sannsynligheten for å avdekke reelle endringer

øker med antall år, velger vi å sammenlikne resultatene mellom 2007 og 2009. Det er da ikke resultatene i det enkelte år som er interessante, men endringer mellom årene og mulige trender som kan avdekkes. I Elevundersøkelsen er forskjellene i resultater mellom de enkelte år liten, men selv små forskjeller vil over tid være interessante dersom det kan avdekkes en trend eller utvikling.

Når det gjelder temaområdet mobbing, har dette vært et mye omtalt politisk satsingsområde de senere årene og er derfor et svært interessant område for undersøkelse i utviklingsøyemed. I denne rapporten vil vi derfor presentere utviklingen innenfor temaområdet mobbing og diskriminering mer utfyllende.

Elevundersøkelsen er kun obligatorisk for 7. trinn, 10. trinn og videregående trinn 1. Videre er ikke spørreskjemaet laget for elever på lavere trinn (selv om noen skoler har valgt å gjennomføre på 3. og 4. trinn). Vår analyse inneholder derfor resultater fra elever på 5. trinn til og med Vg3 i den videregående skolen. Lærlinger er ikke med i undersøkelsen siden de svarer på en egen brukerundersøkelse. Dette er gjort for å få en helhetlig analyse av spørsmålene.

Når det gjelder spørreskjemaet er dette inndelt etter to ulike spørsmålskategorier. For det første inneholder skjemaet et sett obligatoriske spørsmål. I tillegg inneholder skjemaet for ungdomstrinnet og videregående skole et sett tilleggsspørsmål som skolene kan benytte om de ønsker å fordype seg i ett eller flere områder. Tilleggsspørsmålene knytter seg til temaområdene motivasjon, læring samt vurdering.

I presentasjonen av resultatene fra undersøkelsen har vi innført visse endringer fra analysen i fjor. Et formål i analysen og presentasjonen av Elevundersøkelsen 2009 er å knytte analyseresultatene på en enkel måte til resultatene slik de presenteres i Skoleporten. Tematisk er resultatene inndelt etter indikatorene som ligger i Skoleporten. Først presenteres resultatene for indikatorene og temaet på samme måte som i Skoleporten. Resultatene illustreres med samme grafikk som i Skoleporten. Deretter presenteres resultatene for hvert spørsmål som indikatorene består av. Resultatene vil vises for utvalget i sin helhet, det vil si alle elevene som har svart på undersøkelsen fra 5. trinn til Vg3. I tillegg presenteres resultatene for elevene på hvert av de obligatoriske trinnene i undersøkelsen, det vil si de samme trinnene som vises i Skoleporten. I analysen av Elevundersøkelsen 2009 har vi også testet om det er sammenheng mellom resultatene og et utvalg bakgrunnsvariabler samt om elevenes svar har endret seg på en signifikant måte fra 2007.

Hovedfokus for fordypningstema har i 2009 vært å undersøke hvordan ulike forhold ved elevenes læringsmiljø kan påvirke deres karakterer, innsats og motivasjon.

Fordi Elevundersøkelsen kun er obligatorisk å svare på for elevene på 7. trinn, 10. trinn og Vg1, er trinnene representert i ulik grad i undersøkelsen. For at ikke svarene på de obligatoriske trinnene skal tillegges mer vekt enn svarene fra elevene på de frivillige trinnene, har vi vektet resultatene i undersøkelsen. Se kapittel 2.2 for ytterligere informasjon.

Resultatene fra tilleggsspørsmålene og de spørsmål som ikke presenteres som indekser i Skoleporten, vil presenteres i et vedlegg ved siden av rapportens hoveddel. I tillegg vil frekvensfordelinger for hvert enkeltspørsmål som inngår i indeksene i Skoleporten utgjøre en del av vedlegget. I rapporten fra 2008 ble disse presentert i hovedrapporten, men av hensyn til brukervennlighet og tilgjengelighet, besluttet Utdanningsdirektoratet og Oxford Research at disse i stedet skulle plasseres i vedlegget i årets rapport. Ved tolking av tilleggsspørsmålene er det viktig å være klar over at det at det er valgfritt for hver enkelt skole å ha med spørsmålene, og at det vil kunne

påvirke resultatene. Det kan tenke seg at skolene som frivillig velger å ha med ekstra spørsmål skiller seg systematisk fra de som ikke tar med disse spørsmålene.

Vi vil i denne rapporten presentere resultatene med bruk av gjennomsnitt for indekser og for enkeltspørsmålene som inngår i disse. Slike analyser vil som nevnt gjøres både for hvert av trinnene som er obligatoriske for undersøkelsen, samt for utvalget i undersøkelsen i sin helhet. I førstnevnte analyse vil utvalget bestå av 7. trinn, 10. trinn og Vg1. Vi har dessuten gjennomført undersøkelser av hvorvidt elevenes svar varierer med ulike bakgrunnsvariabler. I de tilfellene hvor vi avdekker signifikante sammenhenger mellom elevenes svar og de utvalgte bakgrunnsvariablene, vil resultatene presenteres grafisk i rapporten med bruk av gjennomsnitt eller frekvensfordelinger, alt etter hva som er mest hensiktsmessig. I de tilfellene hvor datagrunnlaget tillater det, har vi videre gjennomført signifikanstester av forskjellene i resultatene mellom årene 2007 og 2009. Dette ble gjort ved bruk av "effektstørrelse" (se kapittel 2.8) og dersom det avdekkes signifikante forskjeller i elevenes svar mellom de ulike årene, vil dette kommenteres i teksten.

Ved henvisning til grunnskolen og videregående skole i figurene, er naturlig nok kun trinnene som har besvart undersøkelsen inkludert, henholdsvis 5. til 10. trinn og Vg1 til Vg3.

1.1 Hensikten med Elevundersøkelsen

Utgangspunktet for Elevundersøkelsen er forståelsen av at elevenes skole- og læringsmiljø påvirker kvaliteten på opplæringen. Hensikten med Elevundersøkelsen er dermed at elevene skal kunne påvirke sin opplæring på skolen gjennom å si sin mening om forhold som er viktige for å lære og for å trives.

Gjennom Elevundersøkelsen har myndighetene skaffet seg et redskap for:

- (a) å belyse elevenes læringsmiljø på skolen og
- (b) å analysere systematiske sammenhenger mellom elevenes læringsmiljø og deres opplevelse av skolen.

Hensikten med analysene er å bruke disse i arbeidet med å bedre læringsmiljøet, utvikle medinnflytelse på undervisningen og øke læringsutbyttet. Dette krever oppfølging av resultatene som foreligger etter undersøkelsen. Resultatene for hver skole kan skoler og skoleeiere finne ved pålogging fra internettsiden www.udir.no/undersokelser. Elever og lærere oppfordres til å diskutere resultatene for sin skole i den enkelte elevgruppe. Lærere og elever kan da sammen komme frem til hvilke tiltak som er viktige i den aktuelle elevgruppen.

I tillegg til Elevundersøkelsen er det også utarbeidet et spørreskjema som rettes mot lærere og ett rettet mot foreldre. Skoler som har gjennomført disse vil ha et enda bedre utgangspunkt for forbedringsarbeidet. Denne rapporten omfatter ikke disse undersøkelsene.

1.2 Gjennomføringen av Elevundersøkelsen

Etter opplæringsloven er skoleeiere/ skoleledere med ansvar for elever på 7. og 10. trinn og på Vg1 pålagt å gjennomføre Elevundersøkelsen. Dette gjelder både offentlige og private skoler, jf. forskrift til opplæringsloven § 2-3 og forskrift til privatskoleloven § 2-3. Elevundersøkelsen er en del av det

nasjonale kvalitetsvurderingsystemet, og det er obligatorisk å gjennomføre denne undersøkelsen i tidsrommet 15. januar til 1. mai.¹

På høsten åpnes det også for frivillig deltakelse i Elevundersøkelsen. Skolen gjennomfører undersøkelsen ved at hver elev får oppgitt et brukernavn som de bruker for å logge seg på spørreskjemaet. Når elevene har fylt ut hele skjemaet blir brukernavnet slettet og det vil ikke være mulig å finne tilbake til avsenderen. Selve undersøkelsen og veiledning til gjennomføringen ligger tilgjengelig for skoler og skoleeiere på nettstedet www.udir.no/undersokelser.

1.3 Forklaring av sentrale begreper

Det brukes en del begreper i Elevundersøkelsen som ikke nødvendigvis er kjent av alle leserne. Vi vil her forklare noen sentrale begreper.

Obligatoriske spørsmål og tilleggsspørsmål i Elevundersøkelsen:

Spørreskjemaet i Elevundersøkelsen er inndelt etter to ulike spørsmålskategorier. For det første inneholder skjemaet en mengde obligatoriske spørsmål. I tillegg inneholder skjemaet for ungdomstrinnet og videregående skole et utvalg tilleggsspørsmål som skolene kan benytte om de ønsker å fordype seg i ett eller flere områder.

Læringsmiljø: Læringsmiljø er summen av alle de forhold som kan tenkes å virke inn på elevenes muligheter til å tilegne seg kunnskap samt fysisk og psykisk helse.

Statistisk signifikans: Ved statistisk signifikans undersøker vi om sammenhengene som avdekkes er ”reelle” eller tilfeldige, og om de er gyldige utover de enhetene som inngår i analysen; Hvor sannsynlig er det at egenskapene i utvalget avspeiler egenskapene i den ukjente populasjonen?

Reliabilitet og validitet: Mens reliabilitet dreier seg om hvorvidt målingene er nøyaktige nok, er validitet et spørsmål om vi måler det vi faktisk ønsker å måle.

Cronbachs alpha: Et statistisk mål på en skalas homogenitet eller indre konsistens. Det vil si et mål på i hvilken grad alle spørsmål eller påstander som inngår i en skala (eller indeks) faktisk måler det samme begrepet.

Indeks: Et sammensatt mål som består av flere variabler (spørsmål).

Indikator: Hver enkelt variabel (spørsmål) i en indeks kalles en indikator.

1.4 Skoleporten

Skoleporten er Utdanningsdirektoratets nettsjeneste der skoler og skoleeiere finner relevante og pålitelige data om grunnopplæringen. Disse dataene er hentet fra Elevundersøkelsen samt fra andre relevante kilder. Målet med Skoleporten er at skoler, skoleeiere, foreldre, elever og andre interesserte skal få tilgang til sentrale nøkkeltall for grunnopplæringen, og at skoler og skoleeiere skal få lett tilgang til informasjon til det lokale kvalitetsvurderingsarbeidet, jf Opplæringslovens § 13-10 og forskrift om virksomhetsbasert vurdering.

¹ http://www.utdanningsdirektoratet.no/Brev/_Brukerundersokelser/Brukerundersokelsene-varen-2009/

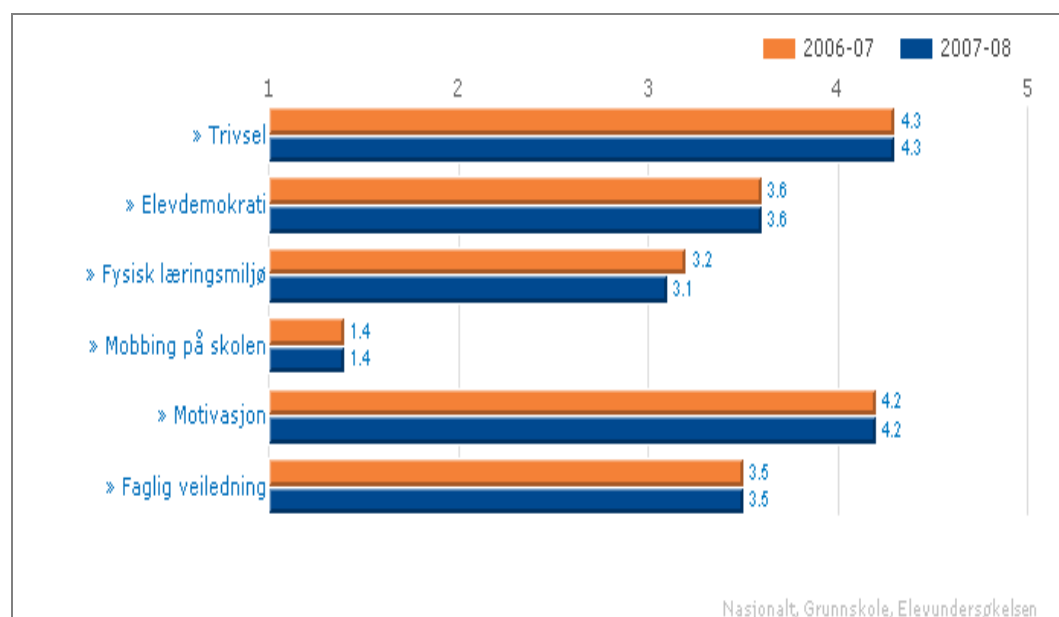
Skoleporten er en sentral del av det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet og inneholder data innenfor områdene læringsutbytte, læringsmiljø, gjennomføring i videregående skole, ressurser og skolefakta.

Den delen av Skoleporten som er knyttet til Elevundersøkelsen, baseres på en del av de obligatoriske spørsmålene i undersøkelsen. Spørsmålene er sortert i temaer som presenteres som indekser.

I Skoleporten kan man få frem figurer og resultater fordelt i forhold til kjønn (gutt eller jente) og trinn (om det er 7. trinn, 10. trinn og videregående trinn 1). Videre kan man få frem resultater og figurer i forhold til skoleslag (offentlig eller privat).

Figur 1 er hentet fra Skoleporten og illustrerer hvordan resultatene fremstilles på dette nettstedet.

Figur 1 Eksempel på figur og fremstilling: Nasjonalt, grunnskole.

Resultatene som det her vises til i Skoleporten, gjelder for samtlige av de obligatoriske trinnene i Elevundersøkelsen, det vil si 7., 10. trinn og Vg1. Når det gjelder spørsmål som måler medbestemmelse og karriereveiledning, er disse kun stilt til elevene på 10. trinn og Vg1.

Fra 2008 har det fra Utdanningsdirektoratet sin side blitt understreket et behov for at analysen av Elevundersøkelsen i større grad enn tidligere skal følge samme oppbygging og logikk som Skoleporten, for på denne måten å kunne utfylle og supplere hverandre. Som nevnt ovenfor har vi derfor valgt samme design for fremstilling av resultater i denne rapporten. I årets analyse har vi som nevnt ovenfor også valgt å presentere resultatene fra Elevundersøkelsen både på bakgrunn av utvalget for undersøkelsen i sin helhet, det vil si elever fra 5. trinn til videregående skole og på bakgrunn av hvert av de obligatoriske trinnene for undersøkelsen, det vil si 7. trinn, 10. trinn og Vg1 (Som i Skoleporten). Således vil man på en enklere måte kunne sammenholde resultatene med resultatene slik de fremkommer i Skoleporten. I tillegg vil resultatene slik de presenteres i denne rapporten kunne tjene som supplerende og mer utfyllende informasjon i forhold til resultatene i Skoleporten.

I gjengivelsen av resultatene, benyttes også samme oppbygging som i Skoleporten. Resultatene gjengis ved bruk av gjennomsnitt både for indekser og enkeltspørsmål. Fordi et gjennomsnitt ikke er et like intuitivt mål på resultat som frekvensfordelinger på kvali-

tative indekser, er det nødvendig med en beskrivelse av hvordan resultatene i rapporten kan forstås.

Under figurene i Skoleporten er det angitt hvordan svarskalaen skal forstås. I Skoleporten er skalaen angitt med verdiene: 1-5. Høy verdi betyr positivt resultat for alle indeksene unntatt mobbing. Når det gjelder mobbing, betyr lav verdi liten forekomst av mobbing.

Hva betyr det så eksempelvis at skåren på spørsmålet om elevene trives på skolen er 4,2 på nasjonalt nivå?

På dette spørsmålet kunne elevene velge å krysse av for et av fem følgende alternativer:

”Trives svært godt” – ”Trives godt” – ”Trives litt” – ”Trives ikke noe særlig” – ”Trives ikke i det hele tatt”.

Hvert av disse svaralternativene har blitt gitt en verdi. I Elevundersøkelsen og i Skoleporten er skalaen for verdier angitt med verdiene: 1-5. For spørsmålet ”Trives du godt på skolen?” er svaralternativene gitt følgende verdier: 1=”Trives ikke i det hele tatt”. 2=”Trives ikke noe særlig”. 3=”Trives litt”. 4=”Trives godt”. 5=”Trives svært godt”.

I Skoleporten og Elevundersøkelsen har rekkefølgen mellom verdiene betydning, men ikke avstanden. Det innebærer for eksempel at en kan si at en verdi på variabelen er større enn en annen verdi, uten at man kan si hvor mye større denne er. På en fempunktsskala er fire større enn tre, men man kan ikke si at avstanden mellom tre og fire er lik avstanden mellom to og tre.

Dette innebærer at en ikke kan tolke resultatene som en kontinuerlig skala der hver verdi representerer en fast avstand til andre verdier. Undersøkelsens spørsmål og svaralternativer innebærer at det først og fremst er i hvilken grad elevene trives, er motiverte osv. en kan tolke ut av resultatene.

På grunnlag av svarskalaen som gjelder for trivsel, vil en skåre på 4,2 kunne tolkes i retning av at elevene trives godt på skolen. Dersom skåren deimot hadde vært 4,6, ville konklusjonen vært at elevene trives godt eller svært godt, men mer i retning av svært godt. En skåre på 4,9 ville tolkes som at elevene trives svært godt. Som vi ser er det ikke mulig å tolke resultatene på kvalitative indekser intuitivt med utgangspunkt i gjennomsnitt. Tolkningen må gjøres på grunnlag av en vurdering av hvor resultatet befinner seg på svarskalene samt en mer kvalitativ vurdering av hvorvidt dette er et resultat i positiv retning eller ikke.

Det benyttes tradisjonelle avrundsingsregler i tolkning av resultatene av gjennomsnitt i rapporten. Ut i fra en svarskala fra 1-5, tolkes verdiene på gjennomsnitt slik:

1,0-1,4=1

1,5-2,4=2

2,5-3,4=3

3,5-4,4=4

4,5-5,0=5

1.5 I korte trekk – hva forteller Elevundersøkelsen?

I dette avsnittet summerer vi opp hovedfunnene fra Elevundersøkelsen 2009. Oppsummeringen gjøres som kulepunkter. For flere detaljer henvises det til enkeltkapitler.

I årets analyse av Elevundersøkelsen har vi hatt et hovedfokus på å undersøke hvorvidt og i hvilken grad ulike forhold ved elevenes læringsmiljø påvirker deres karakterer, innsats og motivasjon. Dette er beskrevet i kapittel 3. Ut i fra de data om læringsmiljøet som Elevundersøkelsen gir tilgang til, har vi funnet følgende:

- Bruk av skriftlige arbeidsplaner, for eksempel ukeplaner, har en rekke positive effekter på elevenes opplevelse av skolen og på deres skolearbeid.
- Bruk av arbeidsplaner har økt elevenes følelse av å få hjelp og støtte i skolearbeidet og elevenes kunnskap om målene og kravene knyttet til arbeidet.
- Skriftlige planer brukes som redskap for å gi elevene økt medbestemmelse, men her ser vi svakere sammenhenger enn ønskelig.
- Bruk av arbeidsplaner, gjennom den effekten de har på kunnskap om mål for skolearbeidet og økt mulighet for læreren til å gi veiledning til elever som trenger det, har positiv virkning på tilpassing og på elevenes relasjon til lærerne.
- Vi finner sterk sammenheng mellom elevenes relasjon til lærerne og deres motivasjon og innsats.
- Følgende forhold viser seg å ha stor betydning for at relasjonen mellom lærer og elev skal bli positiv: veiledning, støtte og hjelp når elevene trenger det, kunnskap om mål og krav for skolearbeidet, en adekvat grad av medbestemmelse for elevene og tilpassing av undervisning og arbeidsoppgaver.
- Analysene viser at arbeidsplaner kan brukes bevisst som redskap for å
 - Gi elevene økt grad av medbestemmelse
 - Gi elevene kunnskap om mål og krav knyttet til skolearbeidet.
 - Frigjøre tid til å gi elevene veiledning, støtte og hjelp i skolearbeidet.
 - Tilpasse arbeidet til elevenes forutsetninger, noe som kjennetegnes ved at elevene får utfordringer, men også at utfordringene er realistiske og at elevene opplever å mestre dem hvis de anstrenger seg.

Endringer over tid:

- Analysen tyder på at det ikke har funnet sted signifikante endringer i resultatene på spørsmålene som er inkludert i Skoleporten fra 2007 til 2009.
- Når det gjelder spørsmål som er obligatoriske for elevene å svare på, men som ikke er inkludert i Skoleporten, finner vi kun signifikante forskjeller i resultatene mellom 2007 og 2009 på ett spørsmål. Dette gjelder for spørsmålet om elevene opplever at samtalene med rådgiver har vært nyttige. Spørsmålet er kun stilt til elevene på 9. og 10. trinn og videregående skole. Forskjellen går i retning av at elevene noe oftere opplever samtalene som nyttige i 2009 sammenliknet med 2007 (ES=.36).

Hovedfunn fra den deskriptive fremstilling i kapittel 4 og 5:

Trivsel:

- Elevene i hele utvalget trives godt. Samlet skårer de 4,2 på trivselsindeksen på en skala der høyeste verdi er 5. Blant spørsmålene som inngår i indeksen ”Trivsel” finner vi den høyeste skåren på spørsmålet om hvordan elevene trives i friminuttene/fritimene. Den laveste skåren finner vi på spørsmålet om hvordan elevenes trives sammen med lærerne.
- Høyest grad av trivsel på skolen finner vi blant elevene på 5. trinn der nær 90 % av elevene oppgir at de trives godt eller svært godt på skolen. Lavest grad av trivsel finner vi blant elevene på 10. trinn.
- Elevene på 5. trinn er den elevgruppen som oppgir oftest at de trives med lærerne sine. Nær 85 % av elevene på dette trinnet sier at de trives sammen med lærerne sine i mange eller alle/de fleste fag. For elevene på 10. trinn ser vi at kun i overkant av 60 % av elevene oppgir det samme.
- Elever ved skoler med få undervisningsårsverk oppgir at de oftere trives med lærerne sine enn elever ved skoler med mange undervisningsårsverk. Et slikt funn kan tyde på at elever ved små skoler opplever en mer tett relasjon til lærerne sine, hvilket er sentralt for elevenes innsats og motivasjon.
- Vi finner en sterk korrelasjon mellom antall årsverk på skolen og skoletrinn. Korrelasjonen går i retning av at 5.-7. trinn oftere har et mindre antall undervisningsårsverk enn 8.-10. trinn. Hvorvidt det faktisk er elevene ved skoler med et lite antall undervisningsårsverk oftere oppgir at de trives med lærerne fordi dette oftere er skoler med 5.-7. trinn, kan skyldes at vi har å gjøre med mindre skoler i denne elevgruppen. Det kan også tenkes at elevene på 5.-7. trinn opplever en tettere relasjon til lærerne sine fordi klassene på disse trinnene muligens er mindre og at det således er færre elever per lærer, det vil si høy lærertetthet.

Elevdemokrati:

- Når det gjelder antall årsverk ved skolen, viser analyser en signifikant forskjell mellom elevene i hvordan de opplever arbeidet til elevrådet og om skolen hører på forslagene deres. Graden av tilfredshet med elevrådets arbeid og i hvilken grad elevene opplever at skolen hører på forslagene dere avtar med antallet undervisningsårsverk.
- Når det gjelder 5. -7. trinn sammenliknet med 8. -10. trinn, så finner vi en forskjell mellom elevene og deres svarmønster på spørsmålet om å være tilfreds med elevrådet og om de opplever at skolen hører på forslagene deres.
- Den sterke korrelasjonen mellom antall årsverk på skolen og skoletrinn i retning av at 5.-7. trinn oftere har et mindre antall undervisningsårsverk enn 8.-10. trinn, kan indikere at elever ved skoler med et lite antall undervisningsårsverk oftere er skoler med 5.-7. trinn, og at elever ved mindre skoler er mer positive til elevdemokratiet. Alternativt kan det tenkes at klassene på 5.-7. trinn er mindre og at det således er færre elever per lærer, det vil si høyere grad av lærertetthet, hvilket igjen kan tenkes å være gunstig for elevenes opplevelse av elevdemokrati.

Mobbing:

- 8,5 % av elevene oppgir at de mobbes 2-3 ganger i måneden eller mer. Dette utgjør 27 723 av elevene som har svart på dette spørsmålet.
- Til sammenlikning oppgir 76, 4 % av elevene at de ikke i det hele tatt opplever mobbing på skolen. I absolutte tall utgjør dette 250 732 elever.

- Elevene i de lavere trinnene opplever noe oftere mobbing enn hva som er tilfelle med elevene i de høyere trinnene.
- Tallene for 2008 og 2009 er svært sammenfallende på spørsmålet om elevene opplever å ha blitt mobbet på skolen de siste månedene, men vi vil peke på at det er en liten økning i andelen elever som mener at de ikke har vært mobbet.
- Jo flere minoritetsspråklige elever ved skolen, jo flere elever oppgir at de blir mobbet 2-3 ganger i måneden eller mer. På skoler med mindre enn 10 elever med minoritetsspråklig bakgrunn oppgir 6,9 % av elevene ved skolene at de blir mobbet, mens for skoler med mer enn 15 % andel av elever med minoritetsspråklig bakgrunn så øker denne andelen til 10,4 %.

Motivasjon:

- Svarene til elevene på spørsmålet om hvor godt de liker skolearbeidet ser ut til å henge klart sammen med hvilke trinn de befinner seg på. Elevene på 5. trinn oppgir signifikant oftere at de liker skolearbeidet godt sammenliknet med elever på 10. trinn.
- Elevene på 5. trinn mest interessert i å lære på skolen, mens elevene på 10. trinn er den gruppen som rapporterer lavest grad av interesse.
- Elevene i de lavere trinnene rapporterer at de gjør leksene sine i flere fag enn det som er tilfelle for de høyere trinnene. Elevene på 5. trinn oppgir klart oftere å gjøre leksene sine enn elevene på Vg3.
- Elevene på de lavere trinnene følger oftere med når læreren snakker enn elevene på de høyere trinnene. Mens i underkant 55 % av elevene på 5. trinn sier at de svært ofte eller alltid følger med når læreren snakker, så sier i underkant av 30 % av elevene på Vg3 det samme.

Faglig veiledning:

- Elevene rapporterer at graden på den faglige veiledningen på skolen er noe høyere enn middels.
- 30 % av elevene på 5. trinn oppgir at lærerne forteller dem hva de bør gjøre for å bli bedre i fagene i alle eller de fleste fag. Til sammenlikning svarer 10 % av elevene på Vg3 det samme. Hyppigheten på når lærerne gir elevene slik informasjon ser ut til å avta med økende trinn.

Medbestemmelse:

- Elevene opplever at de i noe begrenset grad får være med å bestemme arbeidsmål, arbeidsplaner, arbeidsmåter og hva det skal legges vekt på ved vurdering.
- Den laveste skåren og lavest grad av medbestemmelse, ser vi i forhold til hvor mange fag elevene får være med å lage arbeidsplaner. Det innebærer at de i svært få fag opplever å få være med på å lage slike planer.
- Elevene på 8. trinn er den elevgruppen som oftest oppgir at de får være med på å bestemme hva det skal legges vekt på når arbeidet deres skal vurderes, mens 10. trinn er den gruppen som sjeldnest oppgir at de får være med på dette.
- 9. trinn er den gruppen som sjeldnest oppgir at de får være med på å lage arbeidsplaner, mens elevene på Vg3 oppgir oftest at de får delta på slikt.
- Noe flere elever i 9. trinn at de ikke får være med på å velge arbeidsmåter i fagene i noen fag enn det som er tilfelle blant elevene på Vg3, henholdsvis 25 % mot 11 %.

Karriereveiledning:

- Blant elevene på 10. trinn svarer 60 % at de er fornøyd eller svært fornøyd med den informasjonen de har fått på ungdomsskolen i forhold til å velge passende videregående opplæring. Blant elevene på Vg1 svarer om lag 50 % de samme.
- Blant elevene på 10. trinn svarer 60 % av elevene at de er fornøyd med informasjonen fra ungdomsskolen om ulike utdannings- og yrkesvalg. Blant elevene på Vg3 svarer om lag 30 % av elevene det samme.

Diskriminering:

- Fra 2007 til 2008 steg andelen elever som oppgir å ha blitt diskriminert, ”flere ganger i uken”, på grunn av nasjonalitet. Denne utviklingen er snudd fra 2008 til 2009.
- Samlet sett oppgir 4,4 % av elevene i Elevundersøkelsen at de opplever urettferdig behandling eller diskriminering på grunn av seksuell orientering, 2-3 ganger i måneden eller mer.
- Når det gjelder de som opplever dette 2 til 3 ganger i måneden eller mer, så er det noen flere som melder at de blir diskriminert flere ganger i uken av lærere (38,4 %) enn av medelever i gruppa/klassen (36,6), mens det kun er mindre variasjoner for de andre svaralternativene.

Kapittel 2. Om datamaterialet

Fra skoleåret 2003/2004 ble Elevundersøkelsen obligatorisk for 7. og 10. trinn i grunnskolen og elever på videregående trinn 1 i videregående skole. Som nevnt innledningsvis er undersøkelsen frivillig for de øvrige trinnene.

Det foreligger totalt 333 368 svar fra Elevundersøkelsen våren 2009. 162 688 av disse er svar fra elever på de trinnene som er obligatoriske. I 2008 var det svar fra 157 971 elever på disse trinnene.

I 2009 er 57204 svar fra elever på 7. trinn, 50871 svar fra elever på 10. trinn og 54613 svar fra elever på videregående trinn 1 i videregående skole. For å vurdere utvalgets representativitet har vi sammenholdt fordelingen av svarene på noen sentrale variabler med registerdata.

2.1 Svar pr. trinn

Nedenfor har vi satt opp antall svar våren 2009 fordelt pr. trinn sammen med antall elever pr. trinn skoleåret 2008-2009.

Tabell 1: Antall elever i populasjon og utvalg pr. trinn		
Trinn	Populasjon**	Utvalg
5. trinn	60736	28018
6. trinn	62464	29788
7. trinn	63952	57204
8. trinn	63093	30727
9. trinn	62707	29151
10. trinn	62477	50871
Vg1	75481	54613
Vg2	64048	32755
Vg3 u/lærlinger	47292	20241
Totalt	562 250	333 368

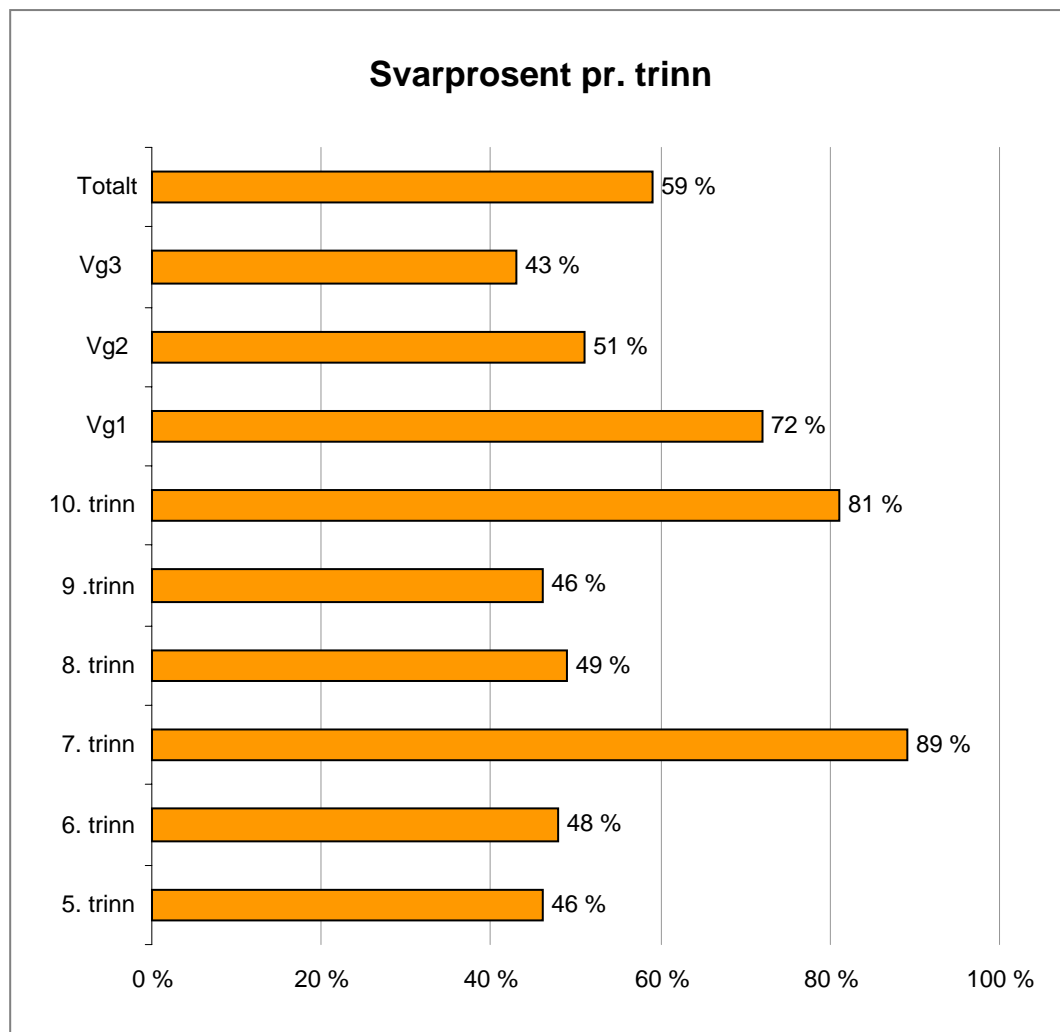
* Tallene er hentet fra SSB 2008².

Totalt sett har 59 % av norske elever fra 5. trinn til videregående trinn 3 (Vg3) besvart spørreskjemaet. Naturlig nok er svarprosenten størst innen de trinn som er obligatoriske. Svarprosenten knyttet til 7. trinn er hele 89 %, mens for 10. trinn og videregående trinn 1 ligger den på henholdsvis 81 og 72 %.

I figur 2 er svarprosenten pr. trinn illustrert.

² <http://www.ssb.no/vgu/tab-2008-05-22-04.html> og http://statbank.ssb.no/statistikbanken/Default_FR.asp?Productid=04.02&PXSid=0&nvl=true&PLanguage=0&tilside=selecttable/MenuSelP.asp&SubjectCode=04

Figur 2 Svarprosent pr. trinn

På grunn av denne ulike svarprosenten, er fordelingen mellom trinnene i utvalget ulik den faktiske fordelingen i populasjonen.

Trinn	Andel populasjon**	Andel utvalg	Differanse
5. trinn	10,8 %	8,4 %	2,4 %
6. trinn	11,1 %	8,9 %	2,2 %
7. trinn	11,4 %	17,2 %	-5,8 %
8. trinn	11,2 %	9,2 %	2,0 %
9. trinn	11,2 %	8,7 %	2,4 %
10. trinn	11,1 %	15,3 %	-4,2 %
Vg1	13,4 %	16,4 %	-3,0 %
Vg2	11,4 %	9,8 %	1,6 %
Vg3	8,4 %	6,1 %	2,3 %
Totalt	100,0 %	100,0 %	0,0 %

** Tallene for populasjonen er hentet fra SSB 2008

2.2 Vekting

Som vi ser i kapittel 2.1 er ikke hvert trinn representert i samme grad i Elevundersøkelsen som i skolen totalt sett. For å korrigere for den skjevheten i resultatene som eventuelt måtte oppstå på grunn av dette, har vi vektet resultatene. Årsaken til dette er at svarene på spørsmålene som er stilt i undersøkelsen kan være avhengige av hvilke trinn eleven går i. Vektingen vil redusere feilmarginene som en slik eventuell skjevhet i svarene innebærer, og på denne måten sikre høyere grad av reliabilitet i undersøkelsen. For å beregne vektene for hvert av trinnene, må en kjenne fordelingen mellom trinnene i populasjonen og i utvalget. For hvert av trinnene beregnes det en vekt som tilordnes alle svarene fra elever som tilhører dette trinnet. Når det for eksempel gjelder 7. trinn, ser vi av tabellen under at elevene innen dette trinnet står for 11,4 % av elevene i norsk skole, men 17,2 % av utvalget. Dermed blir vekten $17,2/11,4=0,66$. Er vekten under 1, innebærer dette at trinnet er overrepresentert i Elevundersøkelsen. Er vekten over 1, er trinnet underrepresentert i forhold til norsk skole som helhet. Som vi ser får 5. trinn, som er underrepresentert i utvalget, vekten 1,29. På denne måten beregnes en vekt for alle trinnene i undersøkelsen.

Trinn	Populasjon**	Fordeling av populasjon	Utvalget	Fordeling av utvalget	Vekt
5. trinn	60736	10,80 %	28018	8,40 %	1,29
6. trinn	62464	11,11 %	29788	8,94 %	1,24
7. trinn	63952	11,37 %	57204	17,16 %	0,66
8. trinn	63093	11,22 %	30727	9,22 %	1,22
9 .trinn	62707	11,15 %	29151	8,74 %	1,28
10. trinn	62477	11,11 %	50871	15,26 %	0,73
Vg1	75481	13,42 %	54613	16,38 %	0,82
Vg2	64048	11,39 %	32755	9,83 %	1,16
Vg3 u/lærlinger	47292	8,41 %	20241	6,07 %	1,39
SUM	562250	100,00 %	333368	100,00 %	1,00

** Tallene for populasjonen er hentet fra SSB 2008

Enkelte av spørsmålene er kun stilt til utvalgte elevgrupper i utvalget. Dermed lages det separate vekter for disse, etter samme fremgangsmåte. Da tas det utgangspunkt i populasjonens størrelse innen de trinn spørsmålet gjelder. Fordelingen av denne sammenholdes så med fordelingen av utvalget og vektene blir beregnet.

Når vektene er beregnet, er selve vektingen noe som enkelt utføres i statistikkprogrammet SPSS. Der får hver enhet den vekten som den skal ha og teller da det antall ganger vekten tilsier. Vekten har kun betydning når man utfører analyseoperasjoner på trinnene samlet, og vil ikke ha innvirkning på svarene dersom man kun analyserer ett enkelt trinn.

2.3 Vurdering av datamaterialet

Det foreliggende datamaterialet er omfattende, både med hensyn til antall svar og med hensyn til antall spørsmål. Et høyt antall svar bidrar til at feilmarginene i undersøkelsen er lave. I tabell 4 er feilmarginen pr. trinn illustrert.

Tabell 4: Feilmargin ved 95 % sikkerhet pr trinn	
Trinn	Feilmargin
5. trinn	0,57
6. trinn	0,55
7. trinn	0,39
8. trinn	0,54
9. trinn	0,56
10. trinn	0,41
Vg1	0,40
Vg2	0,53
Vg3	0,68
Totalt	0,11

Med over 300 000 svar fra elever mellom 5. trinn og Vg3 er feilmarginen ved 95 % sikkerhet nesten fraværende. Så lenge man ikke har svar fra samtlige elever vil det imidlertid alltid forekomme en viss feilmargin. I dette tilfellet er den på omlag 0,1 % ved en heterogen fordeling av svarene på et spørsmål. Størst feilmargin finner vi knyttet til videregående trinn 3. Likevel er feilmarginen lave 0,68 %, under samme forhold som nevnt ovenfor. Med bakgrunn i fordelingen av svarene fra Elevundersøkelsen på trinn, fylke, utdanningsprogram og kjønn kan vi gå ut fra at representativiteten i datagrunnlaget er god.

Når det gjelder resultatene for trinnene der Elevundersøkelsen ikke er obligatorisk for skolene, er det noe større usikkerhet med henhold til representativitet. Det er en mulighet for skjevfordelinger ved at skoler som velger å inkludere ikke obligatoriske trinn, skiller seg ut systematisk i en eller annen retning (for eksempel geografi, skolestørrelse, økonomi ved skolen osv). For å korrigere for eventuelle skjevheter i resultatene på bakgrunn av ulik representativitet i de ulike trinnene i undersøkelsen, har vi vektet resultatene (se kapittel 2.2). Selv om svarprosenten i forhold til de ikke-obligatoriske trinn er noe lavere enn for de trinn der Elevundersøkelsen er obligatorisk, anses svarprosenten likevel som høy. Dette reduserer også mulighetene for skjevfordelinger.

Det at en del skoleeiere eller rektorer åpner for at trinn som ikke trenger å svare på undersøkelsen velger å gjøre det, vil kunne gi et skjevt utvalg, fordi det kan finnes skoler og rektorer som har mer interesse for dette enn andre. Imidlertid ligger det ikke noen automatikk i at elevene lar seg påvirke av slike holdninger.

Spørreskjemaet i Elevundersøkelsen er videre inndelt i to ulike spørsmålskategorier. For det første inneholder skjemaet obligatoriske spørsmål. I tillegg inneholder skjemaet for ungdomstrinnet og videregående skole et utvalg tilleggsspørsmål som skolene (ungdomstrinnet og videregående skole) kan benytte om de ønsker å fordype seg i ett eller flere områder. Påliteligheten av de svarene elevene gir, kalles reliabilitet. Et langt spørreskjema, som trötter ut de som besvarer det, kan gå på bekostning av reliabiliteten. Det er det tatt hensyn til i Elevundersøkelsen, ved at spørreskjemaet for 5. til 7. trinn er vesentlig kortere enn for ungdomstrinnet og videregående skole. Elever på samme trinn kan også ha ulike forutsetninger for å besvare det samme spørreskjemaet. Muligheten for at enkelte elever ikke evner eller ikke ønsker å besvare spørsmålene oppriktig, må betraktes som en feilkilde i Elevundersøkelsen og tas med i vurderingen når resultatene tolkes. Dette er et utbredt problem ved bruk av spørreskjema som henvender seg til en bred gruppe mennesker.

2.4 Svar pr. utdanningsprogram

I skoleåret 2008 - 2009 var det 12 ulike utdanningsprogram i den videregående skolen. Tall hentet fra Statistisk Sentralbyrå viser at det var i underkant av 190 000 elever i videregående skole i 2008 - 2009. Fordelingen av elever på utdanningsprogrammene er illustrert i tabell 5. I tillegg ser vi av tabellen forholdet mellom fordeling pr. utdanningsprogram i populasjonen og i utvalget for undersøkelsen.

I datamaterialet fra Elevundersøkelsen har vi våren 2009 om lag 108 000 svar fra elever i videregående skolen. Tabell 5 viser at fordelingen av elevene i undersøkelsen pr. utdanningsprogram er tilnærmet sammenfallende med fordelingen i populasjonen.

	Populasjon 2009		Utvalg 2009		Differanse
	Totalt	Prosent	Totalt	Prosent	
Idrettsfag	10909	6 %	6879	6 %	-1 %
Musikk, dans og drama	6160	3 %	3740	3 %	0 %
Studiespesialisering	87999	47 %	49499	46 %	1 %
Bygg- og anleggsteknikk	10527	6 %	6445	6 %	0 %
Design og håndverk	8094	4 %	3542	3 %	1 %
Elektrofag	8831	5 %	6382	6 %	-1 %
Helse- og sosialfag	18925	10 %	9001	8 %	2 %
Medier og kommunikasjon	7865	4 %	5380	5 %	-1 %
Naturbruk	4105	2 %	2201	2 %	0 %
Restaurant- og matfag	5364	3 %	2821	3 %	0 %
Service og samferdsel	7052	4 %	3970	4 %	0 %
Teknikk og industriell produksjon	11632	6 %	7749	7 %	-1 %
Total	187463	100 %	107609	100 %	0 %
Kilde: SSB 2008					

I tabell 5 fremkommer kun små differanser i fordelingen av ulike utdanningsprogram mellom alle elevene og utvalget av elever som har besvart. Den største forskjellen finner vi for utdanningsprogrammet Helse- og sosialfag. Andelen svar er for dette utdanningsprogrammet 2 prosentpoeng lavere enn andelen elever i populasjonen. For øvrig er forskjellen mellom andel svar i de ulike utdanningsprogrammene og andelen elever i populasjonen meget liten.

2.5 Svar pr. kjønn

Som det fremgår av tabell 6, så fordeler svarene seg omtrent 50/50 mellom jenter og gutter i Elevundersøkelsen, med en marginal overvekt av gutter. I Elevundersøkelsen 2008 var det en marginal overvekt av jenter. Videre er fordelingen mellom jenter og gutter tilnærmet identisk på alle trinnene. Kun på videregående trinn 3 finner vi markerte forskjeller i representasjonen av kjønn i undersøkelsen. Jenter utgjør 57,7 % av utvalget på dette trinnet. Dette kan skyldes at lærlinger ikke er med i undersøkelsen, og at gutter dermed er underrepresentert på Vg3.

Tabell 6: Svar pr. kjønn		
Trinn	Gutter	Jenter
5. trinn	50,7 %	49,3 %
6. trinn	50,6 %	49,4 %
7. trinn	51,2 %	48,8 %
8. trinn	50,9 %	49,1 %
9. trinn	50,5 %	49,5 %
10. trinn	50,4 %	49,6 %
Vg1	51,5 %	48,5 %
Vg2	50,7 %	49,3 %
Vg3	42,3 %	57,7 %
Totalt	50,3 %	49,7 %

2.6 Kopling av ekstra variabler

I de foregående analysene av Elevundersøkelsen (2005-2008) inkluderte vi et sett utvalgte bakgrunnsvariabler i tillegg til de opplysningene som elevene ga. Dette ga oss mulighet til å vurdere om elevenes svar varierer systematisk med ulike bakgrunnsmessige forhold. For mange av disse variablene viste det seg at de kun i liten grad bidrar til systematiske forskjeller i elevenes svar. Bakgrunnsvariablene som er valgt ut i årets analyse er gjort på grunnlag av resultatene som fremkom i de tidligere analysene og som vi har vurdert som mest vesentlige.

I datafilen for Elevundersøkelsen ligger det muligheter for undersøkelse av enkelte bakgrunnsvariabler. Mer konkret gjelder dette for kjønn og klassetrinn/skoletype.

Videre informasjon om aktuelle bakgrunnsvariabler ble innhentet fra GSI (Grunnskolen informasjonssystem). Bakgrunnsvariablene som er hentet fra GSI gjelder kun for elevene på grunnskolen, mens de øvrige vil gjelde for samtlige elever (5. trinn-Vg3). Når vi har testet for bakgrunnsvariabler som er innhentet fra GSI, betyr det at det er svar fra barnetrinnet og ungdomstrinnet som omfattes. Svar fra videregående skole er ikke inkludert i variablene "antall undervisningsårsverk" og andel minoritetsspråklige elever på skolen.

Gjennomsnittet for hver variabel er presentert under. Disse variablene er alle knyttet til skolen elevene går på og er illustrert i tabell 7.

Tabell 7: Antall svar og gjennomsnitt på koplede variabler	
Variabel	Middelverdier
Antall undervisningsårsverk på skolen	19.2
Andel elever med minoritetsspråklige elever på skoler med mer enn 10 elever med minoritetsspråklige elever	14,9 %

*GSI 2009

Nedenfor følger en presentasjon av de ulike bakgrunnsvariablene som er brukt i denne analysen, samt en beskrivelse av hvordan variablene er målt der dette er nødvendig.

- **Antall undervisningsårsverk på skolen (grunnskole)**
Variabelen er delt inn i fire kategorier basert på kvartiler:
1) Opp til 10,23 årsverk, 2) 10,24 til 17,10 årsverk, 3) 17,11 til 27,11 årsverk og 4) 27,11 årsverk eller mer³
- **Trinn (samtlige i utvalget: 5. trinn til og med videregående skole)**
1) 5. trinn 2) 6. trinn 3) 7. trinn 4) 8. trinn 5) 9. trinn 6) 10. trinn 7) Vg1 8) Vg2 9) Vg3
- **Forskjeller mellom de obligatoriske trinnene**
1) 7. trinn 2) 10. trinn 3) Vg1
- **Skoletype**
1) Grunnskolen og 2) Videregående skole
- **5. - 7. trinn versus 8. – 10. trinn**
1) 5. – 7. trinn 2) 8. – 10. trinn
- **Andel minoritetsspråklige elever på skolen (grunnskole)**
I årets undersøkelse er det kun skoler med mer enn 10 minoritetsspråklige elever som er inkludert i datatene fra GSI. Her måles fremmedspråklige elever som elever med fremmedspråk og språklig fordypning.

I analysene er det skilt mellom følgende tre kategorier:

- Skoler med mindre enn 10 elever med minoritetsspråklig bakgrunn. Ingen data for *andel* minoritetsspråklige.
- Skoler med mer enn 10 minoritetsspråklige elever, men den totale andelen er mindre enn 15 % av skolens elever.
- Skoler med mer enn 10 minoritetsspråklige elever, men den totale andelen er større enn 15 % av skolens elever

Grensen på 15 % minoritetsspråklige elever er satt på bakgrunn av at 15 % er om lag gjennomsnittlig andel på skoler med mer enn 10 minoritetsspråklige elever.

2.7 Analyser av sammenhenger

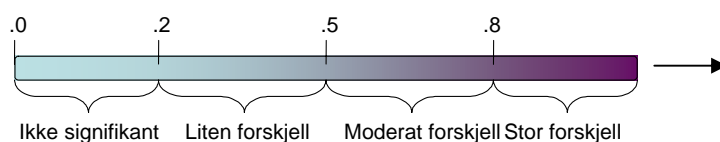
Analysene av sammenhenger vil i denne rapporten gjøres på ulike måter. I kapittel 4 presenterer vi gjennomsnitt i svarene for indeksens og de enkelte underliggende spørsmålene. I den forbindelse ser vi om det er systematiske forskjeller mellom ulike grupper av elever. Vi har da valgt å sammenligne middelveier og bruke "effect size" som mål på forskjellene (se nedenfor). I kapittel 3 og 4 bruker vi korrelasjon, faktoranalyse, regresjonsanalyse og stianalyse for å se på sammenhenger mellom variabler. Med så mange observasjoner (antall elever som har besvart spørsmålene) som tilfellet er med Elevundersøkelsen, oppstår det et problem med bruk av tradisjonell signifikanstesting. En tradisjonell signifikanstesting gir en indikasjon på om de sammenhengene eller forskjellene en finner er større enn hva som kan oppstå gjennom tilfeldigheter, målefeil eller problemer knyttet til utvalget. Med så store utvalg som vi analyserer her, blir praktisk talt alle sammenhenger og alle forskjeller signifikante. Tradisjonell signifikanstesting har derfor ingen verdi. Istedenfor å spørre om en for-

³ Variabelen er delt opp etter kvartilstørrelse. Det er noe forskjeller i kategoriene fra 2008. Bakgrunnen for endringen kan være at det er gjort endringer i dataene i GSI i 2008. For 2009 har vi kun tatt med årsverk som gjelder undervisning, årsverk som gjelder administrasjon er ikke inkludert.

skjell mellom to grupper, for eksempel mellom gutter og jenter, er troverdig eller pålitelig (tradisjonell signifikanstesting), må vi spørre om den er av en slik størrelse at den har noen betydning eller interesse ("effect size"). Vi har derfor valgt å sette noen grenseverdier for hvor store forskjeller eller sammenhenger vi skal betrakte som betydningsfulle eller bagatellmessige.

For forskjeller mellom grupper vil vi benytte effektstørrelse ("Effect size") som mål på signifikans. Vi vil også benytte effektstørrelse som mål på ulikhet i resultater mellom 2007 og 2009. Dette er et mål som ikke er avhengig av størrelsen på utvalget. Med effektstørrelse måler man hvor "store" forskjellen mellom elevgrupper er, ikke bare om den er signifikant eller ikke. Nærmere bestemt forteller effektstørrelse oss hvor stor forskjellen mellom to grupper er, i forhold til den samlede spredningen for hele materialet/utvalget (standardavvik) (Kjærnsli m.fl, 2004). Verdier lavere enn 0,20 (forskjellen er mindre enn 0,20 standard avvik) betraktes som ubetydelig eller ikke signifikant, verdier mellom 0,20 og 0,49 betraktes som små, verdier mellom 0,50 og 0,79 betraktes som moderate, mens verdier over 0,80 betraktes som store (Cohen, 1988). I analysene benyttes betegnelsen ES som indikator på effektstørrelse. Figur 3 illustrerer forholdet mellom effektstørrelse og grad av forskjell.

Figur 3 Effektstørrelse og grad av forskjell

Korrelasjon er et statistisk mål på størrelsen eller styrken av en sammenheng mellom to variabler. En korrelasjon mellom skolestørrelse og trivsel vil for eksempel fortelle om det er noen systematisk sammenheng mellom disse variablene og hvor sterk den eventuelt er. I statistiske termer kan sammenhengen uttrykkes som "prediksjonsverdien" av skolestørrelse for elevenes trivsel. For korrelasjoner setter vi en nedre grense på $r = .2$. Korrelasjoner lavere enn .2 betraktes som ubetydelige. Når to variabler korrelerer med .2 betyr det at den ene variabelen kan "forklare" 4 % av variansen i den andre variabelen. Lavere verdier vil vi derfor vurdere som bagatellmessige.

Regresjonsanalyse er en avansert form for korrelasjon hvor en lar et forhold (eks. trivsel) predikeres av flere variabler samtidig. Et eksempel kan være å beregne sammenhengen mellom skolestørrelse og trivsel når en samtidig kontrollerer for betydningen av lærertetthet og klassetrinn. Regresjonsanalyser viser derved den relative prediksjonsverdien, for eksempel for trivsel, av flere variabler som korrelerer med hverandre. For regresjonskoeffisienter setter vi en grense på .10. Når grenseverdien her settes lavere skyldes det at regresjonskoeffisienter er kontrollert for betydningen av andre variabler i analysen og derfor normalt blir lavere enn korrelasjoner.

Vi har også benyttet faktor- og stianalyse i denne analysen. Faktoranalyse er en metode som hjelper med å kartlegge korrelasjonsstrukturen (sammenhengen mellom variabler/spørsmål) ved et sett variabler for å konstruere en indeks (Skog, 2004). Når det gjelder stianalyse, så er dette en metode som inkluderer et sett med analyser der vi har undersøkt overensstemmelsen/samvariasjonen mellom et utvalg variabler (Skog, 2004).

Kapittel 3. Bruk av arbeidsplaner og tilpassing av undervisningen: betydning for motivasjon og innsats

I dette kapitlet skal vi rette oppmerksomheten mot skolenes bruk av arbeidsplaner, elevenes opplevelse av å få en tilpasset undervisning eller opplæring, elevenes motivasjon og innsats og elevenes læringsresultater. I dette kapitlet vil vi ikke være opp-tatt av i hvor stor grad skolene benytter arbeidsplaner eller hvor motivert elevene er for skolearbeidet. Slike resultater er presentert i kapittel 4. I dette kapitlet analyserer vi sammenhengen mellom de ulike variablene. Vi vil starte med å analysere om det er noen systematisk sammenheng mellom skolenes bruk av arbeidsplaner eller ukeplanner og elevenes opplevelse av å få en tilpasset opplæring. Deretter vil vi analysere mulige sammenhenger mellom arbeidsplaner, tilpassing av undervisningen, elevenes relasjon til lærerne og deres motivasjon, innsats og læringsresultater.

3.1 Datagrunnlaget for analysene

Analysene må nødvendigvis bygge på de data som Elevundersøkelsen gir grunnlag for. Elevundersøkelsen gir et unikt datamateriale i og med at det omfatter hele populasjonen av elever fra 7. og 10. trinn i grunnskolen og fra første år i videregående skole. I dette kapitlet skal vi analysere data fra ungdomstrinnet (8., 9. og 10. trinn). Svarprosenten er lavere fra 8. og 9. trinn enn fra 10. trinn, hvor undersøkelsen er obligatorisk. Alle resultatene ble derfor også analysert separat for 8., 9. og 10. trinn for å kontrollere at den lavere svarprosenten fra to av disse trinnene ikke har betydning for resultatene. Tendensene var de samme for alle tre trinn og vi presenterer derfor resultatene for hele ungdomstrinnet. Vi har også gjennomført alle analysene for videregående skole. Også der finner vi de samme tendensene. For å få en mest mulig oversiktlig framstilling, har vi derfor begrenset den til ungdomstrinnet.

Selv om Elevundersøkelsen gir et unikt datamateriale vil vi peke på to forhold som gjør at analysene må tolkes med forsiktighet. For det første må vi påpeke at alle data eller opplysninger representerer elevenes oppfatninger og opplevelser. Når det gjelder forhold som ”trivsel”, ”motivasjon” og ”forhold til lærerne” er ikke det noe problem. Her er det elevenes opplevelse som har interesse. Men også når vi analyserer forhold som graden av tilpassing av undervisningen, bør en være oppmerksom på at data representerer elevenes oppfatning av om undervisningen er tilpasset deres forutsetninger. Tilsvarende bør en være oppmerksom på at vi ikke har noe objektivt mål på omfanget av bruk av arbeidsplaner. På dette området er det elevenes oppfatning av i hvor mange fag de bruker skriftlige planer vi har et mål på.

Det andre forholdet som gjør at vi må tolke analysene med noe forsiktighet, er at noen av opplysningene eller variablene som inngår i analysene bare bygger på ett enkeltstående spørsmål. Det gjelder både de målene vi har på tilpassing av undervisningen og på bruk av arbeidsplaner. Når opplysningene bygger på enkeltstående spørsmål, får vi ikke noe mål på variabelens reliabilitet eller pålitelighet. Det betyr at vi vet for lite om påliteligheten av noen av variablene. Samtidig viser all erfaring at påliteligheten blir styrket av å stille flere spørsmål om samme sak og opprette en ”skala” eller en ”indeks” som bygger på flere spørsmål. Der Elevundersøkelsen gir

grunnlag for det, har vi benyttet indekser istedenfor enkeltstående spørsmål. Før vi presenterer analysene, skal vi derfor vise hvilke variabler som bygger på indekser, hvilke spørsmål som inngår i indeksene og reliabiliteten målt som indre konsistens ved bruk av Cronbachs alpha. Generelt er det ønskelig at Cronbachs alpha ikke er lavere enn 0.70. Vi skal også vise hvilke spørsmål vi benytter der vi bruker variabler som består av enkeltstående spørsmål.

3.2 Sammenheng mellom skolens bruk av arbeidsplaner og tilpasset opplæring

Bruk av arbeidsplaner, ofte ukeplaner, har blitt en vanlig måte å organisere arbeidet på i skolen. På ungdomstrinnet svarer 60 % av elevene at de bruker arbeidsplaner i mange fag eller i de fleste fag. En fordel med slike arbeidsplaner, når de også omfatter leksearbeid, er at de gir elevene en mulighet til å planlegge hjemmearbeidet i forhold til andre aktiviteter som de deltar i. Slike arbeidsplaner kan også ses som et redskap for å lære elevene å regulere sitt eget læringsarbeid, noe som har blitt betegnet som "ansvar for egen læring" (Bjørngen, 1991) og som "selvregulering" (Zimmerman, 2000).

Men det har også blitt reist kritiske innvendinger mot bruken av arbeidsplaner. Et moment som trekkes fram, er at bruk av arbeidsplaner forutsetter en viss grad av selvregulering og selvdisiplin hos elevene. Under tittelen "Når elevene får ansvaret for å forvalte egen ulykke" argumenterer Klette (2008) for at evnen til selvregulering varierer mellom elevene og at ikke alle elever derfor vil ha like stort utbytte av arbeidsplaner. Hun setter dette argumentet på spissen og hevder at bruk av arbeidsplaner vil forsterke og sementere forskjellen mellom elevene snarere enn å utjevne dem. Implisitt i dette argumentet ligger det en antakelse om at det er de faglig svakeste elevene som har lavest evne til selvregulering og som derfor vil ha minst utbytte av å bruke arbeidsplaner i skolen.

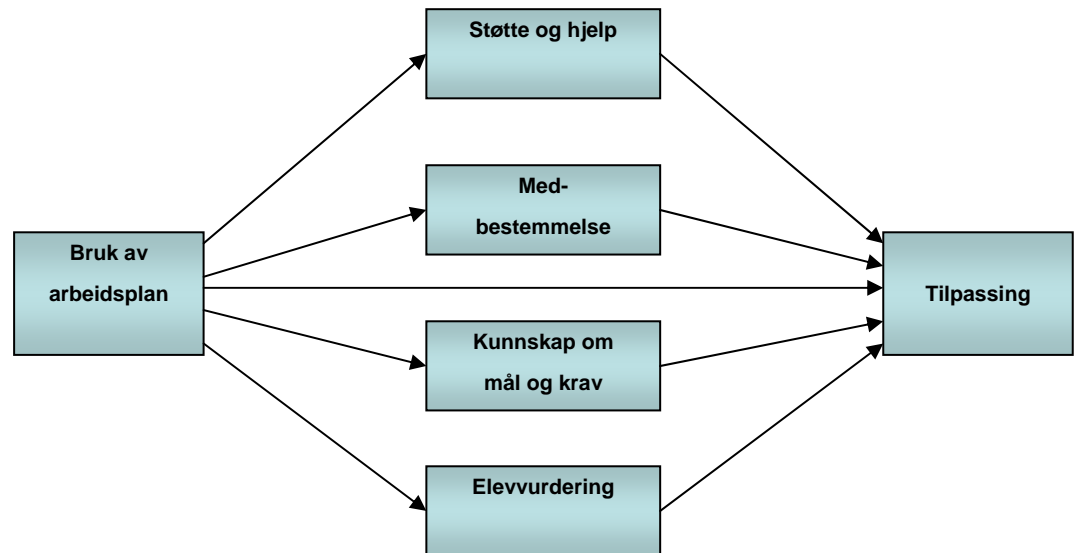
Alternativt kan arbeidsplaner ses som et nyttig redskap nettopp for å lære elevene større grad av selvregulering. Siden arbeidsplaner gir elevene større mulighet til å planlegge når de skal gjøre arbeidet, og siden lærerne også kan la elevene være med å bestemme deler av innholdet i arbeidsplanene, kan en også forvente at bruk av arbeidsplaner kan øke elevenes følelse av medbestemmelse og bidra til større grad av tilpassing. I tillegg vil en slik organisering øke lærernes mulighet til å gi de enkelte elevene hjelp og støtte i læringsarbeidet (se også Klette, 2008). Vi kan derfor også forvente at bruk av arbeidsplaner vil øke elevenes motivasjon og innsats.

Vi skal først analysere om det er noen systematisk sammenheng mellom bruk av arbeidsplaner og elevenes følelse av at undervisningen er tilpasset deres forutsetninger og utviklingsnivå. Hvis en slik sammenheng kan påvises, vil vi deretter analysere om betydningen av bruk av arbeidsplaner for elevenes følelse av tilpassing medieres via andre variabler. Aktuelle variabler som kan mediere en slik effekt av arbeidsplaner er:

- Elevenes følelse av å få støtte og hjelp av læreren (Støtte og hjelp)
- Elevenes følelse av medbestemmelse (Medbestemmelse)
- Elevenes opplevelse av å ha kunnskap om mål og krav (Kunnskap om mål og krav)
- Elevenes opplevelse av å få sitt arbeid vurdert av lærerne (Elevvurdering).

For å undersøke disse spørsmålene satte vi opp en teoretisk modell av sammenheng-
en mellom bruk av arbeidsplaner og tilpassing av undervisningen. Modellen er vist i
figur 4.

Figur 4 Teoretisk modell av sammenheng mellom bruk av arbeidsplaner og tilpassing av
undervisning

3.2.1 Indekser og spørsmål

Flere av variablene som ble brukt i analysene nedenfor ble målt gjennom enkeltstående spørsmål. Det gjaldt ”Bruk av arbeidsplaner”, ”Tilpassing” og ”Støtte og hjelp”. De øvrige variablene ble målt gjennom flere spørsmål som ble brukt for å utvikle indekser. Variablene, spørsmålene og reliabilitet for indeksene er vist i tabell 8. Som vi ser av tabellen under, så er alle indeksene høyere enn .70 og oppfyller således kravet om Cronbachs alpha.

Tabell 8: Oversikt over spørsmål, indekser og reliabilitet for variablene som ble brukt i analysene av sammenheng mellom bruk av arbeidsplan og tilpassing av undervisningen.		
Variabel	Spørsmål	Cronbachs alpha
Bruk av arbeidsplaner	Bruker du skriftlige planer (ukeplan, periodeplan, årsplan) i arbeidet med fagene?	
Tilpassing	I hvor mange fag synes du undervisningen/opplæringen er tilpasset ditt nivå?	
Støtte og hjelp	Får du støtte og hjelp når du trenger det – fra læreren?	
Medbestemmelse	I hvor mange fag får du være med på å lage arbeidsplaner? I hvor mange fag får du være med på å velge mellom ulike oppgavetyper? I hvor mange fag får du være med på å velge arbeidsmåter i fagene? Får du være med på å bestemme hva det skal legges vekt på når arbeidet ditt skal vurderes? Har lærerne forklart hvordan elevene kan være med på å bestemme hvordan dere skal arbeide med fagene? Oppmuntrer lærerne til at elevene kan være med på å bestemme hvordan dere skal arbeide med fagene?	.80
Kunnskap om mål og krav	Vet du hva du skal lære i de ulike fagene? Vet du hva som kreves for å oppnå de ulike kompetansemålene? Har læreren snakket om hva som kreves for å oppnå de ulike karakterene?	.71
Elevvurdering	Hvor ofte vurderes arbeidet ditt ved hjelp av skriftlige prøver? Hvor ofte vurderes arbeidet ditt ved hjelp av muntlig presentasjon? Hvor ofte vurderes arbeidet ditt ved hjelp av leksehøring? Hvor ofte vurderes arbeidet ditt ved hjelp av Innlevering av hjemmearbeid? Hvor ofte vurderes arbeidet ditt ved hjelp av mapper? Hvor ofte vurderes arbeidet ditt ved hjelp av praktiske oppgaver?	.77

3.2.2 Resultat

Tabell 9 viser korrelasjoner mellom variablene. Det framgår av tabellen at bruk av arbeidsplaner er positivt relatert til alle andre variabler. Dette viser en tendens til at elever som bruker skriftlige arbeidsplaner opplever at undervisningen er bedre tilpasset deres egne forutsetninger. Tabellen viser dessuten en tendens til at elever som bruker skriftlige arbeidsplaner i større grad opplever å få støtte og hjelp av læreren og

å ha kunnskap om mål og krav knyttet til skolearbeidet. Selv om tendensene er svake-
re, opplever disse elevene også større grad av medbestemmelse og å få sine arbeider
hyppigere vurdert av lærerne.

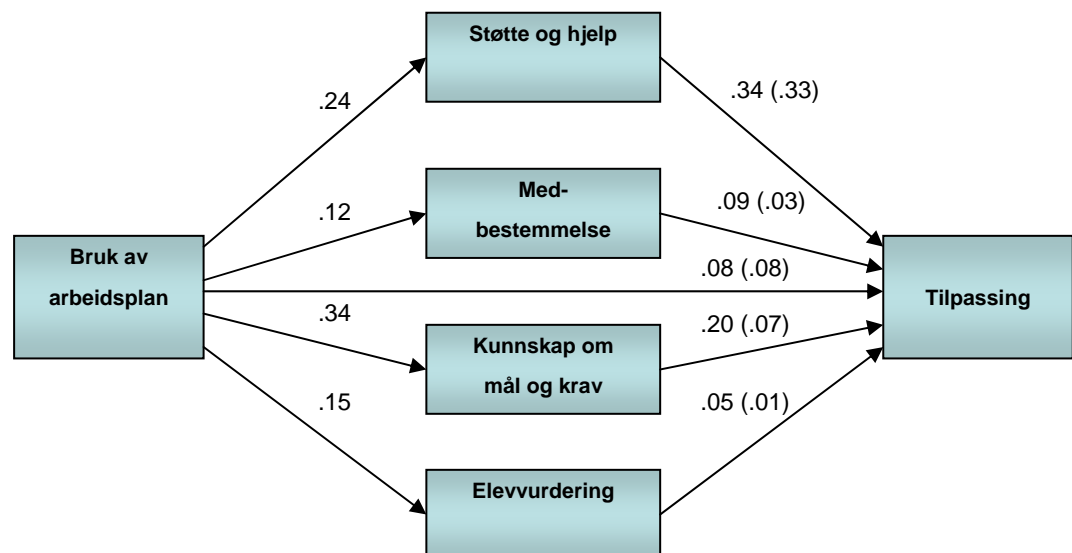
Tabell 9 viser også at tilpassing av undervisningen er positivt relatert til støtte og
hjelp, medbestemmelse, kunnskap om mål og krav og hyppighet av elevvurdering.

Variabler	1	2	3	4	5	6
1 Bruk av arbeidsplaner	---	.25	.24	.12	.34	.15
2 Tilpassing		---	.50	.31	.44	.23
3 Støtte og hjelp			---	.33	.47	.24
4 Medbestemmelse				---	.43	.33
5 Kunnskap om mål og krav					---	.33
6 Elevvurdering						---

Kilde: Oxford Research og NTNU

Det neste steget i analysene var å teste den teoretiske modellen som er vist i figur 4.
Resultatet av testingen er vist i figur 5. Figuren viser resultatet av en tradisjonell sti-
analyse. Figuren viser enkle (zero-order) korrelasjoner mellom bruk av arbeidsplan og
henholdsvis støtte og hjelp, medbestemmelse, kunnskap om mål og krav og hyppig-
het av elevvurdering. Zero-order korrelasjoner viser styrken av sammenhengen mel-
lom to og to variabler uten at det tas hensyn til (kontrolleres for) andre variabler.
Sammenhengen mellom disse variablene og tilpassing er vist ved bruk av standardi-
serte regresjonskoeffisienter (ustandardiserte koeffisienter i parentes). Regresjonsko-
effisientene viser prediksjonsverdien av de ulike variablene for elevene opplevelse av
å få en tilpasset opplæring etter at det er kontrollert for effekten av andre variabler.

Figur 5 Testing av modellen av sammenheng mellom bruk av arbeidsplaner og tilpassing av
undervisning. Alle elevene i ungdomstrinnet.

Testingen av modellen viser at den direkte sammenhengen mellom bruk av arbeids-
planer og tilpassing var positiv, men den direkte sammenhengen var svakere enn hva
som framgår av korrelasjonen på 0.25 i Tabell 9. Hvis vi tolker resultatet i kausale
termer, betyr det at effekten av arbeidsplaner på tilpassing medieres via andre variab-
ler, i særdeleshet via kunnskap om mål og via støtte og hjelp. Annerledes sagt, resul-

tatene kan tolkes slik at bruk av arbeidsplaner øker (a) elevenes følelse av å få støtte og hjelp av lærerne og (b) deres kunnskap om mål og krav i opplæringen. Det resulterer igjen i at elevene opplever undervisningen som bedre tilpasset egne forutsetninger. Tilsvarende, selv om sammenhengene er noe svakere, kan resultatene tolkes slik at bruk av arbeidsplaner øker (a) elevenes følelse av medbestemmelse og (b) hvor ofte elevene gjør oppgaver som blir vurdert, og at dette igjen øker elevenes opplevelse av å få en tilpasset opplæring.

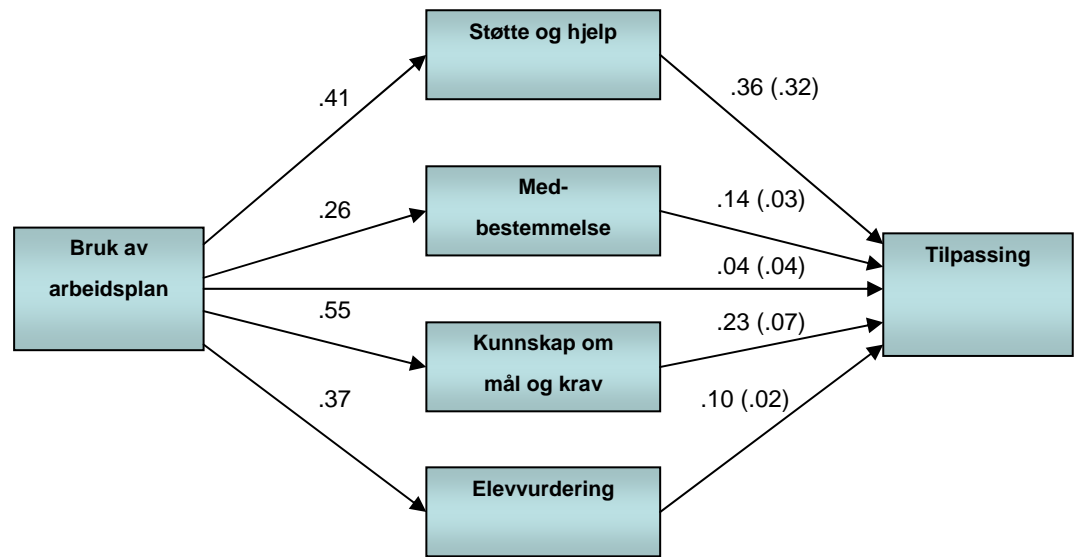
Disse analysene støtter antakelsen om at bruk av arbeidsplaner gir lærerne større anledning til å gi elevene hjelp og støtte i læringsarbeidet, økt grad av medbestemmelse og større forståelse av målene for opplæringen, og at dette i sum fører til økt tilpassing av undervisningen.

Vi må likevel påpeke at sammenhengen mellom bruk av arbeidsplaner og elevenes følelse av medbestemmelse var relativt svak. Det kan tyde på at lærerne i liten grad trekker elevene med i arbeidet med å bestemme innholdet i arbeidsplanene. Vi ser resultatet som en indikasjon på at lærerne bruker arbeidsplaner som redskap for å differensiere og strukturere læringsarbeidet, gi elevene kunnskap om mål og krav og frigjøre tid til å gi støtte og hjelp til elever som trenger det. Vi vil anbefale at lærerne også i større grad utnytter det potensialet som ligger i arbeidsplaner, til gradvis å gi elevene større grad av medbestemmelse.

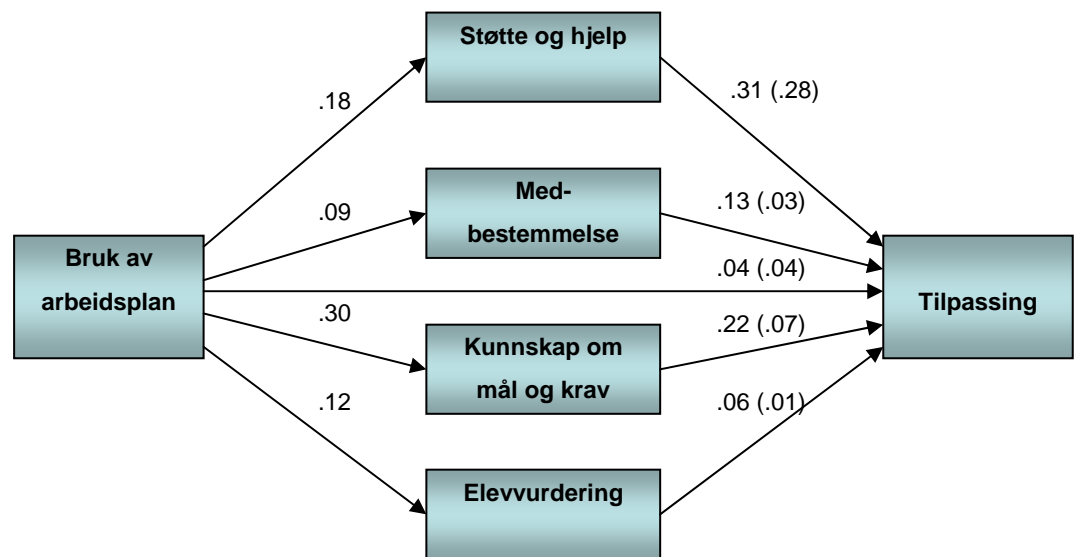
Kritikken mot bruk av arbeidsplaner bygger som vist hovedsakelig på at elevene har ulike forutsetninger for selvregulering, og at ikke alle elever derfor vil ha samme utbytte av arbeidsplaner. Når Klette (2008) er bekymret for at arbeidsplaner skal øke eller sementere forskjellene mellom elevene, tolker vi det som en forventning om at det er de faglig svakeste elevene som vil ha minst utbytte av å bruke arbeidsplaner. Vi testet derfor den teoretiske modellen i figur 4 for fem grupper av elever som hadde ulike prestasjonsnivå (ulike karaktersnitt): de faglig svakeste elevene (8 %), under middels (23 %), middels (35 %), over middels (17 %) og de faglig sterkeste elevene (17 %). Resultatene, som er vist i figurene 6 - 10, viser at bruk av arbeidsplaner er positivt relatert til elevenes følelse av å få hjelp og støtte, følelse av medbestemmelse, kunnskap om mål og krav og hyppighet av vurdering av elevenes arbeid for alle fem grupper av elever. Resultatene kan derfor tolkes slik at bruk av arbeidsplaner har positiv effekt for elever på alle prestasjonsnivåer. De gir ingen holdepunkter for å konkludere med at de faglig svakeste elevene ikke har utbytte av bruk av arbeidsplaner. Det var i denne gruppen vi fant de sterkeste zero-order korrelasjonene mellom bruk av arbeidsplan og henholdsvis følelse av å få hjelp og støtte, følelse av medbestemmelse, kunnskap om mål og krav og hyppighet av vurdering av elevenes arbeid. Når det gjelder sammenheng mellom støtte og hjelp, medbestemmelse, kunnskap om mål og krav og elevvurdering på den ene siden og elevenes følelse av å få en tilpasset opplæring på den andre siden, viser de ustandardiserte regresjonskoeffisientene at det ikke var noen vesentlig forskjell mellom elever på ulike prestasjonsnivå (standardiserte regresjonskoeffisienter kan ikke sammenlignes på tvers av ulike modeller).

I neste avsnitt skal vi føre analysene et skritt videre, ved å se på om disse forholdene er systematisk relatert til elevenes relasjon til lærerne, elevenes motivasjon for skolearbeid, elevenes vurdering av egen innsats og utholdenhet og til læringsresultater indikert gjennom karakterer.

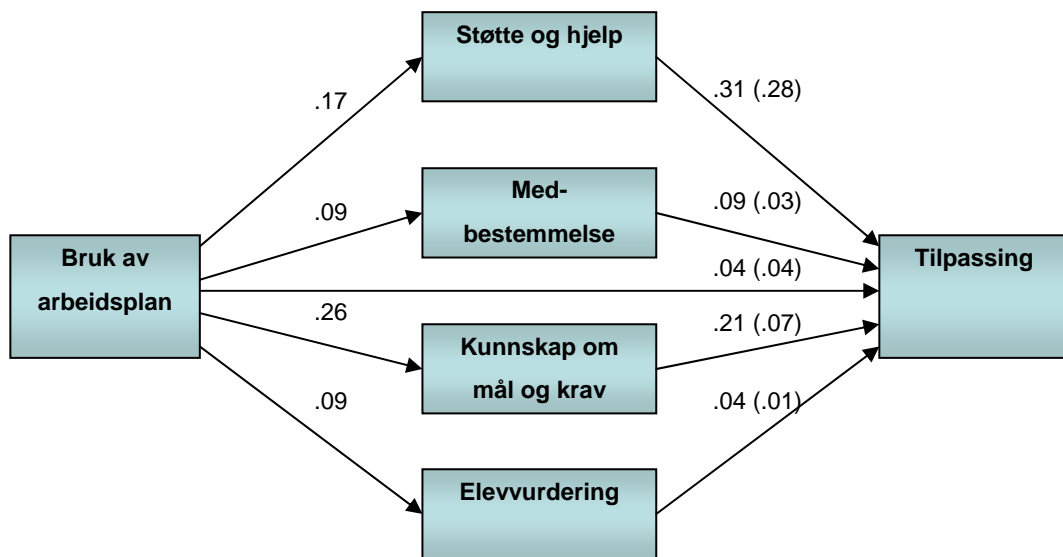
Figur 6 Testing av modellen av sammenheng mellom bruk av arbeidsplaner og tilpassing av undervisning. For de 8 % av elevene som har de svakeste karakterene. Forklart varians av tilpassing=48 %.

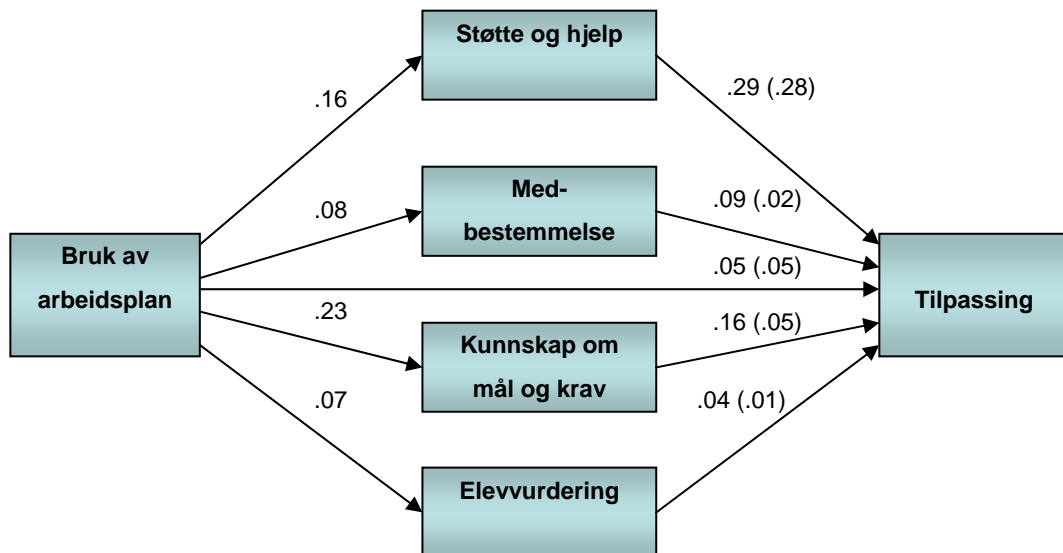
Figur 7 Testing av modellen av sammenheng mellom bruk av arbeidsplaner og tilpassing av undervisningen for elever som har under middels karakterer. Forklart varians av tilpassing = 31 %.

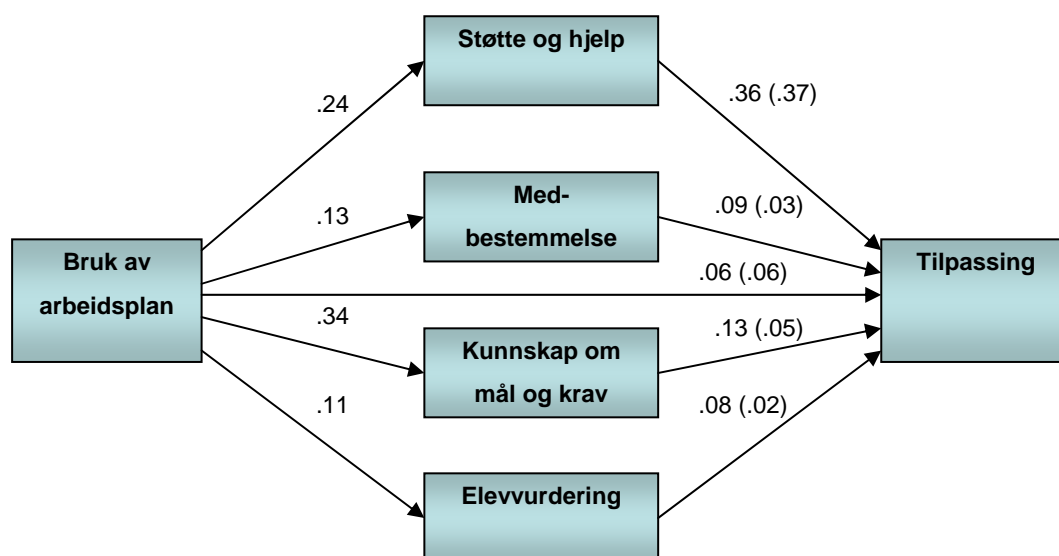
Figur 8 Testing av modellen av sammenheng mellom bruk av arbeidsplaner og tilpassing av undervisningen for elever som har middels karakterer. Forklart varians av tilpassing = 26 %.

Figur 9 Testing av modellen av sammenheng mellom bruk av arbeidsplaner og tilpassing av undervisningen for elever som har over middels karakterer. Forklart varians av tilpassing = 21 %.

Figur 10 Testing av modellen av sammenheng mellom bruk av arbeidsplaner og tilpassing av undervisningen for de 17 % av elevene som har de beste karakterene. Forklart varians av tilpassing = 28 %.

3.3 Elevenes forhold til lærerne, motivasjon for skolearbeidet, innsats og utholdenhet og karakterer

Analysene som er presentert ovenfor indikerer at bruk av arbeidsplaner har en rekke positive effekter. Elever som bruker arbeidsplaner opplever i sterkere grad å få støtte og hjelp av lærerne, å ha medbestemmelse når det gjelder skolearbeidet, å ha kunnskap om mål og krav for opplæringen, å få arbeidene sine vurdert og at opplæringen er tilpasset egne forutsetninger. Analysene indikerte også at betydningen av bruk av arbeidsplaner for elevenes opplevelse av å få en tilpasset opplæring ble mediert via den positive effekten på støtte og hjelp, medbestemmelse og kunnskap om mål og krav.

I dette avsnittet skal vi føre analysene et skritt videre, ved å se om disse forholdene er systematisk relatert til elevenes relasjon til lærerne, elevenes motivasjon for skolearbeid, elevenes vurdering av egen innsats og utholdenhet og til læringsresultater målt gjennom karakterer. Vi var særlig interessert i å analysere om bruk av arbeidsplaner, via elevenes følelse av å få støtte og hjelp av lærerne, å få bedre kunnskap om mål og krav og følelse av å få en opplæring tilpasset egne forutsetninger, førte til at elevene fikk et mer positivt forhold til lærerne. At elevene har et positivt forhold til lærerne har i tidligere forskning vist seg å ha stor betydning for elevenes motivasjon for skolearbeid (Maehr, 1991), elevenes vilje til å søke hjelp med skolearbeidet når det har behov for det (Unnever og Cornell, 2004), elevenes vilje til å følge skolens regler (Darling og Steinberg, 1993) og elevenes faglige resultater (Goodenow, 1993). Vi arbeidet derfor ut fra en modell hvor elevenes relasjon til lærerne er positivt assosiert med deres motivasjon og innsats.

3.3.1 Indekser og spørsmål

I tillegg til de variablene som ble brukt i analysene ovenfor, trengte vi å få mål på fire nye variabler: "Relasjon til lærerne", "Motivasjon for skolearbeid", "Innsats og utholdenhet" og "Karaktersum". Alle disse variablene ble målt ved hjelp av flere

spørsmål. Variablene, spørsmålene og reliabilitet for indeksene er vist i tabell 10. Reliabiliteten for motivasjon var noe lavere enn ønskelig, men fortsatt akseptabel.

Tabell 10: Oversikt over spørsmål, indekser og reliabilitet for variablene "Relasjon til lærerne", "Motivasjon for skolearbeid", "Innsats og utholdenhet" og "Karaktersum".		
Variabel	Spørsmål	Cronbachs alpha
Relasjon til lærerne	Trives du sammen med lærerne dine? Har du lærere som gir deg lyst til å jobbe med fagene? Er lærerne dine hyggelige mot deg?	.80
Motivasjon for skolearbeid	Er du interessert i å lære på skole? Hvor godt liker du skolearbeid?	.68
Innsats og utholdenhet	Gjør du leksene dine? Når jeg arbeider med skolefag, jobber jeg så hardt jeg kan. Når jeg arbeider med skolefag, fortsetter jeg å jobbe selv om stoffet er vanskelig. Prioriterer du å bruke tid på skolearbeidet?	.82
Karaktersum	Summen av karakterer i fagene: norsk, matematikk, naturfag, samfunnsfag og engelsk.	.89

3.3.2 Resultat

Tabell 11 viser korrelasjoner mellom variablene i den utvidede analysen. Både bruk av arbeidsplaner og tilpassing av opplæringen er positivt korrelert med alle andre variabler. De laveste korrelasjonene finner vi for elevenes karakterer. Det var også hva vi kunne forvente, etter som vi ikke har opplysninger om elevenes læreforutsetninger, faglige selvoppfatning eller hjemmeforhold. Sentrale forhold som har stor betydning for elevenes karaktersum inngår således ikke i analysene. Likevel ser vi at elevenes karakterer er positivt og klart relatert til bruk av arbeidsplaner, tilpassing av opplæringen, elevenes relasjon til lærerne og elevenes motivasjon og innsats. Vi fant også positive korrelasjoner mellom karakterer og henholdsvis støtte og hjelp fra lærer og kunnskap om mål og krav. Disse sammenhengene var svake og må ses som relativt ubetydelige.

Tabell 11: Korrelasjoner mellom variablene										
Variabler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1 Bruk av arbeidsplaner	---	.25	.24	.12	.34	.15	.29	.27	.30	.20
2 Tilpassing		---	.50	.31	.44	.23	.51	.44	.41	.32
3 Støtte og hjelp			---	.33	.47	.24	.58	.38	.34	.19
4 Medbestemmelse				---	.43	.33	.33	.27	.22	.05
5 Kunnskap om mål og krav					---	.33	.49	.42	.40	.16
6 Elevvurdering						---	.21	.20	.23	.01
7 Relasjon til lærerne							---	.62	.52	.29
8 Motivasjon								---	.65	.32
9 Innsats og utholdenhet									---	.35
10 Karakterer										---

Kilde: Oxford Research og NTNU

I de videre analysene gjennomførte vi først fire regresjonsanalyser hvor vi lot alle seks variabler fra de foregående analysene predikere elevenes relasjon til lærerne, motivasjon for skolearbeid, innsats og utholdenhet og karakterer. I tillegg inkluderte vi

relasjon til lærerne som prediksjonsvariabel for motivasjon, relasjon til lærerne og motivasjon som prediksjonsvariabel for innsats og relasjon til lærerne, motivasjon og innsats som prediksjonsvariabel for karakterer.

Resultatene av regresjonsanalysene, som er presentert i tabell 12, viser imidlertid bare prediksjonsverdien av hver enkelt variabel når det er kontrollert for andre variabler. Imidlertid viser ikke analysene som er framstilt i tabell 12 direkte og indirekte sammenhenger. I figur 11 viser vi derfor resultatet av en stianalyse, som bedre får fram den komplekse sammenhengen mellom variablene.

Også disse analysene ble gjort separat for grupper av elever med ulikt karakternivå og tendensene var de samme for alle gruppene. For å få en oversiktlig framstilling, velger vi å presentere resultatene av analyser hvor vi ikke skilte mellom ulike prestasjonsnivåer.

Tabell 12 viser at 45 % av variasjonen i elevenes vurdering av sitt forhold til lærerne kunne forklares av prediksjonsvariablene. Elevenes relasjon til lærerne var særlig sterkt relatert til elevenes følelse av å få støtte og hjelp (.36), om de fikk kunnskap om mål for og krav til skolearbeidet (.18) og om de opplevde undervisningen som tilpasset egne forutsetninger (.21). Tabellen viser også en positiv sammenheng mellom bruk av arbeidsplaner og elevenes relasjon til lærerne, men denne sammenhengen er svak (.09). Stianalysen i figur 12 viser imidlertid en sterk og positiv sammenheng mellom bruk av arbeidsplaner og elevenes relasjon til lærerne. Men denne sammenhengen er i stor grad indirekte, mediert via elevenes følelse av å få hjelp og støtte, å få kunnskap om mål og krav og å få en tilpasset opplæring. Resultatene indikerer med andre ord at bruk av arbeidsplaner fører til en bedre relasjon mellom lærer og elev, fordi bruken av arbeidsplaner øker elevenes opplevelse av å få hjelp og støtte av lærerne, å få kunnskap om mål og krav, og at undervisningen er bedre tilpasset egne forutsetninger.

Tabell 12 viser også at den variabelen som sterkest predikerer elevenes motivasjon for skolearbeid, er elevenes relasjon til lærerne (.50). Også tilpassing og kunnskap om mål og krav bør framheves som betydningsfulle for elevenes motivasjon (.15 og .10). Men igjen gir stianalysen i figur 11 et mer nyansert bilde. Stianalysen viser at tilpassing av opplæringen både er direkte og indirekte relatert til elevenes motivasjon, og at den indirekte sammenhengen er mediert via elevenes relasjon til lærerne. Videre indikerer figur 11 at bruk av arbeidsplaner er positivt relatert til elevenes motivasjon, men også denne sammenhengen er indirekte og medieres via elevenes opplevelse av å få støtte og hjelp i skolearbeidet, kunnskap om mål og krav, tilpasset opplæring og mer positivt forhold til lærerne.

Elevenes motivasjon (interesse for fagene og lyst til å lære) har igjen stor betydning for deres innsats og utholdenhet (.48). Men også for elevenes innsats viser figur 11 den sterke indirekte betydningen av elevenes relasjon til lærerne, tilpassing av opplæringen og bruk av arbeidsplaner. I tillegg til de indirekte sammenhengene er også bruk av arbeidsplaner og tilpassing av opplæringen direkte relatert til elevenes innsats.

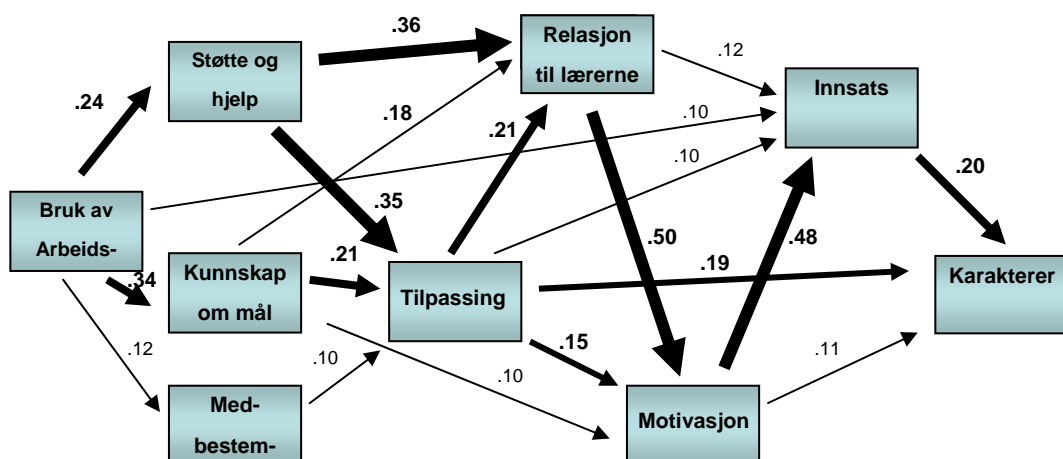
De variablene som sterkest predikerte elevenes karakterer, var elevenes motivasjon (.11), om elevene opplevde undervisningen som tilpasset egne forutsetninger (.19) samt innsats og utholdenhet (.20). Tabell 12 viser imidlertid at karakterer predikeres langt lavere enn motivasjon og innsats. Bare 19 % av variasjonen i karakterer kan forklares gjennom de variablene som vi brukte i analysene. Det er imidlertid ikke overraskende, etter som vi ikke har opplysninger om elevenes læreforutsetninger.

Tabell 12: Regresjonsanalyser				
Forklaringsvariabler	Forklarte variabler			
	Relasjon til lærerne	Motivasjon for skolearb.	Innsats	Karakterer
1 Bruk av arbeidsplaner	.09	.06	.10	.07
2 Støtte og hjelp	.36	-.05	.00	.00
3 Medbestemmelse	.07	.02	-.03	-.06
4 Kunnskap om mål og krav	.18	.10	.07	-.06
5 Elevvurdering	.07	.03	.07	-.09
6 Tilpassing	.21	.15	.09	.19
7 Relasjon til lærerne	---	.50	.12	.06
8 Motivasjon for skolearbeid	---	---	.48	.11
9 Innsats og utholdenhet	---	---	---	.20
R ²	.45	.42	.47	.19

Kilde: Oxford Research og NTNU

Note. Standardiserte regresjonskoeffisienter rapportert

Figur 11 Stianalyse - direkte og indirekte relasjoner. Standardiserte regresjonskoeffisienter er rapportert. For å gjøre figuren mer leselig, er regresjonskoeffisienter lavere enn .10 ikke rapportert i figuren.

3.4 Drøfting

Analysene i dette kapitlet ble gjennomført i to faser. Først analyserte vi om det kunne påvises systematisk sammenheng mellom bruk av skriftlige arbeidsplaner i skolen og tilpassing av undervisning og arbeidsoppgaver, slik elevene opplevde det. I disse analysene inkluderte vi fire variabler som vi antok kunne mediere betydningen av bruk av arbeidsplaner for tilpassing av undervisningen: elevenes opplevelse av å få støtte og hjelp fra læreren, elevenes kunnskap om læringsmål, elevenes følelse av å ha medbestemmelse i læringsarbeidet, og hvor ofte elevene opplevde å få sine arbeider vurdert. Dernest analyserte vi sammenhenger mellom disse variablene og elevenes relasjon til lærerne, elevenes motivasjon og innsats og deres karakterer.

Resultatene indikerer at bruk av skriftlige arbeidsplaner, for eksempel ukeplaner, har en rekke positive effekter på elevenes opplevelse av skolen og på deres skolearbeid. I survey-studier bør en være forsiktig med å trekke kausale slutninger (slutninger om årsak og virkning). Likevel vil vi tolke resultatene slik at bruk av arbeidsplaner har økt

elevenes følelse av å få hjelp og støtte i skolearbeidet og elevenes kunnskap om målene og kravene knyttet til arbeidet. Det vil være naturlig å tenke seg at det skyldes at bruk av arbeidsplaner i deler av tiden frigjør lærerne til å gi veiledning, hjelp og støtte til elever som har behov for det og at det å arbeide med skriftlige planer bevisstgjør elevene på mål og krav. Samtidig kan vi anta at mange lærere bruker skriftlige planer bevisst nettopp for å oppnå en slik effekt. Til en viss grad indikerer våre analyser også at skriftlige planer brukes som redskap for å gi elevene økt medbestemmelse, men her ser vi svakere sammenhenger enn ønskelig.

Resultatene gir også sterke indikasjoner på at bruk av arbeidsplaner, gjennom den effekten de har på kunnskap om mål for skolearbeidet og økt mulighet for læreren til å gi veiledning til elever som trenger det, har positiv virkning på tilpassing og på elevenes relasjon til lærerne. Det har igjen positiv effekt på elevenes motivasjon og innsats. Vi vil særlig påpeke den sterke sammenhengen mellom elevenes relasjon til lærerne og deres motivasjon og innsats. Disse resultatene understreker den sentrale betydningen som lærerne har i skolen. Relasjonen mellom lærer og elev framstår som særdeles viktig. Samtidig illustrerer analysene noen av de forholdene som har betydning for at relasjonen mellom lærer og elev skal bli positiv: veiledning, støtte og hjelp når elevene trenger det, kunnskap om mål og krav for skolearbeidet, en adekvat grad av medbestemmelse for elevene og tilpassing av undervisning og arbeidsoppgaver.

Det framgår videre at disse forholdene kan ses som en prosess som er positivt relatert til bruk av skriftlige arbeidsplaner. Resultatene viser derfor at skriftlige arbeidsplaner kan brukes bevisst for å fremme en slik positiv prosess. Det kan best oppnås ved at lærerne ikke bare benytter skriftlige arbeidsplaner, men at de er bevisst på hva de ønsker å oppnå gjennom bruk av arbeidsplaner. Våre analyser viser at arbeidsplaner kan brukes bevisst som redskap for å

- Gi elevene økt grad av medbestemmelse
- Gi elevene kunnskap om mål og krav knyttet til skolearbeidet.
- Frigjøre tid til å gi elevene veiledning, støtte og hjelp i skolearbeidet.
- Tilpasse arbeidet til elevenes forutsetninger, noe som kjennetegnes ved at elevene får utfordringer, men også at utfordringene er realistiske og at elevene opplever å mestre dem hvis de anstrenger seg.

Skriftlige planer kan også brukes for å holde god kommunikasjon med foresatte, orientere foresatte om hvilke arbeidsoppgaver elevene forventes å utføre og organisere tilbakemeldinger fra foreldrene (Skaalvik og Skaalvik, 2009). Samtidig bør det understrekes at bruk av skriftlige planer både krever en viss grad av selvregulering og er et utmerket redskap for å lære elevene selvregulering. Det siste kan ikke understrekes sterkt nok. Selv om resultatene vi har presentert i dette kapitlet viser at elever på alle prestasjonsnivåer tjener på å bruke skriftlige planer, kan en ikke se bort fra at enkeltelever kan mangle den grad av selvregulering som kreves for å få utbytte av denne arbeidsformen. Derfor bør bruk av skriftlige planer i skolen kombineres med en systematisk trening i å regulere og å vurdere eget arbeid.

Kapittel 4. Deskriptiv analyse av spørsmål som inngår i Skoleporten.

I dette kapitlet presenteres resultatene fra de obligatoriske spørsmålene i undersøkelsen. Til hvert spørsmål har elevene som besvarer undersøkelsen valget mellom fem svaralternativ.

En del av de obligatoriske spørsmålene i Elevundersøkelsen er sortert i temaer. Temaene presenteres i Skoleporten som indekser. Indeksene i Skoleporten, unntatt indeksen om mobbing, består av flere variabler. Indeksene om mobbing er således strengt tatt kun en indikator og ikke en indeks.

Tematisk er resultatene i denne rapporten inndelt etter indeksene som ligger i Skoleporten. Vi har vektlagt å presentere de samme temaene og indeksene som Skoleporten. Først presenteres indeksene for de 8 temaene samlet, deretter hvert spørsmål som indeksene består av. For hver indeks vil resultatene først presenteres på grunnlag av hvert enkelt av de obligatoriske trinnene for undersøkelsen, for deretter å vise resultatet for samtlige elever som er med i undersøkelsen. I figurene som inkluderer resultater for hvert av de enkelte obligatoriske trinnene, sammenstilles resultatene på tvers av de ulike trinnene. En sammenlikning på tvers av trinn må gjøres med stor grad av varsomhet. I et så stort datamateriale som ligger til grunn for Elevundersøkelsen skal det betydelige forskjeller til mellom grupper for at forskjellene skal være signifikante. Det betyr at i de aller fleste tilfellene skyldes forskjeller i resultater mellom trinn kun tilfeldigheter. I de tilfellene hvor det finnes signifikante forskjeller i svarene til elevene, det vil si forskjeller som ikke kan tilskrives tilfeldigheter, vil dette presenteres grafisk og kommenteres.

Indeksene er altså basert på svar fra flere spørsmål som omhandler samme tema. Svaralternativene til hvert spørsmål er gitt en tallverdi. Indeksene er et uttrykk for resultater som knytter seg til samme type spørsmål eller tema. I samfunnsvitenskapen defineres en indeks som et sammensatt mål som består av flere variabler (spørsmål). Hver enkelt variabel (spørsmål) i en indeks kalles en indikator.

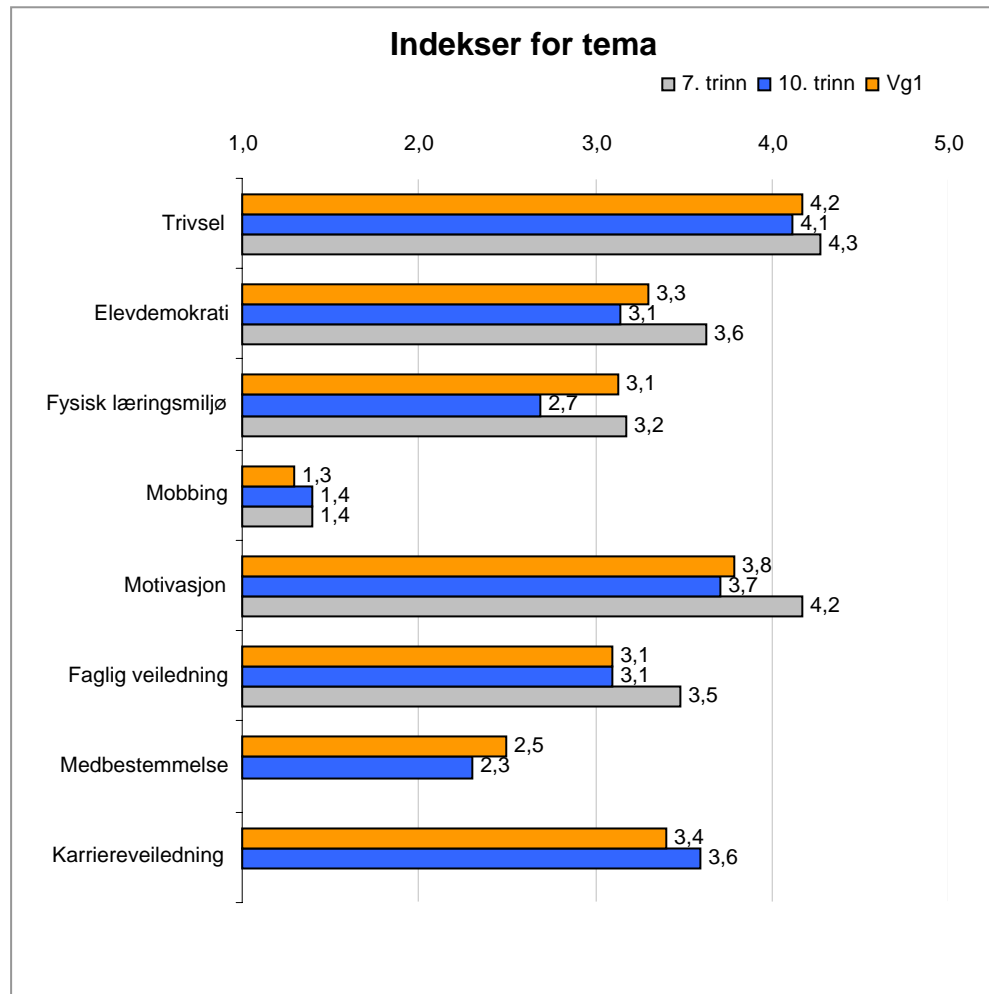
Indeksene består av spørsmål som gjennom teori og forskning antas å måle et og samme fenomen eller tema. Eksempelvis har man et begrep om hva trivsel er. Spørsmål som kan sies å representere fenomenet trivsel slik det forstås i teori og forskning, kan med andre ord brukes som indekser.

I tillegg baseres indeksene på et statistisk krav. Det innebærer at det skal være en indre konsistens i de indikatorene eller variablene som inngår i indeksen. For å måle den indre konsistensen har det blitt brukt et statistisk mål (Cronbachs alpha større enn 0,70). Videre er det brukt faktoranalyse for å undersøke om variablene som inngår i indeksen gir statistisk holdbarhet for nettopp en slik gruppering. Et tredje element som har vært med på å avgjøre om et spørsmål kan inngå i indeksen eller ikke, er omfanget av elever som har svart på spørsmålet. Dersom bare en mindre andel av elevene har svart på spørsmålet, har denne variabelen ikke blitt inkludert i indeksen til tross for at de andre kriteriene er oppfylt.

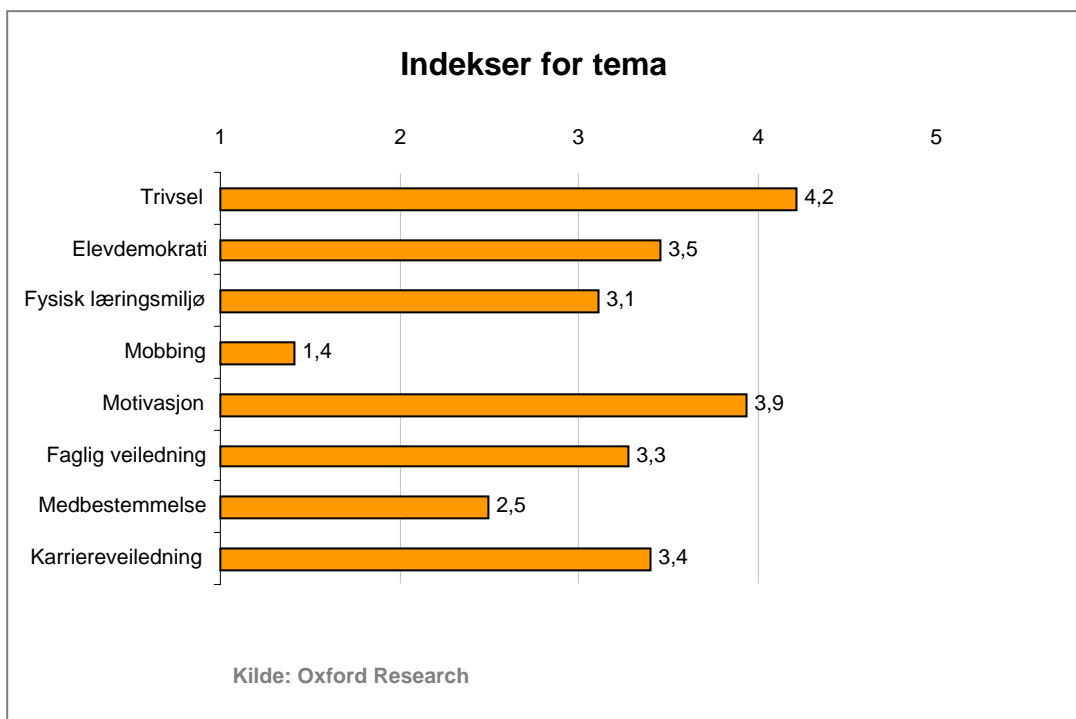
Resultatene for hver av indeksene presenteres grafisk lik figurene 12 og 13, med liggende søylediagrammer. En lang søyle betyr at det er en høy skåre. Det betyr at gjen-

nomsnittet for alle de svarene som inngår i indeksen gir en høy skåre. Dess lengre søyle, dess mer positivt har elevene i gjennomsnitt svart på alle spørsmålene som inngår i indeksen. For mobbing betyr lav verdi liten forekomst av mobbing.

Figur 12 Indekser, obligatoriske trinn

Figur 13 Indekser, hele utvalget

Skåre på 1,4 på mobbing (figur 13) innebærer at det finner sted forholdsvis lite mobbing i skolen. Skåren på trivselindeksen er 4,2, hvilket indikerer høy grad av trivsel (figur 13) Det betyr at gjennomsnittet av svarene til elevene på spørsmålene som indeksen for trivsel består av er 4,2. Vi ser at indeksen for medbestemmelse har en forholdsvis lav skåre med 2,5 (på en skala fra 1 til 5).

På grunnlag av indeksene i Skoleporten har vi inndelt dette kapittelet i følgende tema:

- Punkt 4.1 Trivsel
- Punkt 4.2 Elevdemokrati
- Punkt 4.3 Fysisk læringsmiljø
- Punkt 4.4 Mobbing på skolen
- Punkt 4.5 Motivasjon
- Punkt 4.6 Faglig veiledning
- Punkt 4.7 Om medbestemmelse
- Punkt 4.8 Om karriereveiledning

I kapittel 4.1. til 4.8 vil vi presentere resultatene for hver enkelt indeks.

Innenfor enkelte av temaene finnes det et utvalg tilleggsspørsmål for elevene på ungdomstrinnet og videregående skole som skolene selv velger om de vil bruke. Resultatene fra disse vil presenteres i et vedlegg til rapporten. Resultater fra spørsmålene som ikke er med i Skoleporten vil også utgjøre en del av vedlegget.

I Skoleporten kan man få frem figurer og resultater fordelt i forhold til kjønn (gutt eller jente) og trinn (om det er 7. trinn, 10. trinn og videregående). Videre kan man få frem resultater og figurer i forhold til skoleslag (offentlig eller privat). Dette er mulig i en webbløsning, men gir i en rapport svært mange figurer. I rapporten presenterer vi en indeks for hvert tema, slik som i Skoleporten. Dette vil som nevnt innledningsvis gjøres både for de obligatoriske trinnene samt for utvalget i sin helhet. Videre vil vi kommentere og presentere grafisk signifikante sammenhenger med utvalgte bakgrunnsvariabler. Det vil si i de tilfeller effektstørrelsen (ES) er større en 0,2.

Vi har i tillegg undersøkt for endringer i elevenes svar på tvers av år. Vi har tatt utgangspunkt i årene 2007 og 2009, da spørreskjemaene i disse årene var tilnærmet identiske, i tillegg til at det er større sannsynlighet for å avdekke endringer i tendenser jo større tidsintervallet blir. Analysene avdekket at det ikke har funnet sted signifikante endringer på spørsmålene som er inkludert i Skoleporten. Resultatene fra denne analysen vil således kun kommenteres i oppsummeringen av rapporten (kapittel 1.5).

4.1 Trivsel

Trivsel er et sammensatt fenomen. Med trivselsbegrepet kan en bl.a. sikte til sosial trivsel og/eller faglig trivsel. I Elevundersøkelsen måles sosial og faglig trivsel med flere ulike spørsmål. Fire av disse spørsmålene er i denne rapporten satt sammen til en indeks som viser elevenes generelle trivsel på skolen, inkludert trivsel sammen med medelever og lærere. Indeksen består av følgende fire spørsmål:

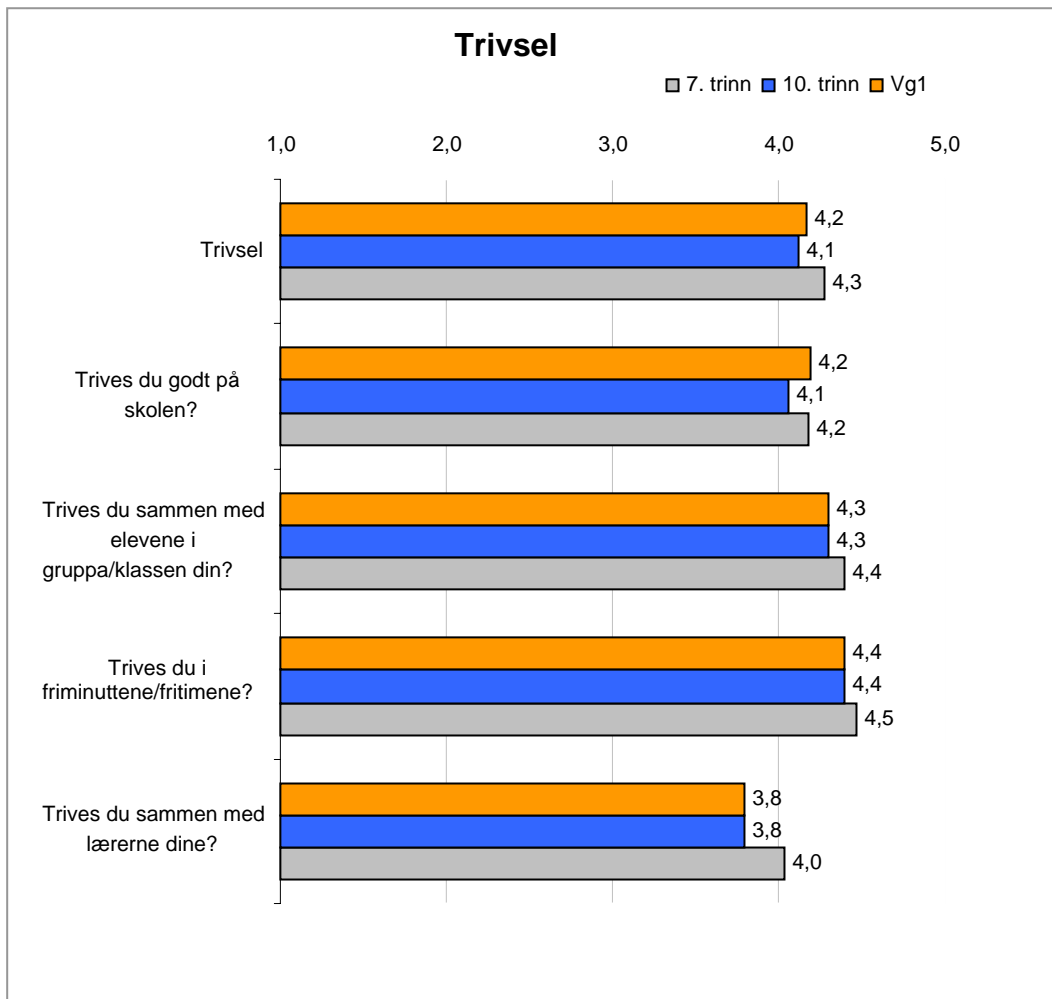
- Trives du i friminuttene/fritimene?
- Trives du sammen med elevene i gruppa/klassen din?
- Trives du godt på skolen?
- Trives du sammen med lærerne dine?

Spørsmålet "Hvor mange gode venner har du på skolen?" er ikke med i indeksen 'trivsel' fordi spørsmålet ikke tilfredsstiller kravene til indeks når det gjelder å reflektere samme tema eller fenomen og i forhold til de statistiske krav som stilles til en indeks. Samtlige av spørsmålene ble stilt alle elevene, det vil si både 5.-7. trinn, ungdomstrinnet og videregående skole.

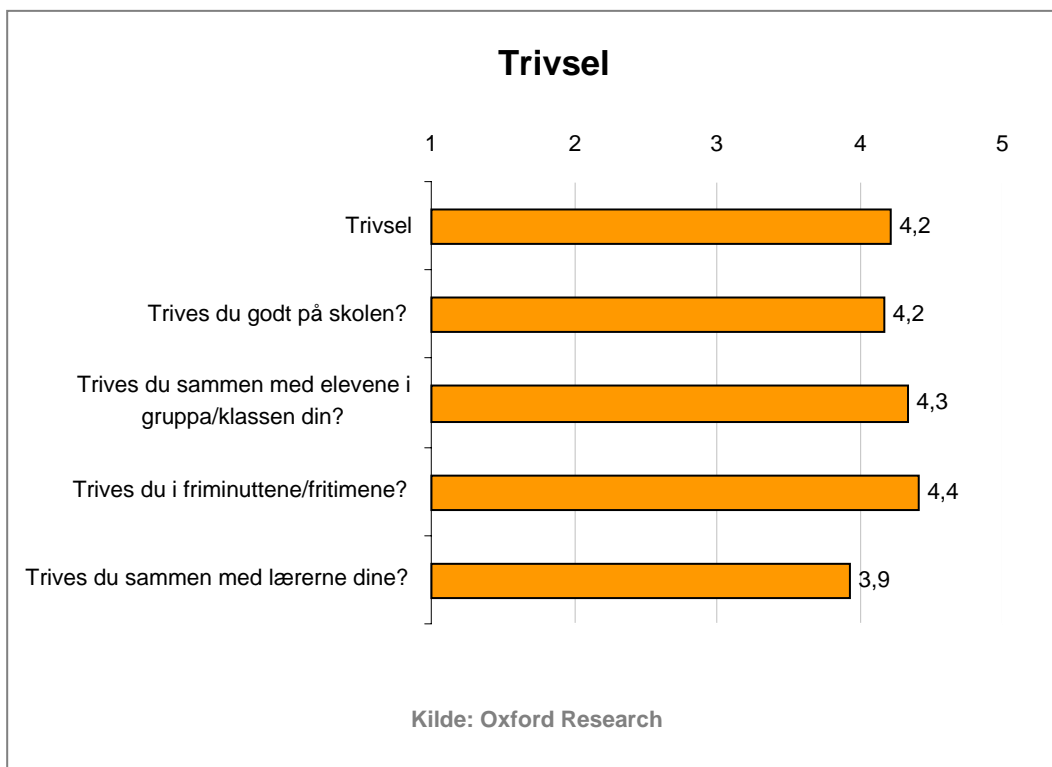
På de tre førstnevnte spørsmålene kunne elevene velge å krysse av for følgende svaralternativer: 1) Trives ikke i det hele tatt 2) Trives ikke noe særlig 3) Trives litt 4) Trives godt 5) Trives svært godt. Svaralternativene som gjaldt på spørsmålet om elevene trives sammen med lærerne sine var 1) Ikke i noe fag 2) I svært få fag 3) I noen fag 4) I mange fag 5) I alle eller de fleste fag.

I figur 14 presenteres skåren for elevene i de obligatoriske trinnene på trivselsindeksen og i tillegg gjennomsnittsverdier for hver av de fire spørsmålene som inngår i trivselsindeksen. I figur 15 vises resultatet for hele utvalget på samme indeks og enkeltspørsmål.

Figur 14 Trivsel, obligatoriske trinn

Figur 15 Trivsel, hele utvalget

Skåren på trivselindeksen (4,1-4,3) i figurene 14 og 15 viser at elevene trives godt, både i utvalget i sin helhet og på de enkelte obligatoriske trinnene. Vi ser av figurene at det er noe variasjon i gjennomsnittsskåre i forhold til de enkelte spørsmål. Resultatet for alle de fire spørsmålene er imidlertid innenfor verdiområdet som indikerer at elevene på de obligatoriske trinnene, samt elevene i hele utvalget, trives godt. Den høyeste skåren ser vi i forhold til hvordan elevene trives i friminuttene/fritimene, mens den laveste skåren er hvordan elevenes trives sammen med lærerne.

Tolkning og forståelse av resultatene fordrer en diskusjon rundt trivselsbegrepet i undersøkelsen. Når det gjelder spørsmålene som omhandler å trives i friminuttene og med medelevene, er det naturlig å tenke seg at svarene reflekterer elevenes sosiale trivsel på skolen. Imidlertid er trivsel av mer faglig karakter sentralt for å måle elevenes trivsel på skolen. Spørsmålet som omhandler å trives generelt på skolen, innebærer muligens et visst element av faglig trivsel, men det ligger også en dimensjon av sosial trivsel i dette begrepet.

På samme måte som å trives med medelevene, kan det å trives med lærerne betraktes som en sosial dimensjon. Det er imidlertid naturlig å anta at lærerne assosieres med den faglige undervisningen og det faglige arbeidet, og at trivsel med lærerne er en dimensjon ved den faglige trivselen.

Oppsummert kan man si at spørsmålene om trivsel i Elevundersøkelsen reflekterer i noe større grad elevenes sosiale fremfor faglige trivsel i skolen. Trivsel målt med utgangspunkt i denne dimensjonen viser at elevene trives godt.

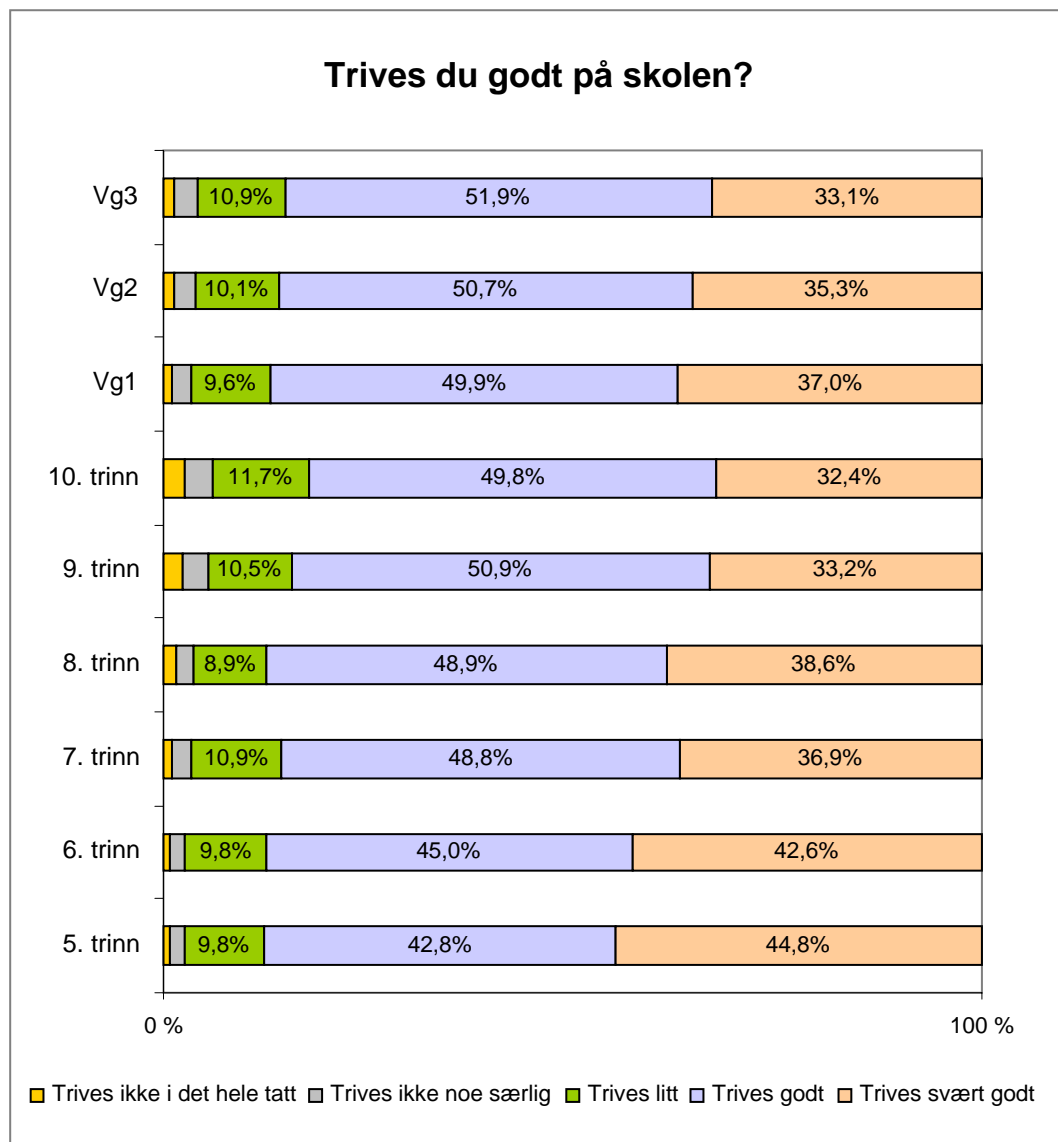
4.1.1 Forskjeller i svar mellom grupper

Analysen viser at elevene svarer forskjellig når det gjelder trivsel på skolen. Mer konkret finner vi signifikante forskjeller mellom ulike elevgrupper når det gjaldt følgende spørsmål:

- Trives du godt på skolen?
- Trives du i friminuttene/fritimene?
- Trives du sammen med lærerne dine?

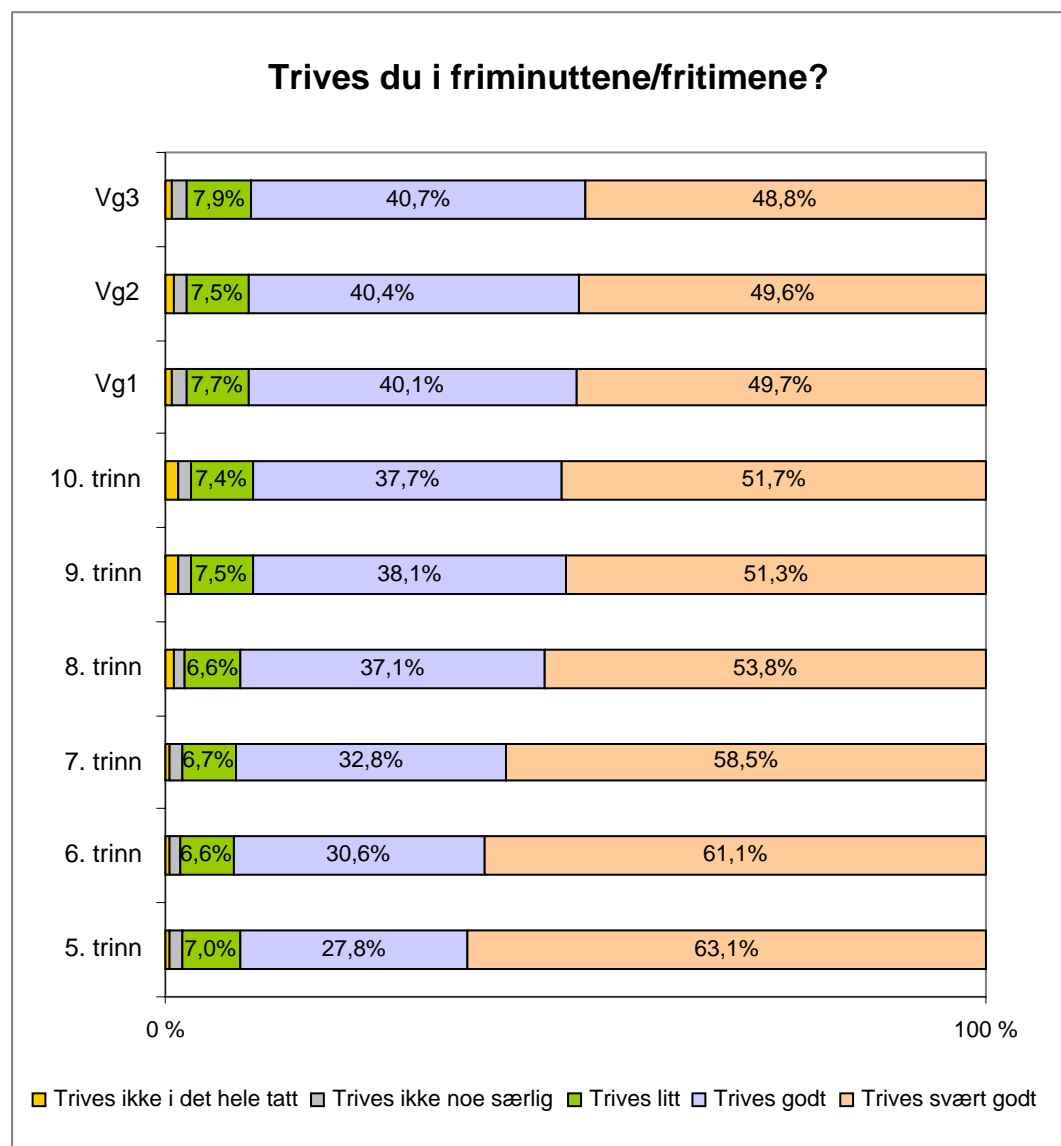
I figur 16 til 22 presenterer vi svarmønsteret til ulike elevgrupper for hvert av de ovennevnte spørsmålene, i nevnte rekkefølge.

Figur 16 Trinn og trivsel på skolen

Analysen viser at det finnes en signifikant forskjell mellom elever i de ulike trinnene når det gjelder hvor godt de trives på skolen ($ES=0,28$). Oppsummert finner vi at høyest grad av trivsel på skolen finner vi blant elevene på 5. trinn der nær 90 % av elevene oppgir at de trives godt eller svært godt på skolen. Lavest grad av trivsel finner vi blant elevene på 10. trinn. Her ser vi at i overkant av 80 % oppgir at de trives godt eller svært godt på skolen, mens 12 % sier at de kun trives litt på skolen. Overordnet ser vi at trivselen på skolen er høy for de fleste elevene på samtlige trinn. Likevel er det verdt å merke seg at en andel på om lag 18 % av elevene på 10. trinn oppgir at de trives kun litt, trives ikke noe særlig eller ikke trives i det hele tatt.

Figur 17 Trinn og trivsel i friminutt/fritimene

Når det gjelder å trives i friminuttene finner vi også en liten forskjell mellom elevene i de ulike trinnene og grad trivsel (ES=.22). Av figur 17 ser vi at elevene på 5. trinn oppgir høyest grad av trivsel i friminuttene. På dette trinnet oppgir i overkant av 90 % elevene at de trives godt eller svært godt i friminuttene. Av disse oppgir hele 63 % at de trives svært godt. Videre ser vi at når det gjelder vgs, så oppgir i underkant av 50 % av elevene det samme (49 % på Vg3).

Videre analyser viser at det å trives sammen med lærerne varierer med flere bakgrunnsvariabler, henholdsvis trinn, obligatoriske trinn, skoletype, 5. -7. trinn versus ungdomstrinnet samt antall årsverk på skolen. Hvordan de ulike type elevgruppene fordeler seg på svarskaalen på dette spørsmålet, presenteres i figurene 18-22.

Når det gjelder elevene på de ulike trinnene finner vi en moderat forskjell i hvordan elevene opplever å trives med lærerne sine (ES=.61).

Figur 18 viser at elevene på 5. trinn er den elevgruppen som oppgir oftest at de trives med lærerne sine. Nær 85 % av elevene på dette trinnet sier at de trives sammen med lærerne sine i mange eller alle/de fleste fag. For elevene på 10. trinn ser vi at kun i overkant av 60 % av elevene oppgir det samme.

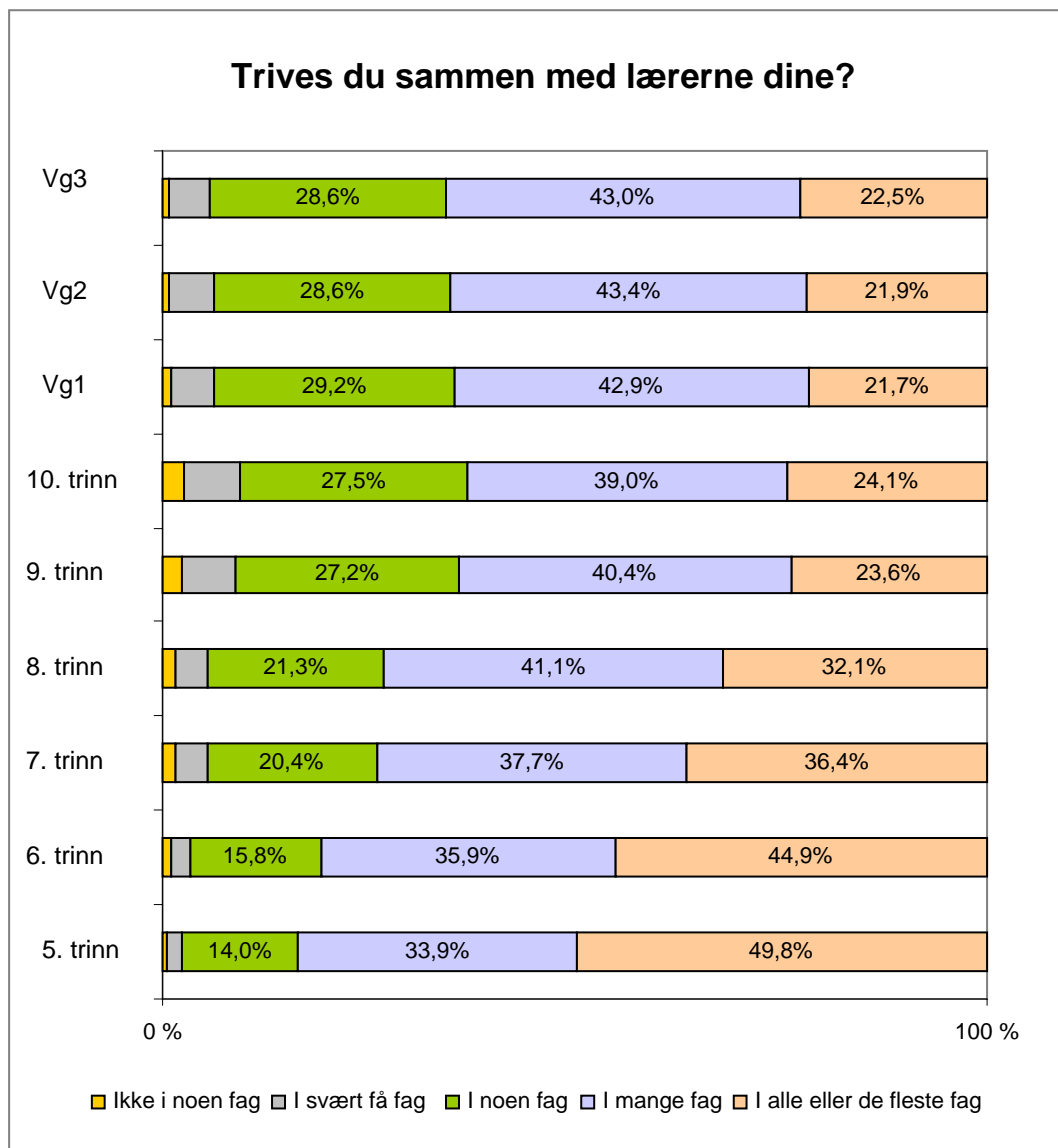
Også når det gjelder elevene på de obligatoriske trinnene for undersøkelsen finner vi en signifikant forskjell i elevenes svar på spørsmålet om de trives sammen med lærerne sine. Forskjellen er kun liten, og innebærer at elevene på 7. trinn oftere enn elevene på de øvrige obligatoriske trinnene oppgir å trives sammen med lærerne sine ($ES=.30$). Figur 19 viser at i overkant av 70 % av elevene på 7. trinn oppgir å trives sammen med lærerne sine i mange eller alle/de fleste fag, mens andelen for 10. trinn er i overkant av 60 %.

Analysen viser også at å trives med lærerne sine varierer med hvilke skoletype elevene tilhører (figur 20). Nærmere bestemt finner vi at elevene i grunnskolen signifikant oftere oppgir at de trives med lærerne sine sammenliknet med elevene i den videregående skolen ($ES=.22$). Forskjellen er kun liten, men likevel verdt å merke seg. I overkant av 70 % av elevene i grunnskolen oppgir at de trives med lærerne sine i mange eller alle/de fleste fag, mot i overkant av 60 % blant elevene i den videregående skolen. Dessuten ser vi at nær 30 % av elevene i den videregående skolen sier at de kun trives sammen med lærerne sine i noen fag, mens andelen på samme svaralternativ er i overkant av 20 % for elevene i grunnskolen.

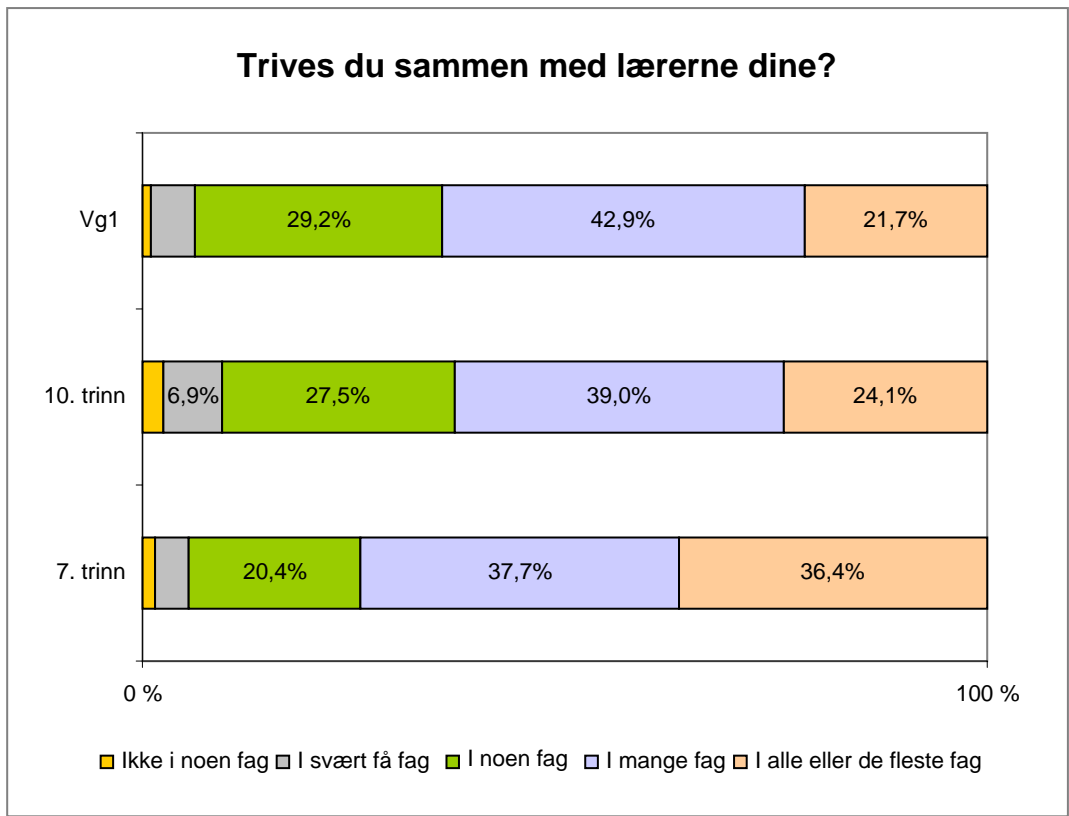
Det viser seg videre at det å trives sammen med lærerne sine også henger sammen med hvorvidt elevene tilhører 5.-7. trinn eller 8.-10. trinn. Av figur 21 ser vi at om lag 80 % av elevene på 5.-7. trinn krysser av for at de trives med lærerne sine i mange eller alle/de fleste fag, mens andelen for elevene på 8.-10. trinn på samme svaralternativer ligger på om lag 65 %. Et slikt resultat innebærer at elevene på førstnevnte trinn trives noe bedre med lærerne sine sammenliknet med elevene i sistnevnte trinn ($ES=.37$).

Endelig viser analysen av signifikante sammenhenger, at elevenes svar på spørsmålet om å trives sammen med lærerne sine også har sammenheng med antall undervisningsårsverk på skolen. Mer konkret ser vi av figur 22 at elever med færrest undervisningsårsverk (opp til 10,23) oftere oppgir at de trives sammen med lærerne sine enn hva som er tilfelle med elevene ved skoler med flest undervisningsårsverk (mer enn 27, 11) ($ES=.35$). Figur 22 viser at blant elever ved skoler med mange undervisningsårsverk, så oppgir nær 70 % at de trives med lærerne sine i mange eller alle/de fleste fag, mot en andel på nær 80 % blant elevene ved skoler med få undervisningsårsverk. I tillegg ser vi at nær 1/4 av elevene ved skoler med mange undervisningsårsverk oppgir at de kun trives sammen med lærerne sine i noen fag, mens 17 % av elevene ved skoler med få undervisningsårsverk svarer det samme. Et slikt funn kan tyde på at elever ved små skoler opplever en mer tett relasjon til lærerne sine. Videre så vi i kapittel 3 at relasjon til lærerne er sentralt for elevenes innsats og motivasjon. Analysen viser en sterk korrelasjon mellom antall årsverk på skolen og skoletrinn ($r^2=0,59$). Korrelasjonen går i retning av at 5.-7. trinn oftere har et mindre antall undervisningsårsverk enn 8.-10. trinn. Antall undervisningsårsverk kan reflektere både skolestørrelse og skolestruktur. Hvorvidt det faktisk er elevene ved skoler med et lite antall undervisningsårsverk oftere oppgir at de trives med lærerne fordi dette oftere er skoler med 5.-7. trinn, kan skyldes at vi har å gjøre med mindre skoler i denne elevgruppen. Det kan også tenkes at antall undervisningsårsverk på skolen er knyttet til lærertetthet, hvilket indikerer antall elever pr. lærer, som igjen kan tenkes å påvirke hvordan elevene svarer på spørsmålene. Eksempelvis kan det tenkes at elevene på 5.-7. trinn opplever en tettere relasjon til lærerne sine fordi klassene på disse trinnene muligens er mindre og at det således er færre elever per lærer, det vil si høy lærertetthet. Undersøkelse av betydningen av skolestruktur for resultatene er ikke en del av denne analysen.

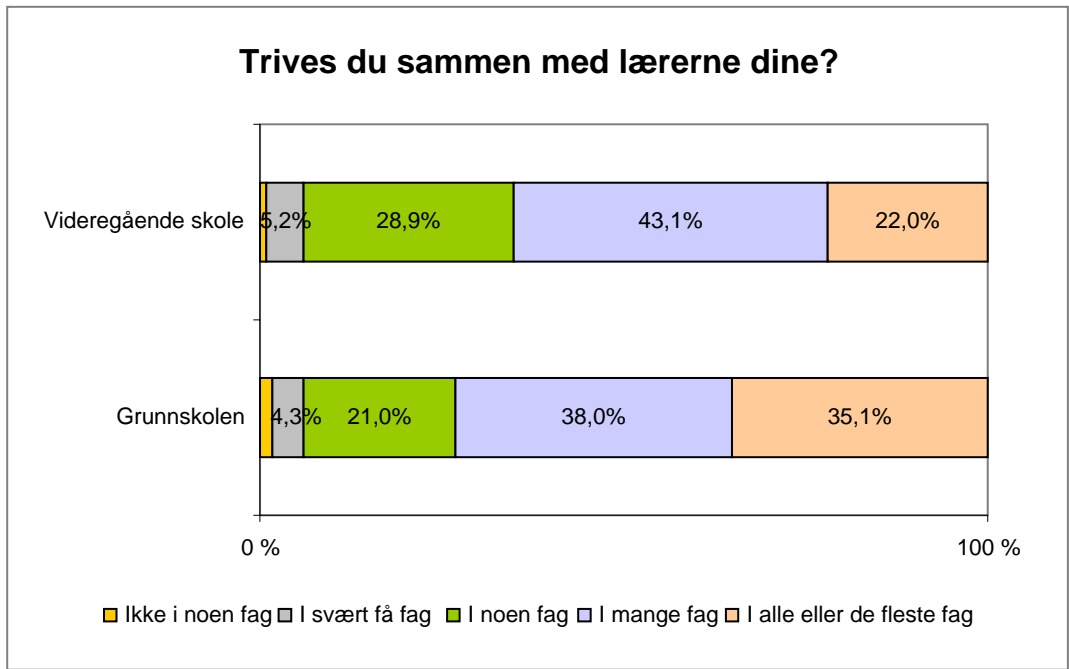
Figur 18 Trinn og trivsel med lærere

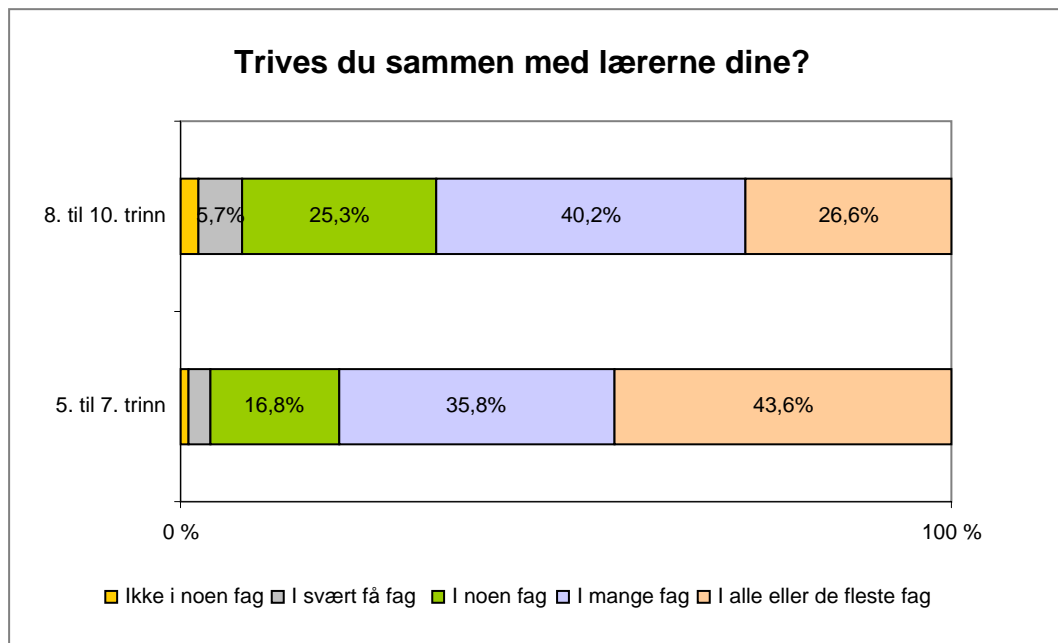
Figur 19 Trivsel med lærere, obligatoriske trinn

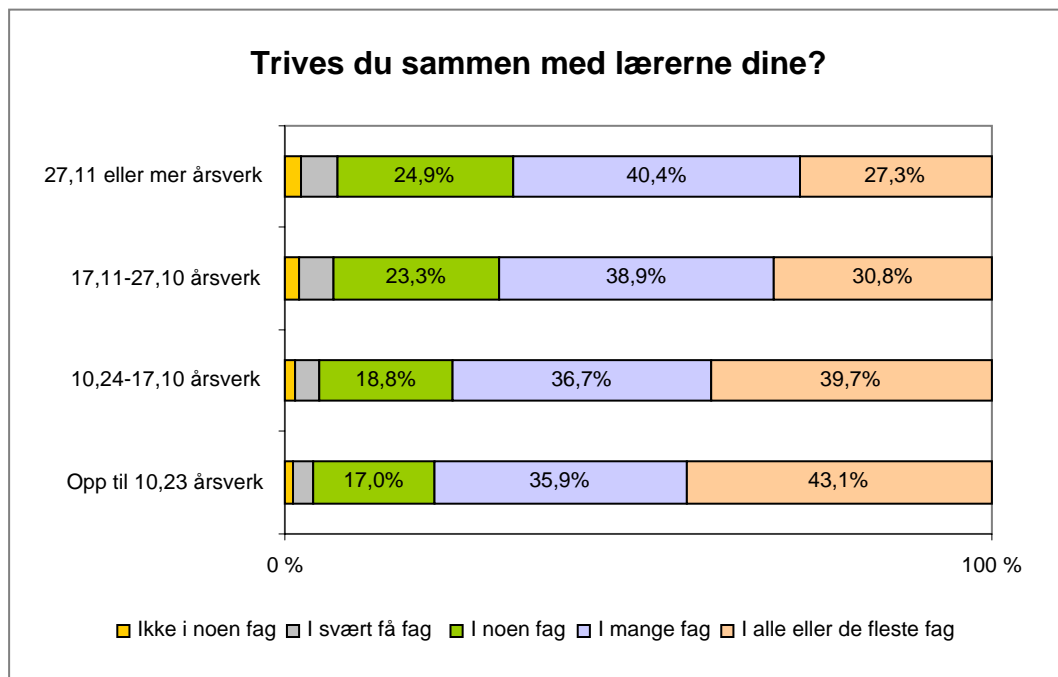
Figur 20 Trivsel med lærere, skoletype

Figur 21 Trivsel med lærere, grunnskole

Figur 22 Trivsel med lærere, skolestørrelse

4.2 Elevdemokrati

For å belyse elevenes opplevelse av elevdemokrati i skolen ble elevene både på 5.-7. trinn, ungdomstrinnet og videregående skole bedt om å svare på to spørsmål.

Disse var henholdsvis:

- Hvor godt arbeid synes du elevrådet gjør på skolen?
- Hører skolen på elevenes forslag?

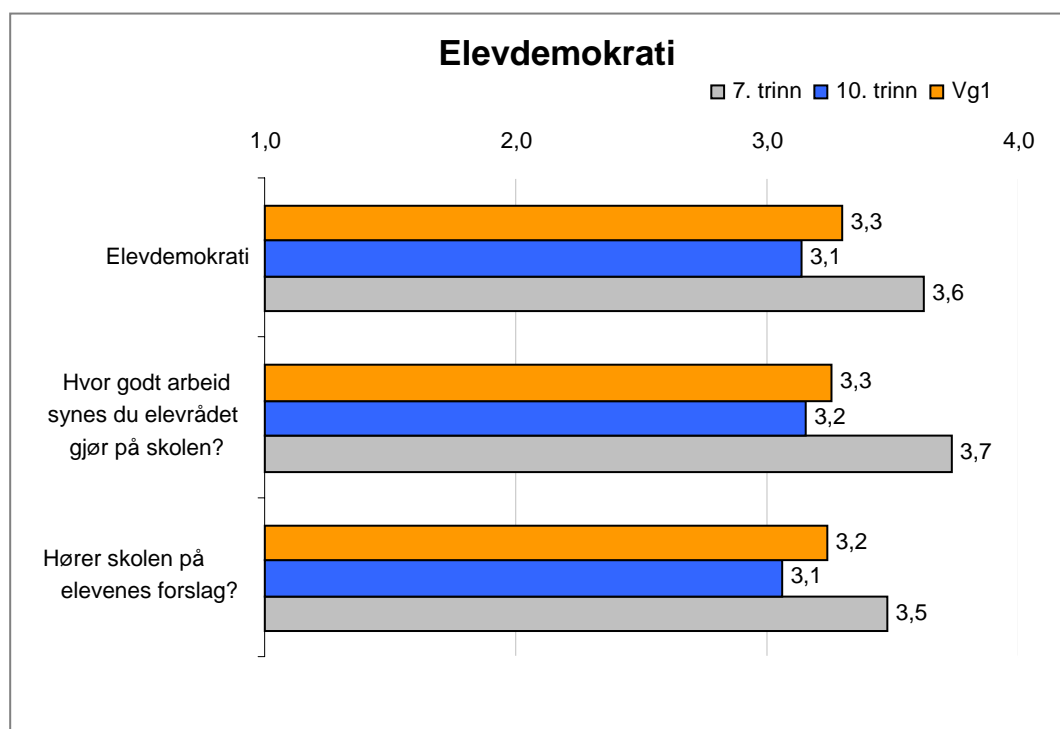
Disse to spørsmålene er i denne rapporten satt sammen til en indeks som viser elevenes opplevelse av elevdemokrati.

I figur 23 er gjennomsnitt for de to spørsmålene, samt indeksen 'elevdemokrati', for de obligatoriske trinnene i undersøkelsen presentert, mens i figur 24 presenteres tilsvarende resultater for alle elevene som er med i undersøkelsen.

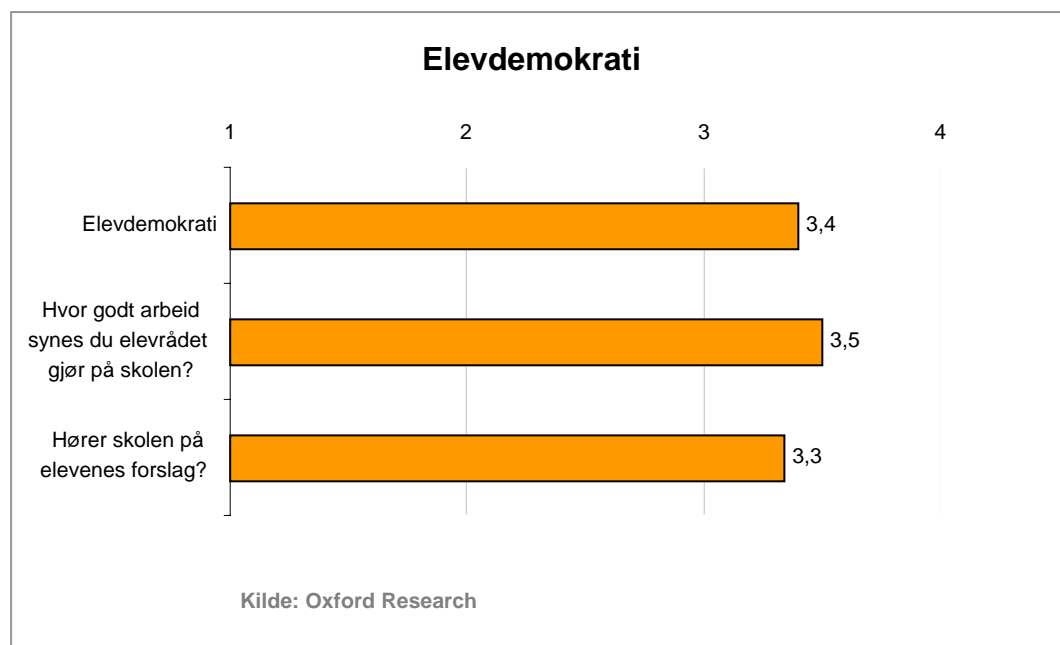
På spørsmålet: "Hvor godt arbeid synes du elevrådet gjør på skolen?" kunne elevene velge å krysse av for følgende svaralternativer: Verdien 1 betyr svært dårlig. Verdien 2 betyr dårlig. Verdien 3 betyr litt godt. Verdien 4 betyr godt og verdien 5 betyr svært godt.

Spørsmålet "Hører skolen på elevenes forslag?" har følgende svaralternativer og verdier: Verdien 1 betyr aldri, verdien 2 betyr sjelden, verdien 3 betyr av og til, verdien 4 betyr ofte, mens verdien 5 betyr svært ofte eller alltid.

Figur 23 Elevdemokrati, obligatoriske trinn

Figur 24 Elevdemokrati, hele utvalg

Når det gjelder indeksen for elevdemokrati ser vi av figurene 23 og 24 at skåren varierer mellom 3,1-3,6 blant elevene på de obligatoriske trinnene og samtlige elever i undersøkelsen. For samtlige elever i undersøkelsen ser vi at elevene i gjennomsnitt havner på skåren 3,4 når det gjelder elevdemokrati. Når høyeste skåre er 5, vitner et slikt resultat om at dette er et område med forbedringspotensiale i skolen. Når det gjelder de enkelte spørsmålene som måler elevdemokrati, ser vi at skåren på spørsmålet om elevene opplever at skolen hører på elevenes forslag generelt er noe lavere enn skåren på spørsmålet om hvor godt elevene vurderer elevrådets arbeid. Nærmere bestemt ser vi at skåren på det førstnevnte spørsmålet spenner fra 3,1-3,5 blant elevgruppene som er inkludert i analysen. Det betyr at elevene samlet sett opplever at skolen hører på elevenes forslag av og til eller ofte. Skåren på spørsmålet om hvor godt arbeid elevene synes elevrådet på skolen gjør, ligger på 3,2-3,7. Et slikt funn betyr at de inkluderte elevgruppene i analysen vurderer elevrådets arbeid som litt godt, eller godt.

4.2.1 Forskjeller i svar mellom grupper

Når det gjelder spørsmålene som måler elevdemokrati, finner vi signifikante forskjeller i svarene til ulike elevgrupper. Både på spørsmålet om hvordan elevene vurderer elevrådets arbeid og på spørsmålet om elevene opplever at skolen hører på elevenes forslag, finner vi at resultatene samvarierer med trinn, obligatoriske trinn, skoletype, hvorvidt elevene tilhører 5. -8. trinn eller 8. -10. trinn samt med antall undervisningsårsverk på skolen. Resultatene vil gjennomgås i det videre.

Av figur 25 ser vi at det er stor forskjell mellom elevene i de ulike trinnene i forhold til vurderingen av elevrådets arbeid på skolen ($ES=1.22$). Graden av tilfredshet på dette området ser ut til å avta med økende trinn. Av analysene finner vi at elevene på 5. trinn signifikant oftere er fornøyd med elevrådets arbeid sammenliknet med elevene på Vg3. Som vi ser av figur 25, så oppgir i overkant av 80 % av elevene på 5. trinn at de er godt eller svært godt fornøyd med det arbeidet elevrådet gjør på skolen, mot 35 % blant elevene på Vg3. I tillegg har 15 % av elevene på Vg3 krysset av for at de opplever elevrådets arbeid som svært dårlig, mot nær 2 % blant elevene på

5. trinn. Også når det gjelder obligatoriske trinn, finner vi en signifikant forskjell i elevenes svar ($ES=.51$). Forskjellen er moderat og som vi ser av figur 26, så er elevene på 7. trinn den elevgruppen som opplever høyest grad av tilfredshet med elevrådets arbeid sammenliknet med elevene i de øvrige obligatoriske trinnene. Mens i overkant av 65 % av elevene på 7. trinn er fornøyde med elevrådets arbeid, oppgir kun i overkant av 40 % av elevene på 10. trinnet det samme.

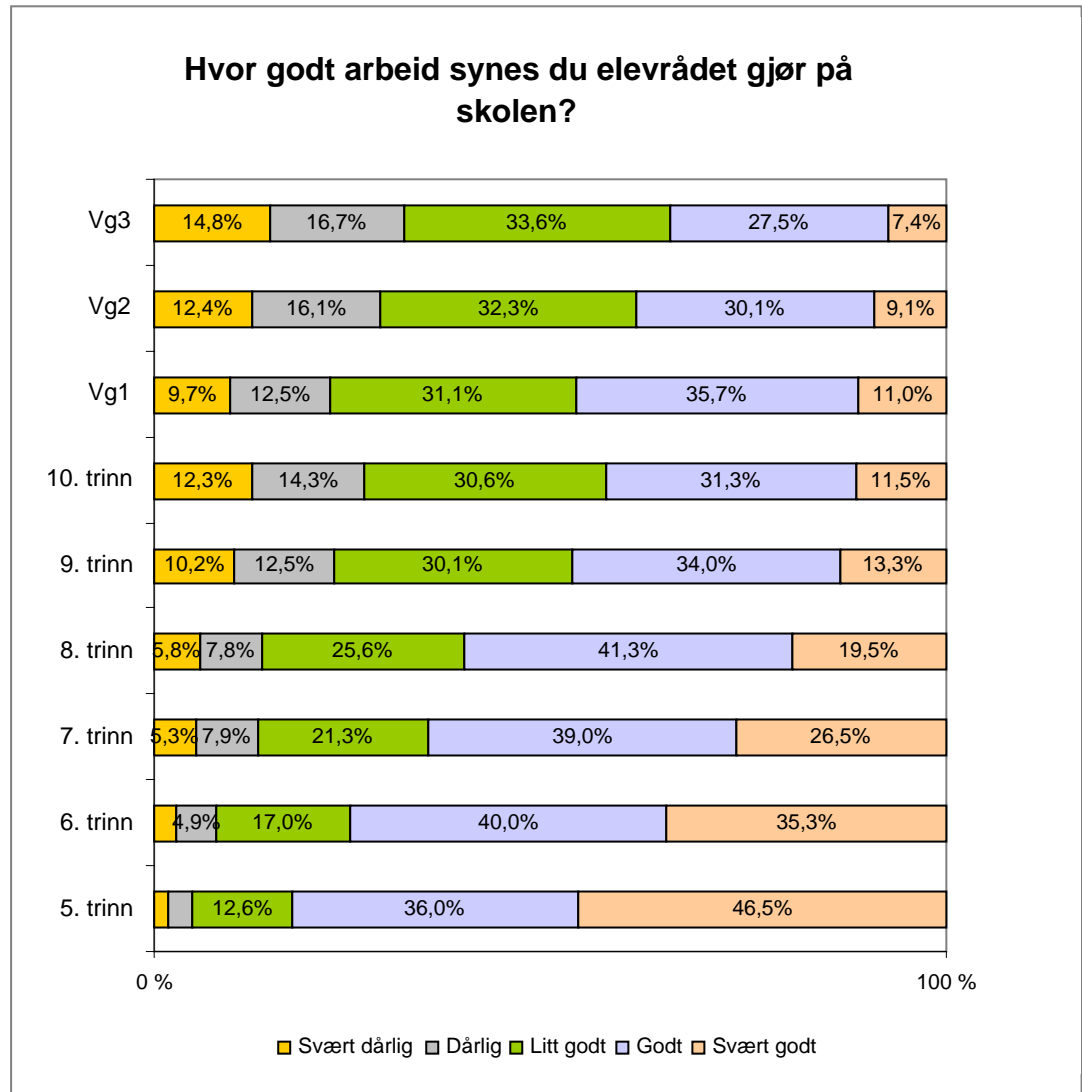
Analysen viser videre en liten, men signifikant forskjell mellom elevene i ulike skoletyper når det gjelder hvordan de opplever elevrådets arbeid ($ES=.47$). Som vi ser av figur 27 er elevene på grunnskolen oftere fornøyde med elevrådets arbeid sammenliknet med elevene på videregående skole. Nær 65 % av elevene i grunnskolen har krysset av for at de er godt eller svært godt fornøyd med elevrådets arbeid på skolen, men kun 40 % av elevene i den videregående skolen oppgir det samme. I tillegg ser vi at dobbelt så mange elever i den videregående skolen oppgir at de er svært dårlig fornøyd med elevrådets arbeid sammenliknet med elevene i grunnskolen (12 % mot 6 %) (figur 27). Med tanke på at elevene i den videregående skolen snart skal påbegynne et voksenliv med det ansvar og de plikter det medfører, bør det fokuseres på en forberedelse til samfunnsdemokratiet for denne elevgruppen. Det faktum at elevrådet ser ut til å stå svakere i den videregående skolen enn i de lavere trinnene, kan være et lite gunstig resultat i så måte. Det kan også tenkes at elevene i videregående skole er mer bevisst enn yngre elever på hva godt elevrådsarbeid kan være. Resultatet kan således være et uttrykk for at elevene i den videregående skolen er nesten voksne og i stand til å ha et kritisk blikk på måten skolen legger til rette for og følger opp elevrådsarbeidet.

Når det gjelder 5.-7. trinn sammenliknet med 8.-10. trinn, så finner vi en moderat signifikant forskjell mellom elevene og deres svarmønster på spørsmålet om å være tilfreds med elevrådet ($ES=.56$). Elevene på 5.-7. trinn oppgir i over 70 % av tilfellene at de er godt eller svært godt fornøyd med det arbeidet som utføres av elevrådet ved skolen. For elevene på 8.-10. trinn oppgir 50 % av elevene det samme (figur 28). Videre sier dobbelt så mange av elevene på 8.-10. trinn at de opplever arbeidet til elevrådet som dårlig eller svært dårlig sammenliknet med elevene på 5.-7. trinn (20 % mot 10 %).

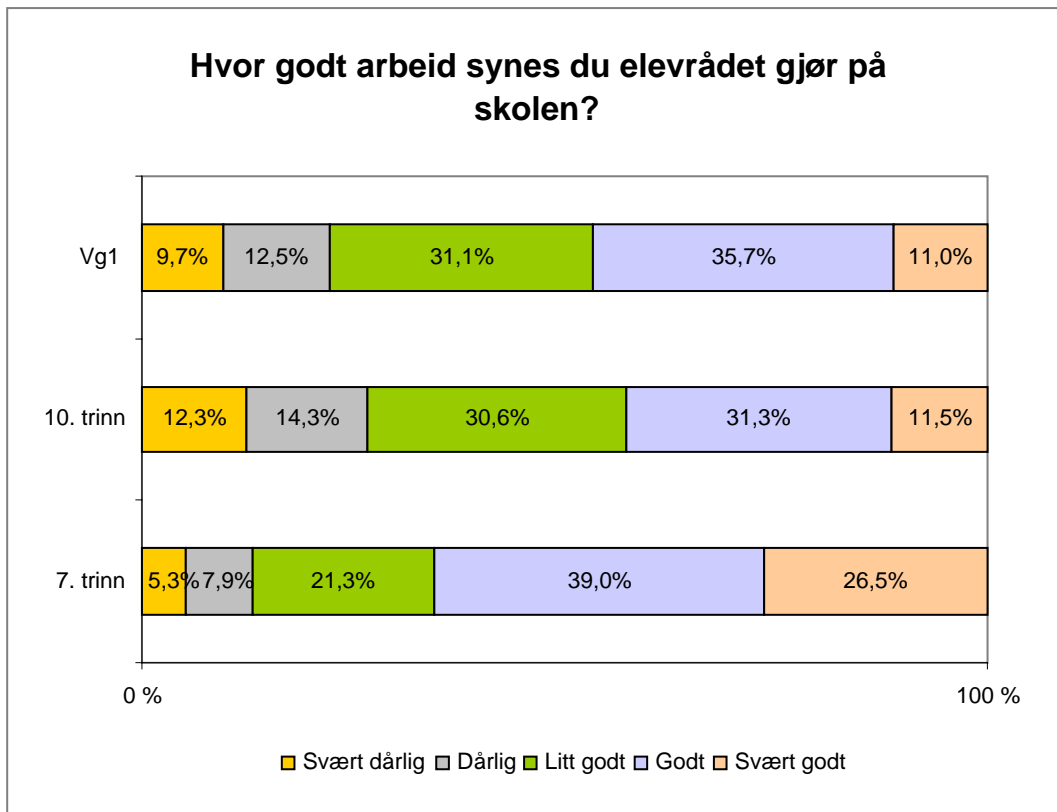
Også når det gjelder antall årsverk ved skolen, viser analysen en signifikant forskjell mellom elevene i hvordan de opplever arbeidet til elevrådet ($ES=.56$). Vi ser av figur 29 at graden av tilfredshet med elevrådets arbeid avtar med antallet undervisningsårsverk. Elevene ved skoler med få undervisningsårsverk (opp til 10,23) oppgir i 70 % av tilfellene at de er godt eller svært godt fornøyd med det arbeidet elevrådet gjør på skolen. For elevene ved skoler med mange undervisningsårsverk (27,11 eller flere) svarer 50 % av elevene det samme. I tillegg viser det seg at over dobbelt så mange av elevene ved skoler med mange undervisningsårsverk (opp til 10,23) krysser av for at de opplever elevrådsarbeidet ved skolen som dårlig/svært dårlig sammenliknet med elevene ved skoler med få undervisningsårsverk (27,11 eller flere) (20 % mot om lag 10 %) (figur 29). Analysen viser en sterk korrelasjon mellom antall årsverk på skolen og skoletrinn ($r^2=0,59$). Korrelasjonen går i retning av at 5.-7. trinn oftere har et mindre antall undervisningsårsverk enn 8.-10. trinn. Antall undervisningsårsverk i skolen kan reflektere både skolestørrelse og skolestruktur. Hvorvidt det faktum at elevene ved skoler med et lite antall undervisningsårsverk oftere oppgir at de er fornøyd med elevrådsarbeidet ved skolen fordi dette oftere er skoler med 5.-7. trinn, kan skyldes at vi har å gjøre med mindre skoler i denne elevgruppen. Det kan også tenkes at antall undervisningsårsverk på skolen er knyttet til lærertetthet, hvilket indikerer antall elever pr. lærer, som igjen kan tenkes å påvirke hvordan elevene svarer på spørsmålene. Eksempelvis kan det tenkes at elevene på 5.-7. trinn er mer positive til

elevrådets arbeid fordi klassene på disse trinnene muligens er mindre og at det således er færre elever per lærer, det vil si høy lærertetthet. Høyere grad av lærertetthet vil kanskje kunne være gunstig for arbeid som gjennomføres og følges opp i elevrådet. Undersøkelse av betydningen av skolestruktur for resultatene er ikke en del av denne analysen.

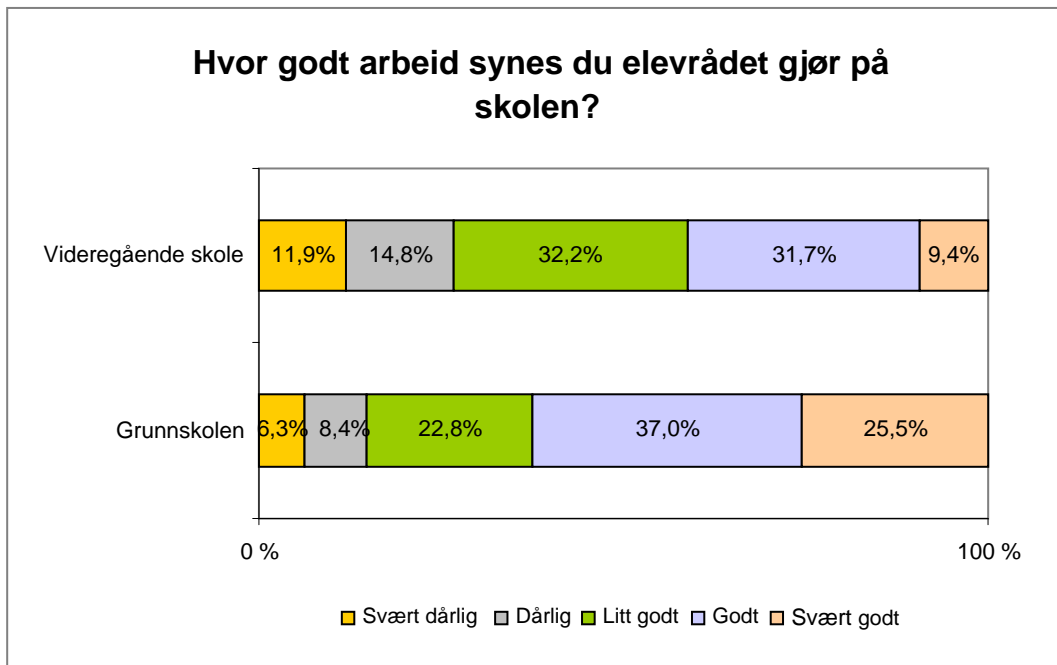
Figur 25 Elevdemokrati – elevrådets arbeid, alle trinn

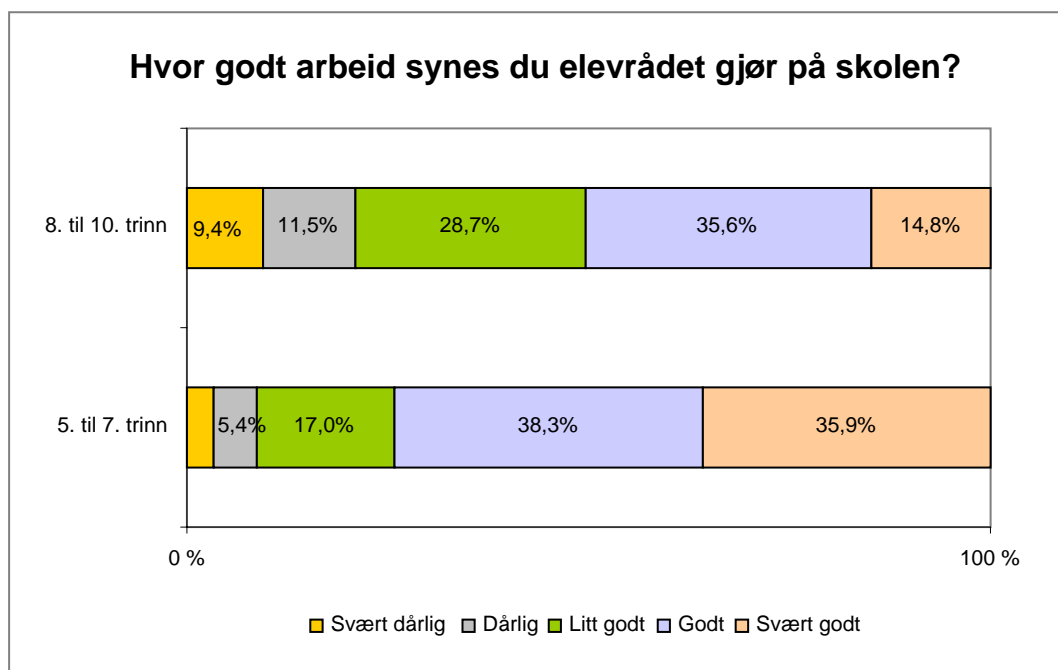
Figur 26 Elevdemokrati – elevrådets arbeid, obligatoriske trinn

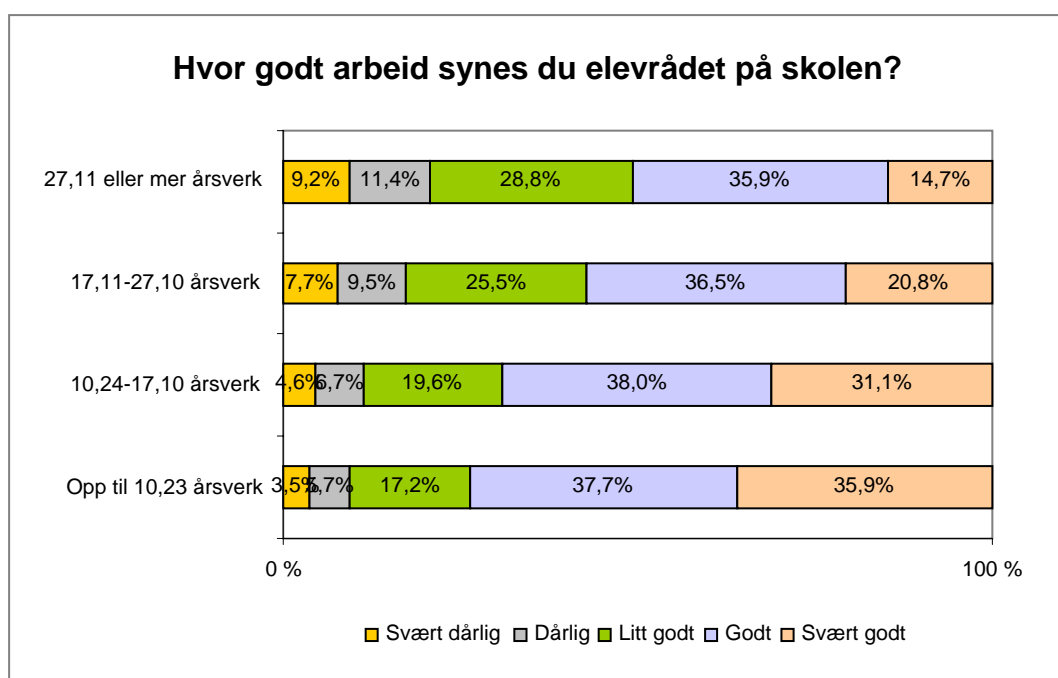
Figur 27 Elevdemokrati – elevrådets arbeid, skoletype

Figur 28 Elevdemokrati – elevrådets arbeid, grunnskole

Figur 29 Elevdemokrati – elevrådets arbeid, skolestørrelse

Når det gjelder elevenes oppfatning av hvorvidt skolen hører på elevenes forslag, ser vi av figurene 30 - 34 at denne henger sammen med ulike trinn, skoletype og antall årsverk til undervisning ved skolen. Analyser av signifikans viser en stor forskjell mellom skoletrinn når det gjelder hvorvidt elevene opplever at skolen hører på elevenes forslag (ES=.91). Figur 30 viser at elevene på 5. trinn er den elevgruppen som oftest opplever at skolen hører på elevenes forslag. På dette trinnet oppgir om lag 70 % av elevene at de ofte eller svært ofte/alltid synes skolen hører på elevenes forslag. Denne positiviteten ser ut til å avta når vi ser på elevene på ungdomstrinnet og

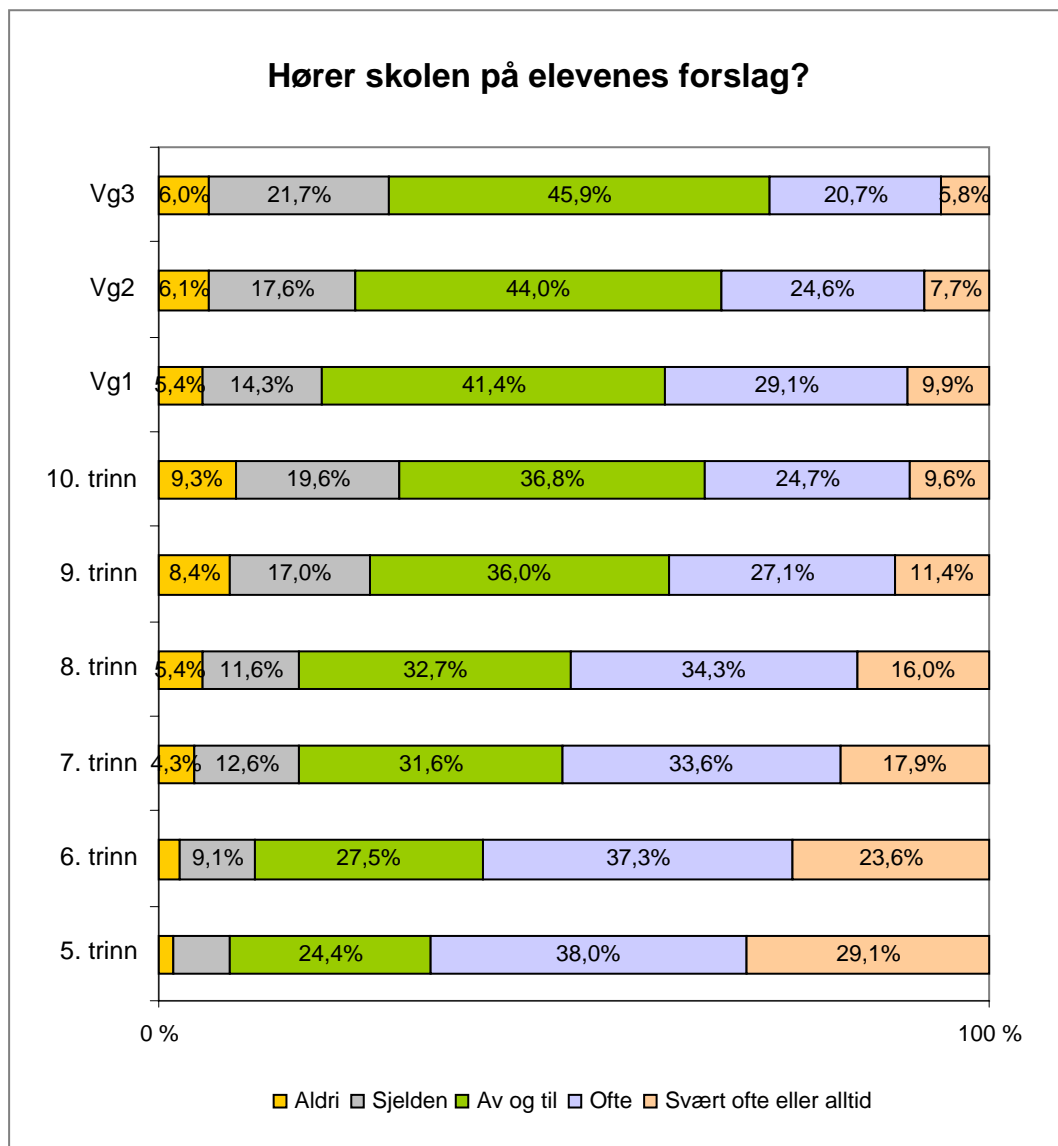
videregående skolen. Blant elevene på Vg3 finner vi at kun om lag 25 % av elevene opplever det samme (figur 30).

Når det gjelder obligatoriske trinn, finner vi en liten, men signifikant forskjell mellom elevene på 7. og 10. trinn hva gjelder spørsmålet om skolen hører på elevenes forslag (ES=.40) (figur 31). Blant elevene på 7. trinn oppgir 50 % av elevene at de synes skolen ofte eller svært ofte/alltid hører på elevenes forslag, mens tilsvarende andel for elevene på 10. trinn er 35 %. Også når det gjelder skoletype finner vi en liten, men signifikant forskjell blant elevene (ES=.30) (figur 32). Det viser seg at halvparten av elevene i grunnskolen opplever at skolen ofte eller svært ofte/alltid hører på elevenes forslag, mens andelen blant elevene i den videregående skolen ligger på 35 %.

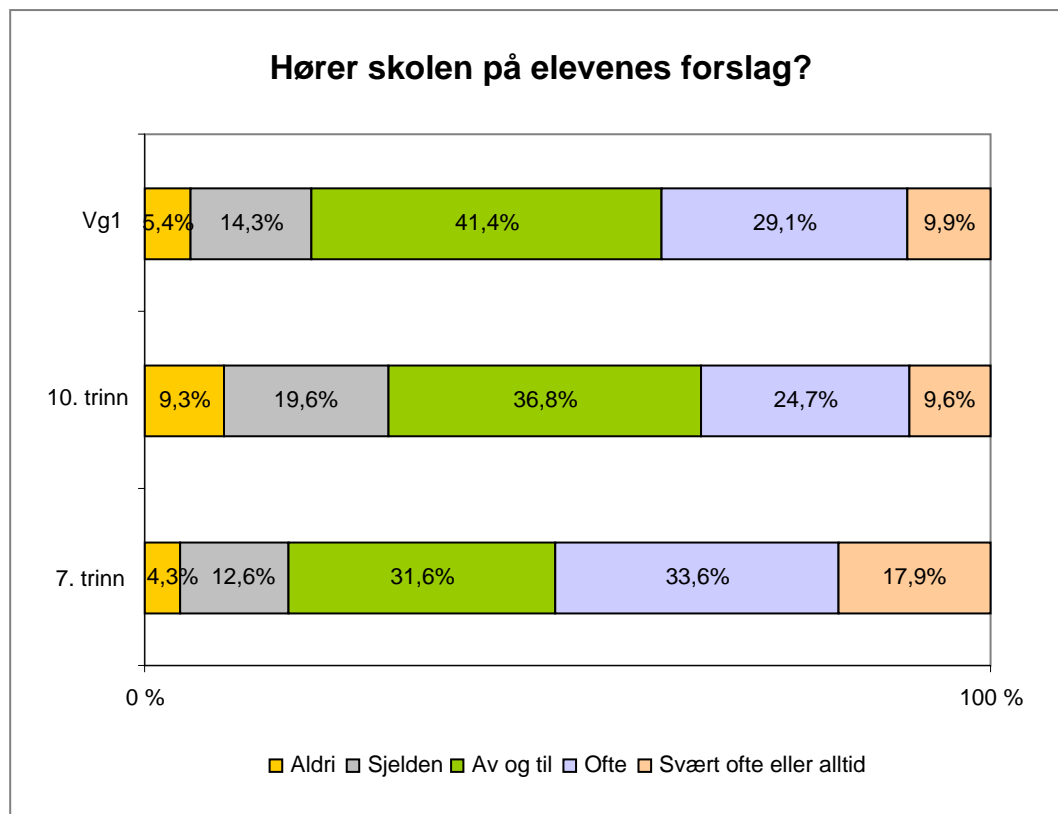
Videre ser vi av figur 33 at det også finner sted forskjeller av signifikant karakter når det gjelder elevene på 5.-7. trinn versus elevene på 8.-10. trinn (ES=.42). Elevene på 5.-7. trinn opplever oftere enn elevene på 8.-10. trinn at skolen hører på elevenes forslag, henholdsvis nær 50 % blant de yngste elevene mot 40 % blant elevene i den eldste elevgruppen. Samtidig har om lag 25 % av elevene på 8.-10. trinn krysset av for at de aldri eller sjelden opplever at skolen hører på elevenes forslag, mens i overkant av 12 % av elevene på 5.-7. trinn mener det samme.

Av figur 34 ser vi at opplevelsen av hvorvidt skolen hører på elevenes forslag er mer positiv blant skoler med få årsverk sammenliknet med elevene ved skoler med mange årsverk (ES=.45). Ser vi på svarfordelingen blant elevene ved skoler med få årsverk (opp til 10,23), opplever nær 50 % av elevene at skolen ofte eller svært ofte/alltid hører på elevenes forslag, mens 40 % av elevene i skoler med mange årsverk (27,11 og flere) opplever det samme. Blant elever ved skoler med få undervisningsårsverk ser vi videre at nær 13 % opplever at skolen aldri eller sjelden hører på elevenes forslag. Til sammenlikning oppgir nær 25 % av elevene ved skoler med mange undervisningsårsverk det samme. Videre analyser viser en sterk korrelasjon mellom antall årsverk på skolen og skoletrinn ($r^2=0,59$). Korrelasjonen går i retning av at 5.-7. trinn oftere har et mindre antall undervisningsårsverk enn 8.-10. trinn. Antall undervisningsårsverk i skolen kan reflektere både skolestørrelse og skolestruktur. Hvorvidt det faktisk at elevene ved skoler med et lite antall undervisningsårsverk oftere opplever at skolen hører på elevenes forslag fordi dette oftere er skoler med 5.-7. trinn, kan skyldes at vi har å gjøre med mindre skoler i denne elevgruppen. Det kan også tenkes at antall undervisningsårsverk på skolen er knyttet til lærertetthet, hvilket indikerer antall elever pr. lærer, som igjen kan tenkes å påvirke hvordan elevene svarer på spørsmålene. Eksempelvis kan det tenkes at elevene på 5.-7. trinn oftere opplever at skolen hører på deres forslag fordi klassene på disse trinnene muligens er mindre og at det således er færre elever per lærer, det vil si høy lærertetthet. Med færre elever per lærer kan det tenkes at elevene oftere opplever at lærerne er lydhøre for deres meninger og forslag. Undersøkelse av betydningen av skolestruktur for resultatene er ikke en del av denne analysen.

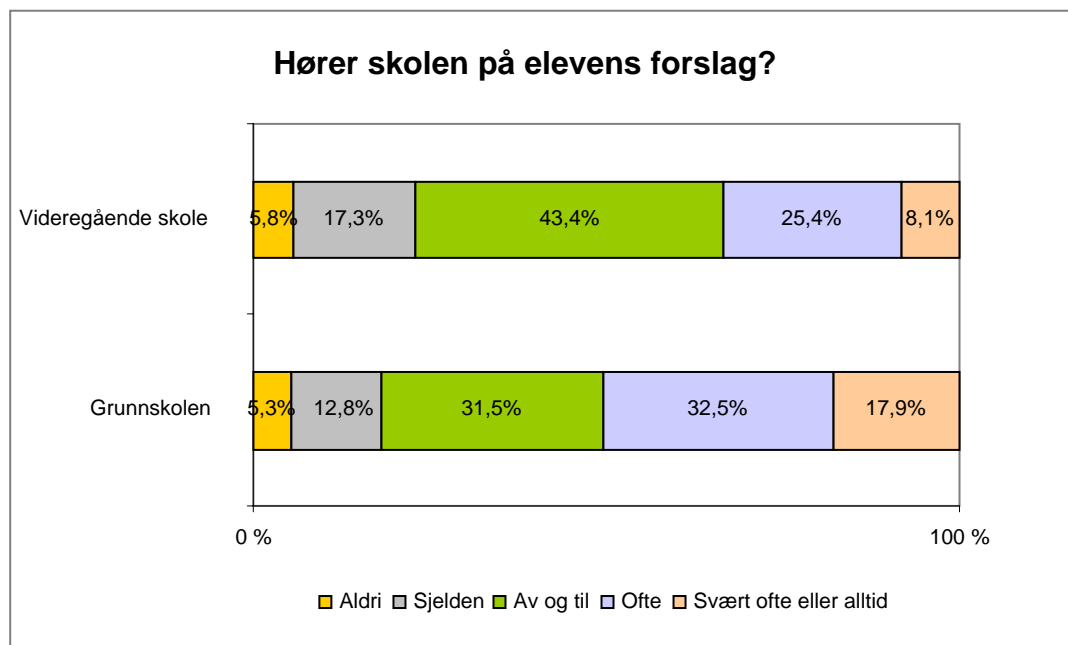
Figur 30 Elevdemokrati – hører skolen på elevens forslag, alle trinn

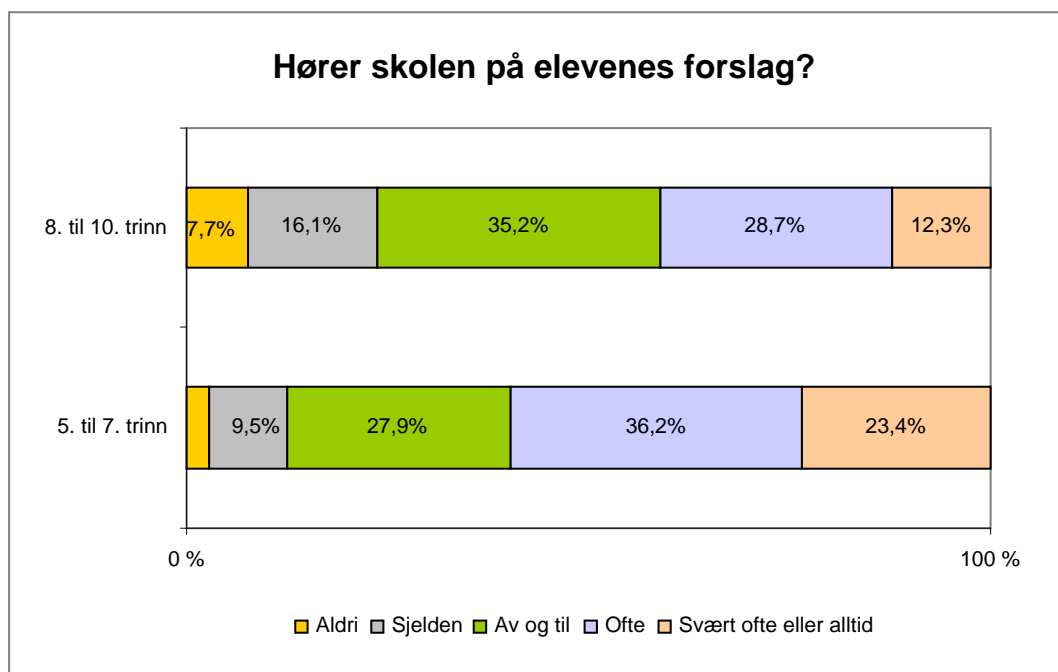
Figur 31 Elevdemokrati – hører skolen på elevens forslag, obligatoriske trinn

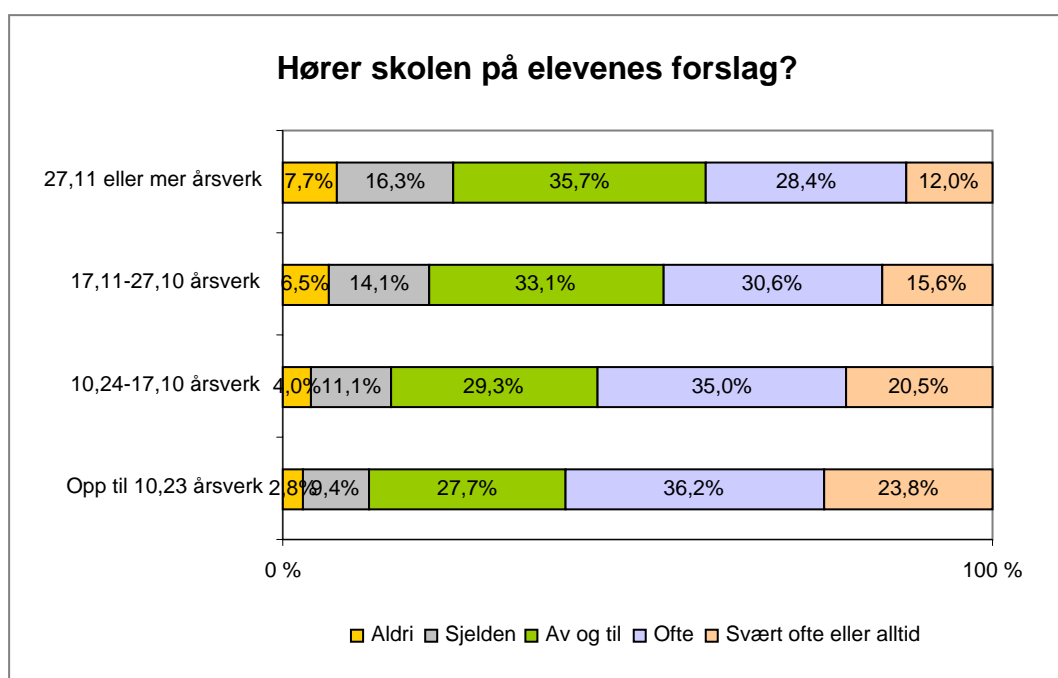
Figur 32 Elevdemokrati – hører skolen på elevens forslag, skoletype

Figur 33 Elevdemokrati – hører skolen på elevens forslag, grunnskole

Figur 34 Elevdemokrati – hører skolen på elevens forslag, skolestørrelse

4.3 Fysisk Læringsmiljø

Læringsmiljø er summen av alle de forhold som kan tenkes å virke inn på elevenes muligheter til å tilegne seg kunnskap samt fysisk og psykisk helse. Det fysiske læringsmiljø omfatter bl.a. fysiske strukturer, læremidler og renhold og luftkvalitet.

I Elevundersøkelsen måles det fysiske læringsmiljø med ti ulike spørsmål. Disse spørsmålene er i denne rapporten satt sammen til en indeks som viser elevenes vurdering av ti forhold ved det fysiske læringsmiljøet.

Indeksen består av et knippe spørsmål knyttet til tilfredshet. Disse er som følger:

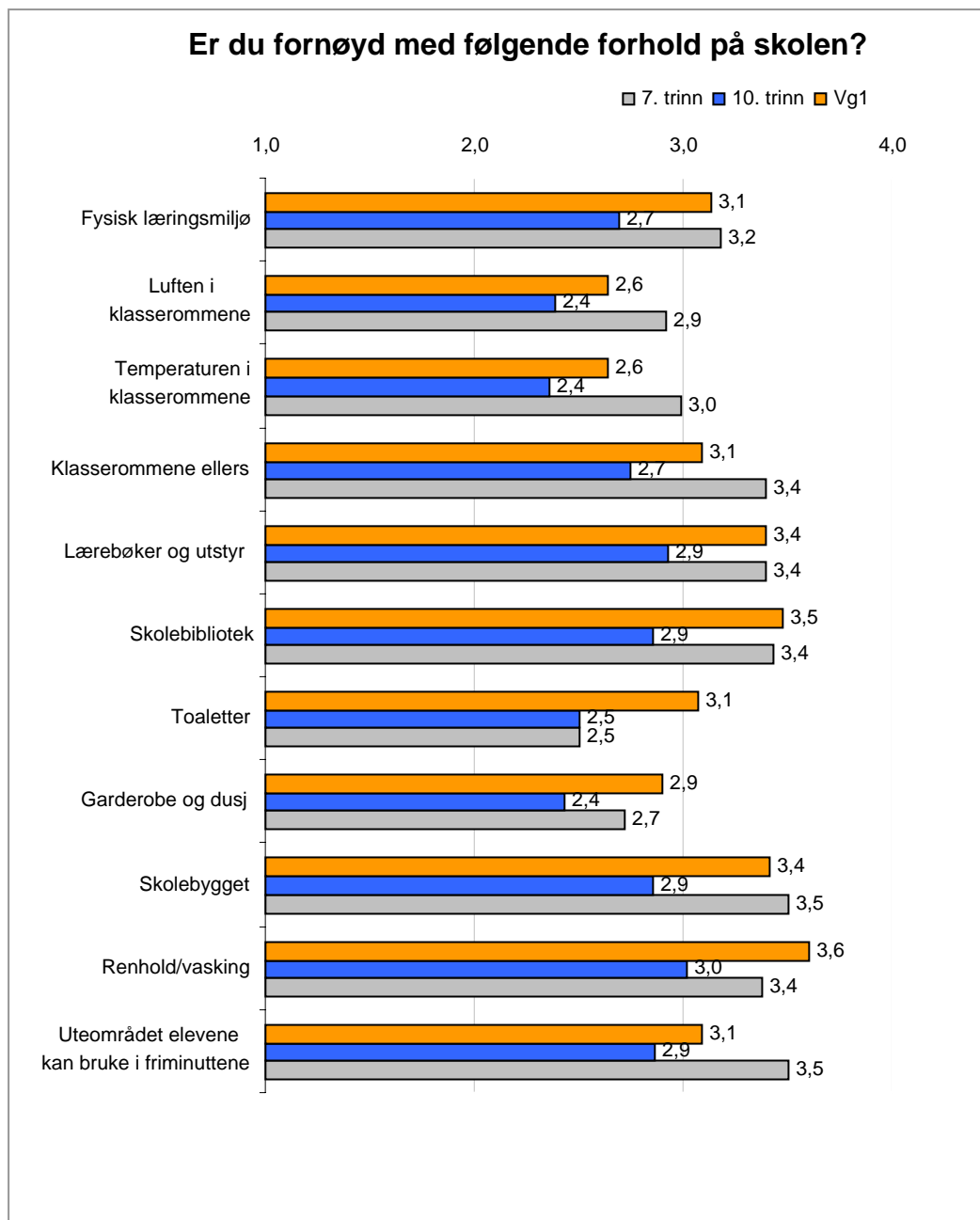
Er du fornøyd med følgende forhold på skolen:

- Luften i klasserommene
- Temperaturen i klasserommene
- Klasserommene ellers
- Lærebøker og utstyr
- Skolebibliotek
- Toaletter
- Garderobe og dusj
- Skolebygget
- Renhold/vasking
- Uteområdet elevene kan bruke i friminuttene

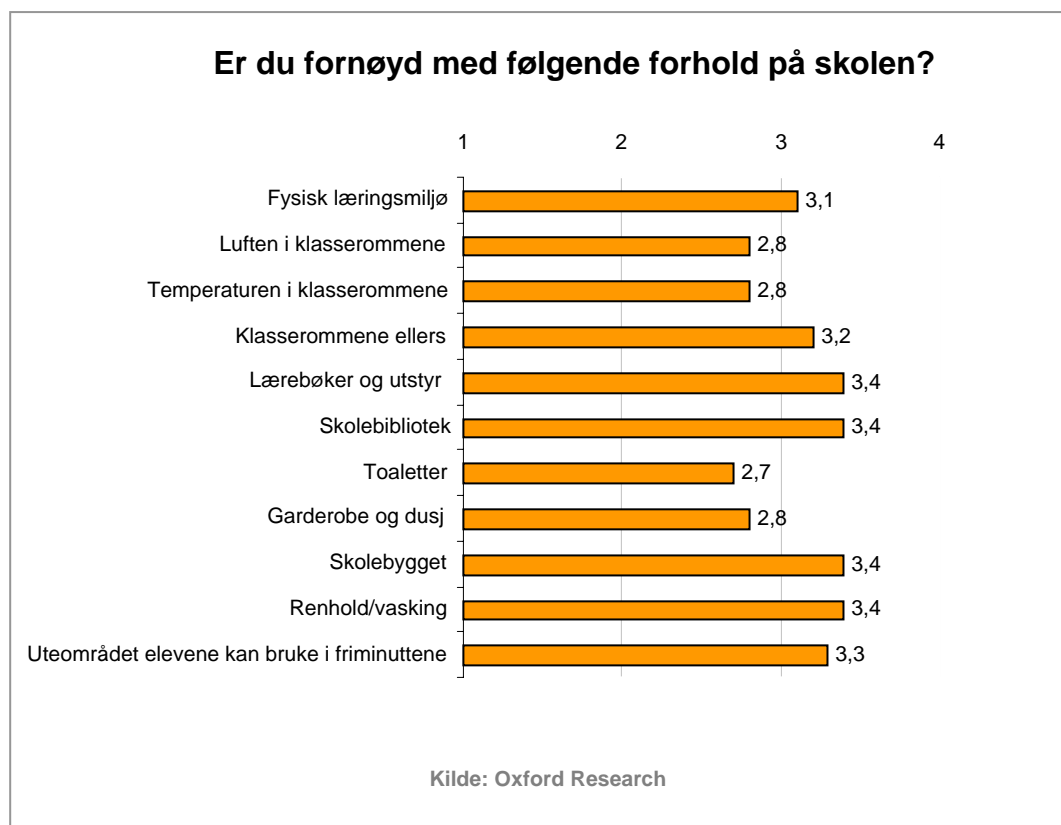
I figurene 35 og 36 er gjennomsnittet blant elevene for de 10 spørsmålene, samt for indeksen som måler fysisk læringsmiljø, presentert. Dette gjelder både for elevene i de obligatoriske trinnene i undersøkelsen, samt for samtlige av elevene i undersøkelsen. Svaralternativene på disse spørsmålene befant seg på en skala fra ikke særlig fornøyd (1) til svært fornøyd (5). Mer konkret gjaldt følgende svaralternativer for spørsmålene om fysisk læringsmiljø:

1) Ikke særlig fornøyd 2) Litt fornøyd 3) Ganske fornøyd 4) Fornøyd 5) Svært fornøyd.

Figur 35 Fysiske forhold på skolen, obligatoriske trinn.

Figur 36 Fysiske forhold på skolen, hele utvalget

Indeksen for fysisk læringsmiljø viser at elevene er ganske fornøyd med det fysiske læringsmiljøet (figur 36). Gjennomsnittsskåren spenner fra 2,7-3,2 på denne indeksen blant elevene i de obligatoriske trinnene som er med i analysene. Det finner imidlertid sted noe variasjon i skåre i forhold til de enkelte spørsmål både for elevene på de obligatoriske trinnene og for elevene på samtlige trinn i skolen. En hovedtendens i figur 35 og 36 er at elevene er ganske fornøyd eller fornøyd med de ulike fysiske forholdene ved skolen som er inkludert i undersøkelsen. Resultatene kan tyde på at elevene er noe mindre fornøyd med toaletter, garderobe/dusj samt luft og temperatur i klasserommene enn øvrige fysiske forhold. Skolebibliotek, renhold/vasking, skolebygget og lærebøker/utstyr er områder hvor elevene muligens opplever en noe høyere tilfredshet enn hva som er tilfelle med de øvrige fysiske forholdene som er inkludert i undersøkelsen.

4.3.1 Forskjeller i svar mellom elevgrupper

Når det gjelder fysiske forhold på skolen viser analyser at det finner sted signifikante forskjeller mellom elever i ulike trinn, mellom elever i de obligatoriske trinnene, mellom ulike skoletyper, mellom elever i 5.-7. trinn versus elever i 8.-10. trinn, samt mellom elever med ulikt antall årsverk. Når det gjelder elevene i alle trinnene som er inkludert i undersøkelsen finner vi signifikante forskjeller i elevenes svar på samtlige av de fysiske forholdene som er inkludert i undersøkelsen. Når det gjelder obligatoriske trinn finner vi signifikante forskjeller mellom elevgruppene på nær samtlige av de fysiske forholdene, foruten garderobe og dusj. For elevene i de ulike skoletypene finner vi signifikante forskjeller på områdene luften og temperaturen i klasserommene, klasserommene ellers, toaletter samt uteområdet som elevene kan bruke i frimi-

nuttene. For elevene på 5.-7. trinn versus elevene i 8.-10. trinn finner vi signifikante forskjeller i elevenes svar på samtlige av de fysiske forholdene det spørres om, foruten toaletter. Dette gjelder også når vi undersøker elever ved skoler med ulikt antall undervisningsårsverk. I figurene 37 - 50 presenterer vi resultatene fra analyser av forskjeller i svar mellom ulike elevgrupper når det gjelder fysiske forhold på skolen. Først presenteres resultatene på dette området for elever i samtlige av de inkluderte skoletrinnene i undersøkelsen. Resultatene i analyser av forskjeller mellom øvrige elevgrupper presenteres i rekkefølgen nevnt innledningsvis (kap 4.3.1).

Av figur 37 ser vi at det finner sted store signifikante forskjeller mellom elevene i de ulike trinnene med hensyn til luften i klasserommene ($ES=.94$). Som svarfordelingen på de enkelte trinnene avslører, så ser det ut til at de yngre elevene overordnet er noe mer positiv til luften i klasserommene sammenliknet med de eldre elevene. Den største forskjellen finner vi når vi ser på 5. trinn versus elevene i Vg3. I førstnevnte elevgruppe svarer i overkant av 60 % av elevene at de er fornøyd eller svært fornøyd med denne delen av det fysiske læringsmiljøet, mens kun i underkant av 25 % av elevene i Vg3 svarer det samme. Når det gjelder temperaturen i klasserommene er tendensen svært lik den vi ser for luften i klasserommene. Forskjellen mellom elevene i de ulike trinnene er stor, og holdningen knyttet til temperaturen i klasserommene ser ut til å være mer positiv for elevene i de laveste trinnene sammenliknet med de høyere trinnene ($ES=1.09$). Om lag 60 % av elevene i 5. trinn er tilfreds med temperaturen i klasserommene, mens kun 20 % av elevene på Vg3 opplever det samme (figur 38). Den samme tendensen finner vi også på spørsmålet om tilfredshet med klasserommene ellers. Som vi ser av figur 39 er elevene i de lavere trinnene mer tilfreds på dette området enn elevene i de høyere trinnene ($ES=1.10$). Nærmere bestemt svarer nær 80 % av elevene i 5. trinn at de er fornøyd eller svært fornøyd med klasserommene ellers, mot i overkant av 30 % blant elevene i 10. trinn (figur 39). Det viser seg videre at elevene i de ulike trinnene skiller seg klart signifikant fra hverandre med hensyn til hvordan de vurderer lærerbøkene og utstyret på skolen ($ES=1.0$). For elevene på 5. trinn ser vi av figur 40 at nær 80 % av elevene opplever denne delen av det fysiske læringsmiljøet som noe de er fornøyd/svært fornøyd med, mens kun i overkant av 35 % av elevene i 10. trinn opplever det samme. Skolebiblioteket er også et område som elevene er tilfreds med i ulik grad i de ulike trinnene. Forskjellen mellom trinnene er stor ($ES=1.1$), og størst er forskjellen mellom 5. trinn og 10. trinn. Vi ser av figur 41 at blant elevene i 5. trinn svarer i overkant av 80 % at de er fornøyd eller svært fornøyd med skolebiblioteket, mens andelen for elevene på 10. trinn er i underkant av 30 %. Når det gjelder toaletter, viser analyser at det finner sted en liten forskjell i graden av tilfredshet blant elevene på de ulike trinnene ($ES=.45$). Av figur 42 ser vi at elevene i Vg1 er det trinnet som er mest tilfreds med denne delen av det fysiske læringsmiljøet, mens 9. trinn er det trinnet hvor elevene er minst tilfreds. Nærmere bestemt svarer i overkant av 40 % av elevene i Vg3 at de er fornøyd eller svært fornøyd med toalettene på skolen, mens andelen på 9. trinn som svarer det samme er i underkant av 30 % (figur 42).

Videre ser vi av analyser at det er moderat forskjell mellom trinnene i hvordan de opplever garderobe/dusj på skolen ($ES=.69$). Elevene i 5. trinn er de som er mest tilfredse, om lag 55 % svarer at de er fornøyd eller svært fornøyd med garderobe-/dusjforholdene på skolen. Andelen av elever som svarer det samme for 10. trinn ligger på om lag 25 % (figur 43).

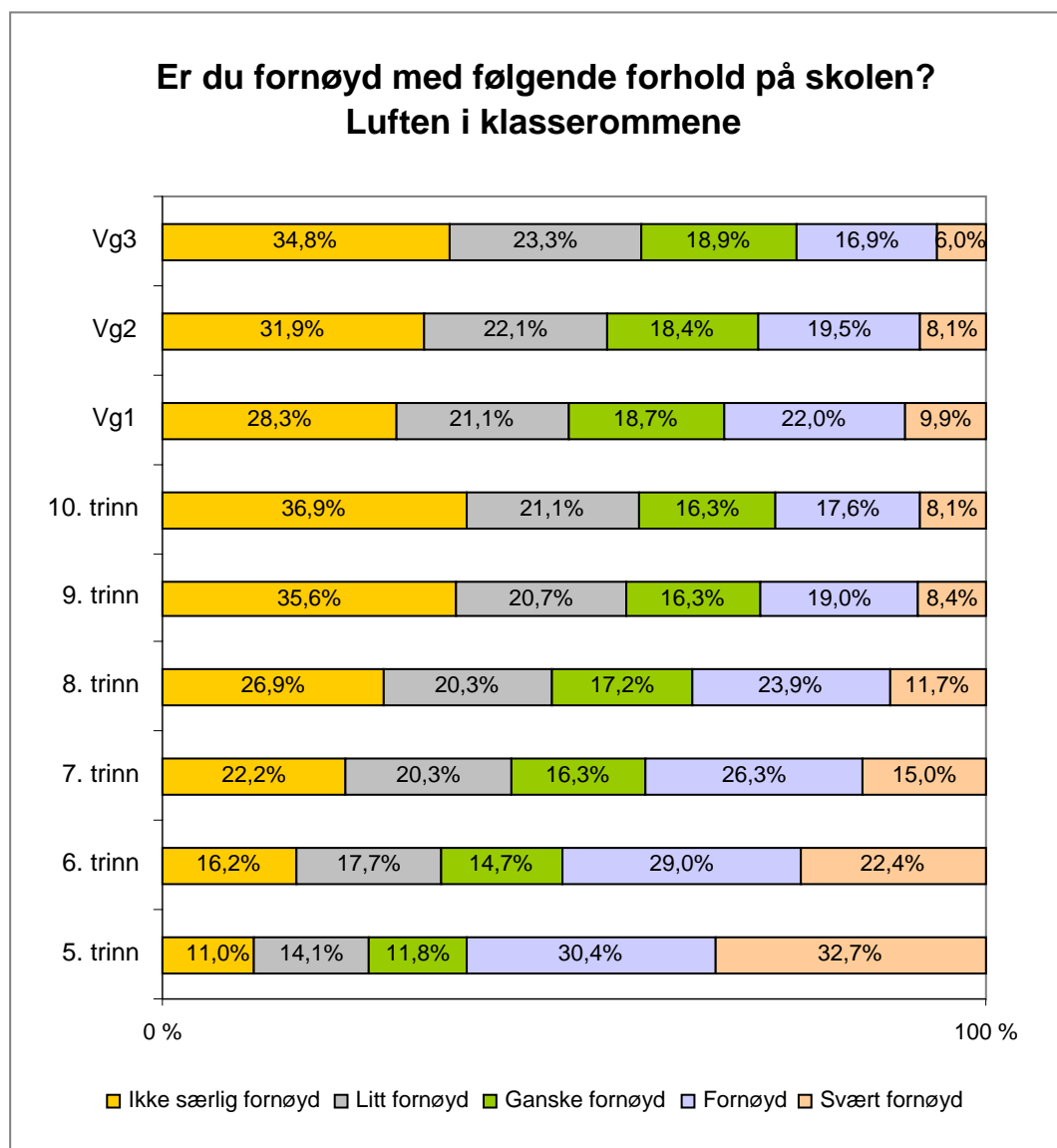
Når det gjelder tilfredshet med skolebygget finner vi at det forekommer store forskjeller mellom de ulike trinnene i graden av tilfredshet ($ES=1.1$). Som vi ser av figur 44, er elevene ved 5. trinn mest fornøyd med også denne delen av det fysiske læringsmiljøet. Av disse elevene svarer om lag 80 % at de er fornøyd eller svært fornøyd med

skolebygget. Til sammenlikning svarer kun i underkant av 40 % av elevene i 10. trinn det samme.

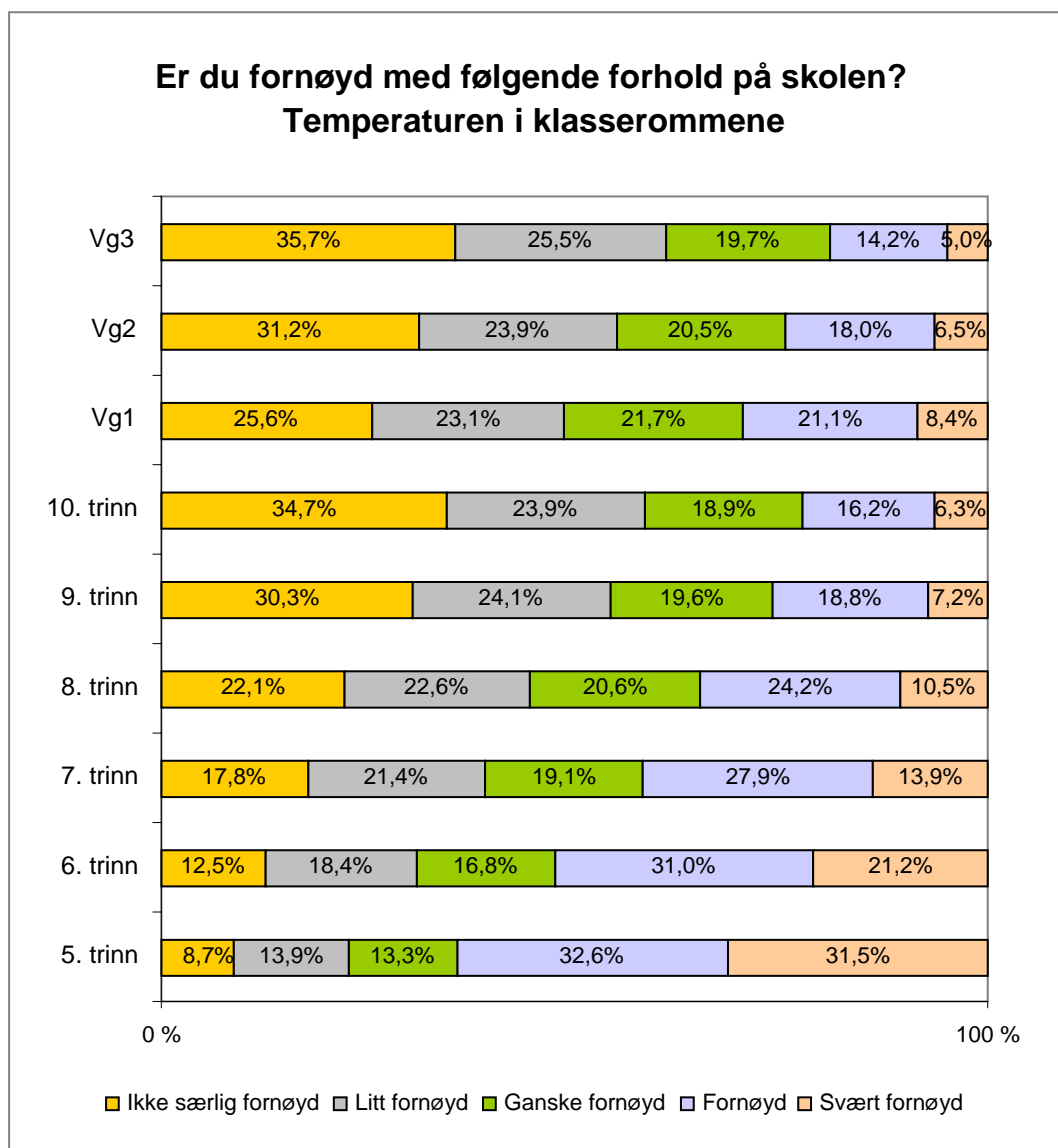
Når det gjelder renhold/vasking finner vi også en signifikant forskjell mellom elevene i de ulike trinnene i forhold til grad av tilfredshet (ES=.71). Som vi ser av figur 45 er elevene på 5. trinn den gruppen som er mest fornøyd med renhold/vasking på skolen, mens elevene på 9. trinn utviser minst grad av tilfredshet på dette området sammenliknet med øvrige trinn. Henholdsvis om lag 70 % av elevene på 5. trinn krysser av for at de er fornøyd eller svært fornøyd med renhold/vasking på skolen, mens kun om lag 40 % av elevene på 9. trinn sier det samme.

Endelig ser vi at når det gjelder uteområdet som elevene kan bruke i friminuttene er det også signifikante forskjeller mellom trinnene i graden av tilfredshet (ES=.96). Som vi ser av figur 46 er det også på dette området størst forskjell mellom elevene på 5. og 10. trinn når det gjelder hvor tilfredse elevene er. Nærmere bestemt ser vi at i overkant av 75 % av elevene på 5. trinn er fornøyd eller svært fornøyd med uteområdet på skolen, mens kun 35 % av elevene på 10. trinn synes det samme.

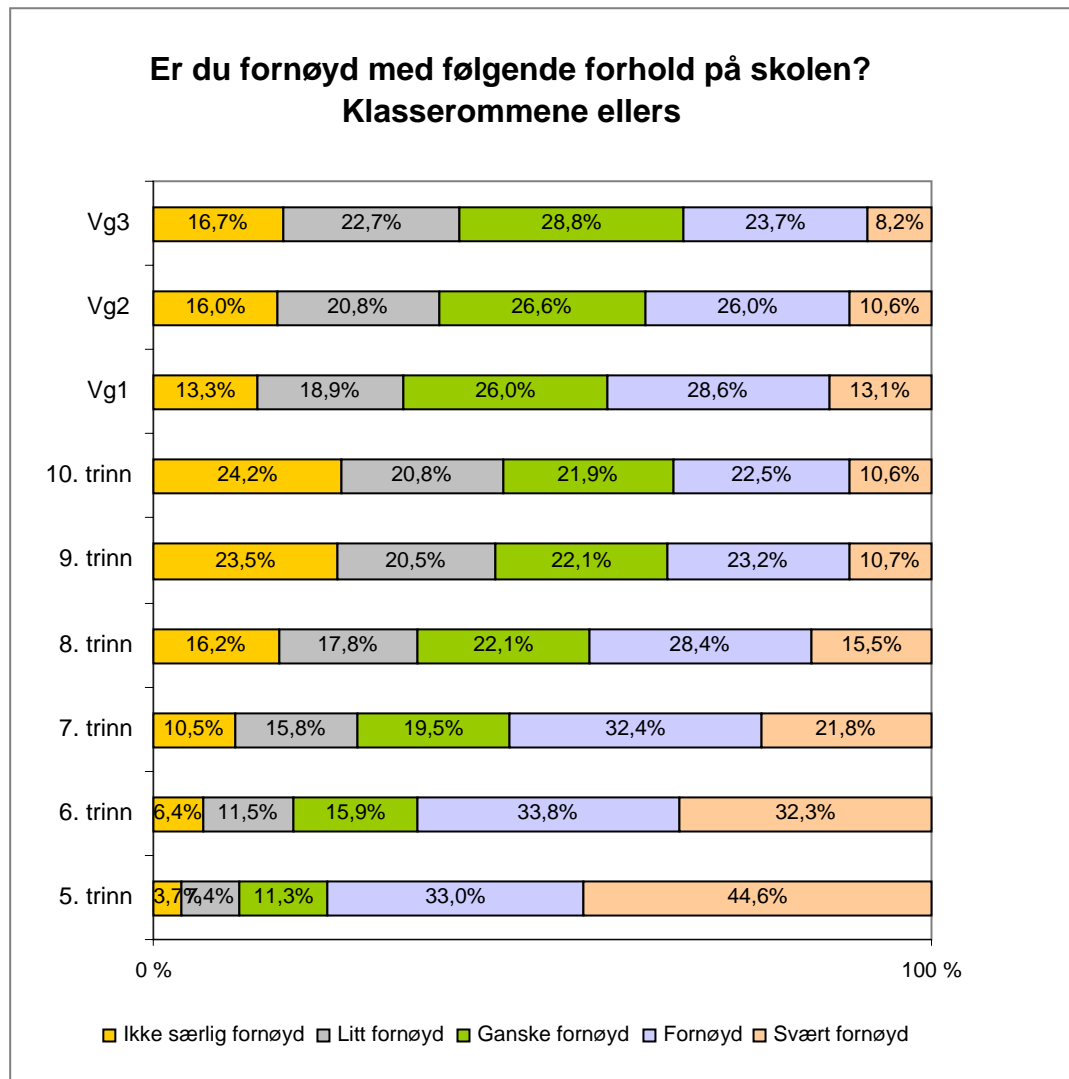
Figur 37 Fysiske forhold på skolen – luften i klasserommet, alle trinn.

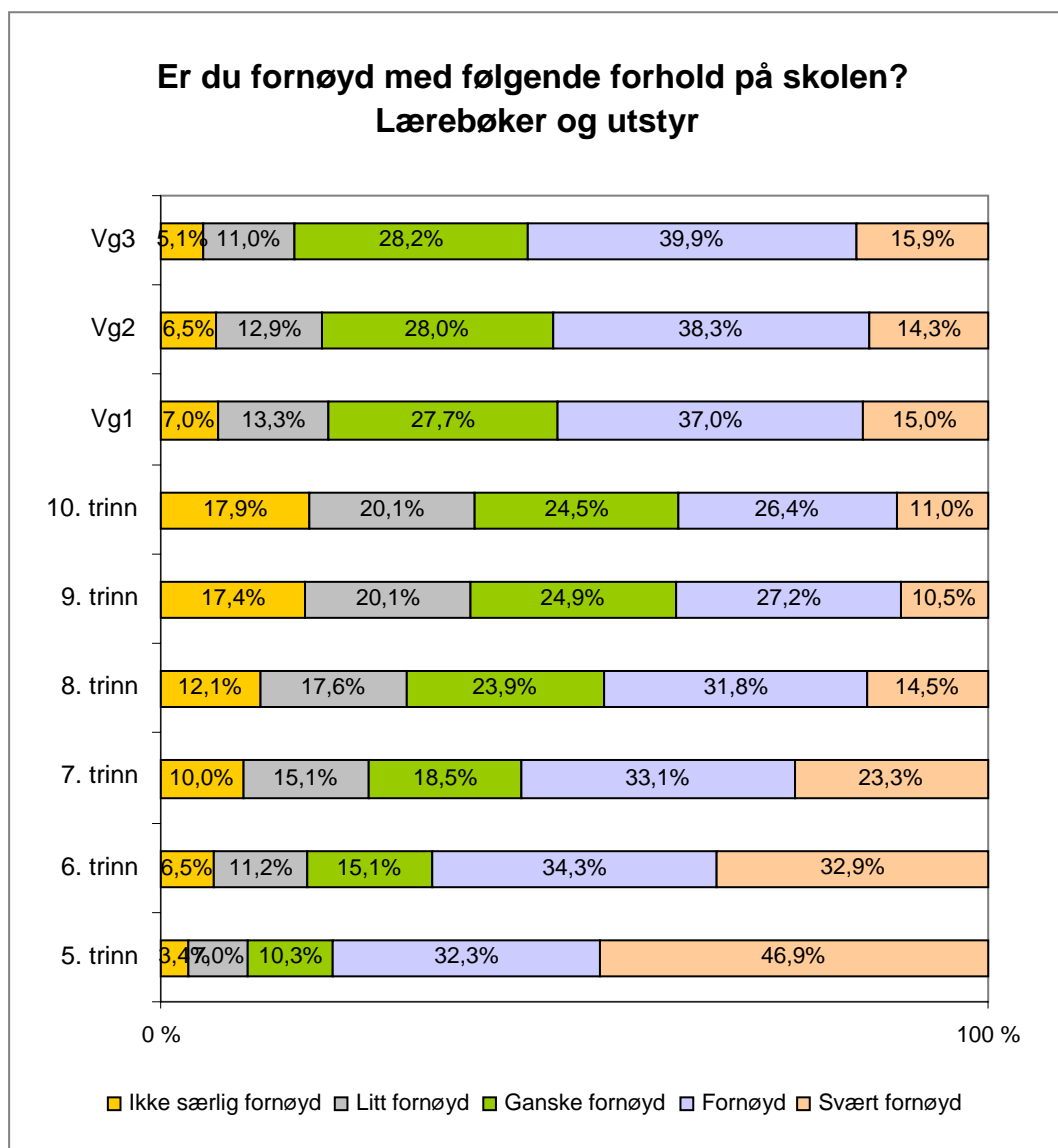
Figur 38 Fysiske forhold på skolen – temperaturen i klasserommet, alle trinn.

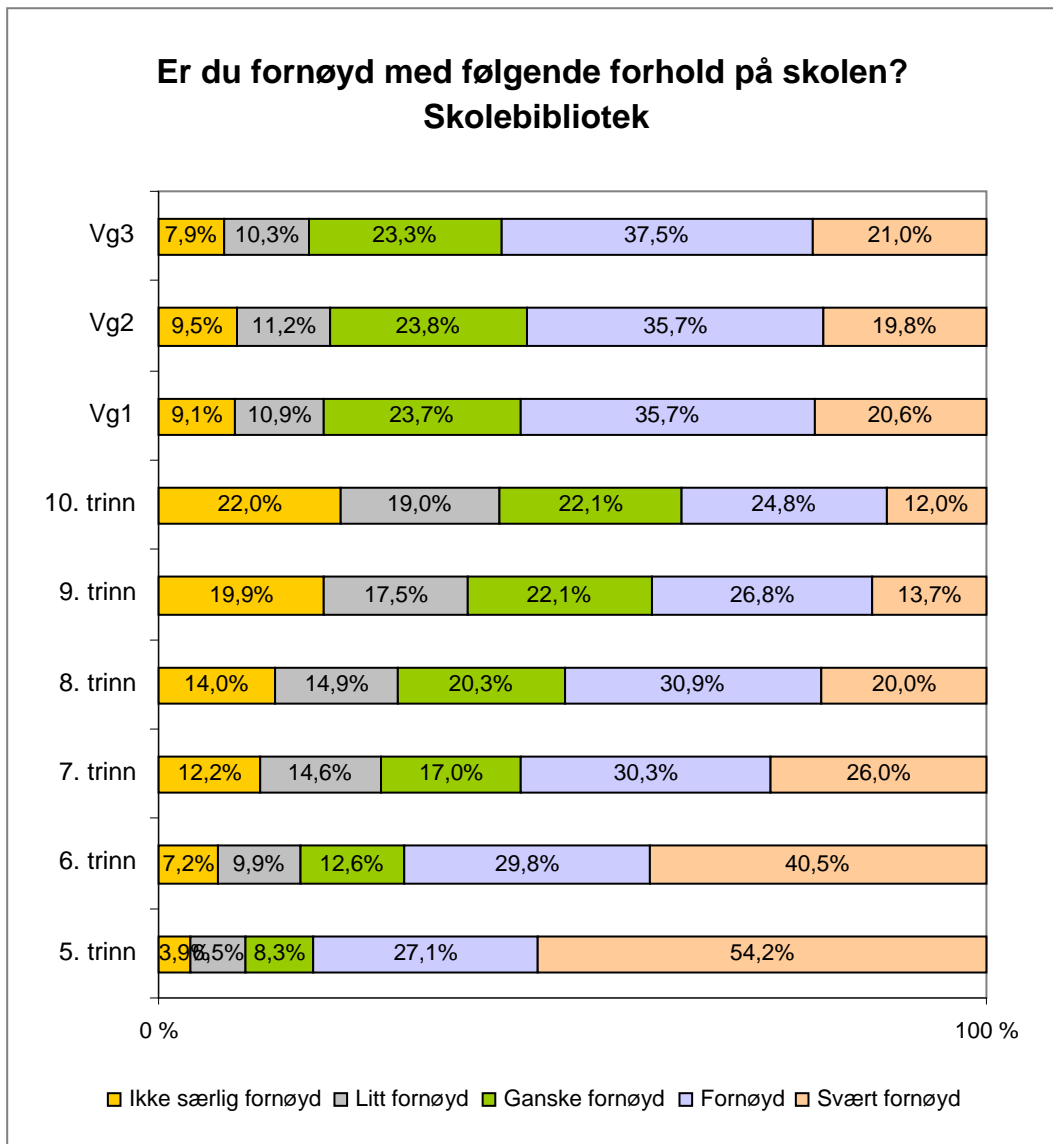
Figur 39 Fysiske forhold på skolen – klasserommene ellers, alle trinn.

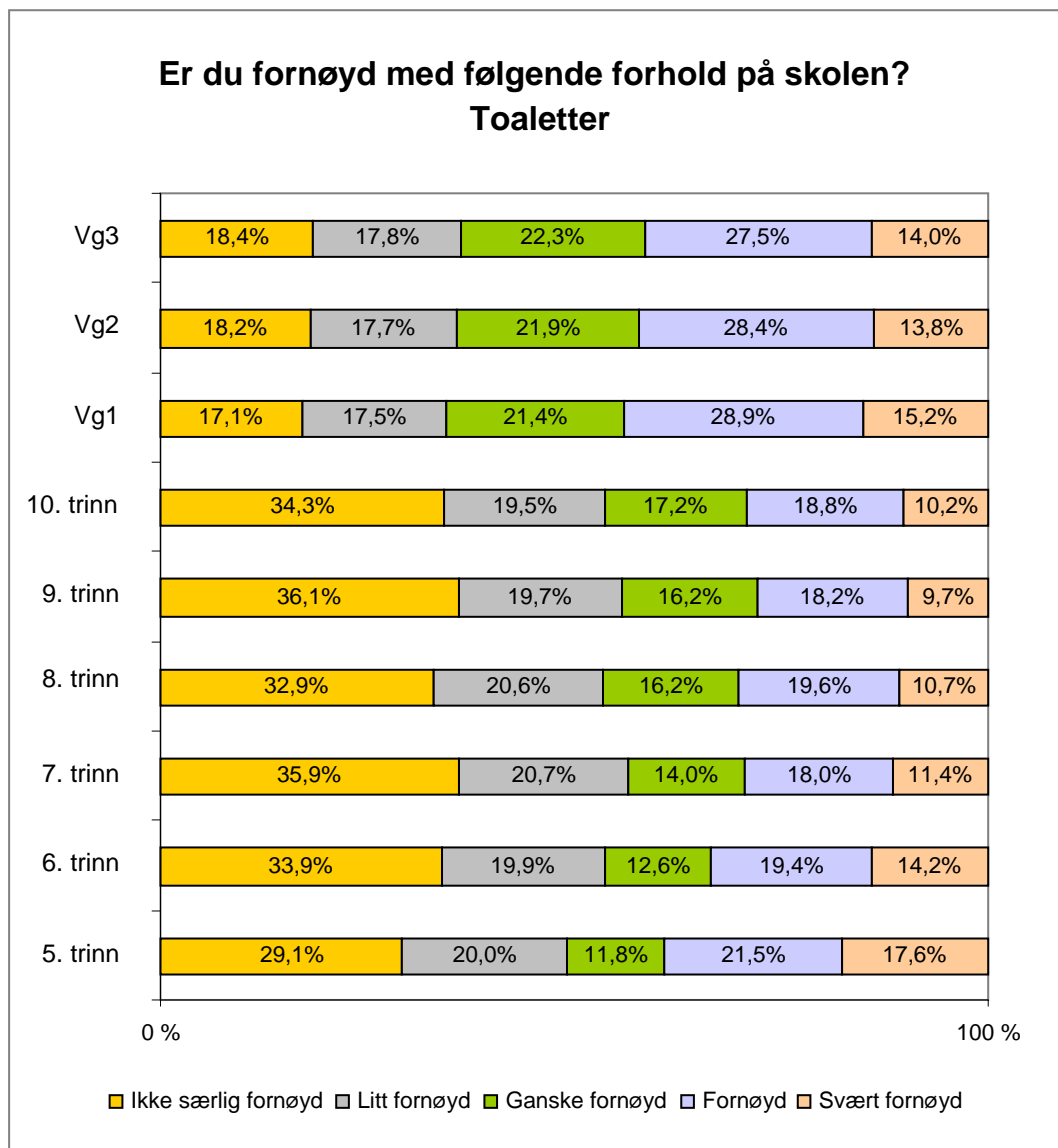
Figur 40 Fysiske forhold på skolen – lærebøker og utstyr, alle trinn.

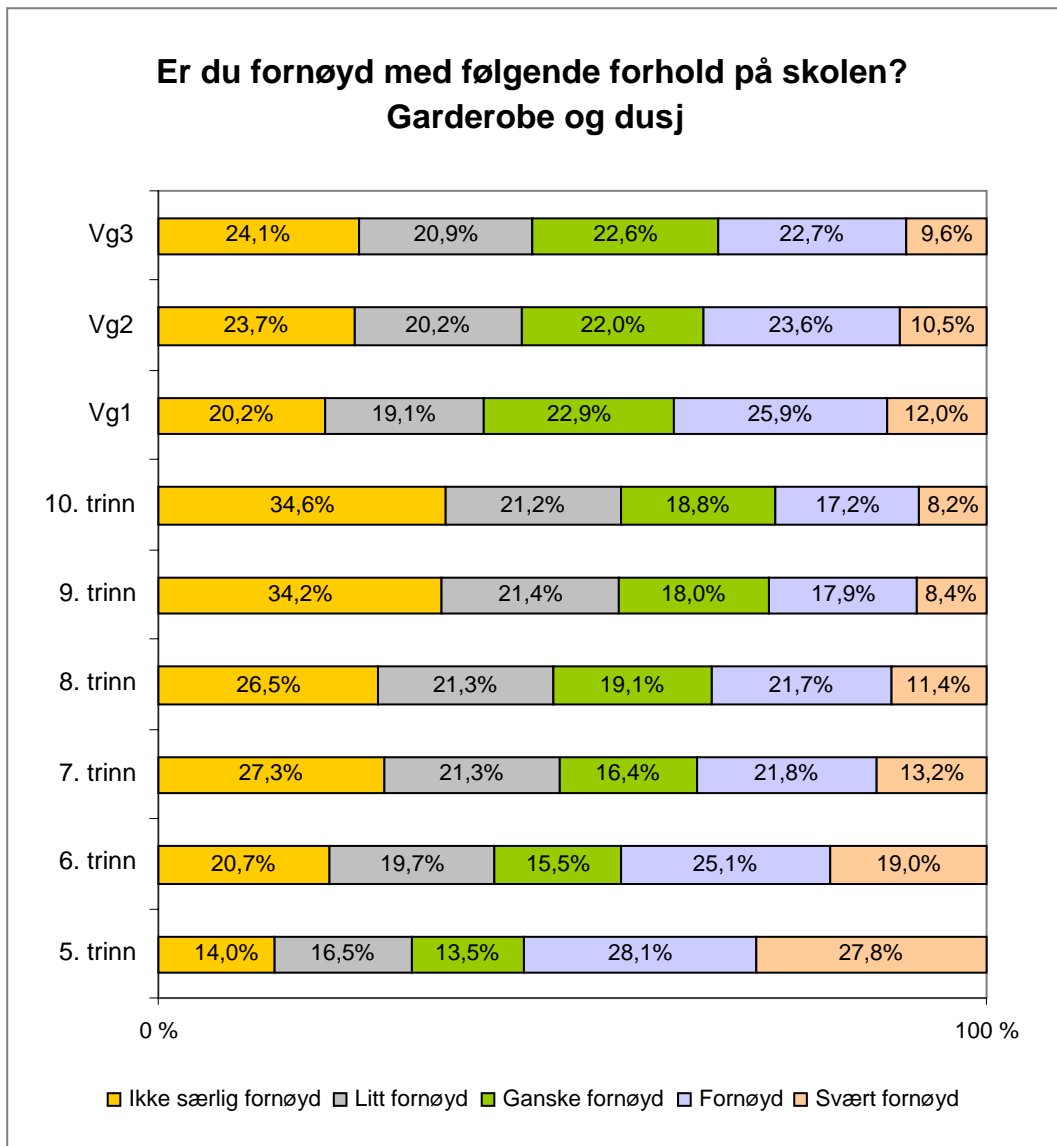
Figur 41 Fysiske forhold på skolen – skolebibliotek, alle trinn.

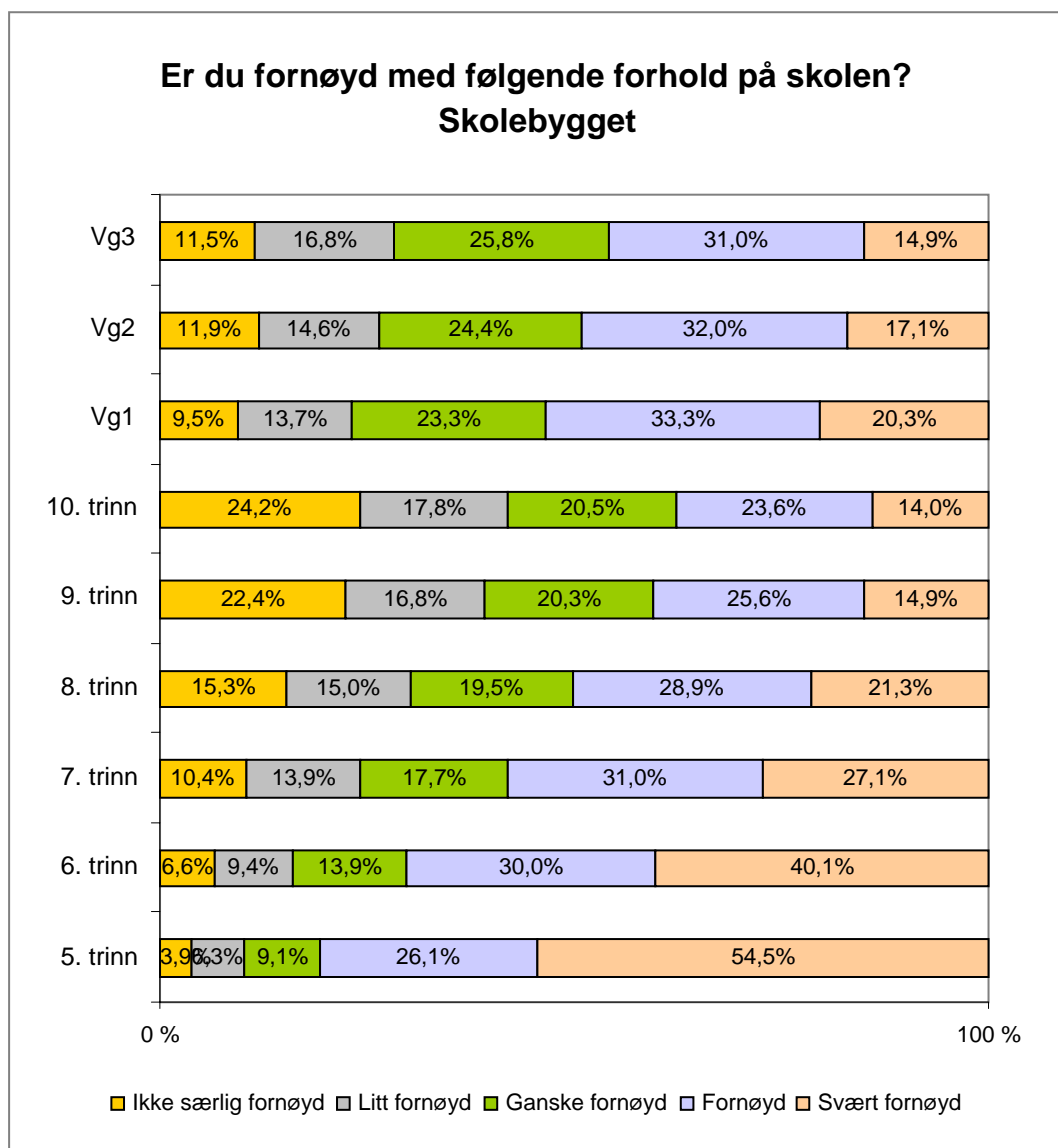
Figur 42 Fysiske forhold på skolen – toaletter, alle trinn.

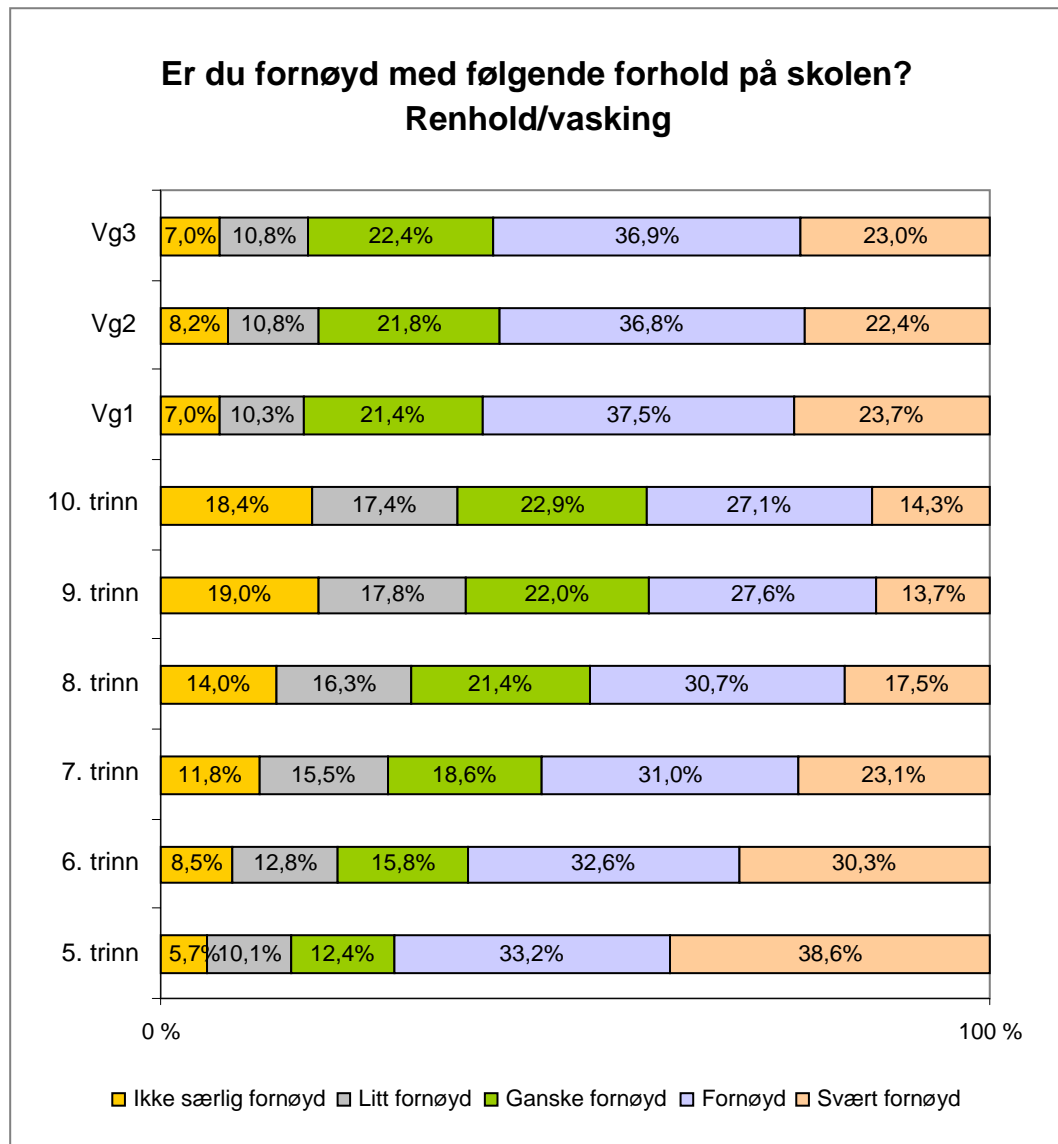
Figur 43 Fysiske forhold på skolen – garderobe og dusj, alle trinn.

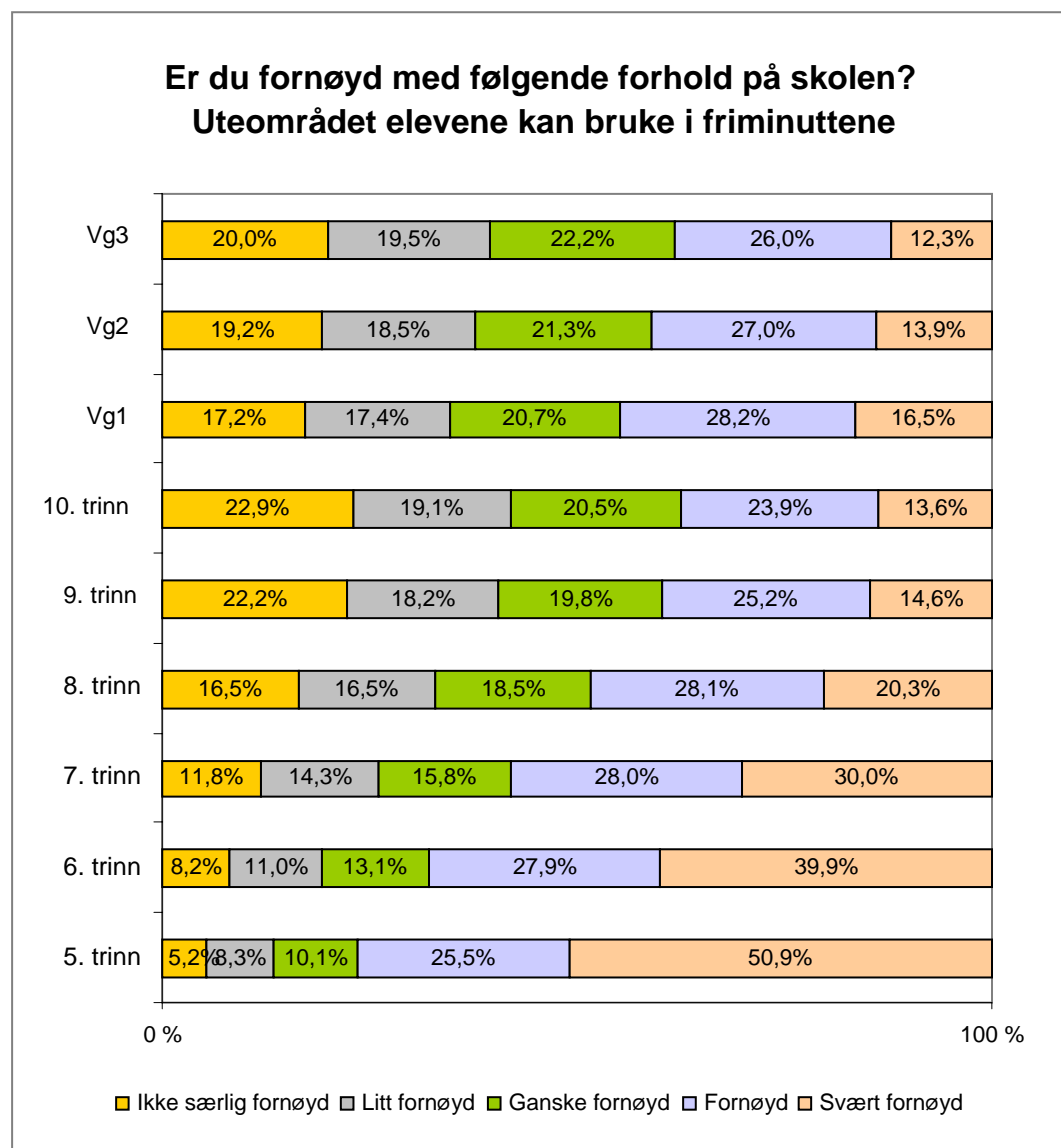
Figur 44 Fysiske forhold på skolen – skolebygget, alle trinn.

Figur 45 Fysiske forhold på skolen – renhold/vasking, alle trinn.

Figur 46 Fysiske forhold på skolen – uteområde, alle trinn.

Som nevnt innledningsvis finner vi også signifikante forskjeller mellom elever i de obligatoriske trinnene når det gjelder hvor tilfredse elevene oppgir å være med det fysiske læringsmiljøet ved skolen. Når det gjelder luften og temperaturen i klasserommene, klasserommene ellers, lærebøker/utstyr, skolebygget samt uteområdet elevene kan bruke i friminuttene finner vi en liten signifikant forskjell mellom 7. trinn og 10. trinn i hvor tilfredse elevene oppgir å være (ES i nevnte rekkefølge= .38, .48, .50, .41, .48, .42). Som vi ser av figur 47 så er elevene på 7. trinn gjennomgående mer tilfredse med disse områdene sammenliknet med elevene på 10. trinn. Vi finner videre at det er en liten, men signifikant forskjell mellom elevene på 10. trinn og Vg1 i forhold til tilfredshet med skolebibliotek og renhold/vasking på skolen (ES i nevnte rekkefølge=.49, .47). Forskjellen går i retning av at elevene på 10. trinn er noe mindre fornøyd med disse områdene sammenliknet med elevene på Vg1. Endelig viser figur 47 at når det gjelder toaletter, så er elevene på 7. trinn noe mer fornøyd enn elevene på Vg1 (ES=.43).

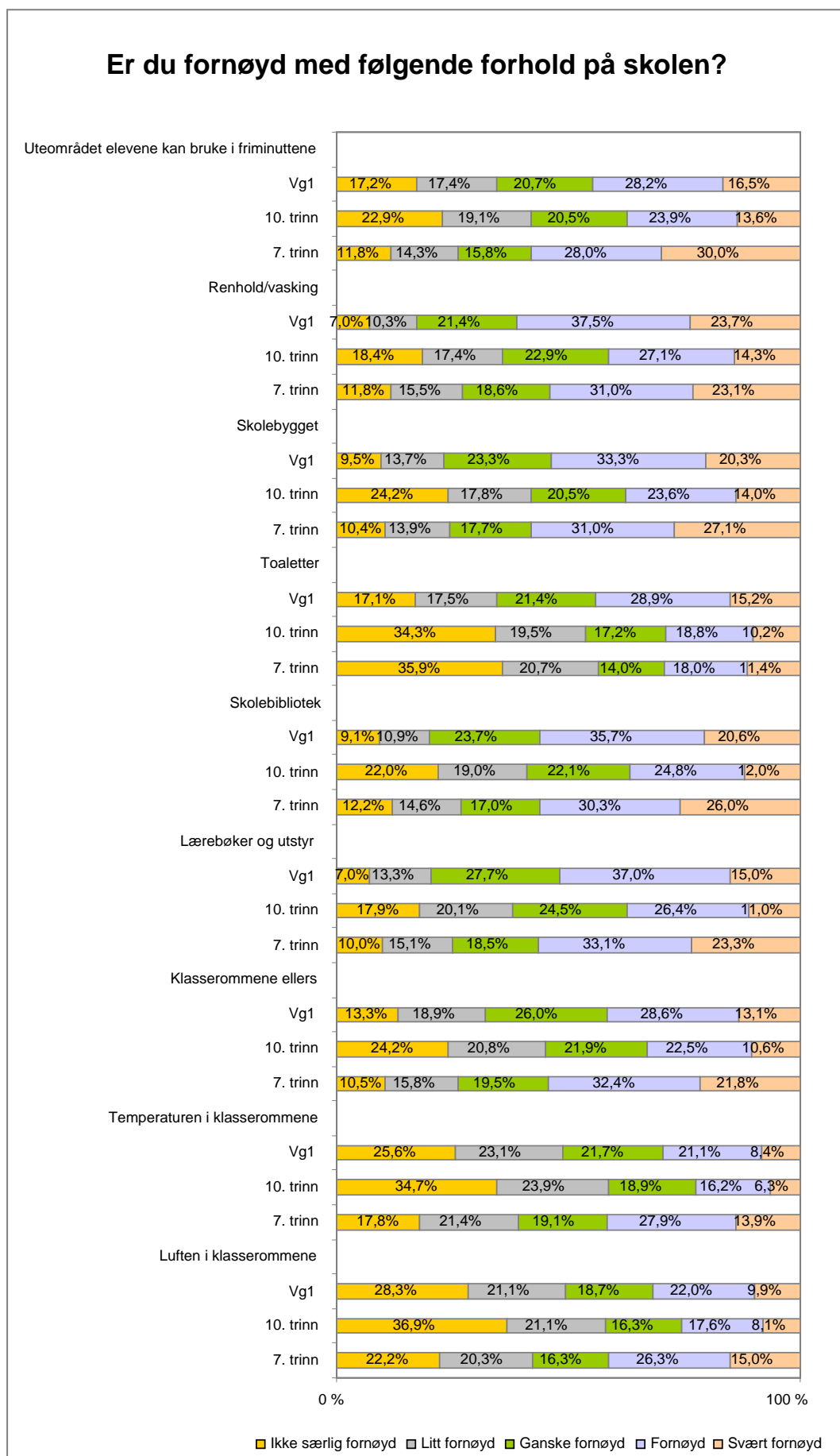
Figur 48 viser hvordan elevene i ulike skoletyper svarer på spørsmål som omhandler det fysiske læringsmiljøet på skolen. Mer konkret ser vi at elevene i grunnskolen gjennomgående er noe mer fornøyd med de fysiske forholdene sammenliknet med

elevene i den videregående skolen. Dette gjelder samtlige av de fysiske forholdene som er inkludert i figuren, henholdsvis uteområdet, klasserommene ellers samt temperatur og luft i klasserommene, foruten toaletter der elevene i videregående skole er noe mer tilfredse (ES i nevnte rekkefølge=.27, .24, .32, .26, .34).

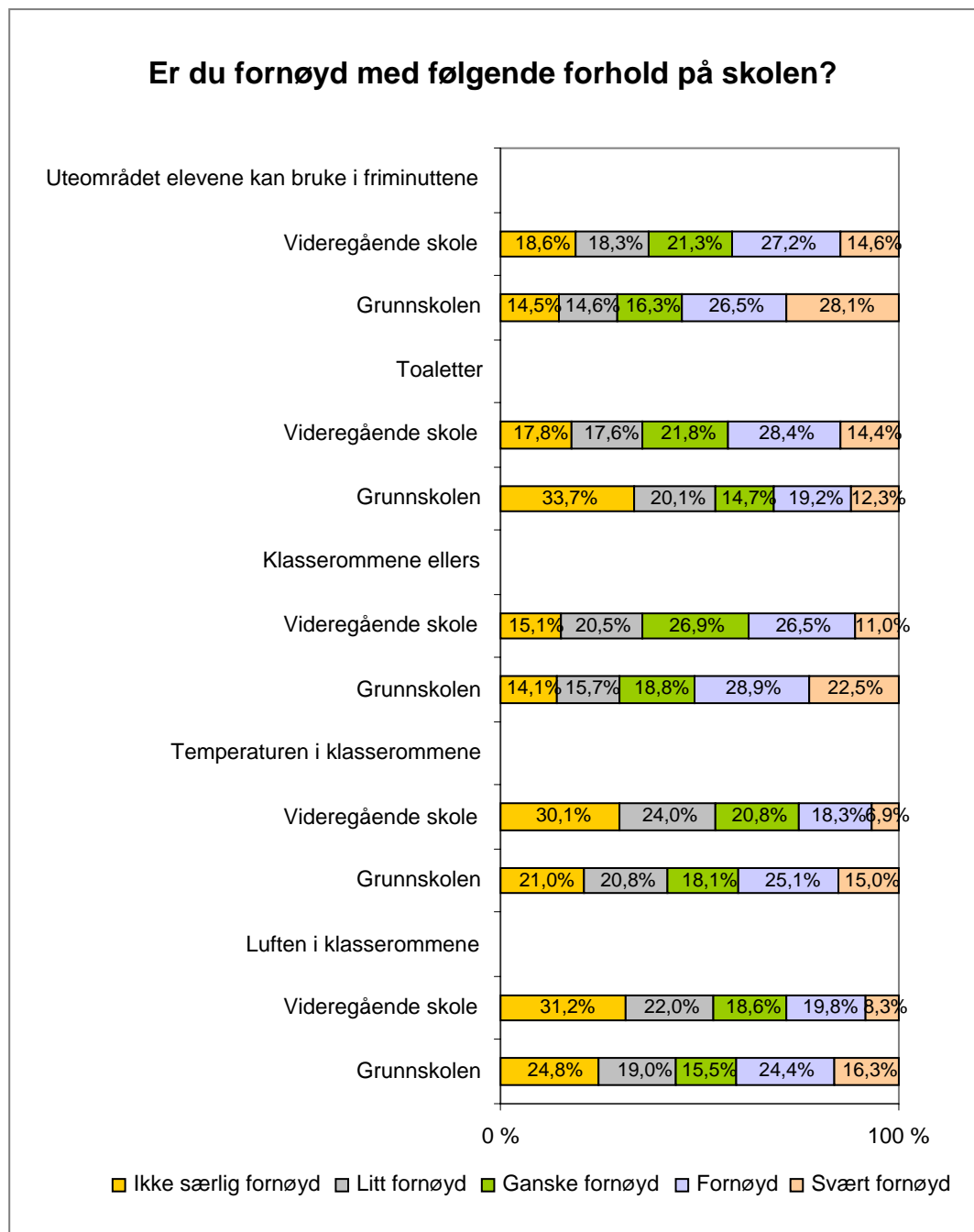
Når det gjelder 5.-7. trinn og 8. -10. trinn viser analyser små til moderate forskjeller mellom elevene i hvordan de opplever det fysiske læringsmiljøet på skolen (figur 49). Dette gjelder for samtlige av de fysiske forholdene som er med i undersøkelsen, foruten toaletter. Forskjellene går i retning av at den yngste elevgruppen (5.-7. trinn) er noe mer tilfredse med uteområdet som elevene kan disponere i friminuttene, renhold/vasking ved skolen, skolebygget, garderobe/dusj, skolebiblioteket, lærebøker/utstyr, klasserommene ellers, samt temperatur og luft i klasserommene sammenliknet med den eldste elevgruppen (8. -10. trinn) (ES i nevnte rekkefølge=. 57, .42, .61, .36, .58, .58, .64, .55, .50).

Analysen av forskjeller mellom elevgrupper og tilfredshet med det fysiske læringsmiljøet avdekker også signifikante forskjeller i elevenes svar på bakgrunn av antall undervisningsårsverk på skolen. Dette gjelder for samtlige av de fysiske forholdene som det spørres om i undersøkelsen, foruten toaletter. Den overordnede tendensen i figur 50 er at elevene ved skoler med et mindre antall undervisningsårsverk rapporterer mer positive holdninger til det fysiske læringsmiljøet sammenliknet med elever ved skoler med et høyere antall undervisningsårsverk. Nærmere bestemt ser vi at elevene ved skoler med et lite antall undervisningsårsverk (opp til 10,23) er signifikant mer fornøyde med de fysiske forholdene, henholdsvis, uteområdet elevene kan bruke i friminuttene, renhold/vasking, skolebygget, garderobe/dusj, lærebøker/utstyr, klasserommene ellers, samt temperatur og luft i klasserommene sammenliknet med elevene på skoler med et stort antall undervisningsårsverk (27, 11 eller mer) (ES i nevnte rekkefølge=. 54, .52, .54, .39, .52, .60, .52, .48). Når det gjelder skolebibliotek finner vi for øvrig at elevene ved skoler med et middels antall (10,24-17,10) undervisningsårsverk er signifikant mindre tilfredse enn elevene ved skoler med et lite antall undervisningsårsverk (opp til 10,23) (ES=.40).

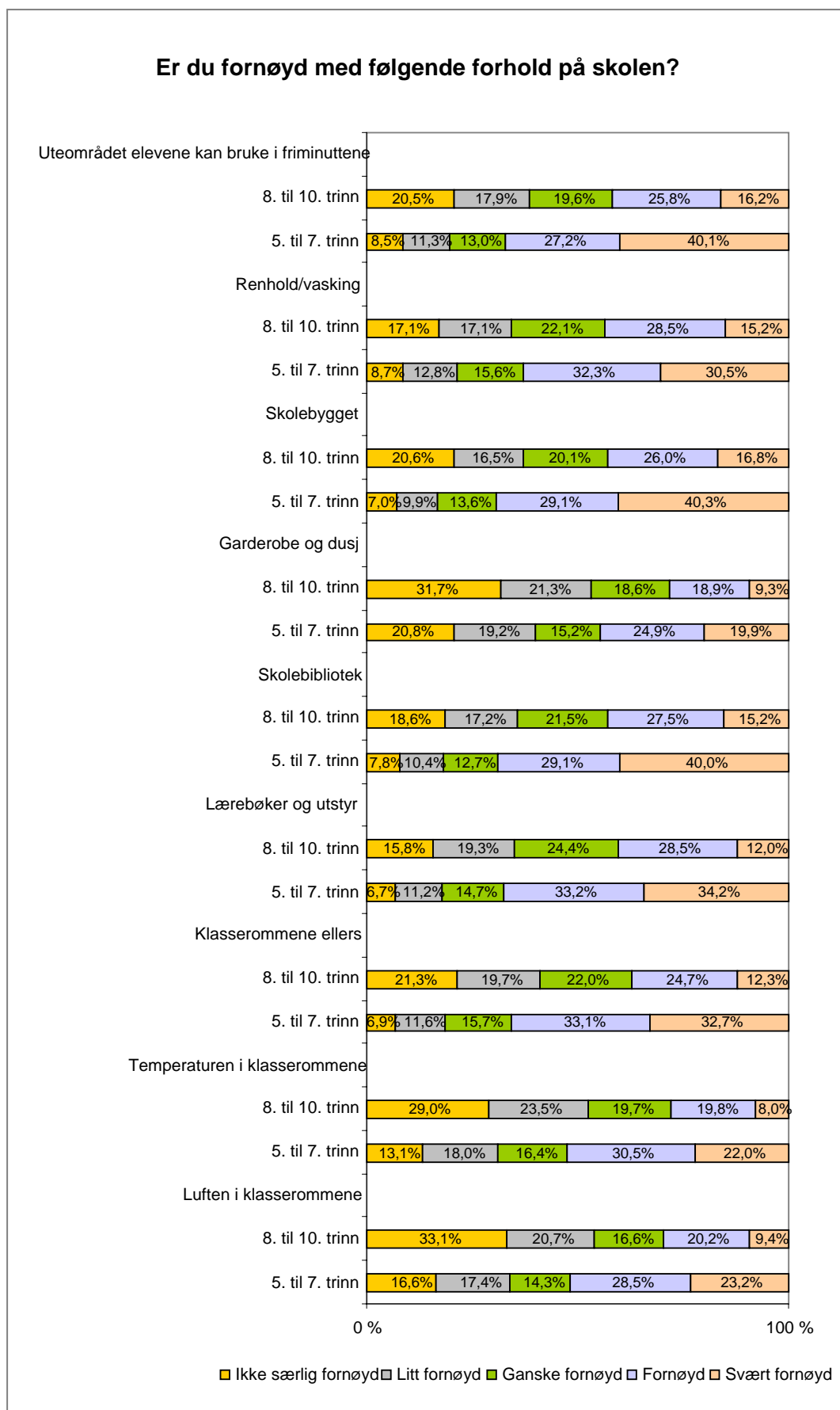
Figur 47 Fysiske forhold på skolen, obligatoriske trinn.

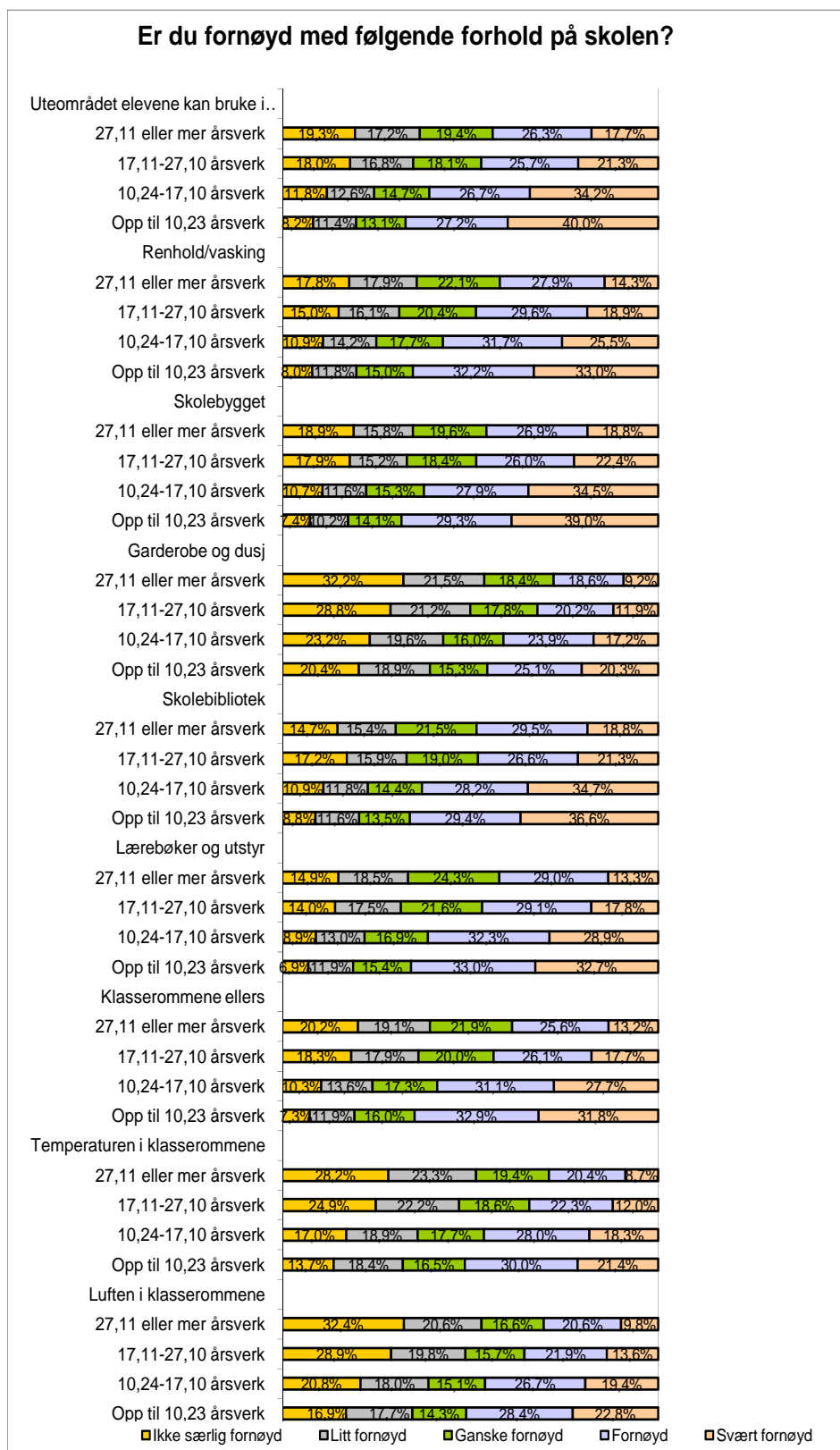
Figur 48 Fysiske forhold på skolen, skoletype.

Figur 49 Fysiske forhold på skolen, grunnskole.

Figur 50 Fysiske forhold på skolen, skolestørrelse.

4.4 Mobbing

Forekomsten av mobbing har vært gjenstand for flere undersøkelser. De fleste undersøkelsene er spørreskjemaundersøkelser hvor elevene svarer på spørsmål om de har vært utsatt for mobbing og om de har vært med på å utøve mobbing. Strengt tatt er det derfor elevenes opplevelse av å bli mobbet vi har best kjennskap til, men det er liten grunn til å betvile troverdigheten av resultatene. Den styrkes blant annet gjennom høyt samsvar mellom egenrapportert mobbing og mobbing rapportert av medelever (Olweus, 1977).

Utbredelsen av mobbing, slik den framkommer gjennom spørreskjemaundersøkelser, vil variere med måten spørsmålene stilles på og hvilke kriterier som legges til grunn. Olweus (1999) fant for eksempel at 12,7 % av elevene i grunnskolen sa at de ble mobbet minst 2 ganger i måneden, noe høyere tall i barnetrinnet (15,2 %) enn i ungdomstrinnet (8 %). Til sammenligning fant Roland (2003) 6,6 % i 6. klasse og 4,1 % i 9. klasse når mobbing ble avgrenset til de som ble utsatt for det ”omtrent hver uke”.

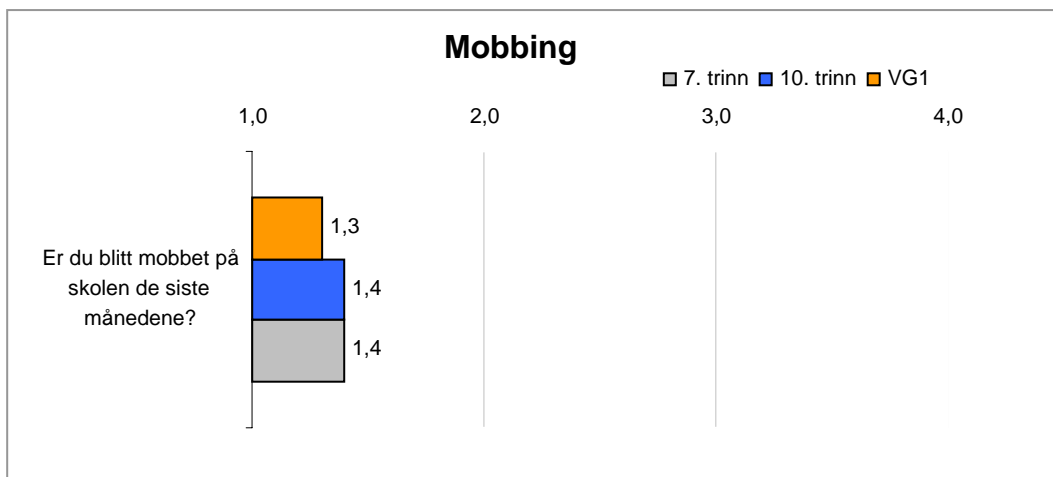
Roland (2003) viser at det har funnet sted en betydelig økning av frekvensen av mobbing fra 1995 til 2001. Som en følge av Bondevik-regjeringens Manifest mot mobbing med mål om et mobbefritt skolemiljø, har tiltakspakker mot mobbing blitt tatt i bruk av mange skoler i de siste årene. Tiltakspakken har blitt videreført gjennom Manifest mot mobbing 2006-2008 i regi av Stoltenberg-regjeringen. Analyser av mobbing gjennomført av Oxford Research viser at andelen elever som opplever at de blir mobbet er tilnærmet uforandret i årene 2007 og 2009. Et slikt funn innebærer en stabilitet i utbredelsen av mobbing i de to årene, hvilket kan tyde på at Manifestet mot mobbing bidrar til en stagnasjon i utbredelsen av mobbing, men ingen nedgang.

I Elevundersøkelsen måles mobbing med 4 ulike spørsmål. Spørreskjemaet både for 5.-7. trinn, ungdomstrinnet og videregående skole inneholdt ett spørsmål hvor elevene tok stilling til i hvilken grad de selv ble utsatt for mobbing. Deretter ble de spurt mer eksplisitt hvem de ble mobbet av. De ble også bedt om å svare på spørsmål om de selv hadde vært med på å mobbe andre elever på skolen, samt om elevene pleier å si i fra ved mobbing. Indeksen som måler mobbing i Skoleporten består av kun ett spørsmål og er som nevnt innledningsvis i rapporten kun en indikator fremfor en indeks. Indikatoren består av følgende spørsmål: Er du blitt mobbet på skolen de siste månedene? På dette spørsmålet kunne elevene velge å krysse av for fem ulike svaralternativer, henholdsvis 1) Ikke i det hele tatt 2) En sjelden gang 3) 2 eller 3 ganger i måneden 4) Omtrent 1 gang i uken 5) Flere ganger i uken.

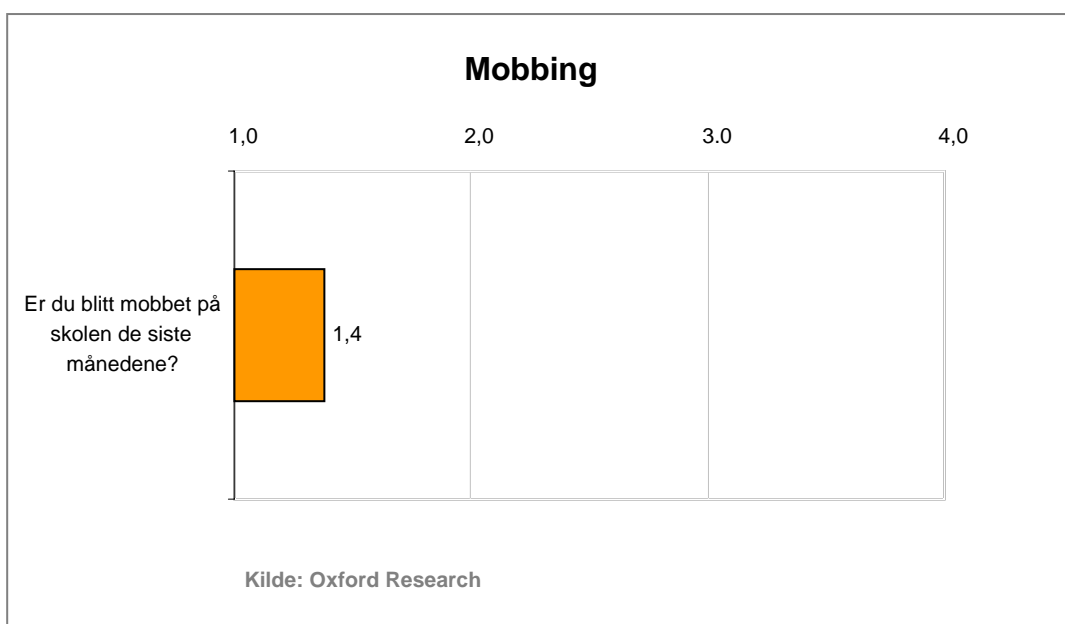
Mobbing er definert i spørreskjemaet som ”(...) gjentatt negativ eller ”ondsinnert” atferd fra en eller flere rettet mot en elev som har vanskelig for å forsvare seg. Gjentatt erting på en ubehagelig og sårende måte er også mobbing”.

I figurene 51 og 52 er gjennomsnitt for hvert av de obligatoriske trinnene samt alle trinn som er representert i Elevundersøkelsen samlet, presentert.

Figur 51 Mobbing, obligatoriske trinn.

Figur 52 Mobbing, hele utvalg.

Figurene 51 og 52 viser at de fleste elevene rapporterer at de ikke mobbes. Dette gjelder både når vi ser på hele utvalget samlet samt innenfor de enkelte obligatoriske trinn. Gjennomsnittet befinner seg på verdien ”ikke i det hele tatt”, men dette betyr ikke at mobbing er fraværende i den norske skolen. Et slikt resultat indikerer av forekomsten av mobbing er lav, men at likevel en gruppe elever opplever at de mobbes på skolen. Fordi mobbing er svært alvorlig for de det gjelder og fordi mobbing kan arte seg som en traumatisk opplevelse senere i livet for dem som har vært utsatt for dette, har vi her å gjøre med en liten, men likevel betydelig gruppe elever. I absolutte tall oppgir 27 723 av elevene som har svart på dette spørsmålet at de mobbes 2-3 ganger i måneden eller mer.

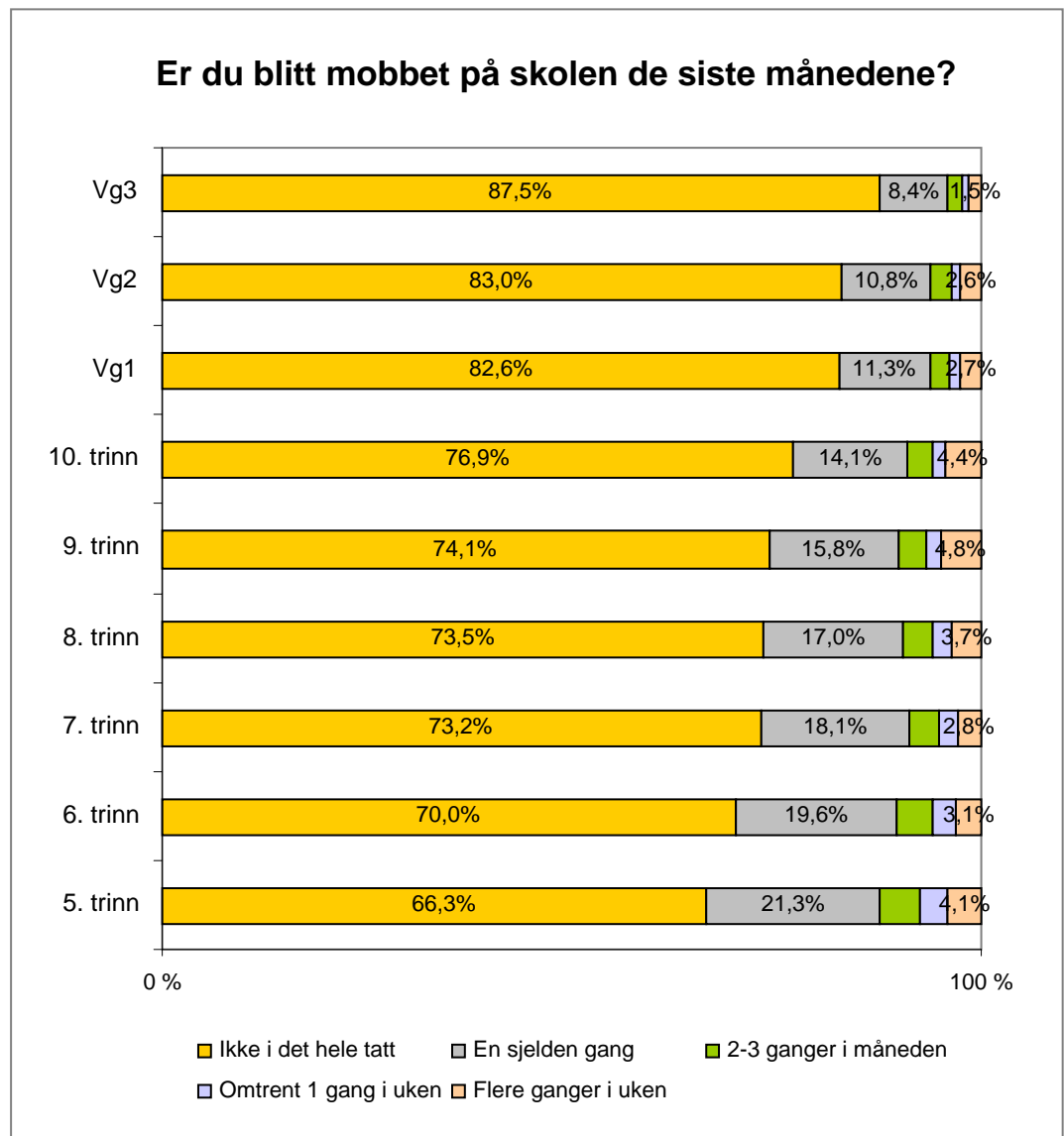
Resultater knyttet til mobbing og diskriminering vil utdypes i kapittel 5.

4.4.1 Forskjeller i svar mellom elevgrupper

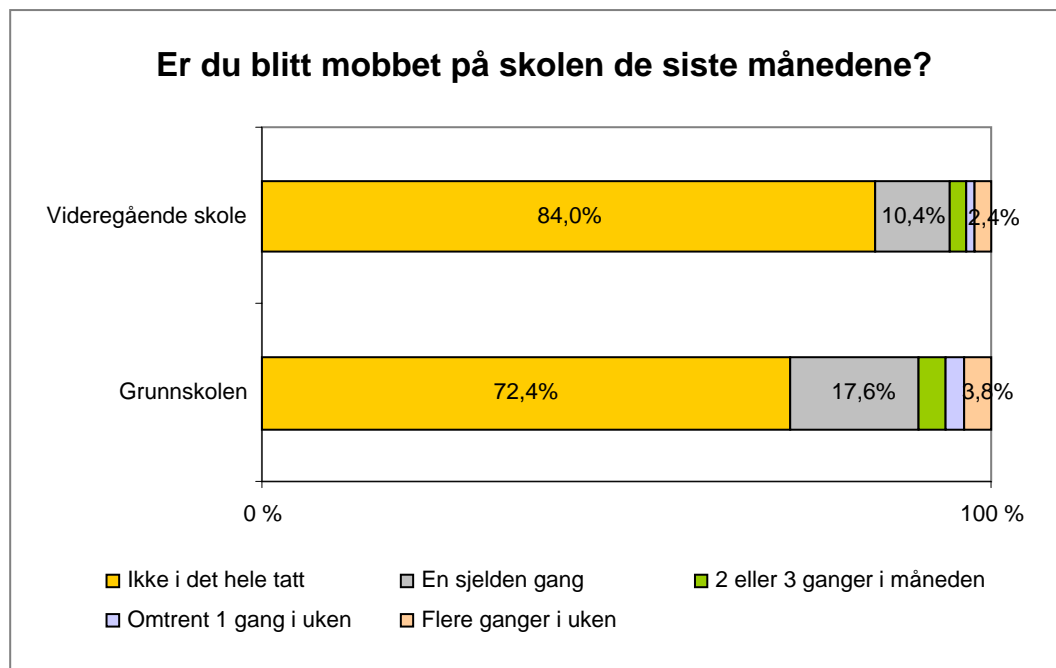
Analyser av signifikante forskjeller mellom elevgrupper viser at elevene i de lavere trinnene noe oftere opplever mobbing enn hva som er tilfelle med elevene i de høye-

re trinnene. Som vi ser av figur 53 oppgir i underkant av 90 % av elevene på 5. trinn at de ikke opplever mobbing på skolen i det hele tatt, eller kun en sjelden gang, mens tilsvarende andel for elevene i Vg3 er i overkant av 95 %. Forskjellen mellom disse to trinnene viser seg å være liten, men signifikant, og derfor ikke uten interesse (ES=.45). Et slikt resultat kan tyde på at utbredelsen av mobbing avtar med økende skoletrinn. På bakgrunn av disse resultatene, er det ikke uventet at vi finner en liten, men signifikant forskjell mellom elevenes svar angående mobbing når det gjelder skoletype (ES=.22). Forskjellen går i retning av at elevene i videregående skole oftere rapporterer at de ikke mobbes i det hele tatt enn hva som er tilfelle blant elevene i grunnskolen. Som vi ser i figur 54 sier 84 % av elevene i den videregående skolen at de ikke i det hele tatt har opplevd å bli mobbet på skolen de siste månedene, mens 72 % av elevene i grunnskolen svarer det samme.

Figur 53 Mobbing, alle trinn.

Figur 54 Mobbing, skoletype.

4.5 Motivasjon

Studiet av motivasjon er svært sentralt fordi det er en nøkkelfaktor for å oppnå optimal læring blant elever. I tillegg er elevenes grad av motivasjon av betydning for deres atferd, både sett i forhold til retning, intensitet og utholdenhet.

Spørsmålene om motivasjon i Elevundersøkelsen er operasjonalisert slik at de sier noe om elevenes opplevelse av forhold som antyder deres grad av motivasjon. Dette peker på motivasjon som et kvantitativt begrep. Motivasjon blir da primært behandlet som noe elevene har mye eller lite av. I motivasjonsforskning opererer man ofte med et mer utvidet motivasjonsbegrep og er opptatt av både kvantitative og kvalitative aspekter ved motivasjon. Motivasjonsforskningen prøver å analysere hvorfor elevene engasjerer seg eller ikke, i ulike aktiviteter som for eksempel hvorfor de arbeider eller ikke arbeider med skolefagene. Spørsmålene i Elevundersøkelsen gir ikke grunnlag for å gå inn i slike problemstillinger. Vi velger å begrense analysene til en kvantitativ framstilling av spørsmålene slik de er stilt til elevene.

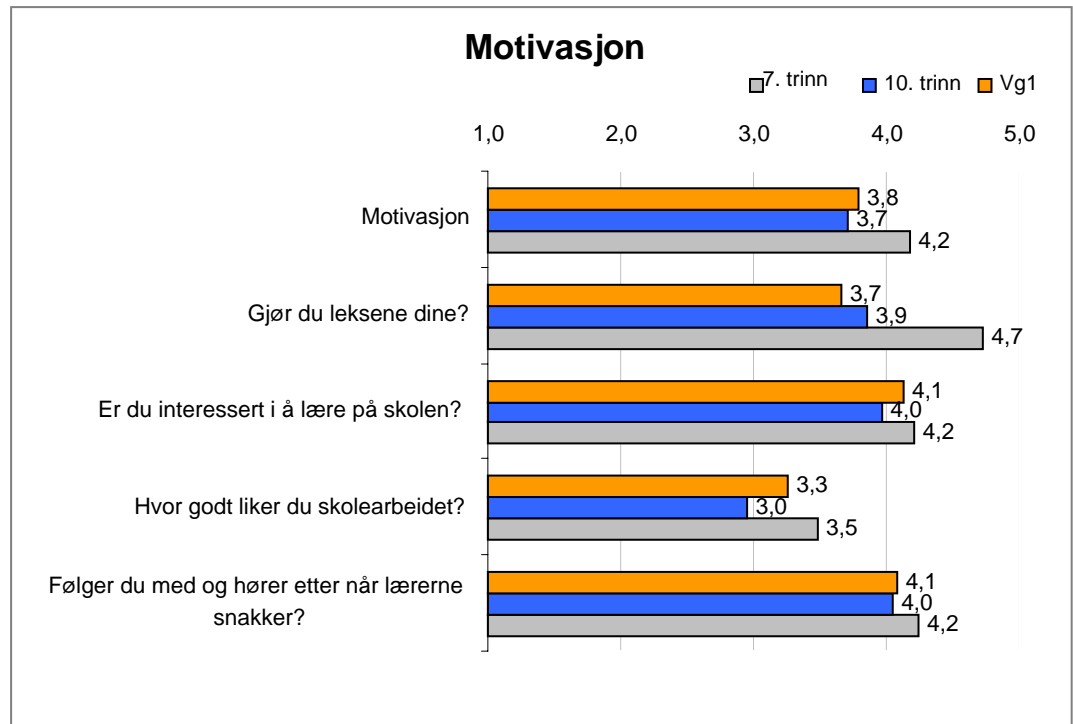
I Elevundersøkelsen er motivasjon målt ved fire spørsmål. Disse fire spørsmålene er i denne rapporten satt sammen til en indeks som viser elevenes generelle motivasjon for skolearbeidet. Disse er som følger:

- Gjør du leksene dine?
- Er du interessert i å lære på skolen?
- Hvor godt liker du skolearbeidet
- Følger du med og hører etter når læreren snakker?

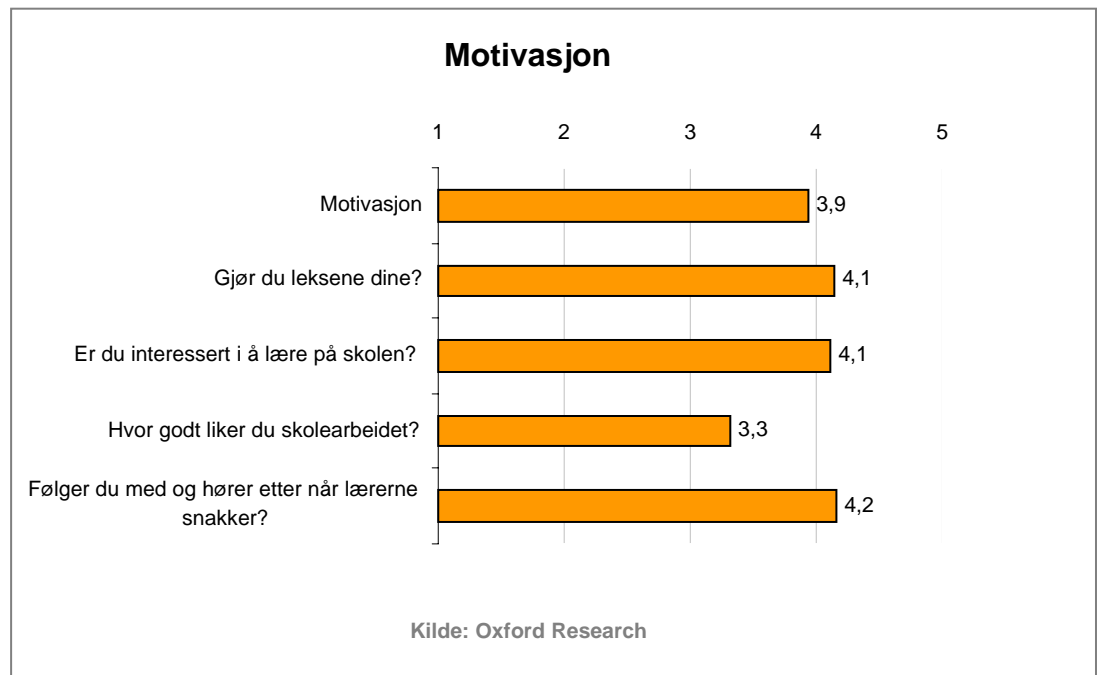
I figurene 55 og 56 er gjennomsnitt for de fire spørsmålene for obligatoriske trinn, samt alle trinn samlet, presentert. I tillegg presenteres gjennomsnittet for indeksen "motivasjon" i øverste grafen i de samme figurene. På spørsmålet om elevene gjør leksene sine og om de opplever å få nok utfordringer på skolen kunne de velge å krysse av for ett av følgende svaralternativer: 1) Ikke i noen fag 2) I svært få fag 3) I noen fag 4) I mange fag 5) I alle eller de fleste fag. Når det gjelder spørsmålet om hvor godt de liker skolearbeidet kan de velge å svare enten 1) Ikke i det hele tatt 2)

Ikke særlig godt 3) Nokså godt 4) Godt eller 5) Svært godt. På det siste spørsmålet om de følger med og hører etter når læreren snakker kunne de svare 1) Aldri 2) Sjelden 3) Av og til 4) Ofte eller 5) Svært ofte eller alltid.

Figur 55 Motivasjon, obligatoriske trinn.

Figur 56 Motivasjon, hele utvalget

Figurene 55 og 56 viser at når det gjelder indeksen for motivasjon, så skårer elevene i de obligatoriske trinnene samt for hele utvalget samlet mellom 3,7 til 4,2. Siden de enkelte spørsmål har noe ulike svaralternativer er det vanskelig å bruke disse i beskrivelsen av resultatet for motivasjon-indeksen. Verdien 5 betyr høy grad av motivasjon, mens verdien 1 betyr lav grad av motivasjon. Resultatet for indeksen kan imidlertid

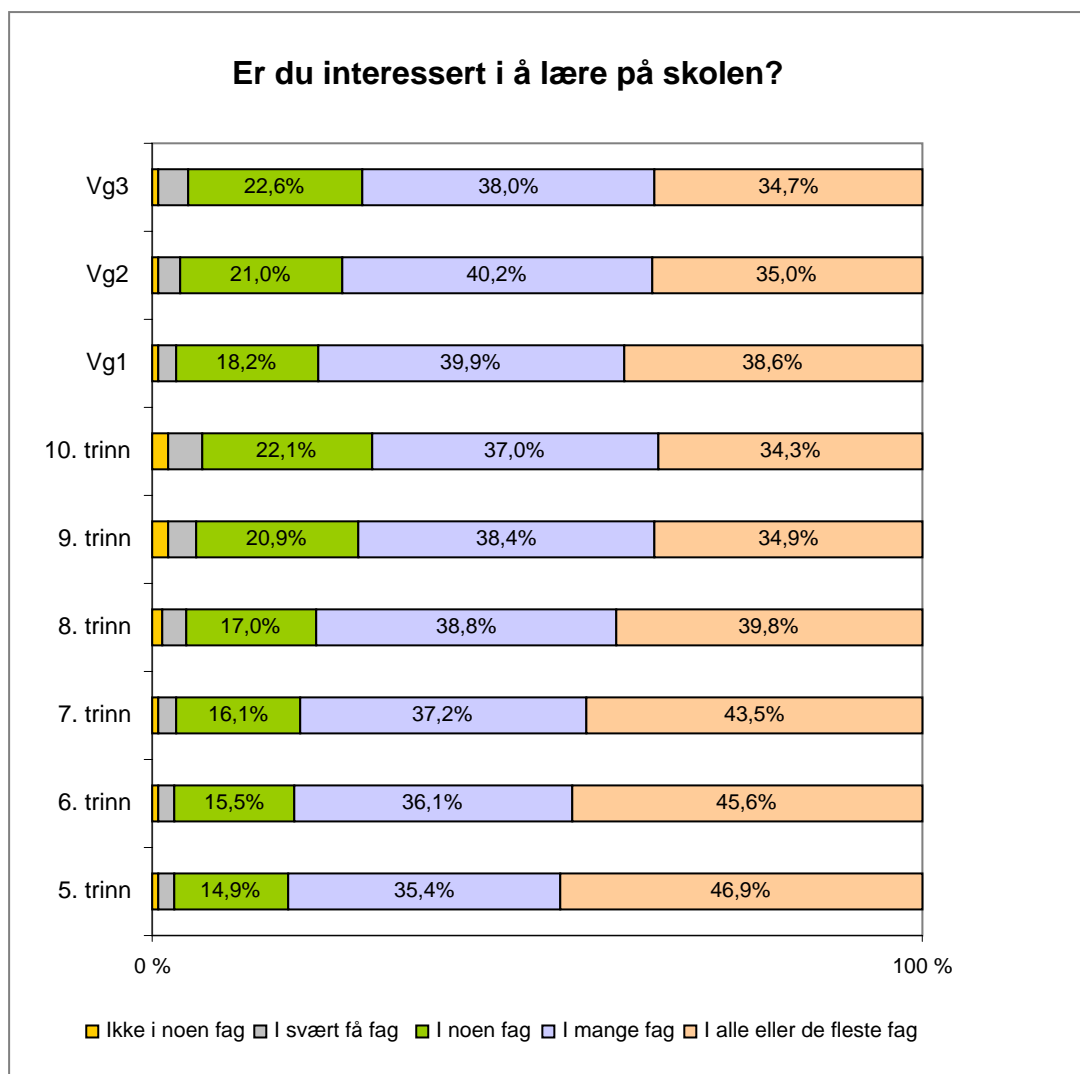
tyde på at motivasjonen blant elevene er relativt høy, men at det likevel finner sted muligheter for forbedring på dette området. Videre ser vi at det er noe variasjon i gjennomsnittsskåre i forhold til de enkelte spørsmål. Oppsummert ser det ut til at elevene skårer høyest på spørsmålet om de følger med og hører etter når lærerne snakker. Gjennomsnittet varierer her fra 4,0 til 4,2 blant elevene i de obligatoriske trinnene og elevene samlet. Det kan imidlertid tenkes at svarene på dette spørsmålet er noe normativt styrt. Med dette menes at det å følge med når læreren snakker, er noe som hører til elevrollen og noe man bør tilstrebe i en slik rolle. Således kan det tenkes at resultatet kunne hatt et noe annet utfall dersom vi stiller lærerne det samme spørsmålet. Den laveste skåren og således lavest grad av motivasjon ser vi i forhold til hvor godt elevene liker skolearbeidet. Her varierer svarene til elevgruppene som er inkludert i analysen fra 3,0 til 3,5. Det innebærer at elevene rapporterer at de liker skolearbeid nokså godt eller godt.

4.5.1 Forskjeller i svar mellom elevgrupper

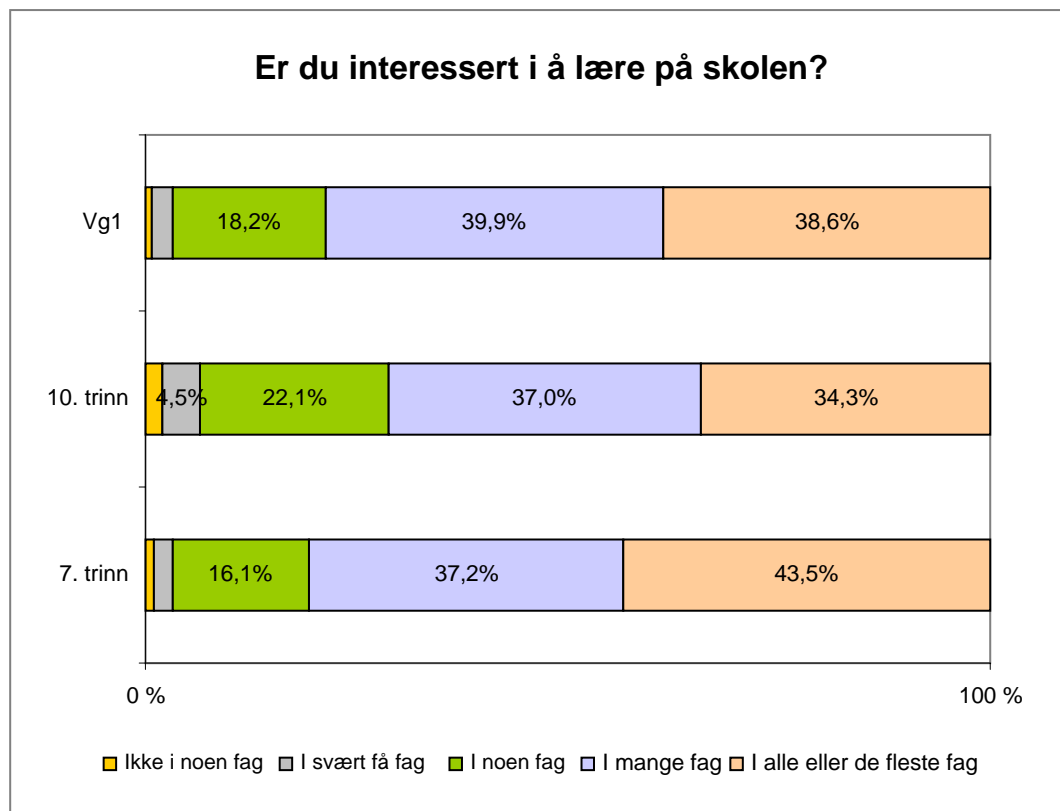
Når det gjelder spørsmålene som måler motivasjon, finner vi forskjeller i svarene mellom elever i ulike elevgrupper. På spørsmålet om elevene er interessert i å lære på skolen, viser analyser at svarene varierer mellom elever i ulike trinn, obligatoriske trinn og mellom 5.-7. trinn versus 8.-10. trinn. Når det gjelder spørsmålet om elevene gjør leksene sine finner vi signifikante forskjeller mellom elevenes svar og ulike klassetrinn, obligatoriske trinn, skoletype, 5.-7. trinn versus 8.-10. trinn samt mellom antall årsverk. På spørsmålet om hvor godt elevene liker skolearbeidet finner vi signifikante forskjeller mellom trinn, obligatoriske trinn, mellom 5.-7 trinn versus 8.-10. trinn samt antall årsverk. For spørsmålet om å følge med og høre etter når læreren snakker finner vi at elevenes svar varierer signifikant med skoletrinn, obligatoriske trinn, mellom 5.-7. trinn versus 8.-10. trinn samt mellom antall årsverk. Svarmønsteret til elevene i de ulike gruppene på ovennevnte spørsmål presenteres nedenfor.

Når det gjelder elevenes interesse for å lære på skolen finner vi som nevnt en liten signifikant forskjell mellom elevenes trinn og elevenes svar ($ES=.32$). Som vi ser av figur 57 er elevene på 5. trinn mest interessert i å lære på skolen, mens elevene på 10. trinn er den gruppen som rapporterer lavest grad av interesse av de inkluderte trinnene. Henholdsvis svarer om lag 80 % av elevene på 5. trinn at de i mange eller alle/de fleste fag er interessert i å lære på skolen, mens andelen blant elever på 10. trinn er om lag 70 %. Videre analyser viser små, men signifikante forskjeller mellom svarene til elevene i de obligatoriske trinnene på spørsmålet om interesse for å lære på skolen ($ES=.25$). Figur 58 viser at elevene på 7. trinn er noe mer interessert i å lære på skolen sammenliknet med elevene på 10. trinn. Elevene på 7. trinn rapporterer i overkant av 80 % av tilfellene at de er interessert i å lære på skolen i mange eller alle /de fleste fag. Til sammenlikning svarer i overkant av 70 % av elevene på 10. trinn det samme. Også mellom elevene på 5.-7. trinn versus 8.-10. trinn finner vi en liten, men signifikant forskjell i hvordan elevene fordeler seg på svarskalaene på spørsmålet om interesse for å lære på skolen ($ES=.22$). Elevene i trinnene 5.-7. oppgir i 80 % av tilfellene at de er interessert i å lære på skolen i mange eller alle/de fleste fag, mens i overkant av 70 % av elevene i gruppen 8.-10. trinn oppgir det samme (figur 59).

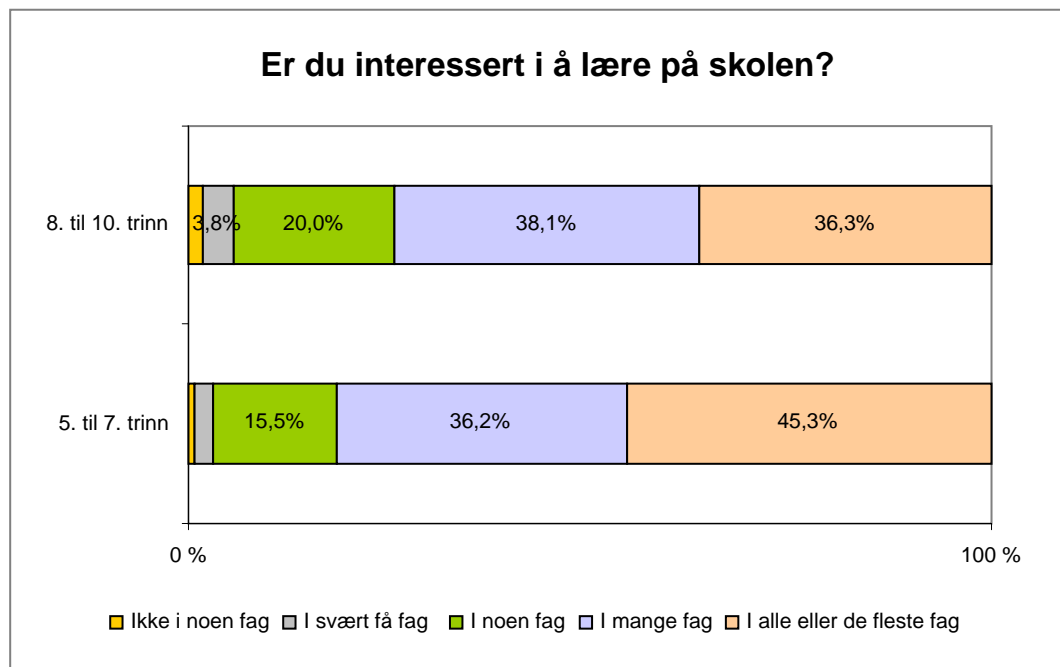
Figur 57 Motivasjon – interessert i å lære, alle trinn.

Figur 58 Motivasjon – interessert i å lære, obligatoriske trinn.

Figur 59 Motivasjon – interessert i å lære, grunnskole.

Når det gjelder trinn og det å gjøre leksene sine, kan vi lese av figur 60 at elevene i de lavere trinnene rapporterer at de gjør leksene sine i flere fag enn det som er tilfelle for de høyere trinnene. Analyser viser at elevene på 5. trinn skiller seg signifikant fra elevene på Vg3 ved at de oppgir klart oftere å gjøre leksene sine (ES=1.54). I overkant av 95 % av elevene på 5. trinn sier at de gjør leksene sine i mange eller alle/de fleste

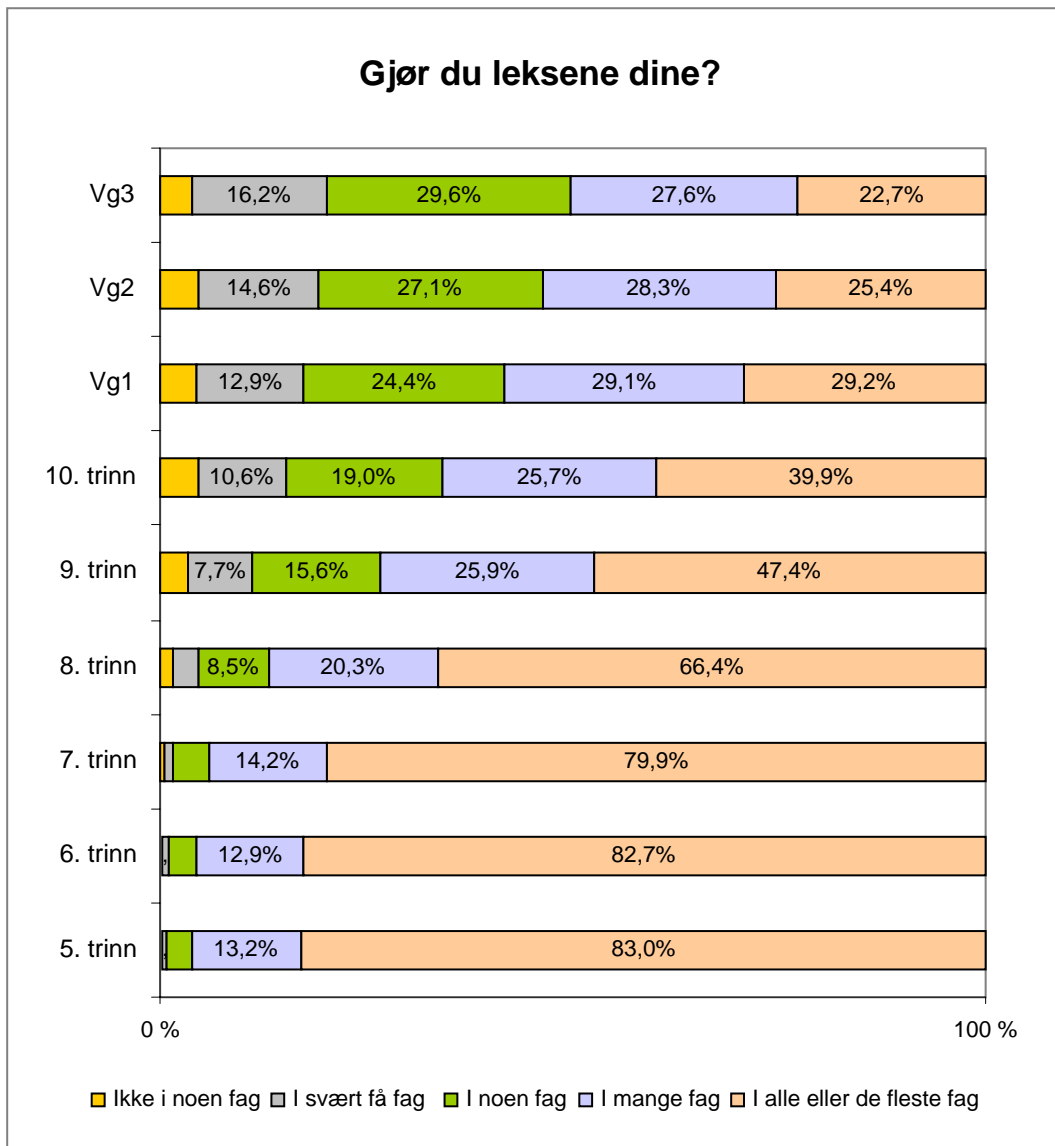
fag, mens kun 50 % av elevene på Vg3 sier det samme (figur 60). Når det gjelder elevene i de obligatoriske trinnene ser vi av figur 61 at det er klare signifikante forskjeller mellom elevgruppene i forhold til hvor mange fag de rapporterer å gjøre leksene sine i ($ES=1.18$). Vi ser videre at 80 % av elevene på 7. trinn har krysset av for at de gjør leksene sine i alle eller de fleste fag, mens for elevene på Vg1 svarte nær 30 % det samme (figur 61). Det faktum at vi finner at elever i de lavere trinnene oftere oppgir å gjøre leksene sine sammenliknet med elever i de høyere trinnene, særlig vgs, kan skyldes det faktum at utbredelsen av tradisjonelle lekser er mindre i den videregående skolen (Garmannslund, P. 2009).

For de ulike skoletypene ser vi av figur 62 at elevene på grunnskolen signifikant oftere oppgir at de gjør leksene sammenliknet med elevene i den videregående skolen ($ES=.78$). Av elevene på grunnskolen ser vi at i underkant av 85 % av elevene svarer at de gjør leksene sine i mange eller alle/de fleste fag, mens i underkant av 55 % av elevene i videregående skole svarer det samme (figur 62). Videre ser vi av figur 63 at elevene i 5.-7 trinn signifikant oftere rapporterer at de gjør leksene sine enn hva som er tilfelle blant elevene i 8.-10. trinn ($ES=.66$). I overkant av 95 % av elevene på 5.-7. trinn oppgir at de gjør leksene sine i mange eller alle/de fleste fag, mens den tilsvarende andelen blant elever på 8.-10. trinn er i overkant av 75 %.

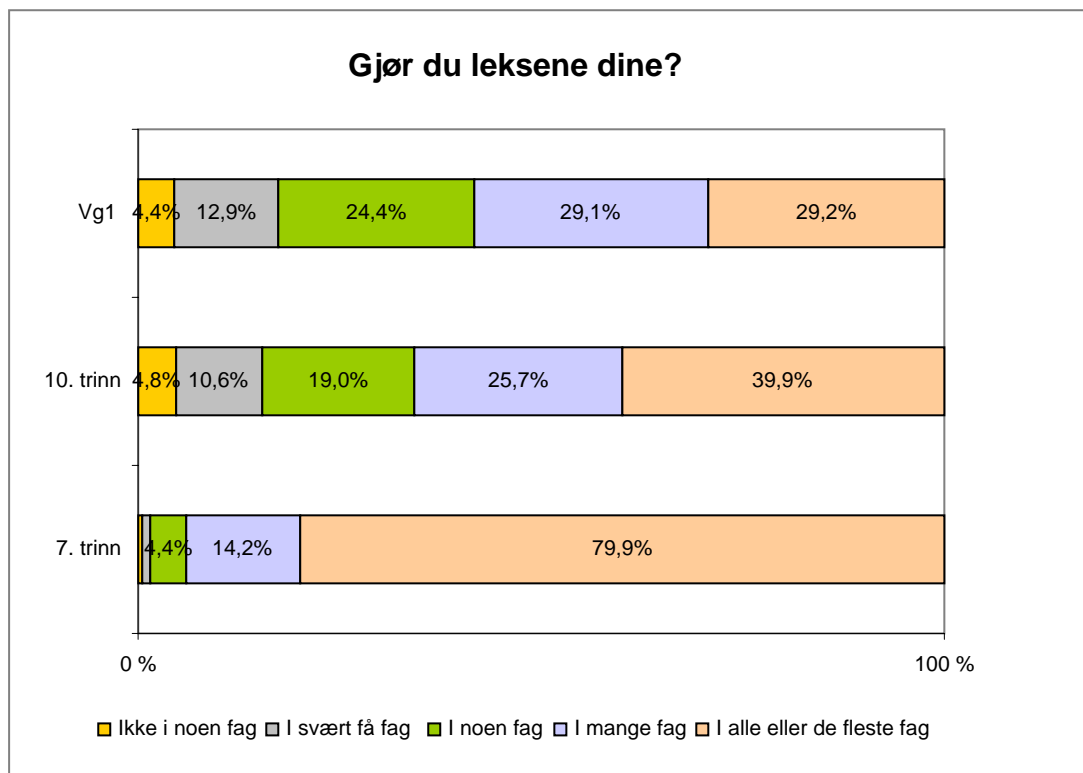
Endelig rapporteres det om forskjeller av signifikant karakter når det gjelder å gjøre leksene sine mellom skoler med ulikt antall årsverk. Forskjellen går ut på at elever ved skoler med et mindre antall undervisningsårsverk noe oftere oppgir at de gjør leksene sine sammenliknet med elever ved skoler med et større antall undervisningsårsverk. Resultatene kan tyde på at utbredelsen av å gjøre leksene sine stiger etter hvert som antall undervisningsårsverk blir lavere. Mer konkret viser analyser at elever ved skoler med et lite antall undervisningsårsverk (opp til 10,23) noe oftere rapporterer at de gjør leksene sine i mange eller alle/de fleste fag sammenliknet med elever ved skoler med mange undervisningsårsverk (27,11 eller mer) ($ES=.62$) (figur 64).

Videre analyser viser en sterk korrelasjon mellom antall årsverk på skolen og skoletrinn ($r^2=0,59$). Korrelasjonen går i retning av at 5.-7. trinn oftere har et mindre antall undervisningsårsverk enn 8.-10. trinn. Antall undervisningsårsverk i skolen kan reflektere både skolestørrelse og skolestruktur. Hvorvidt det faktum at elevene ved skoler med et lite antall undervisningsårsverk oftere oppgir å gjøre leksene sine fordi dette oftere er skoler med 5.-7. trinn, kan skyldes at vi har å gjøre med mindre skoler i denne elevgruppen. Det kan også tenkes at antall undervisningsårsverk på skolen er knyttet til lærertetthet, hvilket indikerer antall elever pr. lærer, som igjen kan tenkes å påvirke hvordan elevene svarer på spørsmålene. Eksempelvis kan det tenkes at elevene på 5.-7. trinn oftere gjør leksene sine fordi klassene på disse trinnene muligens er mindre og at det således er færre elever per lærer, det vil si høy lærertetthet. Med færre elever per lærer vil det kanskje kunne være mer problematisk å stille uforberedt på skolen enn det vil være på skoler der det er flere elever per lærer. Undersøkelse av betydningen av skolestruktur for resultatene er ikke en del av denne analysen.

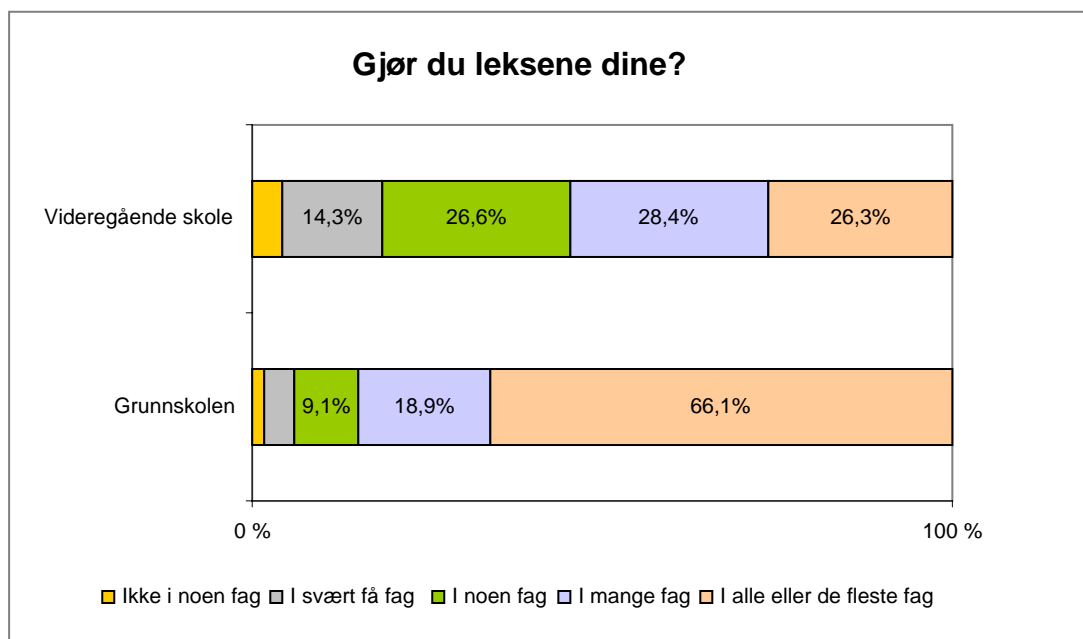
Figur 60 Motivasjon – gjør du lekser, alle trinn.

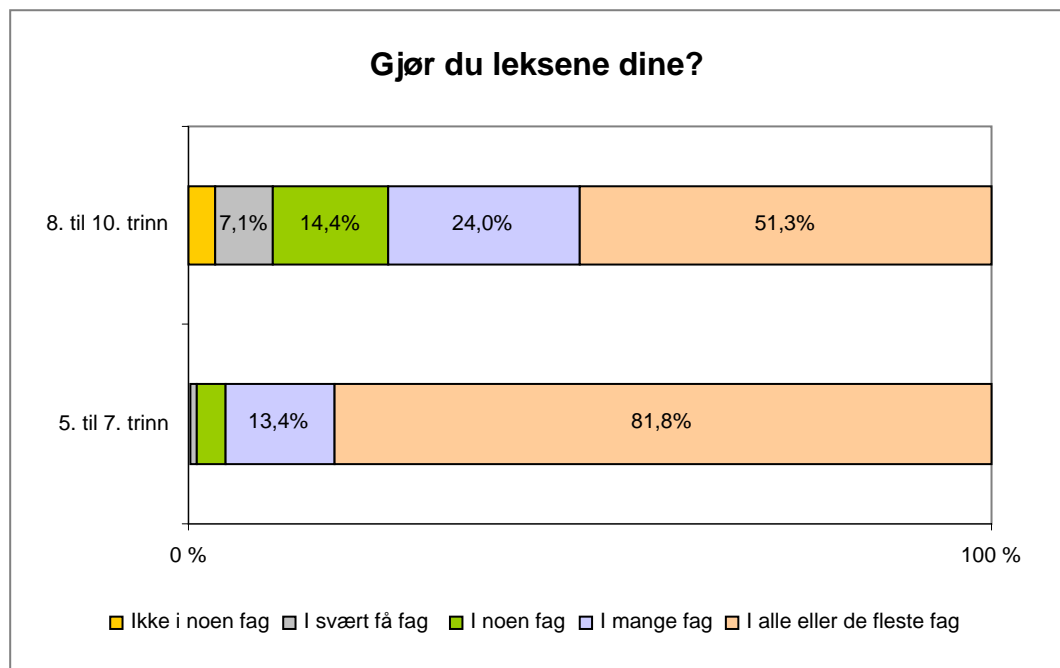
Figur 61 Motivasjon – gjør du lekser, obligatoriske trinn.

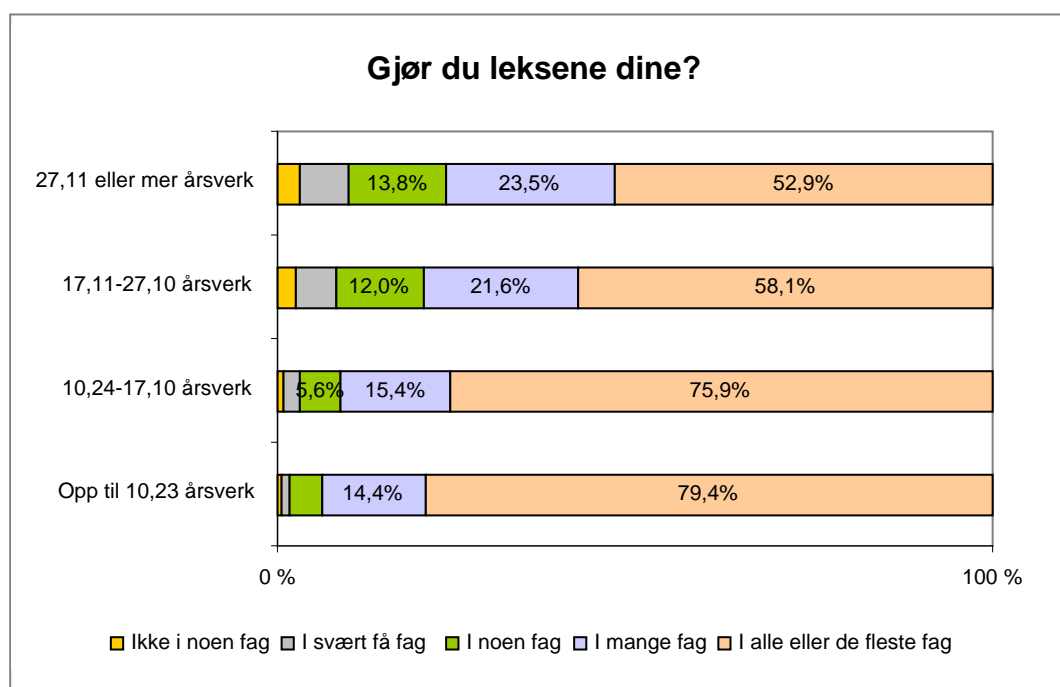
Figur 62 Motivasjon – gjør du lekser, skoletype.

Figur 63 Motivasjon – gjør du lekser, grunnskole.

Figur 64 Motivasjon – gjør du lekser, skolestørrelse.

Svarene til elevene på spørsmålet om hvor godt de liker skolearbeidet ser ut til å henge klart sammen med hvilke trinn de befinner seg på. Analyser viser at elevene på 5. trinn signifikant oftere oppgir at de liker skolearbeidet godt sammenliknet med elever på 10. trinn ($ES=,92$). Andelen elever på 5. trinn som sier at de liker skolearbeidet godt eller svært godt ligger på i overkant av 70 %, mens andelen elever på 10. trinn som har krysset av for det samme er i overkant av 30 % (figur 65). Også når det gjelder elever i de obligatoriske trinnene, finner vi at elevenes svarmønster påvirkes av hvilke trinn de tilhører. Mer konkret finner vi en moderat signifikant forskjell mellom elevene i disse tre trinnene og hvordan de har svart på dette spørsmålet

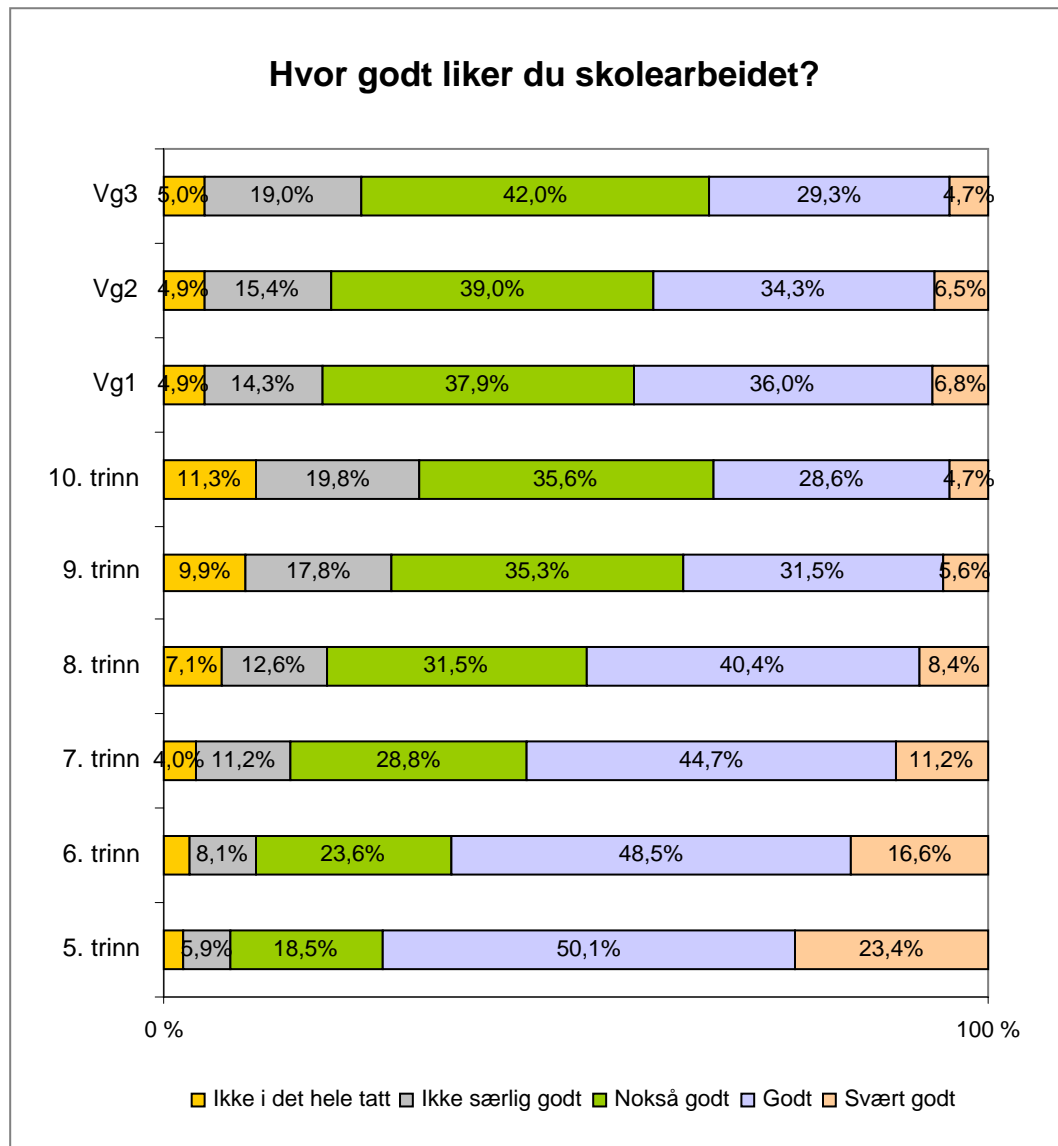
(ES=.51). På 7. trinn finner vi at i overkant av 55 % av elevene sier at de liker skolearbeidet godt eller svært godt, mens i underkant av 35 % av elevene på 10. trinn sier det samme (figur 66). Når vi undersøker forskjeller i svarene mellom elevene i 5.-7. trinn versus 8.-10. trinn, fremkommer det signifikante resultater, av moderat størrelse (ES=.54). Nærmere bestemt ser vi at elevene på 5.-7. trinn rapporterer at de er noe mer fornøyd med skolearbeidet enn elevene på 8.-10. trinn. Av elevene på 5.-7. trinn oppgir om lag 65 % av elevene at de liker skolearbeidet godt eller svært godt, mens i underkant av 40 % av elevene på 8.-10. trinn oppgir det samme (figur 67).

De faglige kravene til elevene øker etter hvert som elevene blir eldre (st.meld. 11 2008-2009). Dette kan være noe av årsaken til at de yngre elevene ser ut til å like skolearbeidet sitt bedre enn de eldre elevene. På en slik måte kan resultatet reflektere økte forventninger og press i forhold til skolearbeid snarere enn tilfredshet med skolearbeidet blant elever i de høyere trinnene.

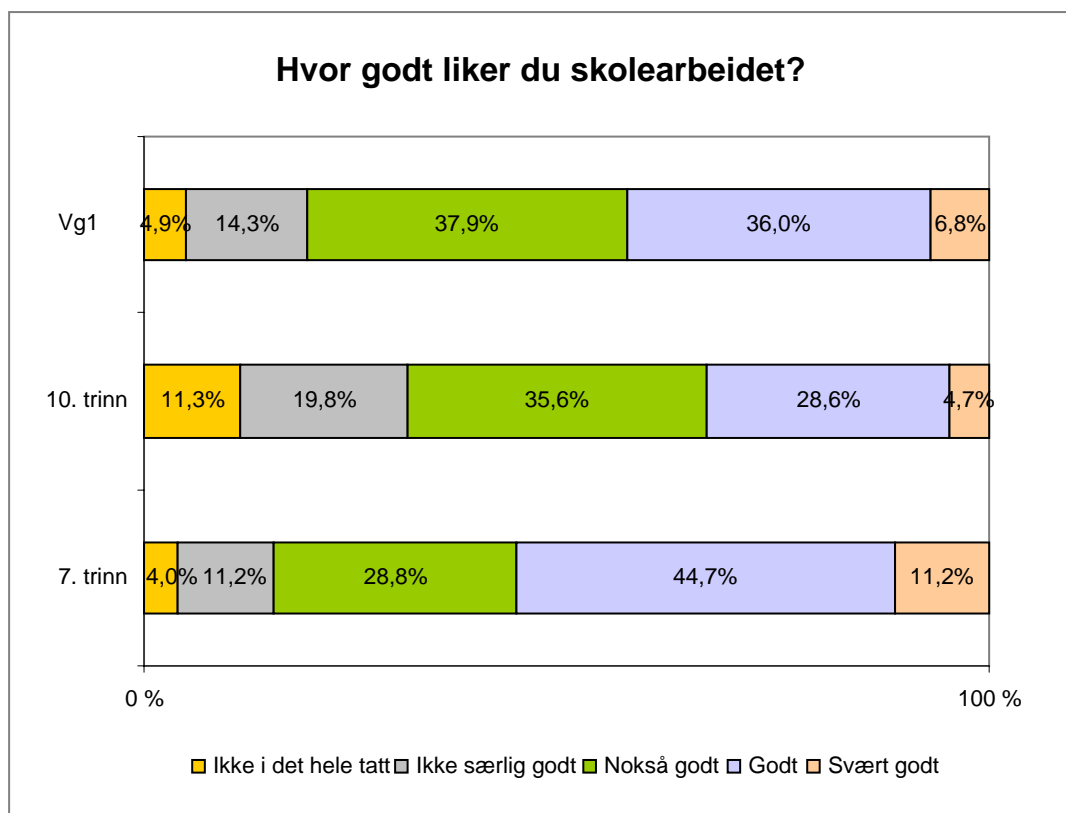
Når vi ser på betydningen av antall årsverk og elevenes opplevelse av å like skolen, finner vi en liten, men signifikant forskjell (ES=.45). Den største forskjellen finner vi mellom elever på skoler med mange undervisningsårsverk (27,11 eller mer) og elever på skoler med få undervisningsårsverk (opp til 10,23), i retning av at førstnevnte elevgruppe oppgir noe sjeldnere å like skolearbeidet enn hva som er tilfelle for sistnevnte gruppe. Av elevene på skoler med et lite antall undervisningsårsverk (opp til 10,23) sier i overkant av 60 % av elevene at de liker skolearbeidet godt eller svært godt. Til sammenlikning svarer i overkant av 40 % av elevene på skoler med mange undervisningsårsverk (27,11 eller mer) det samme (figur 68).

Videre analyser viser en sterk korrelasjon mellom antall årsverk på skolen og skoletrinn ($r^2=0,59$). Korrelasjonen går i retning av at 5.-7. trinn oftere har et mindre antall undervisningsårsverk enn 8.-10. trinn. Antall undervisningsårsverk i skolen kan reflektere både skolestørrelse og skolestruktur. Hvorvidt det faktisk er elevene ved skoler med et lite antall undervisningsårsverk oftere oppgir at de liker skolearbeidet fordi dette oftere er skoler med 5.-7. trinn, kan skyldes at vi har å gjøre med mindre skoler i denne elevgruppen. Det kan også tenkes at antall undervisningsårsverk på skolen er knyttet til lærertetthet, hvilket indikerer antall elever pr. lærer, som igjen kan tenkes å påvirke hvordan elevene svarer på spørsmålene. Eksempelvis kan det tenkes at elevene på 5.-7. trinn liker skolearbeidet bedre fordi klassene på disse trinnene muligens er mindre og at det således er færre elever per lærer, det vil si høy lærertetthet. Det kan tenkes at elever i klasser der det er få elever per lærer oftere opplever at lærerne ser dem og har tid til å hjelpe dem med skolearbeidet, hvilket kan resultere i høyere tilfredshet med skolearbeidet blant disse elevene enn i klasser der lærertettheten er lavere. Undersøkelse av betydningen av skolestruktur for resultatene er ikke en del av denne analysen.

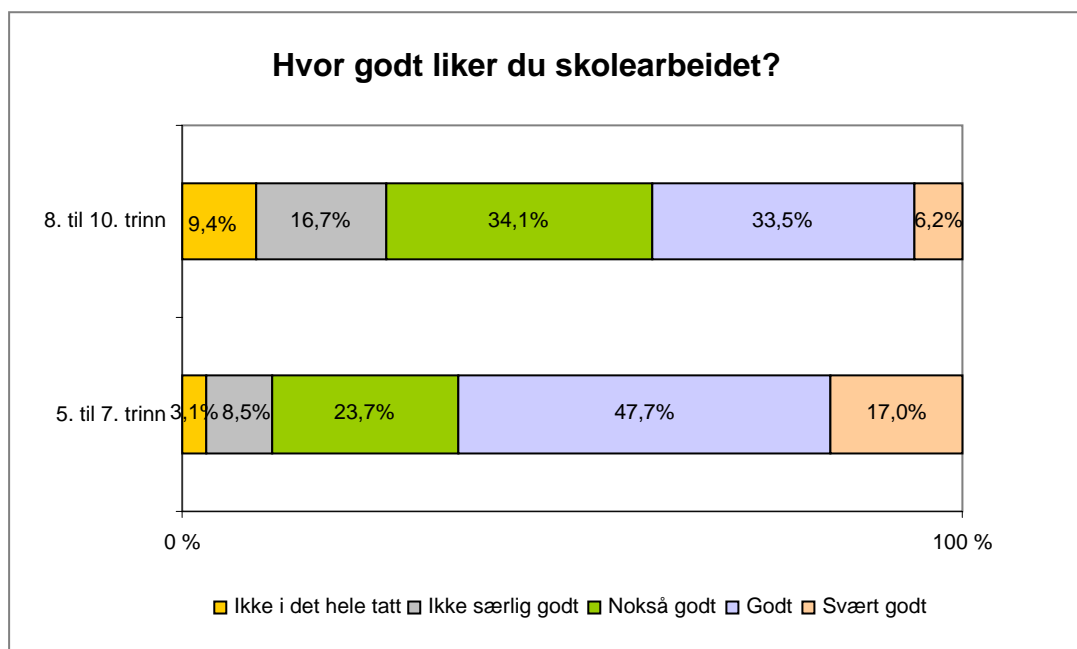
Figur 65 Motivasjon – liker skolearbeidet, alle trinn.

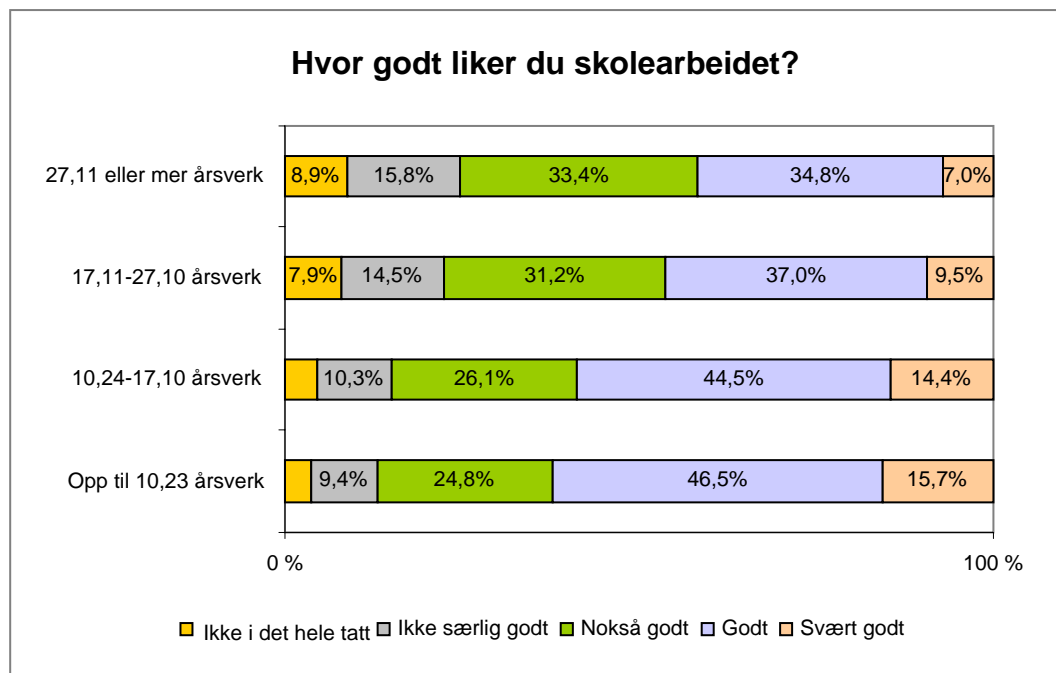
Figur 66 Motivasjon – liker skolearbeidet, obligatoriske trinn.

Figur 67 Motivasjon – liker skolearbeidet, grunnskole.

Figur 68 Motivasjon – liker skolearbeidet, skolestørrelse.

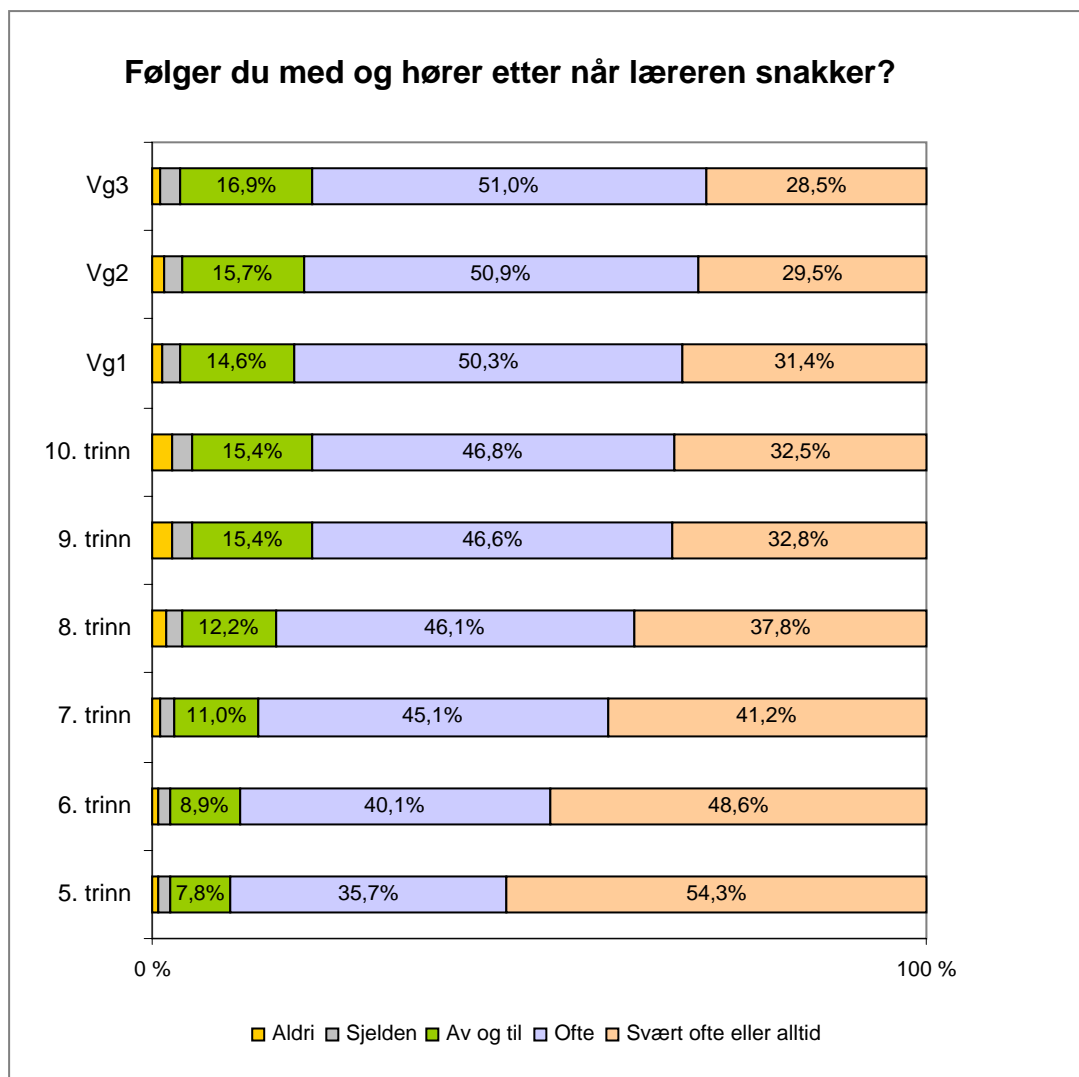
Når det gjelder spørsmålet om å følge med og høre etter når læreren snakker, finner vi en liten, men signifikant forskjell mellom elevens svar og de ulike klassetrinnene ($ES=.49$). Resultatene kan tyde på at elevene på de lavere trinnene oftere følger med når læreren snakker enn elevene på de høyere trinnene. En slik tendens reflekteres i det faktum at mens i underkant 55 % av elevene på 5. trinn sier at de svært ofte eller alltid følger med når læreren snakker, så sier i underkant av 30 % av elevene på Vg3 det samme (figur 69).

Blant elevene på de obligatoriske trinnene, finner vi at elevene på 7. trinn signifikant oftere svarer at de ofte eller svært ofte/alltid følger med og hører etter når læreren snakker sammenliknet med elevene på 10. trinn ($ES=.23$). Henholdsvis rapporterer i overkant av 85 % av elevene på 7. trinn at de ofte eller svært ofte/alltid følger med og hører etter når læreren snakker, mens nær 80 % av elevene på 10. trinn svarer det samme (figur 70). Som resultatet avdekker er forskjellene små, men likevel av en slik størrelse at de er verdt å interessere seg for.

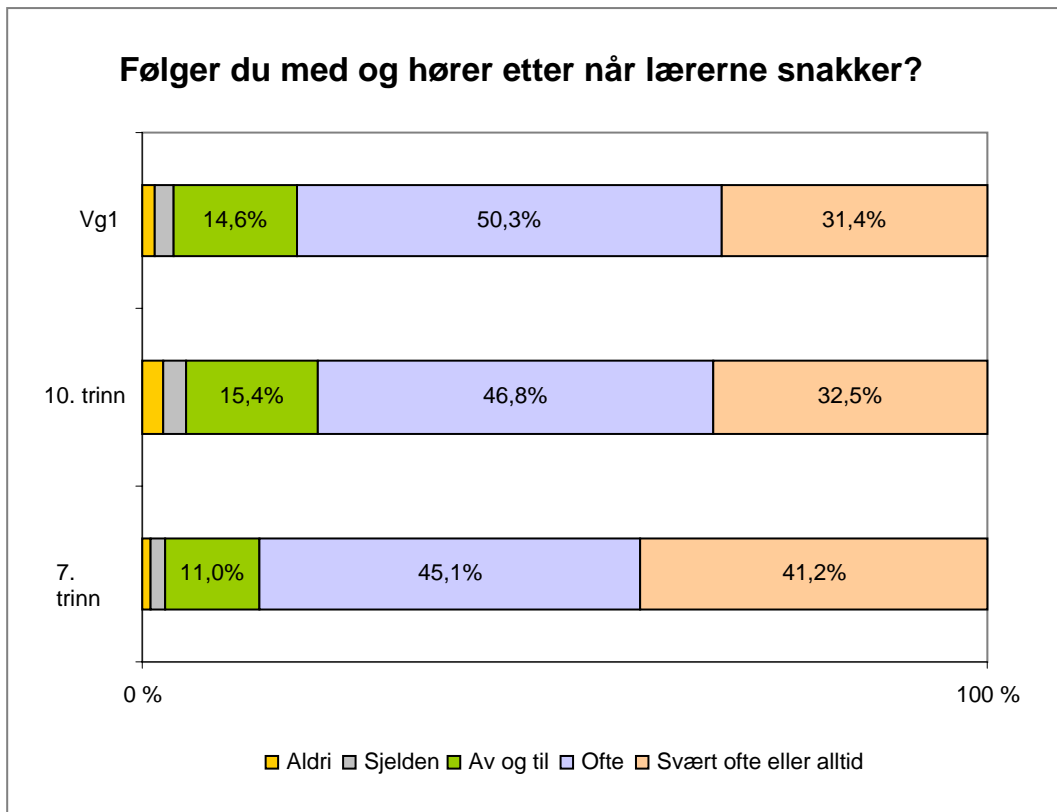
Analysen avdekker videre at det finner sted en liten, men signifikant forskjell mellom elevene på 5.-7. trinn sammenliknet med elevene på 8.-10. trinn når det gjelder å følge med og høre etter når læreren snakker ($ES=.29$). Forskjellen går i retning av at elevene på de laveste trinnene noe oftere oppgir at de følger med enn det som gjelder for elevene på 8.-10. trinn. Nær 35 % av elevene på 8.-10. trinn oppgir at de svært ofte eller alltid følger med og hører etter når læreren snakker, mens i underkant av 50 % av elevene på 5.-7. trinn sier det samme (figur 71).

Vi finner endelig at antall årsverk på skolen har betydning for om elevene følger med og hører etter når læreren snakker. Resultatene kan tyde på elever ved skoler med et lavere antall årsverk noe oftere oppgir å følge med og høre etter når læreren snakker enn elever ved skoler med høyere antall årsverk (figur 72). Mer konkret viser analysen at elever ved skoler med få undervisningsårsverk (opp til 10,23) noe oftere enn elever ved skoler med mange undervisningsårsverk (27,11 eller mer) sier at de svært ofte eller alltid følger med og hører etter når læreren snakker, henholdsvis 45 % mot 35 % (figur 72).

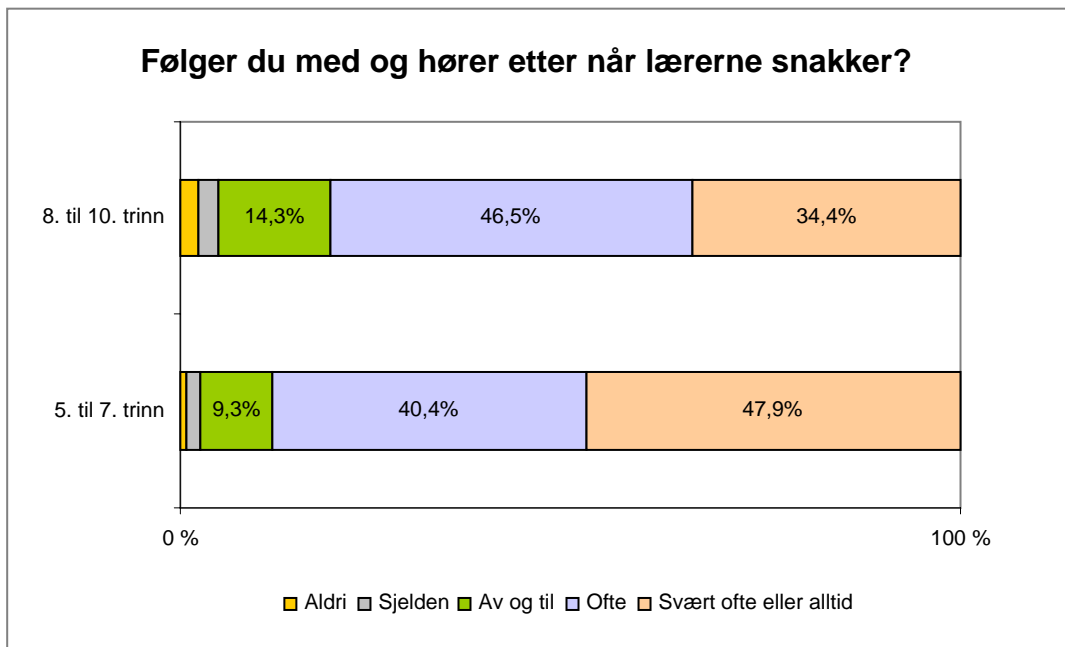
Figur 69 Motivasjon – følger med og hører etter, alle trinn.

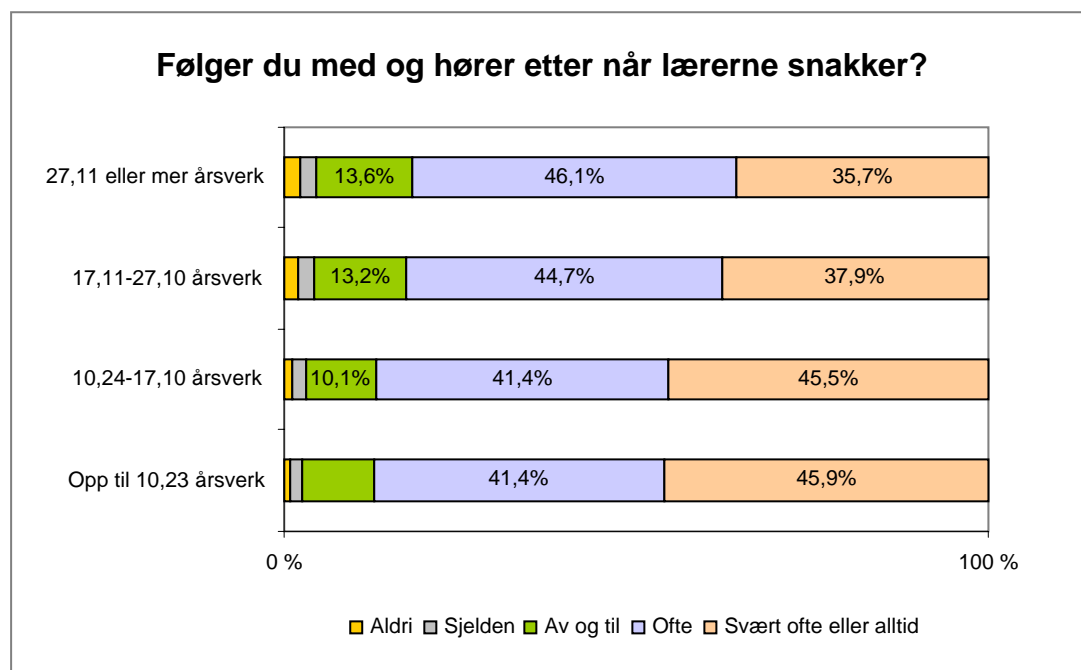
Figur 70 Motivasjon – følger med og hører etter, obligatoriske trinn.

Figur 71 Motivasjon – følger med og hører etter, grunnskole.

Figur 72 Motivasjon – følger med og hører etter, skolestørrelse.

4.6 Faglig veiledning

Elevene ble også bedt om å svare på spørsmål som omhandlet veiledning om faglig arbeid og forbedring fra lærernes side. I Elevundersøkelsen er faglig veiledning målt med bruk av to spørsmål. Disse to spørsmålene er i denne rapporten satt sammen til en indeks som viser elevenes følelse av om de får god veiledning om hvordan de kan forbedre seg og hvilke krav som stilles til det faglige arbeidet. Denne indeksen presenteres også i Skoleporten. Indeksen består av to spørsmål:

- Forteller lærerne deg hva du bør gjøre for at du skal bli bedre i fagene?
- Hvor ofte forteller lærerne deg hva du bør gjøre for at du skal bli bedre i fagene?

Begge spørsmålene ble stilt alle tre elevgruppene i undersøkelsen.

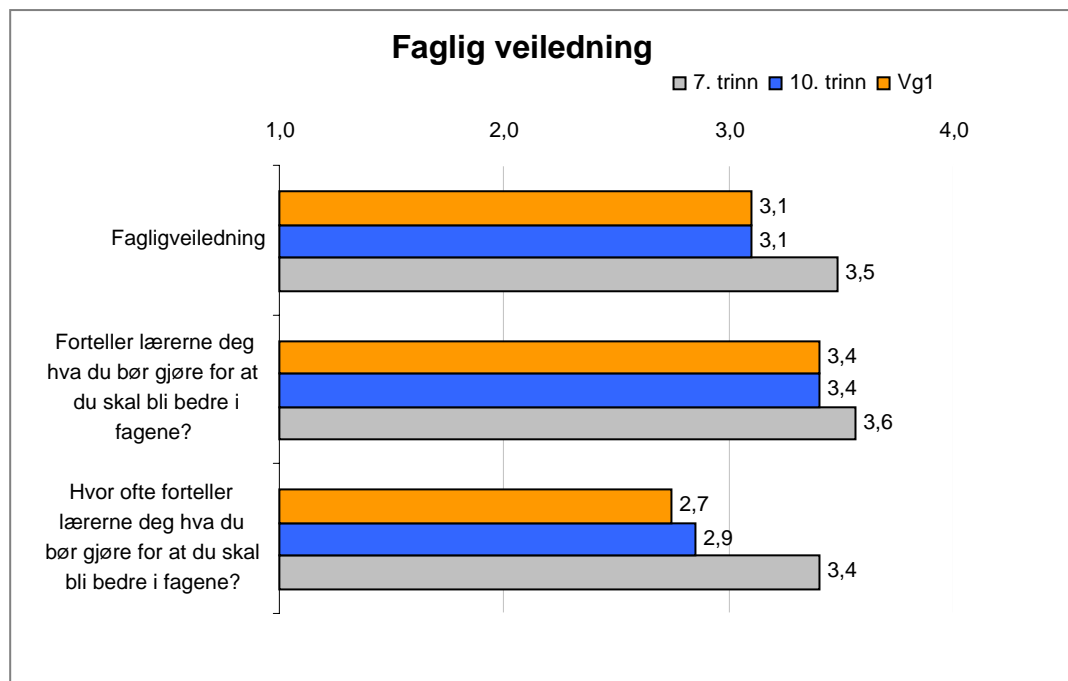
På det første spørsmålet var det følgende ulike svaralternativer som elevene kunne velge mellom:

1) Ikke i noen fag 2) I svært få fag 3) I noen fag 4) I mange fag 5) I alle eller de fleste fag. På spørsmålet om hvor ofte lærerne forteller dem hvordan de kan bli bedre i fagene, var det følgende svaralternativer som gjaldt:

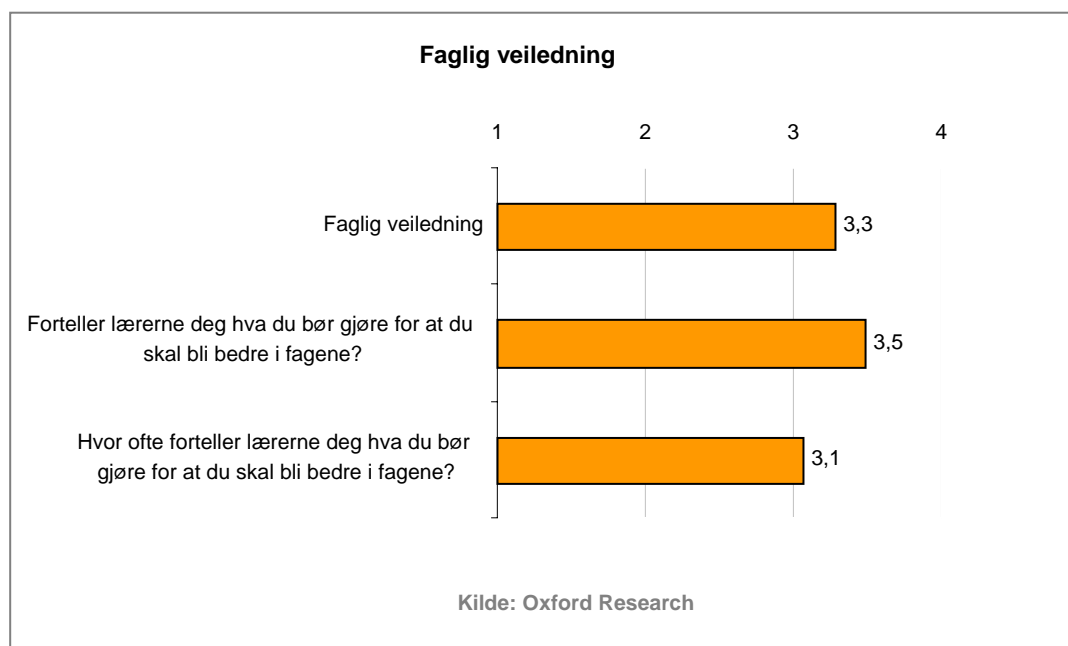
1) Sjeldnere 2) 2-4 ganger i halvåret 3) 1-3 ganger i måneden 4) 1 gang i uken 5) Flere ganger i uken.

I figur 73 presenterer vi gjennomsnittsskåren for elevene i de obligatoriske trinnene på indeksen som omhandler faglig veiledning samt på enkeltspørsmålene som indeksen består av. I figur 74 presenteres resultatet på de samme spørsmålene og samme indeks, men for elever i samtlige trinn i undersøkelsen.

Figur 73 Faglig veiledning, obligatoriske trinn.

Figur 74 Faglig veiledning, hele utvalget

Enkeltspørsmålene har noe ulike svaralternativer, slik at det kan være problematisk å bruke disse i tolkningen av verdiene på indeksen. Gjennomsnittsskåren på indeksen ligger på 3,1-3,5 blant elevene i de obligatoriske trinnene (figur 73) mens skåren for elevene på alle trinnene samlet er på 3,3 (figur 74). Med utgangspunkt i at verdien 5 indikerer høy grad av faglig veiledning, mens verdien 1 indikerer lav grad av faglig veiledning, kan resultatet tyde på at elevene rapporterer at graden på den faglige veiledningen på skolen er noe over middels.

Figurene viser videre at det er noe variasjon i gjennomsnittsskåre i forhold til de enkelte spørsmål. Den høyeste skåren er samlet sett på spørsmålet om lærerne forteller

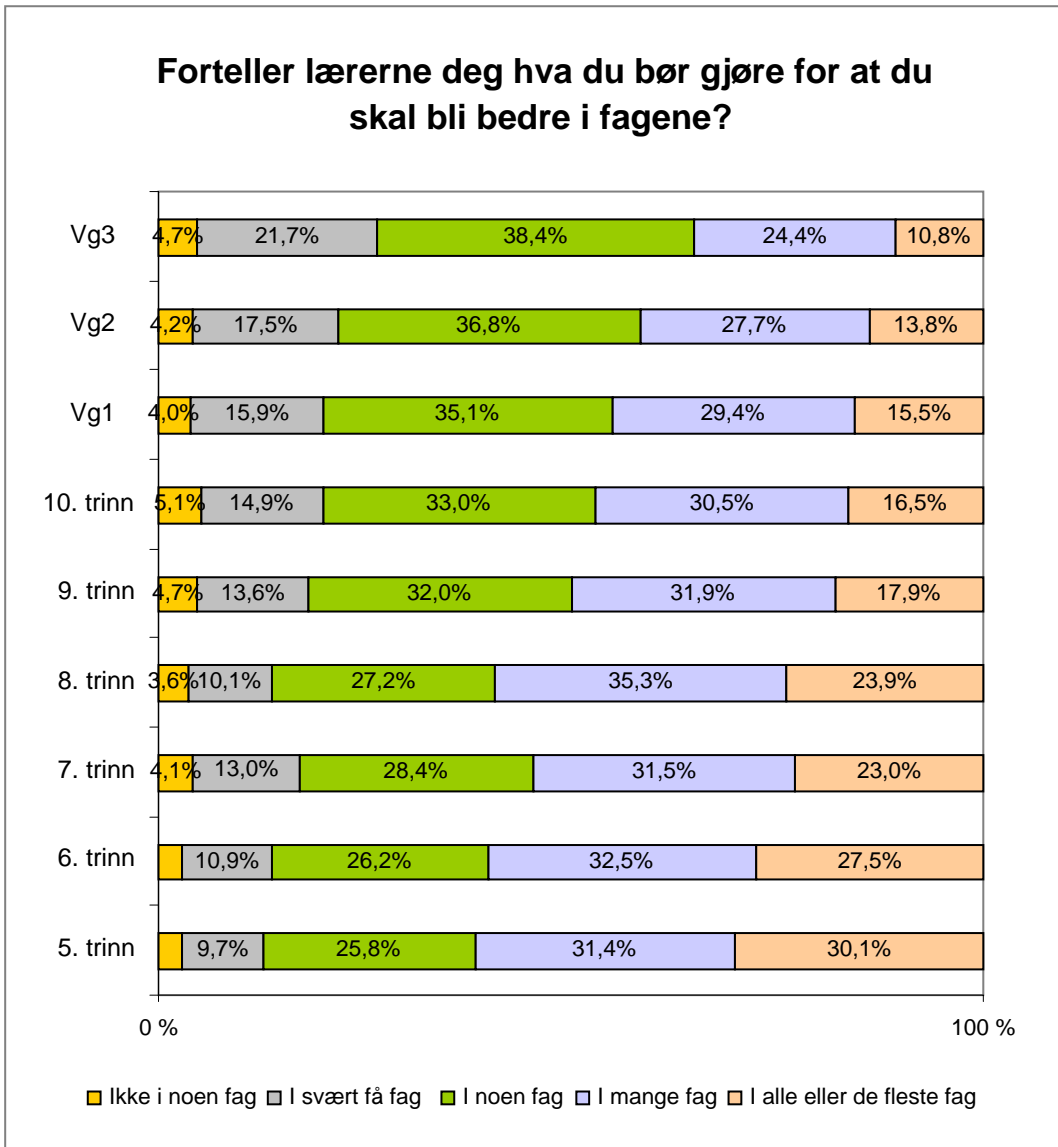
elevene hva de bør gjøre for å bli bedre i fagene. På dette spørsmålet skårer elevene i gjennomsnitt fra 3,4-3,6 i de obligatoriske trinnene, mens gjennomsnittsskåren for samtlige elever er på 3,5. Dette betyr at elevene i gjennomsnitt opplever at lærerne i noen eller mange fag forteller elevene hva de bør gjøre for at de skal bli bedre i fagene.

Ser vi på spørsmålet om hyppighet i forhold til hvor ofte lærerne forteller elevene hva de bør gjøre for å bli bedre i fagene, er resultatet noe mer lunken. Her varierer gjennomsnittsskåren til elevgruppene i undersøkelsen fra 2,7-3,4 (figurene 73 og 74). Et slikt resultat innebærer at elevene i gjennomsnitt opplever at lærerne 1-3 ganger i måneden forteller dem hva de bør gjøre for at de skal bli bedre i fagene. Resultatene knyttet til faglig veiledning kan tyde på at elevene opplever at lærerne forteller dem hva de skal gjøre for å bli bedre i fagene i enkelte fag, men at hyppigheten på denne typen informasjon er noe begrenset.

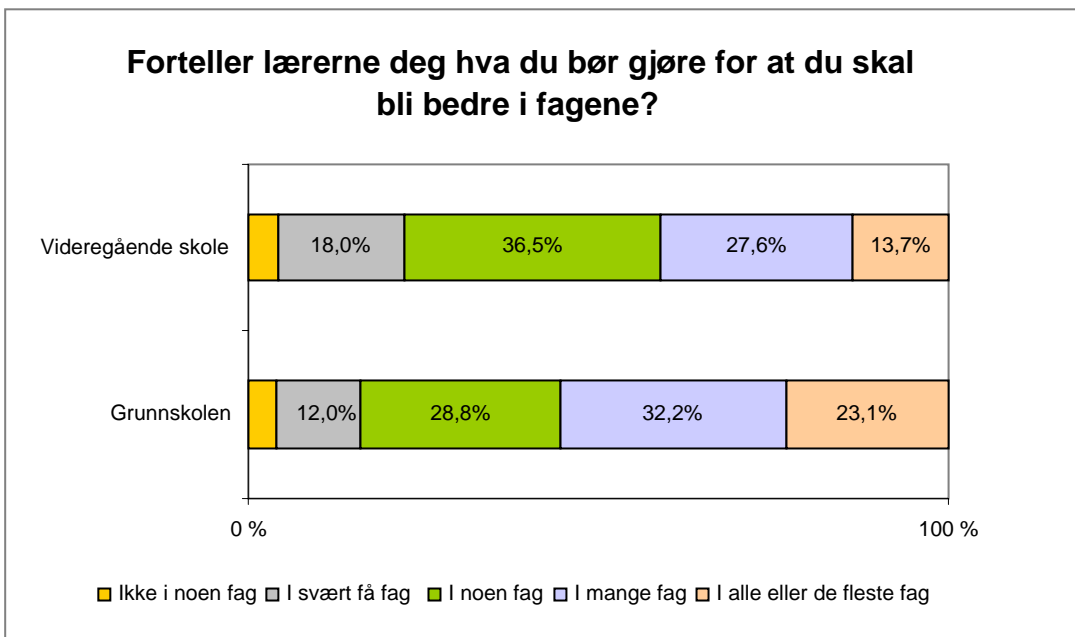
4.6.1 Forskjeller i svar mellom elevgrupper

På spørsmålet om elevenes opplevelse av hvorvidt lærerne forteller dem hva de skal gjøre for å bli bedre i fagene viser analyser at svarene varierer avhengig av trinn og skoletype. Nærmere bestemt finner vi at elevene i de lavere trinnene ser ut til å rapportere noe oftere om at lærerne gir dem slik informasjon sammenliknet med elevene i de høyere trinnene. Som vi ser av figur 75 rapporterer en andel på 30 % av elevene på 5. trinn at lærerne forteller dem hva de bør gjøre for å bli bedre i fagene i alle eller de fleste fag. Til sammenlikning svarer 10 % av elevene på Vg3 det samme. Forskjellen mellom elevenes svar på dette spørsmålet i de ulike trinnene er av moderat størrelse og dermed verdt å merke seg ($ES=.58$). Når det gjelder betydningen av skoletype finner vi at elevene ved grunnskoler noe oftere oppgir at lærerne forteller dem hva de bør gjøre for å bli bedre i fagene enn det som er tilfelle blant elever ved videregående skoler ($ES=.28$). Av elevene i grunnskolen sier 55 % at lærerne gir dem slik informasjon i mange eller alle/de fleste fag, mens 40 % av elevene i den videregående skolen sier det samme (figur 76).

Figur 75 Faglig veiledning, alle trinn.

Figur 76 Faglig veiledning, skoletype.

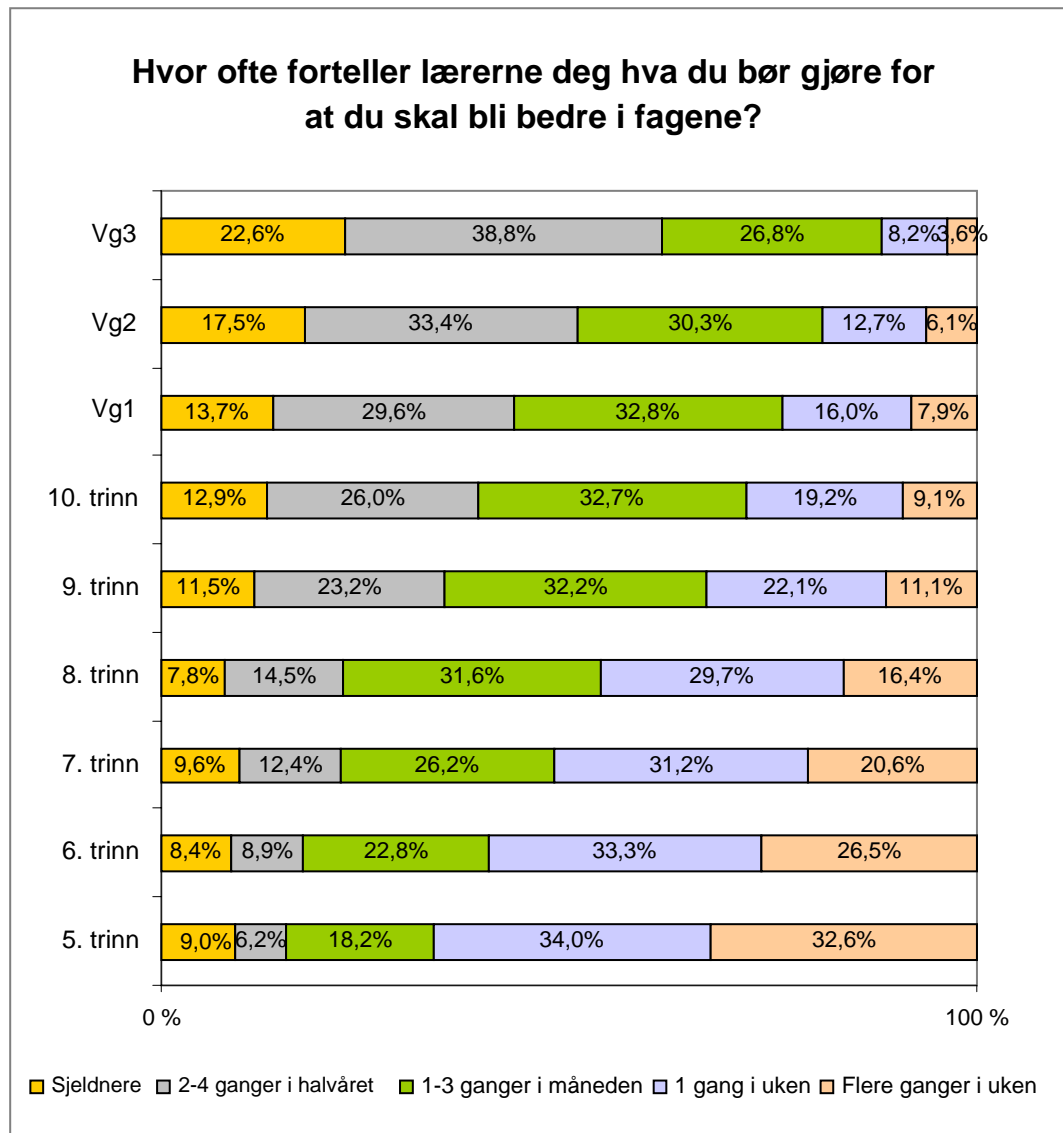
På spørsmålet om hvor ofte lærerne forteller elevene hva de bør gjøre for å bli bedre i fagene, finner vi klare forskjeller mellom elever i de ulike trinnene. Som vi ser av figur 77 oppgir i overkant av 65 % av elevene på 5. trinn at lærerne gir dem slik informasjon 1 eller flere ganger i uken, mens blant elevene i Vg3 svarer kun 12 % av elevene det samme (ES=1.28). Overordnet tyder resultatene på at hyppigheten på når lærerne gir elevene slik informasjon avtar med økende trinn. Den samme tendensen viser seg i figur 78 der resultatene for elevene på de obligatoriske trinnene presenteres. Som vi ser av figuren opplever elevene på 7. og 10. trinn noe oftere at lærerne gir dem slik informasjon sammenliknet med eleven på Vg1. Mer konkret avdekker analysen en moderat signifikant forskjell mellom eleven på 7. trinn og dem på Vg1 i forhold til hvor ofte lærerne gir elevene informasjon om måter å forbedre seg faglig på (ES=.56).

På grunnlag av ovennevnte funn er det ikke uventet at analysen også avdekker en moderat forskjell mellom elever i ulike skoletyper med hensyn til hvor ofte lærerne gir elevene informasjon om hva de bør gjøre for å bli bedre i fagene. Som vi ser av figur 79 sier i underkant av 50 % elevene i grunnskolen at lærerne gir dem slik informasjon 1 eller flere ganger i uken, mens kun i underkant av 20 % av elevene i den videregående skolen sier det samme (ES=.60).

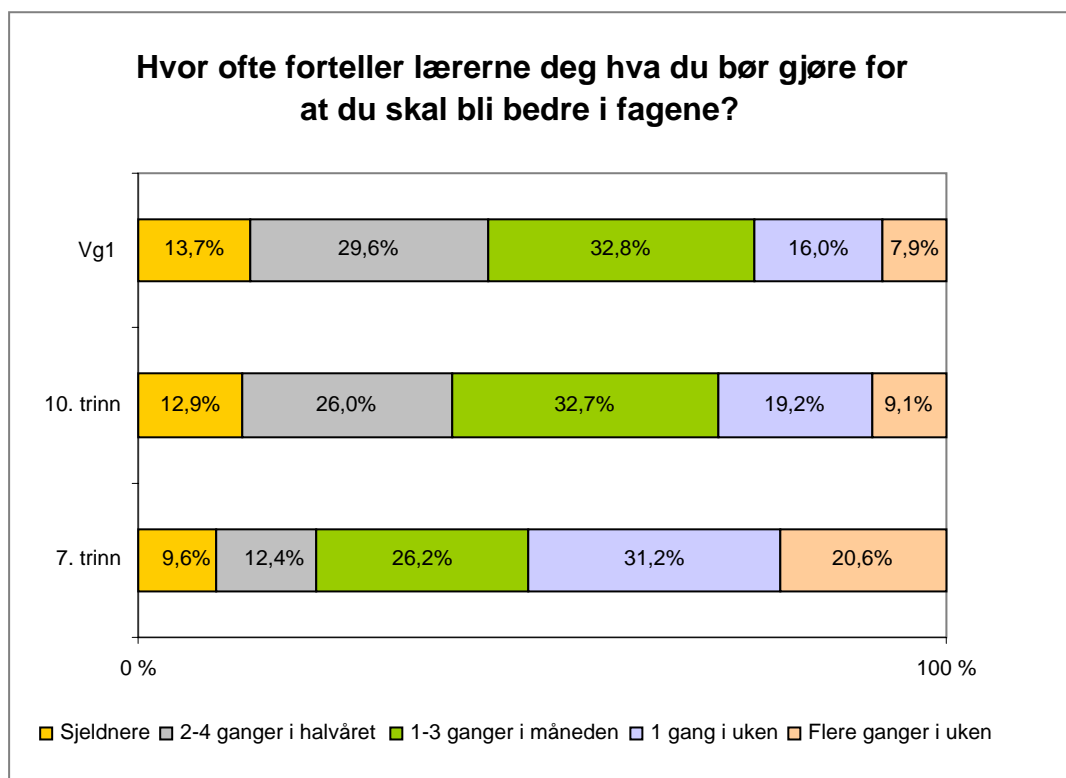
Når vi undersøker resultatene blant elever i 5.-7. trinn og elever i 8.-10. trinn finner vi en liten, men signifikant forskjell. Forskjellen går i retning av at elevene på 5.-7. trinn oftere opplever at lærerne gir dem informasjon om måter å forbedre seg faglig på sammenliknet med elevene på 8.-10. trinn (ES=.43). Henholdsvis i underkant av 60 % av elevene i 5.-7. trinn sier at lærerne gir dem slik informasjon 1 eller flere ganger i uken, mens i overkant av 35 % av elevene i 8.-10. trinn sier det samme (figur 80).

Videre analyser av signifikante forskjeller avdekker videre at elever ved skoler med mange undervisningsårverk (27,11 eller mer) noe sjeldnere oppgir at lærerne gir dem informasjon om hva de bør gjøre for å forbedre seg faglig sammenliknet med elever ved skoler med få undervisningsårverk (opp til 10, 23). Av figur 81 kan vi se at mens i underkant av 60 % av elevene på skoler med få undervisningsårverk rapporterer at lærerne gir dem slik informasjon 1 eller flere ganger i uken, så rapporterer i overkant av 35 % av elevene på skoler med mange undervisningsårverk det samme (ES=.44) (figur 81).

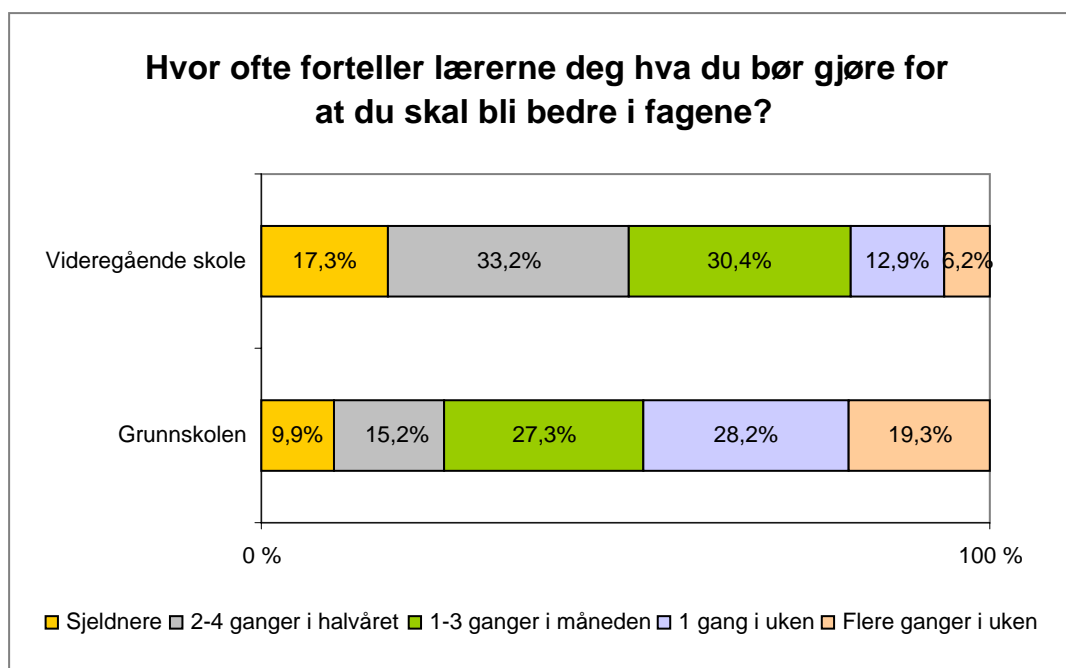
Figur 77 Faglig veiledning - hyppighet, alle trinn.

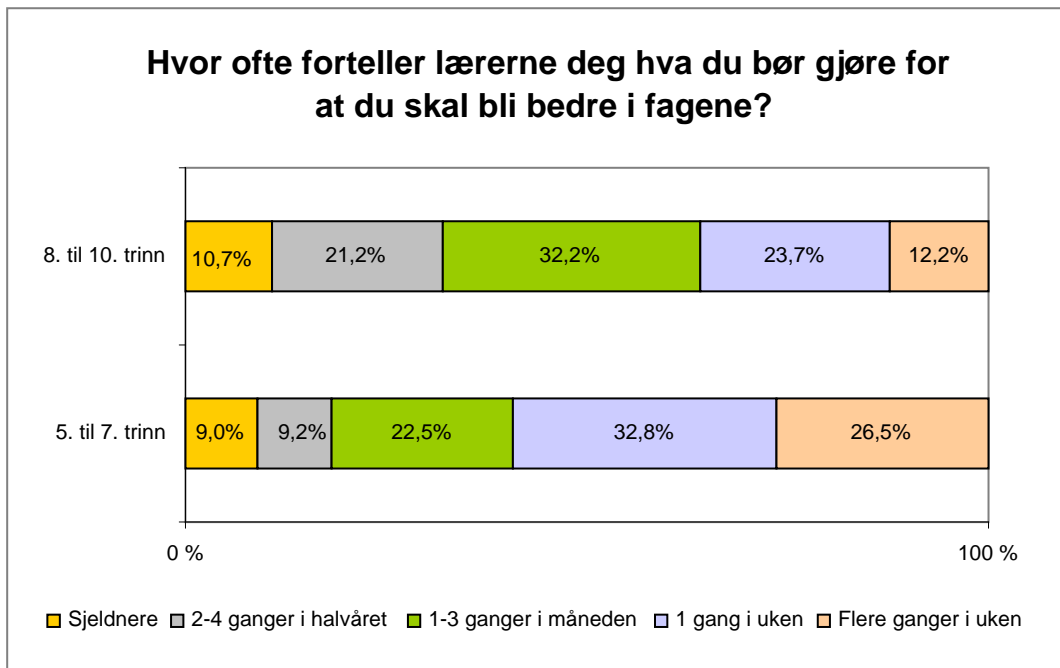
Figur 78 Faglig veiledning - hyppighet, obligatoriske trinn.

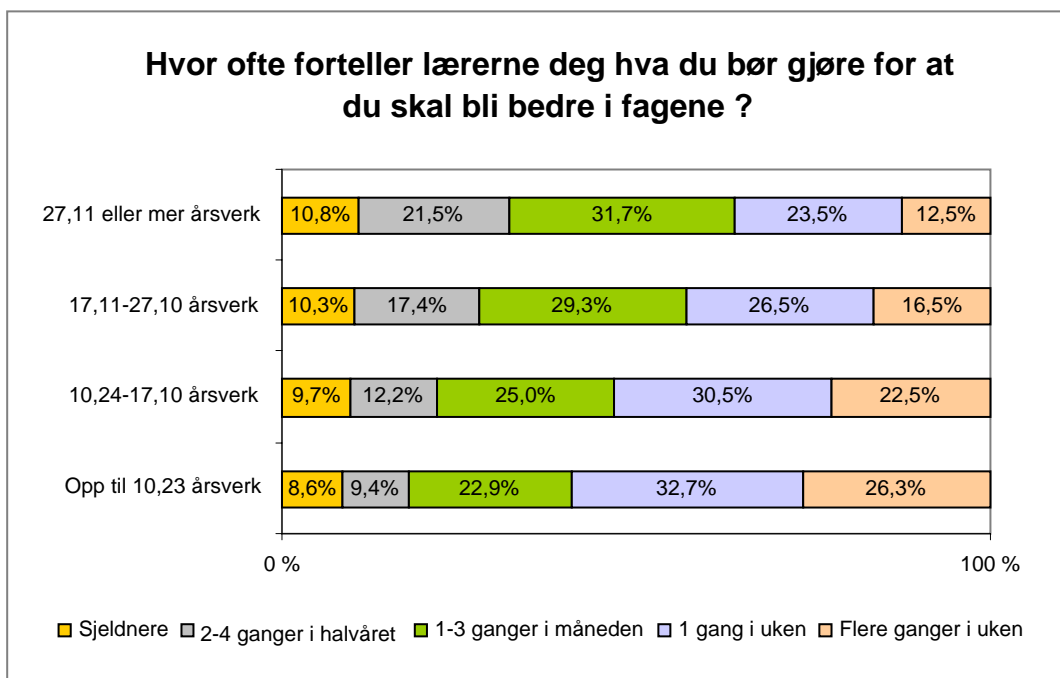
Figur 79 Faglig veiledning - hyppighet, skoletype.

80 Faglig veiledning - hyppighet, grunnskole.

Figur 81 Faglig veiledning - hyppighet, skolestørrelse.

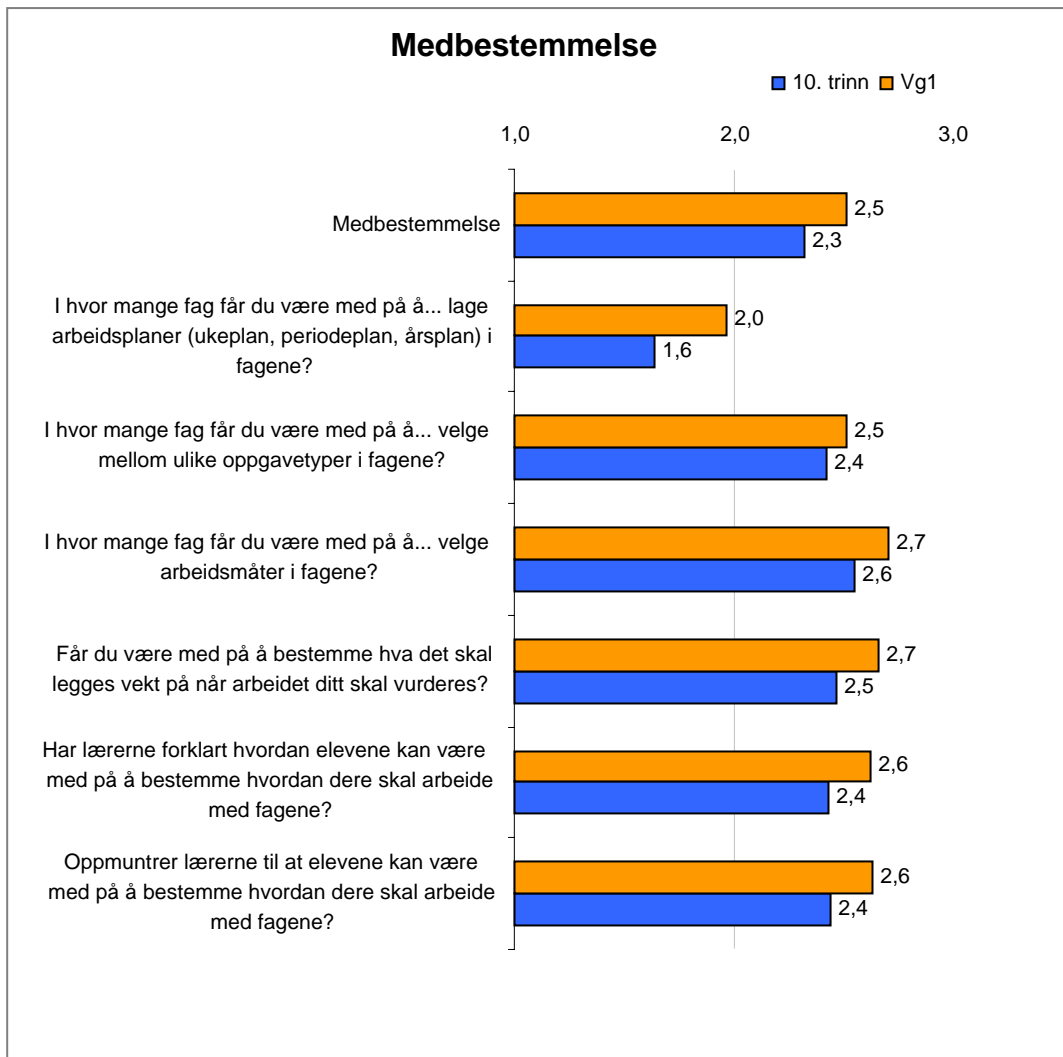
4.7 Medbestemmelse

Elevene ble også bedt om å svare på spørsmål som omhandlet medbestemmelse i Elevundersøkelsen. Spørsmål innenfor dette temaet ble imidlertid kun stilt til elever på ungdomstrinnet og i den videregående skolen. Når det gjelder spørsmålet om elevene opplever at lærerne har forklart elevene hvordan de kan være med på å bestemme hvordan de skal arbeide med fagene, er dette også stilt til elevene på 5. til 7. trinn. Disse trinnene er imidlertid ikke inkludert i indeksen som måler ”medbestemmelse” og er således ikke med i analysene. For å måle elevenes opplevelse av medbestemmelse ble elevene stilt seks spørsmål. Disse seks spørsmålene er i denne rapporten satt sammen til en indeks som viser elevenes følelse av å få være med på å bestemme arbeidsmål, arbeidsplaner, arbeidsmåter og hva det skal legges vekt på ved vurdering, samt spørsmål om elevene opplever at lærerne oppmuntrer dem til å være med på å bestemme hvordan de skal arbeide med fagene og om lærerne har forklart hvordan elevene kan være med på å bestemme hvordan de kan arbeide med fagene. Nærmere bestemt består indeksen av følgende seks spørsmål:

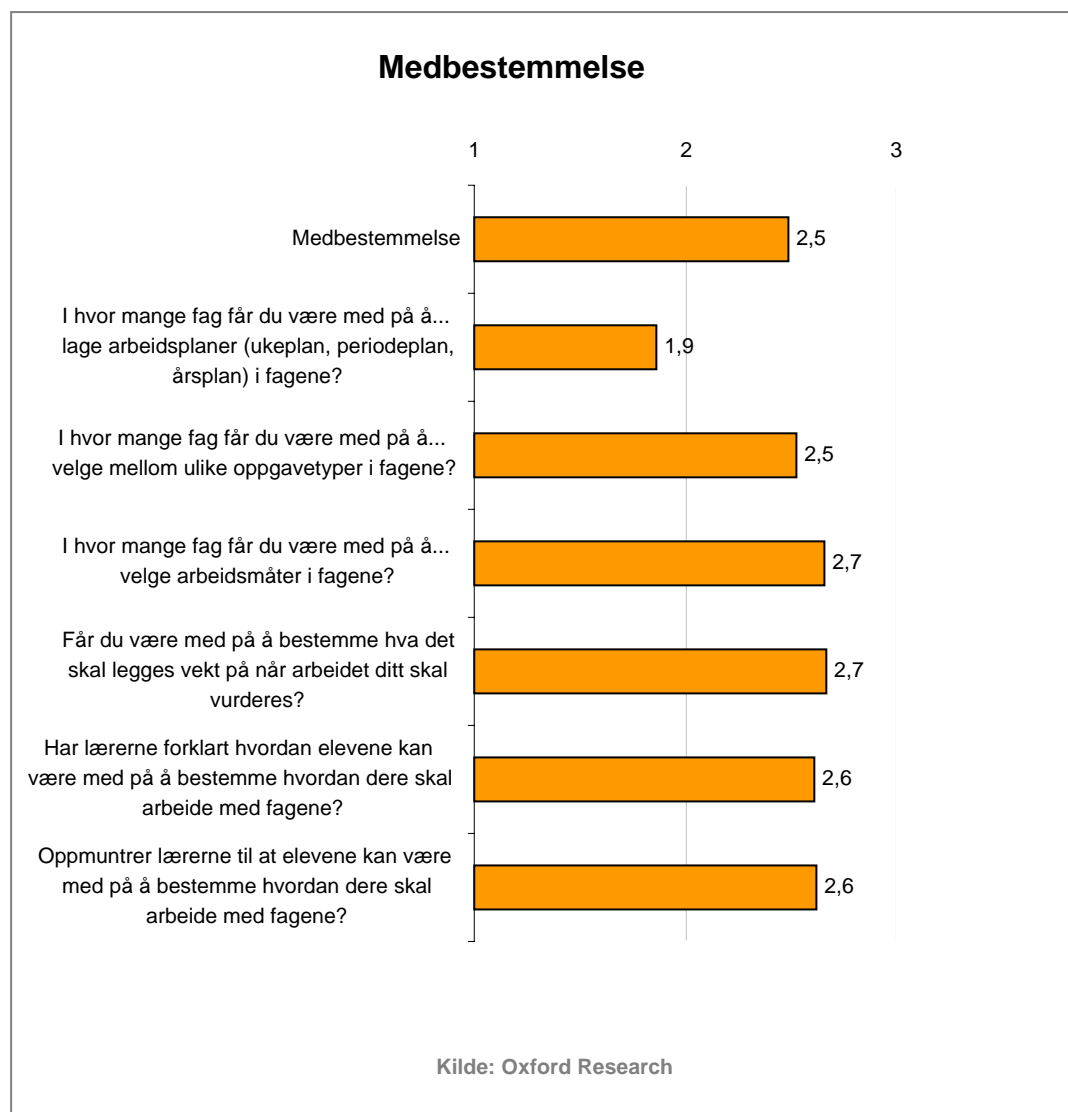
- I hvor mange fag får du være med på å:
 - Lage arbeidsplaner (ukeplan, periodeplan, årsplan) i fagene?
 - Velge mellom ulike oppgavetyper i fagene?
 - Velge arbeidsmåter i fagene?
- Får du være med å bestemme hva det skal legges vekt på når ditt arbeid skal vurderes?
- Har lærerne forklart hvordan elevene kan være med på å bestemme hvordan dere skal arbeide med fagene?
- Oppmuntrer lærerne til at elevene kan være med på å bestemme hvordan dere skal arbeide med fagene?

Svaralternativene var: 1) Ikke i noen fag 2) I svært få fag 3) I noen fag 4) I mange fag 5) I alle eller de fleste fagene.

Figur 82 Medbestemmelse, obligatoriske trinn.

Figur 83 Medbestemmelse, hele utvalg.

I figurene 82 og 83 er gjennomsnitt på spørsmålene for obligatoriske trinn og trinnene samlet presentert. Figurene viser at elevene gjennomsnittlig skårer mellom 2,3-2,5 på indeksen for medbestemmelse. Det betyr at elevgruppene som er inkludert i analysen gjennomsnittlig opplever at de i noe begrenset grad får være med å bestemme arbeidsmål, arbeidsplaner, arbeidsmåter og hva det skal legges vekt på ved vurdering.

Det er noe variasjon i gjennomsnittsskåre i forhold til de enkelte spørsmål. Tendensen er naturlig nok relativt lik mellom elevene i de obligatoriske trinnene og elevene i samtlige trinn i undersøkelsen. Mer konkret ser vi av figurene 82 og 83 at den høyeste skåren og størst grad av medbestemmelse finner vi når det gjelder spørsmålet om elevene opplever at de får være med på å bestemme hva som skal vektlegges i vurderingen av arbeidet deres, samt på spørsmålet om i hvor mange fag de opplever å få være med på å velge arbeidsmåter i fagene. På disse spørsmålene varierer svarene for de ulike elevgruppene i analysen fra henholdsvis 2,5-2,7 og 2,6-2,7. Det betyr at elevene opplever at de får være med på å bestemme hva det skal legges vekt på i vurderingen av arbeidet og at de får lov til å velge arbeidsmåter i fagene i noen fag. Den laveste skåren og lavest grad av medbestemmelse, ser vi i forhold til hvor mange fag elevene får være med å lage arbeidsplaner. På dette spørsmålet ser vi av figurene 82

og 83 at elevene skårer 1,6-2,0. Det innebærer at de i svært få fag opplever å få være med på å lage slike planer.

4.7.1 Forskjeller i svar mellom elevgrupper

Når det gjelder spørsmålene som måler medbestemmelse viser analyser at trinn har betydning for hvordan elevene svarer på spørsmålet om de får være med å bestemme hva det skal legges vekt på når arbeidet skal vurderes og på spørsmålet om hvor mange fag elevene opplever å få være med på å velge arbeidsmåter i fagene samt lage arbeidsplaner. På sistnevnte spørsmål finner vi også at svarene til elevene samvarierer med de obligatoriske trinnene i undersøkelsen samt med skoletype.

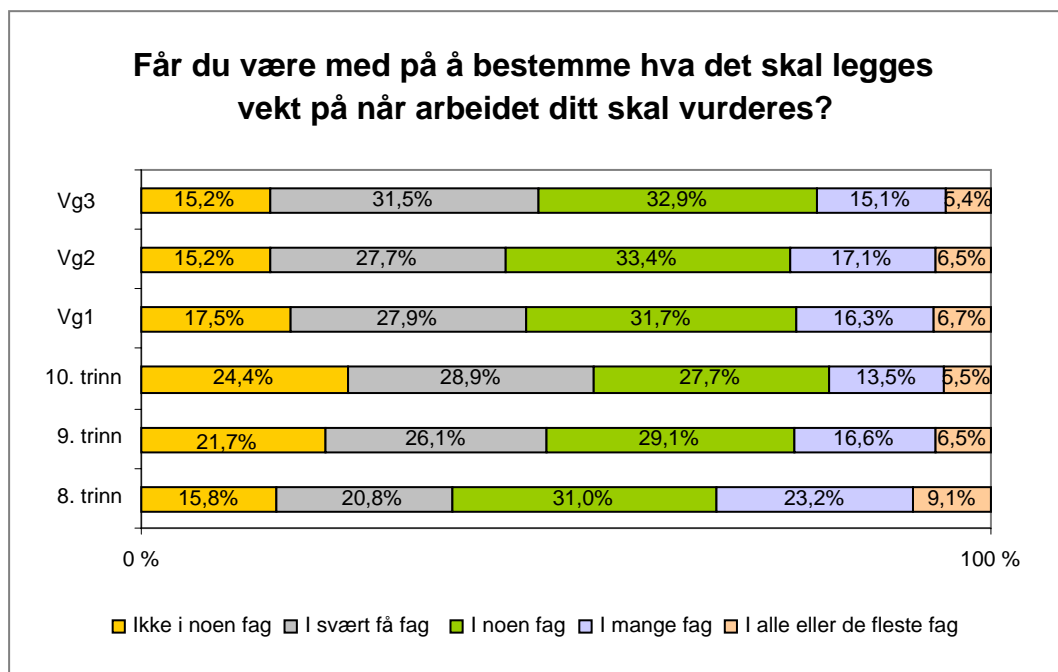
Som figur 84 viser så er elevene på 8. trinn den elevgruppen som oftest oppgir at de får være med på å bestemme hva det skal legges vekt på når arbeidet deres skal vurderes, mens 10. trinn er den gruppen som sjeldnest oppgir at de får være med på dette. Mer konkret sier i underkant av 1/3 av elevene på 8. trinn at de i mange eller alle /de fleste fag opplever at de får være med på å bestemme slikt. Til sammenlikning oppgir i underkant av 20 % av elevene på 10. trinn det samme (ES=.36).

På spørsmålet om å få være med på å lage arbeidsplaner finner vi en liten, men signifikant sammenheng mellom elevene på ulike trinn og hvor ofte de opplever at de får være med på dette (ES=.45). Nærmere bestemt ser vi at på 9. trinn er den gruppen som sjeldnest oppgir at de får være med på å lage slike planer, mens elevene på Vg3 oppgir oftest at de får delta på slikt. Som figur 85 viser, så sier nær 3/4 av elevene på 9. trinn at de ikke i noen fag får være med på å lage arbeidsplaner, mens 1/3 av elevene på Vg3 sier det samme. Resultatene i figur 85 kan tyde på en overordnet tendens til at de yngre elevene noe sjeldnere opplever at de får være med på å lage arbeidsplaner sammenliknet med de eldre elevene. På bakgrunn av dette er det ikke uventet at vi finner en liten, men signifikant forskjell mellom elevenes svar på spørsmålet om å få være med på å lage arbeidsplaner og obligatoriske trinn for undersøkelsen (ES=.29). I figur 86 ser vi at elevene på 10. trinn i 65 % av tilfellene svarer at de ikke får være med på å lage slike planer i noen fag, mens i overkant av 45 % av elevene på Vg1 svarer det samme.

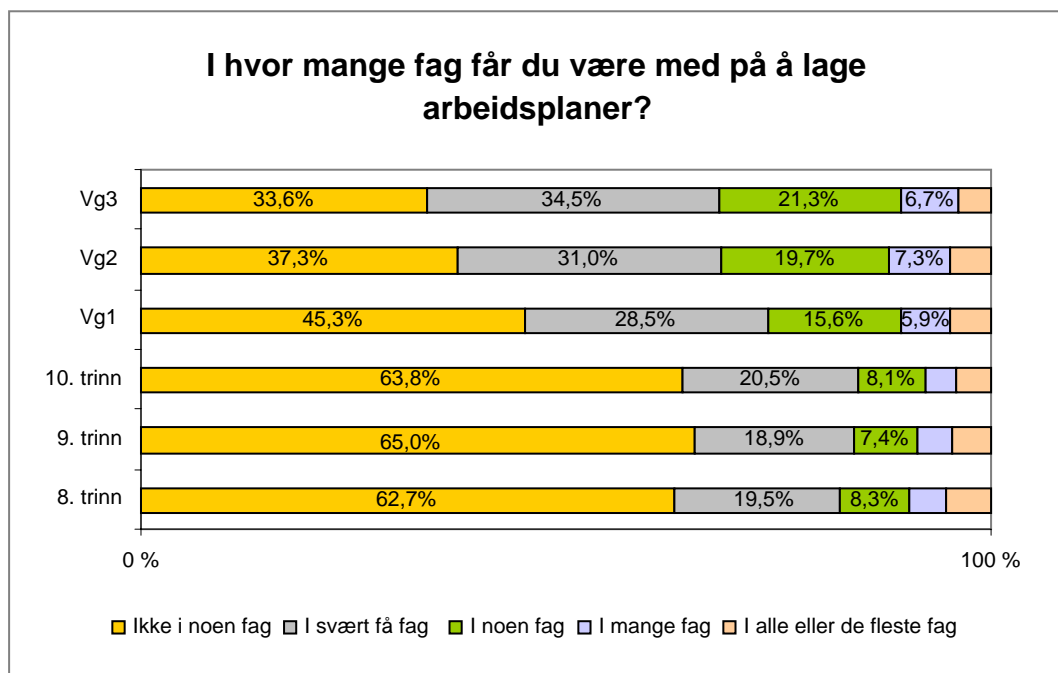
Tendensen til at elever i de øvre trinnene noe oftere enn elevene i de lavere trinnene opplever at de får være med å lage arbeidsplaner, bekreftes av at vi også finner en liten, men signifikant sammenheng mellom elevenes svar på dette spørsmålet og skoletype (ES=.35). Figur 87 viser at i underkant av 65 % av elevene på ungdomstrinnet sier at de ikke i noen fag får være med på å lage arbeidsplaner, mot i underkant av 40 % blant elevene i vgs.

Som nevnt innledningsvis finner vi også en sammenheng mellom skoletrinn og svarmønsteret til elevene på spørsmålet om i hvor mange fag elevene får være med på å velge arbeidsmåter i fagene (ES=.22). Som vi ser av figur 88, så oppgir noe flere elever i 9. trinn at de ikke får være med på å velge arbeidsmåter i fagene i noen fag enn det som er tilfelle blant elevene på Vg3, henholdsvis 25 % mot 11 %.

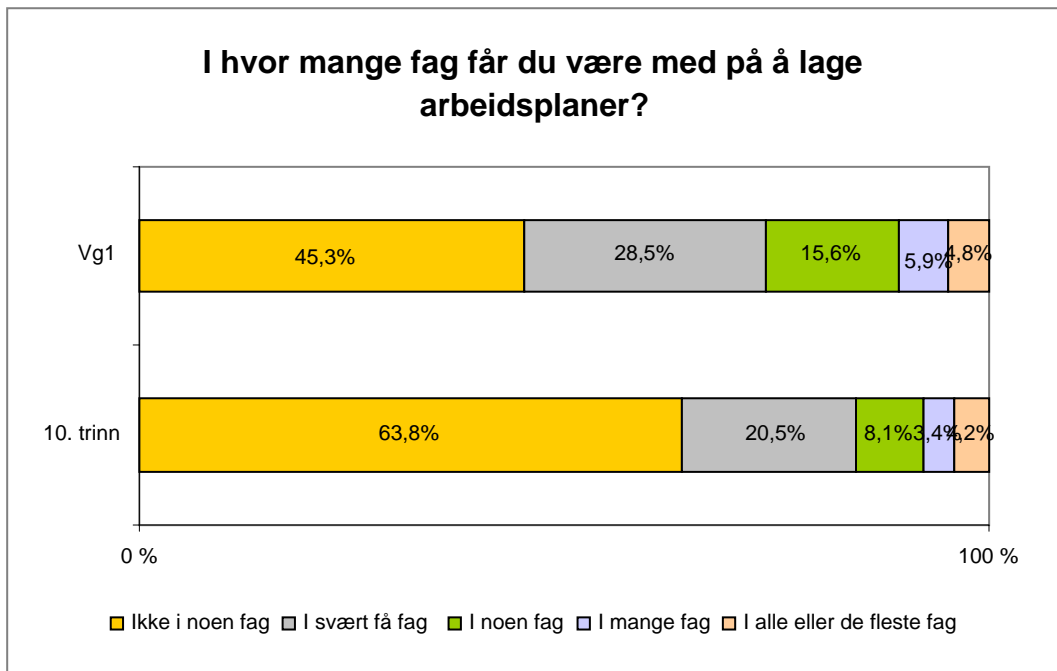
Figur 84 Medbestemmelse – vurdering av arbeid, alle trinn.

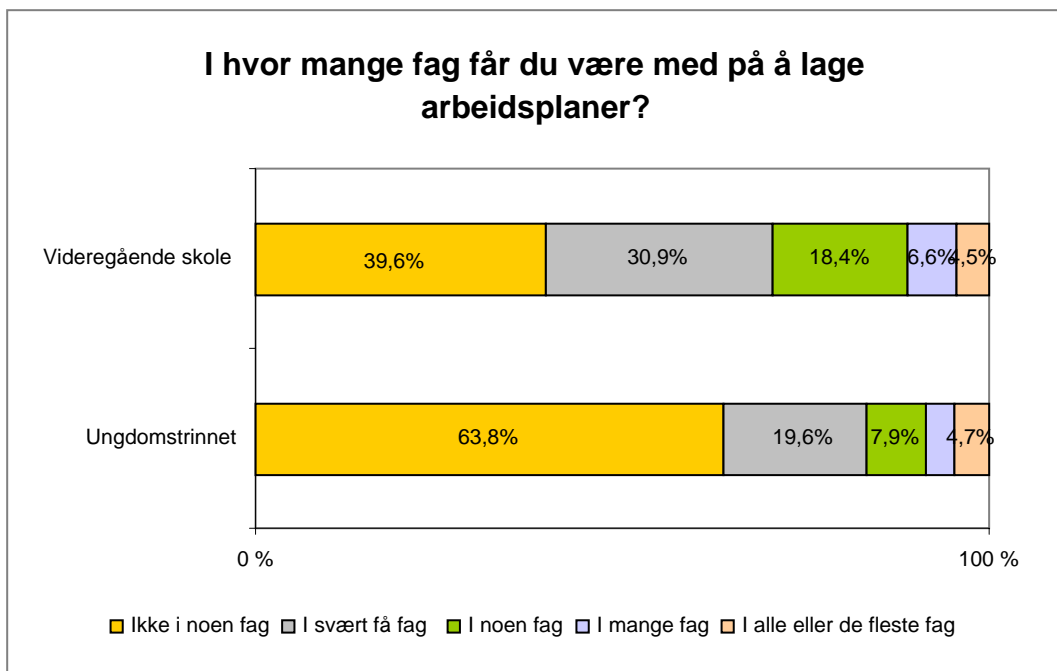
Figur 85 Medbestemmelse – arbeidsplaner, alle trinn.

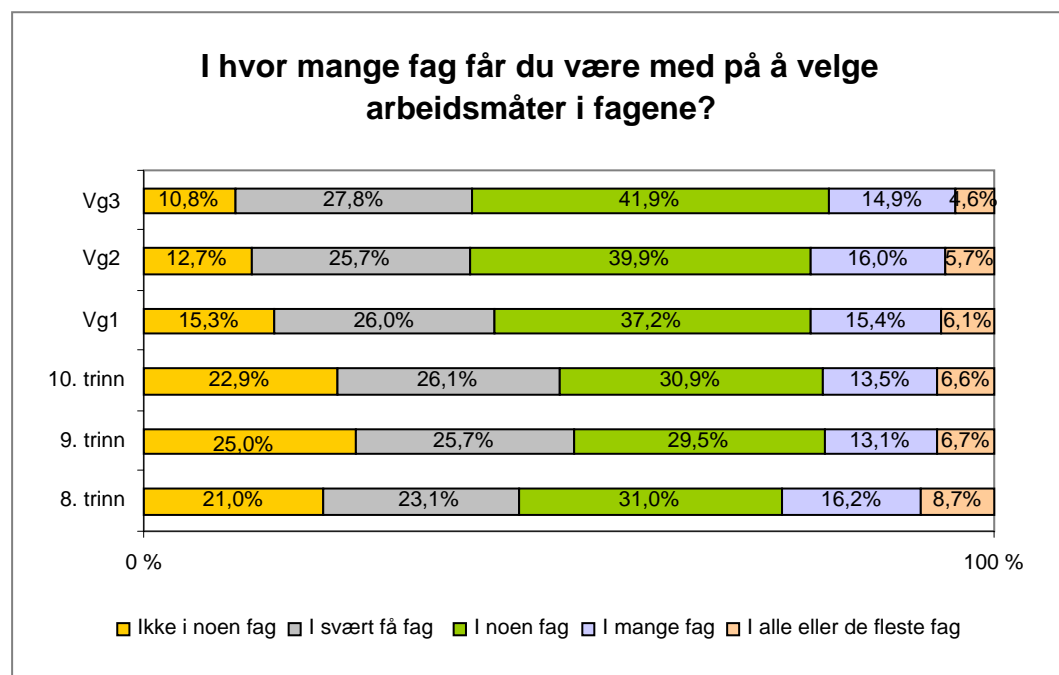
Figur 86 Medbestemmelse – arbeidsplaner antall fag, obligatoriske trinn.

Figur 87 Medbestemmelse – arbeidsplaner antall fag, skoletype.

Figur 88 Medbestemmelse – arbeidsmåter antall fag, alle trinn.

4.8 Karriereveiledning

I Elevundersøkelsen ble elevene også bedt om å svare på spørsmål som omhandlet karriereveiledning. Dette temaet er målt med utgangspunkt i to spørsmål. Disse to spørsmålene utgjør til sammen en indeks som viser elevenes vurdering av den informasjonen de får om utdanningsvalg. Nærmere bestemt består indeksen av følgende to spørsmål:

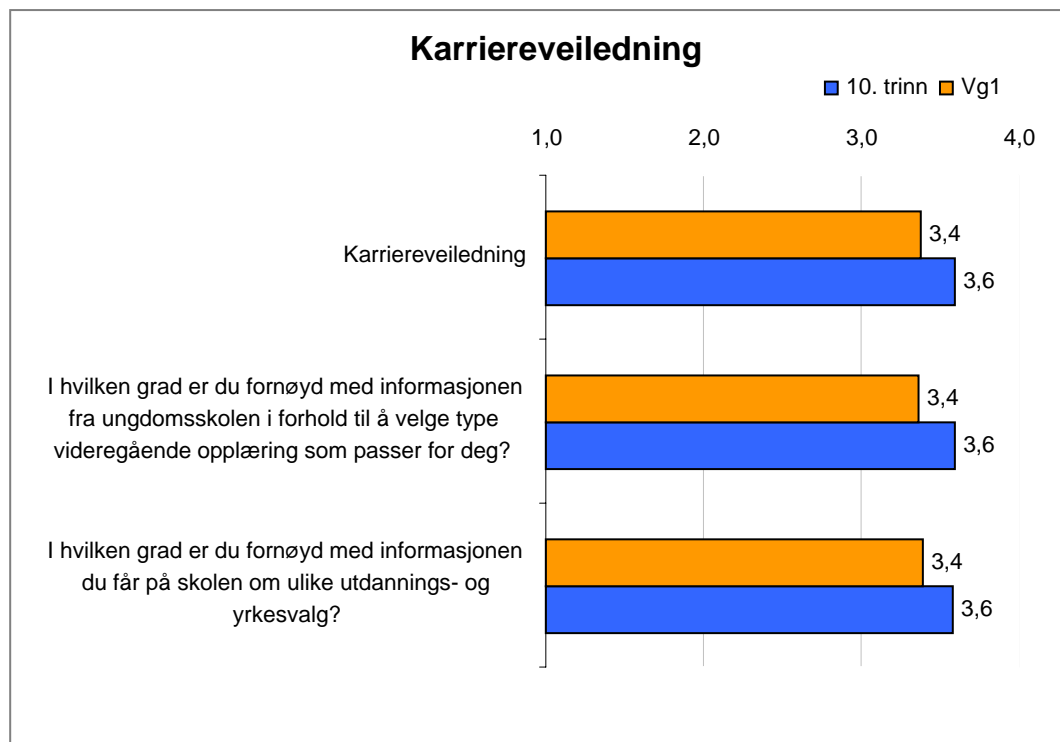
- I hvilken grad er du fornøyd med informasjonen fra ungdomsskolen i forhold til å velge type videregående skole som passer for deg?
- I hvilken grad er du fornøyd med informasjonen du får på skolen om ulike utdannings- og yrkesvalg?

Førstnevnte spørsmål gjaldt elevene på 9. trinn, 10. trinn og Vg1, mens sistnevnte gjaldt elevene på 9. trinn, 10. trinn og elevene i den videregående skolen.

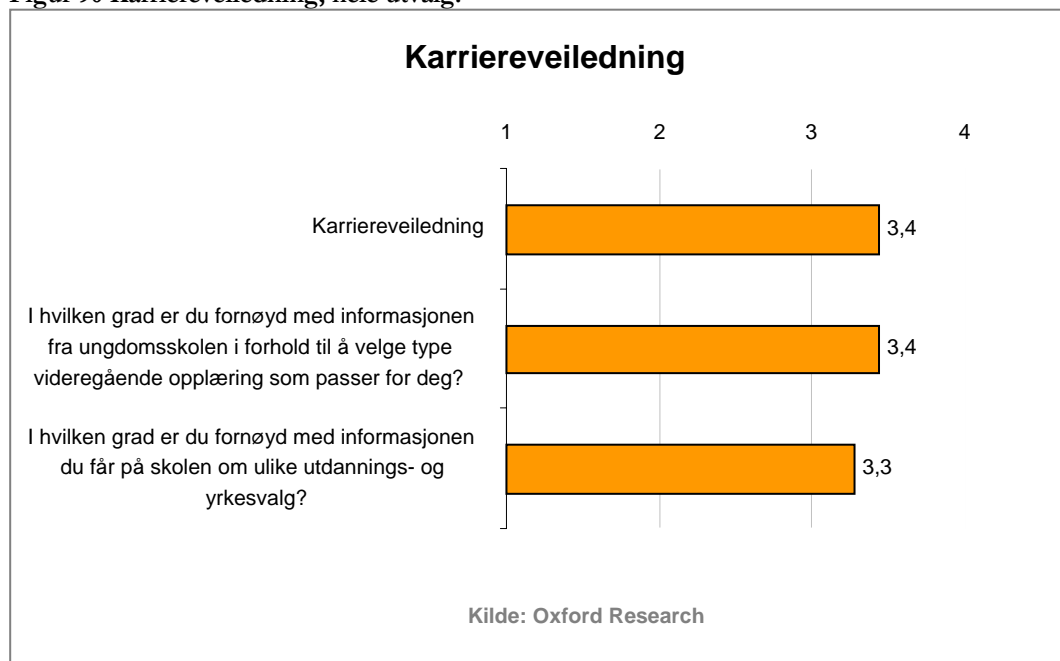
Svaralternativene var: 1) Svært misfornøyd 2) Misfornøyd 3) Verken fornøyd eller misfornøyd 4) Fornøyd 5) Svært fornøyd.

I figurene 89 og 90 presenteres gjennomsnittsskåren for elevene i hvert av de obligatoriske trinnene, samt for hele utvalget for undersøkelsen, når det gjelder karriereveiledning som indeks og på enkeltspørsmålene som inngår i denne.

Figur 89 Karriereveiledning, obligatoriske trinn.

Figur 90 Karriereveiledning, hele utvalg.

Verdien 1 betyr svært misfornøyd. Verdien 2 betyr misfornøyd. Verdien 3 betyr verken fornøyd eller misfornøyd. Verdien 4 betyr fornøyd og verdien 5 svært fornøyd. På bakgrunn av dette tyder resultatene i figurene 89 og 90 på at elevene i hvert av de obligatoriske trinnene og elevene i hele utvalget befinner seg i grenselandet mellom å være verken fornøyd eller misfornøyd med karriereveiledningen på skolen og å være fornøyd på dette området. Verdien spenner fra 3,4 til 3,6 på denne indeksen (figurene 89 og 90). Dersom vi ser på enkeltspørsmålene finner vi at skåren er identisk med skåren på indeksen "karriereveiledning" når det gjelder elevene på hvert av

de obligatoriske trinnene (figur 89). Av figur 90 finner vi imidlertid at for samtlige elever i undersøkelsen, er elevene noe mer lunkne på spørsmålet om å være tilfreds med informasjonen på skolen om ulike utdannings- og yrkesvalg enn hva som er tilfelle med spørsmålet om tilfredshet med informasjonen fra ungdomsskolen i forhold til å velge videregående opplæring. På førstnevnte spørsmål er gjennomsnittsskåren 3,3, mens skåren på det sistnevnte ligger på 3,4. Forskjellene er imidlertid marginale, og svarene reflekterer samme tendens, nemlig en opplevelse av å være verken fornøyde eller misfornøyde med informasjonen både når det gjelder valg av videregående opplæring samt informasjon knyttet til ulike utdannings- og yrkesvalg.

4.8.1 Forskjeller i svar mellom elevgrupper

På begge spørsmålene som måler karriereveiledning, så finner vi at trinn har betydning for hvordan elevene velger å svare. I tillegg finner vi at når det gjelder spørsmålet om tilfredshet med informasjonen fra ungdomsskolen i forhold til å velge passende videregående opplæring, så finner vi at svarene varierer med de obligatoriske trinnene for undersøkelsen, mens skoletype viser seg å ha betydning for elevenes svar på spørsmålet om tilfredshet med informasjonen på skolen om ulike utdannings- og yrkesvalg.

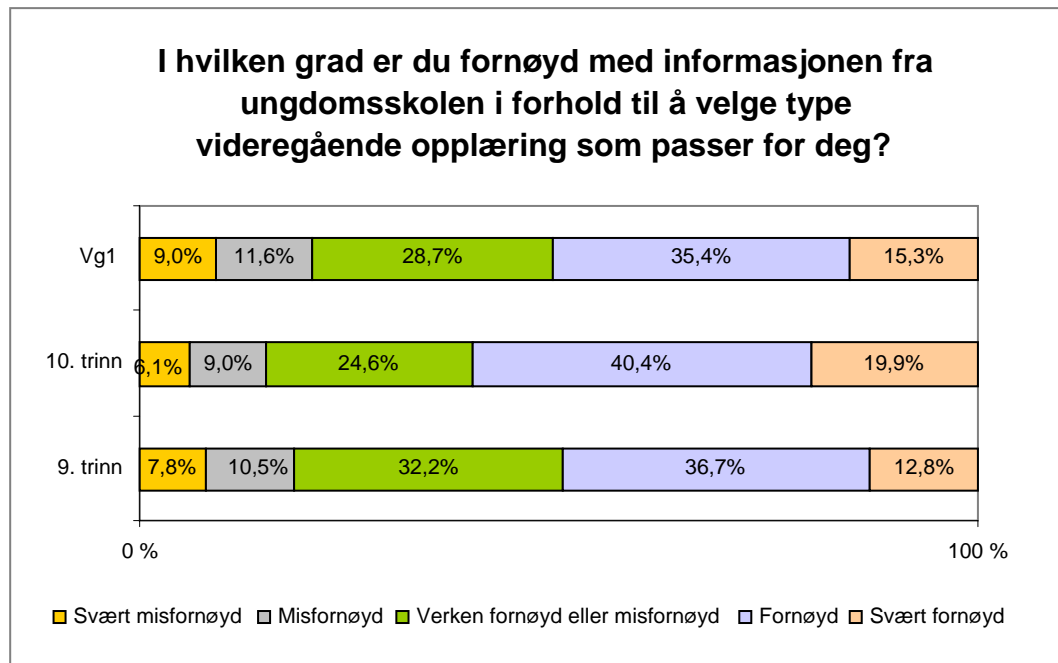
Av figur 91 ser vi at elevene på 10. trinn er den gruppen som oftest utviser tilfredshet med den informasjonen de har fått på ungdomsskolen i forhold til å velge passende videregående opplæring. På dette trinnet svarer om lag 60 % at de er fornøyd eller svært fornøyd med denne typen informasjon fra ungdomsskolen. Videre ser vi at elevene på Vg1 er den gruppen som sjeldnest viser seg å være fornøyd på dette området. Her svarer om lag 50 % at de er fornøyd eller svært fornøyd med denne informasjonen. Forskjellen mellom de ulike trinnene er liten, men signifikant ($ES=.20$). På bakgrunn av at både 10. trinn og Vg1 er obligatoriske trinn, er det ikke uventet at det fremkommer en signifikant forskjell av samme størrelse når vi undersøker svarene mellom elever i obligatoriske trinn. Figur 92 viser svarmønsteret kun for de obligatoriske trinnene på dette spørsmålet.

Når det gjelder spørsmålet som omhandler tilfredshet med informasjon på skolen om ulike utdannings- og yrkesvalg, ser vi av figur 93 at elevene på 10. trinn er den gruppen som oftest oppgir at de er fornøyd med denne informasjonen fra ungdomsskolen. Hele 60 % av elevene på dette trinnet svarer at de er fornøyd/svært fornøyd med denne typen informasjon. Elevene på Vg3 er den elevgruppen som sjeldnest oppgir å være fornøyd på dette området. Her svarer om lag 30 % av elevene at de er fornøyd/svært fornøyd med den informasjonen skolen har gitt om ulike utdannings- og yrkesvalg. Forskjellen mellom trinnene er signifikant og av moderat størrelse ($ES=.67$).

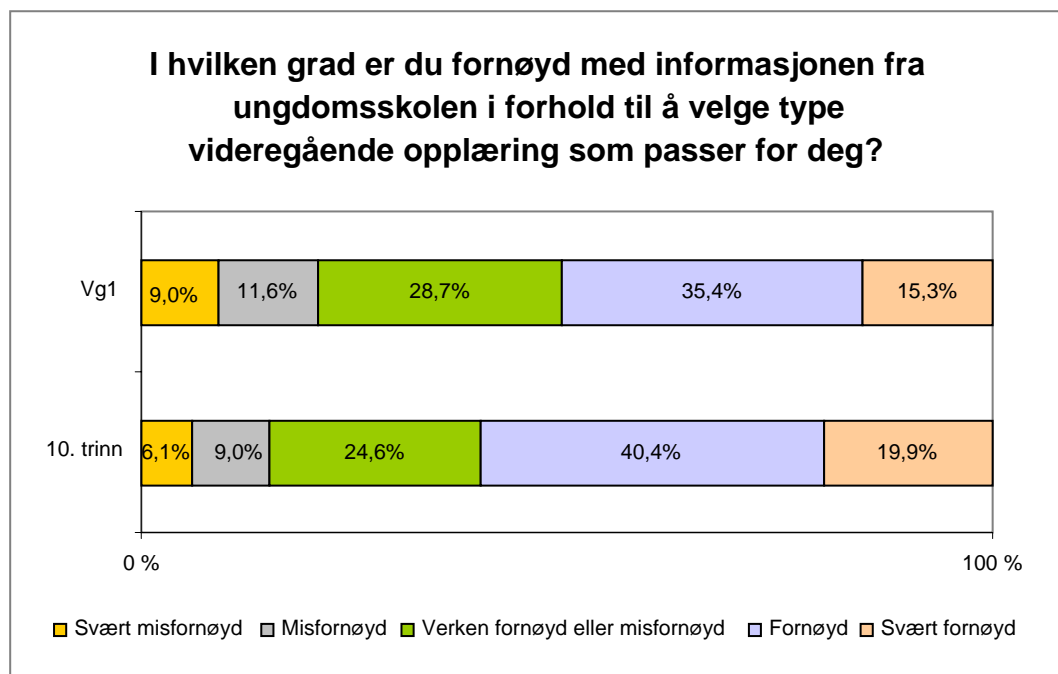
Det viser seg videre at det er en liten forskjell mellom elever i ulike skoletyper med hensyn til hvor fornøyd elevene er med informasjon på skolen om ulike utdannings- og yrkesvalg ($ES=.29$). På dette spørsmålet består skoletyper av ungdomstrinnet versus videregående skole da elevene på 5. – 7. trinn ikke har blitt stilt dette spørsmålet. Forskjellen går i retning av at elevene på ungdomstrinnet noe oftere rapporterer at de er fornøyd med denne typen informasjon fra skolen enn det som gjelder elevene på videregående skole. Henholdsvis om lag 55 % av elevene på ungdomstrinnet oppgir at de er fornøyd eller svært fornøyd med den informasjonen skolen gir på dette området, mens i overkant av 40 % av elevene i den videregående skolen svarer det samme (figur 94).

Et slikt resultat kan synes noe uventet da det for de fleste elevene er mer aktuelt å ta stilling til utdannings- og yrkesvalg etter den videregående skolen enn det er etter fullført ungdomsskole.

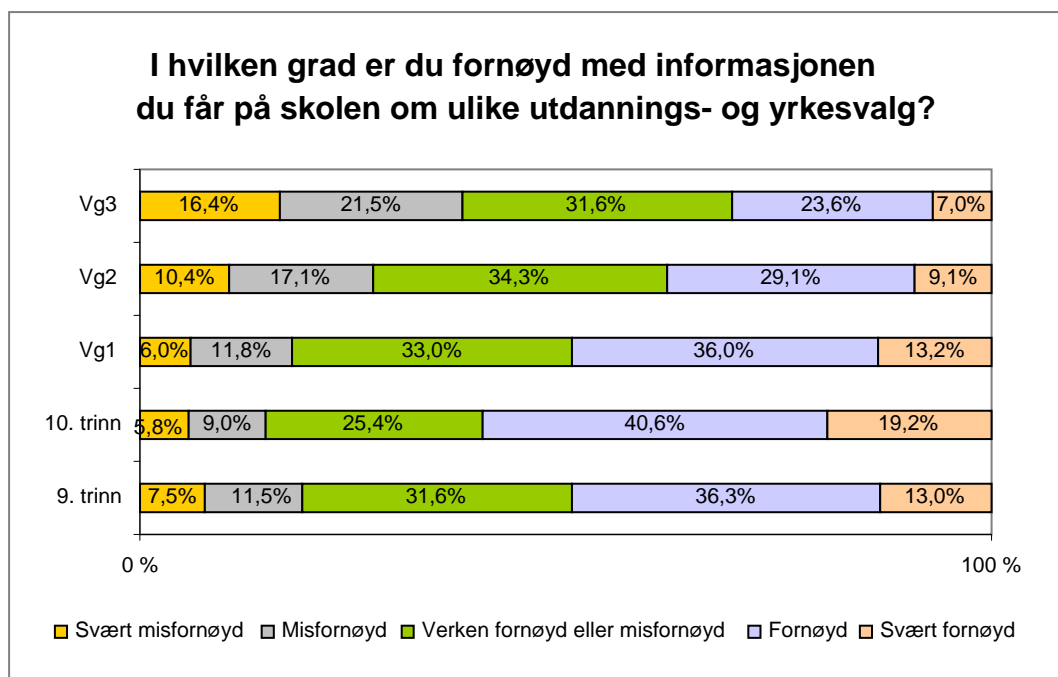
Figur 91 Karriereveiledning – valg av videregående opplæring, alle trinn.

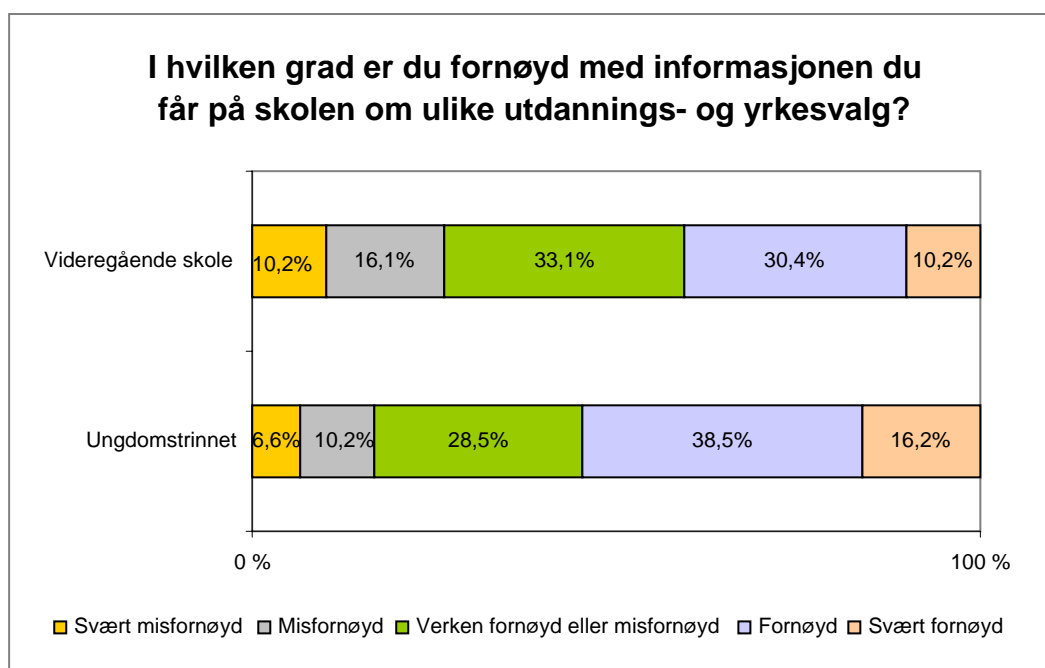
Figur 92 Karriereveiledning – valg av videregående opplæring, obligatoriske trinn.

Figur 93 Karriereveiledning – utdannings- og yrkesvalg, alle trinn.

Figur 94 Karriereveiledning – valg av videregående opplæring, skoletype.

Kapittel 5. Mobbing og diskriminering

Mobbing er et begrep som vekker følelser og engasjement hos de fleste som er opp-tatt av læringsmiljøet i skolen. Likevel er det komplisert å kommunisere rundt et be-grep som mobbing, fordi ulike aktører kan ha forskjellige oppfatninger om hva mob-bing er. Utdanningsdirektoratet definerer i Elevundersøkelsen mobbing slik:

”Med mobbing mener vi gjentatt negativ eller ”ondsinnete” atferd fra en eller flere rettet mot en elev som har vanskelig for å forsvare seg. Gjentatt erting på en ubehagelig og sårende måte er også mob-bing.”

Dette er en definisjon som ligger tett opp til den definisjonen som Senter for atferds-forskning ved Universitetet i Stavanger benytter på mobbing:

”Vi kaller det mobbing når en eller flere (sammen) er uvennlige og ubehagelige mot en annen som ikke så lett kan forsvare seg, og når dette gjentar seg. Dette kan f. eks være ved at han/hun blir sparket, slått eller dyttet. Det er også mobbing når han/hun blir mye ertet eller utestengt fra de andre.”

Det gjentakende elementet i den negative eller ”ondsinnete” atferden er også et po-eng hos Olweus og Roland i deres tidlige beskrivelse av fenomenet mobbing (Olweus & Roland, 1983). Gjentakelse og hyppighet er et viktig element når begrepet skal operasjonaliseres slik at det passer i et spørreskjema og kan være gjenstand for analy-se og fortolkning. I Elevundersøkelsen stilles det følgende spørsmål til elevene: *Er du blitt mobbet på skolen de siste månedene? Spørsmålet har følgende svaralternativer: Ikke i det hele tatt – En sjelden gang - 2 eller 3 ganger i måneden - Omtrent 1 gang i uken – Flere ganger i uken.* I denne operasjonaliseringen av begrepet overfor elevene, så kan det stilles spørsmål om ”en sjelden gang” kan klassifiseres som mobbing. I neste svaralternativ er hyp-pighet mer konkretisert ” 2 eller 3 ganger i måneden”. Vi vil hevde at med bakgrunn i de definisjoner som ligger til grunn for begrepet mobbing, så faller bare de som har svart at de blir mobbet 2 eller 3 ganger i måneden eller mer inn under begrepet mob-bing. Det betyr ikke at det er uvesentlig at noen elever også opplever å bli plaget en sjelden gang. Det er viktig at den enkelte skole tar tak i dette og at mer sporadisk plaging blir synliggjort.

Tabell 13 viser svarfordelingen for 2007, 2008 og 2009. Den svake nedgangen i ande-len elever som opplever å ha blitt mobbet eller plaget en sjelden gang fordeler seg forholdsvis jevnt ut over de ulike svaralternativene med unntak av 2-3 ganger i må-neden, som har en svak oppgang.

	2007	2008	2009
Flere ganger i uken	3,3	3,5	3,3
Omtrent 1 gang i uken	1,8	1,9	1,9
2 eller 3 ganger i måneden	2,9	3,2	3,3
En sjelden gang	15,2	15,4	15,1
Ikke i det hele tatt	76,8	76,0	76,4
Total	100,0	100,0	100,0

Tallene for 2008 og 2009 er svært sammenfallende, men vi vil peke på at det er en liten økning i andelen elever som mener at de ikke har vært mobbet. Dette faller også sammen med en liten nedgang i elever som mobbes flere ganger i uken. Disse to

danner en svak positiv trend samlet sett for alle elever som har besvart Elevundersøkelsen. Tallene for dem som mener seg mobbet holder seg stabile de siste tre årene, men med en svak økning av elever som opplever å bli mobbet 2-3 ganger i måneden. Vi vil peke på at endringene er små og ikke gir utslag i signifikante effektstørrelser. Alle resultater må derfor tolkes med forsiktighet.

Det er gledelig med en forsiktig positiv utvikling, på den måten at omfanget av elever som har opplevd å bli mobbet eller plaget har gått noe ned. Vi vil likevel understreke at de senere års økende fokus og innsats mot mobbing, kunne gi grunn til å forvente en tydeligere nedgang i andelen elever som opplever mobbing.

I analysene har vi skilt mellom 5. - 7. trinn, ungdomstrinnet og videregående skole. 5.- 7. trinnet viser en liten økning fra 2008 til 2009 i andelen elever som rapporterer at de blir mobbet "2 eller 3 ganger i måneden" og "flere ganger i uken" (økning er 0,1 % på begge svaralternativer). Endringene er minimale og det er mest nærliggende å tolke dette som tilfeldige variasjoner.

For ungdomstrinnet er det en svak nedgang, spesielt for de som oppgir å bli mobbet "flere ganger i uken" og "omtrent 1 gang i uken" (nedgang er -0,3 % og -0,1 %).

Når det gjelder videregående skole er det en svak økning i andelen elever som opplever å bli plaget en sjelden gang og en tilsvarende nedgang i elever som ikke opplever mobbing i det hele tatt (0,2 % og -0,2 %) . Tall for de øvrige svarkategoriene holder seg stabile.

Tendensene er svake og nyanseres når en deler inn på trinnene i skoleforløpet, men samlet sett er det en svak tendens som kan tolkes positivt. Men det behøves tydeligere endringer over flere år før en kan hevde at dette viser seg som en trend. Videre analyser viser at skolestørrelse ikke har signifikant betydning for utbredelsen av mobbing.

5.1 Hvem opplever elevene seg mobbet av?

Med bakgrunn i operasjonaliseringen av hvem som faller inn under begrepet mobbing, laget vi en egen kategori elever av dem som opplever seg mobbet 2 til 3 ganger i måneden eller mer. Denne gruppen utgjør 8.5 % av elevene. Vi ønsket å se hvordan disse elevene fordelte seg på svaralternativene for hvem de opplevde seg mobbet av. Elevundersøkelsen har et spørsmål med fire alternative grupper "mobbere". For hvert alternativ har elevene svaralternativene som nevnt ovenfor.

Blir du mobbet av...

- Elever i gruppa/klassen?
- Andre elever på skolen?
- En eller flere lærere?
- Andre voksne på skolen?

Spørsmålene er ikke gjensidig utelukkende slik at elevene i teorien kan krysse av for at alle fire gruppene, som de opplever mobber.

Elever som opplever mobbing oppgir medelever i gruppen/klassen som de som mobber oftest (32 %). I rangert rekkefølge kommer; andre elever ved skolen (28,5 %), en eller flere lærere (25,3 %) og andre voksne på skolen (23,4 %).

Vi har sett nærmere på fordelingen av mobbing koblet opp mot andelen elever med minoritetsspråklig bakgrunn på den enkelte skole. I vårt datamateriale har vi for sko-

ler med mer enn 10 elever med minoritetsspråklig bakgrunn opplysninger om; antall elever ved skolen og antall elever med minoritetsspråklig bakgrunn. I snitt har disse skolene 14,9 % minoritetsspråklige elever. Vi har derfor i vår operasjonalisering dan- net tre skolegrupper.

- Skoler med mindre enn 10 minoritetsspråklige elever.
- Skoler med mer enn 10 minoritetsspråklige elever, men med en totalandel på mindre enn 15 %.
- Skoler med mer enn 10 minoritetsspråklige elever, men med en totalandel på mer enn 15 %.

Når vi kobler dette mot elever som opplever seg mobbet 2-3 ganger i uken eller mer, så får vi frem følgende resultat.

Mindre enn 10 minoritetsspråklige elever	Mindre enn 15 %	Mer enn 15 %
6,9 %	9,2	10,4

Trenden er at jo flere minoritetsspråklig elever ved skolen, jo flere elever oppgir at de blir mobbet 2-3 ganger i måneden eller mer. På skoler med mindre enn 10 elever med minoritetsspråklig bakgrunn oppgir 6,9 % av elevene ved skolene at de blir mobbet, mens for skoler med mer enn 15 % andel av elever med minoritetsspråklig bakgrunn så øker denne andelen til 10,4 %.

Dette understreker betydningen av at skoler med høy andel av minoritetsspråklige elever, arbeider aktivt mot og har en høy beredskap i forhold til mobbing.

5.2 Diskriminering

I Elevundersøkelsen stilles det spørsmål til elevene på ungdomstrinnet og i videregående skole om de har opplevd urettferdig behandling/diskriminering på grunn av kjønn, funksjonshemming, nasjonalitet, religion/livssyn eller seksuell orientering.

Fra 2007 til 2008 steg andelen elever som oppgir å ha blitt diskriminert, ”flere ganger i uken”, på grunn av nasjonalitet. Denne utviklingen er snudd fra 2008 til 2009. Tilsvarende øker andelen elever som ikke har opplevd å bli diskriminert. ”Effect size” gir ikke signifikante utslag, men er i grenseland mot en signifikant svak effektstørrelse (ES=-.19)

	2007	2008	2009
Flere ganger i uken	2,2	2,7	2,2
Omtrent 1 gang i uken	0,6	0,7	0,6
2 eller 3 ganger i måneden	1,5	1,8	1,8
En sjelden gang	5,0	6,3	5,0
Ikke i det hele tatt	90,7	88,4	90,4
Total	100,0	100,0	100,0

Senter for atferdsforskning gjennomførte i 2008, på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet, en kartleggingsundersøkelse om kjønnsrelatert mobbing og mobbing på grunn av seksuell orientering (Roland, E. og Auestad, G., 2009). Hovedkonklusjonene i

undersøkelsen var at langt flere bifile enn heterofile elever utsettes for mobbing og at andelen homofile elever som mobbes er høyt.

I Elevundersøkelsen samles ikke data på seksuell orientering, men temaet ”diskriminering” behandles blant annet gjennom spørsmålet om eleven har opplevd urettferdig behandling/diskriminering på grunn av seksuell orientering. Spørsmålet er nytt i Elevundersøkelsen fra 2009.

Samlet sett oppgir 4,4 % av elevene i Elevundersøkelsen at de opplever urettferdig behandling eller diskriminering på grunn av seksuell orientering, 2-3 ganger i måneden eller mer. Dette bekrefter noe av funnene fra Senter for atferdsforskning, hvor de finner at 6,6 % prosent av elevene har opplevd kjønnsrelatert mobbing og mobbing på grunn av seksuell orientering. I Senter for atferdsforskning's undersøkelse ble elevene spurt indirekte om seksuell legning ved å sammenligne oppgitt kjønn og foretrukket kjønn på kjæreste. Elevundersøkelsen spør kun om elevene opplever seg urettferdig behandlet eller diskriminert på grunn av seksuell orientering. Når det gjelder de som opplever dette 2 til 3 ganger i måneden eller mer, så er det noen flere som melder at de blir diskriminert flere ganger i uken av lærere (38,4 %) enn av medelever i gruppa/klassen (36,6), mens det kun er mindre variasjoner for de andre svaralternativene. Vi finner ingen signifikante forskjeller på bakgrunnsvariabler som kjønn og skolestørrelse(målt i antall årsverk) for denne gruppen (Kjønn ES=.04).

Figuroversikt

Figur 1 Eksempel på figur og fremstilling: Nasjonalt, grunnskole.	11□
Figur 2 Svarprosent pr. trinn	18□
Figur 3 Effektstørrelse og grad av forskjell	24□
Figur 4 Teoretisk modell av sammenheng mellom bruk av arbeidsplaner og tilpassing av undervisning	27□
Figur 5 Testing av modellen av sammenheng mellom bruk av arbeidsplaner og tilpassing av undervisning. Alle elevene i ungdomstrinnet.	29□
Figur 6 Testing av modellen av sammenheng mellom bruk av arbeidsplaner og tilpassing av undervisning. For de 8 % av elevene som har de svakeste karakterene. Forklart varians av tilpassing=48 %.	31□
Figur 7 Testing av modellen av sammenheng mellom bruk av arbeidsplaner og tilpassing av undervisningen for elever som har under middels karakterer. Forklart varians av tilpassing = 31 %.	31□
Figur 8 Testing av modellen av sammenheng mellom bruk av arbeidsplaner og tilpassing av undervisningen for elever som har middels karakterer. Forklart varians av tilpassing = 26 %.	32□
Figur 9 Testing av modellen av sammenheng mellom bruk av arbeidsplaner og tilpassing av undervisningen for elever som har over middels karakterer. Forklart varians av tilpassing = 21 %.	32□
Figur 10 Testing av modellen av sammenheng mellom bruk av arbeidsplaner og tilpassing av undervisningen for de 17 % av elevene som har de beste karakterene. Forklart varians av tilpassing = 28 %.	33□
Figur 11 Stianalyse - direkte og indirekte relasjoner. Standardiserte regresjonskoeffisienter er rapportert. For å gjøre figuren mer leselig, er regresjonskoeffisienter lavere enn .10 ikke rapportert i figuren.	36□
Figur 12 Indekser, obligatoriske trinn	39□
Figur 13 Indekser, hele utvalget	40□
Figur 14 Trivsel, obligatoriske trinn	42□
Figur 15 Trivsel, hele utvalget	42□
Figur 16 Trinn og trivsel på skolen	44□
Figur 17 Trinn og trivsel i friminutt/fritime	45□
Figur 18 Trinn og trivsel med lærere	46□
Figur 19 Trivsel med lærere, obligatoriske trinn	48□
Figur 20 Trivsel med lærere, skoletype	48□
Figur 21 Trivsel med lærere, grunnskole	49□
Figur 22 Trivsel med lærere, skolestørrelse	49□
Figur 23 Elevdemokrati, obligatoriske trinn	50□

Figur 24 Elevdemokrati, hele utvalg	51□
Figur 25 Elevdemokrati – elevrådets arbeid, alle trinn	53□
Figur 26 Elevdemokrati – elevrådets arbeid, obligatoriske trinn	54□
Figur 27 Elevdemokrati – elevrådets arbeid, skoletype	54□
Figur 28 Elevdemokrati – elevrådets arbeid, grunnskole	55□
Figur 29 Elevdemokrati – elevrådets arbeid, skolestørrelse	55□
Figur 30 Elevdemokrati – hører skolen på elevens forslag, alle trinn	57□
Figur 31 Elevdemokrati – hører skolen på elevens forslag, obligatoriske trinn	58□
Figur 32 Elevdemokrati – hører skolen på elevens forslag, skoletype	58□
Figur 33 Elevdemokrati – hører skolen på elevens forslag, grunnskole	59□
Figur 34 Elevdemokrati – hører skolen på elevens forslag, skolestørrelse	59□
Figur 35 Fysiske forhold på skolen, obligatoriske trinn.	61□
Figur 36 Fysiske forhold på skolen, hele utvalget	62□
Figur 37 Fysiske forhold på skolen – luften i klasserommet, alle trinn.	64□
Figur 38 Fysiske forhold på skolen – temperaturen i klasserommet, alle trinn.	65□
Figur 39 Fysiske forhold på skolen – klasserommene ellers, alle trinn.	66□
Figur 40 Fysiske forhold på skolen – lærebøker og utstyr, alle trinn.	67□
Figur 41 Fysiske forhold på skolen – skolebibliotek, alle trinn.	68□
Figur 42 Fysiske forhold på skolen – toaletter, alle trinn.	69□
Figur 43 Fysiske forhold på skolen – garderobe og dusj, alle trinn.	70□
Figur 44 Fysiske forhold på skolen – skolebygget, alle trinn.	71□
Figur 45 Fysiske forhold på skolen – renhold/vasking, alle trinn.	72□
Figur 46 Fysiske forhold på skolen – uteområde, alle trinn.	73
Figur 47 Fysiske forhold på skolen, obligatoriske trinn.	75
Figur 48 Fysiske forhold på skolen, skoletype.	76
Figur 49 Fysiske forhold på skolen, grunnskole.	77
Figur 50 Fysiske forhold på skolen, skolestørrelse.	78□
Figur 51 Mobbing, obligatoriske trinn.	80□
Figur 52 Mobbing, hele utvalg.	80□
Figur 53 Mobbing, alle trinn.	81□
Figur 54 Mobbing, skoletype.	82□
Figur 55 Motivasjon, obligatoriske trinn.	83□
Figur 56 Motivasjon, hele utvalget	83□
Figur 57 Motivasjon – interessert i å lære, alle trinn.	85□
Figur 58 Motivasjon – interessert i å lære, obligatoriske trinn.	86□
Figur 59 Motivasjon – interessert i å lære, grunnskole.	86□

Figur 60 Motivasjon – gjør du lekser, alle trinn.	88□
Figur 61 Motivasjon – gjør du lekser, obligatoriske trinn.	89□
Figur 62 Motivasjon – gjør du lekser, skoletype.	89□
Figur 63 Motivasjon – gjør du lekser, grunnskole.	90□
Figur 64 Motivasjon – gjør du lekser, skolestørrelse.	90□
Figur 65 Motivasjon – liker skolearbeidet, alle trinn.	92□
Figur 66 Motivasjon – liker skolearbeidet, obligatoriske trinn.	93□
Figur 67 Motivasjon – liker skolearbeidet, grunnskole.	93□
Figur 68 Motivasjon – liker skolearbeidet, skolestørrelse.	94□
Figur 69 Motivasjon – følger med og hører etter, alle trinn.	95□
Figur 70 Motivasjon – følger med og hører etter, obligatoriske trinn.	96□
Figur 71 Motivasjon – følger med og hører etter, grunnskole.	96□
Figur 72 Motivasjon – følger med og hører etter, skolestørrelse.	97□
Figur 73 Faglig veiledning, obligatoriske trinn.	98□
Figur 74 Faglig veiledning, hele utvalget	98□
Figur 75 Faglig veiledning, alle trinn.	100□
Figur 76 Faglig veiledning, skoletype.	100□
Figur 77 Faglig veiledning - hyppighet, alle trinn.	102□
Figur 78 Faglig veiledning - hyppighet, obligatoriske trinn.	103□
Figur 79 Faglig veiledning - hyppighet, skoletype.	103□
Figur 80 Faglig veiledning - hyppighet, grunnskole.	104□
Figur 81 Faglig veiledning - hyppighet, skolestørrelse.	104□
Figur 82 Medbestemmelse, obligatoriske trinn.	106□
Figur 83 Medbestemmelse, hele utvalg.	107□
Figur 84 Medbestemmelse – vurdering av arbeid, alle trinn.	109□
Figur 85 Medbestemmelse – arbeidsplaner, alle trinn.	109□
Figur 86 Medbestemmelse – arbeidsplaner antall fag, obligatoriske trinn.	110□
Figur 87 Medbestemmelse – arbeidsplaner antall fag, skoletype.	110□
Figur 88 Medbestemmelse – arbeidsmåter antall fag, alle trinn.	111□
Figur 89 Karriereveiledning, obligatoriske trinn.	112□
Figur 90 Karriereveiledning, hele utvalg.	112□
Figur 91 Karriereveiledning – valg av videregående opplæring, alle trinn.	114□
Figur 92 Karriereveiledning – valg av videregående opplæring, obligatoriske trinn.	114□
Figur 93 Karriereveiledning – utdannings- og yrkesvalg, alle trinn.	115□
Figur 94 Karriereveiledning – valg av videregående opplæring, skoletype.	115□

Referanser

- Bjørgen, I. (1991). *Ansvar for egen læring*. Den profesjonelle elev og student. Trondheim: Tapir.
- Darling, N. og Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative modell. *Psychological Bulletin*, 113, 487-496.
- Garmannslund, P. (2009). "Læreren og elevenes læring", Upublisert Ph.d avhandling, Universitet i Oslo.
- Goodenow, C. (1993). Classroom belonging among early adolescent students: Relationships to motivation and achievement. *Journal of Early Adolescence*, 3, 21-43.
- Kjærnsli, M., Lie, S., Olsen, R.V., Roe, A., Turmo, A. (2004). *Rett spor eller ville veier? Norske elevers prestasjoner i matematikk, naturfag og lesing i PISA 2003*. Universitetsforlaget.
- Klette, K. (2008). Når elevene får ansvaret for å forvalte egen ulykke. *Bedre skole*, nr. 1, ss. 9-13.
- Machr, M. L. (1991). The psychological environment of the school: A focus for school leadership. *Advances in Educational Administration*, 2, 51-81.
- Olweus, D. (1977). Aggression and peer acceptance in adolescent boys :
Two shortterm longitudinal studies on ratings. *Child Development*, 48, 1301-1313.
- Olweus, D. (1999). *Noen hovedresultater fra Det nye Bergensprosjektet mot mobbing og antisosial atferd*. Bergen: HEMIL-senteret.
- Roland, E. (2003). "Pluss 70 prosent mobbing". *Utdanning 2*, nr 3.
- Roland E. og Auestad G. (2009). *Seksuell orientering og mobbing*. Senter for atferdsforskning, Universitetet i Stavanger.
- Roland, E. og Olweus D. (1983). *Mobbing: bakgrunn og tiltak*. Kirke- og undervisningsdepartementet.
- Skog, O.J. (2004). *Å forklare sosiale fenomener*. En regresjonsbasert tilnærming. Gyldendal Akademisk.
- Skaalvik, E. M. og Skaalvik, S. (2009). *Arbeidsplaner fremmer flere mål*. Trondheim, Pedagogisk institutt, NTNU.
- Stortingsmelding nr 11 – 2008/2009.
- Unnever, J. og Cornell, D (2004). Middle school victims of bullying: Who reports being bullied? *Aggressive Behavior*, 30, 373-388.
- Zimmerman, B. J. (2000). Attaining self-regulation. A social cognitive perspective: i M. Boekaerts, P. R. Pintrich og M. Zeidner (red.): *Handbook of Self-Regulation* (ss.13-39). San Diego: Academic press.

VÅR KJERNEKOMPETANSE:

Oxford Research er et skandinavisk konsultantselskap som dokumenterer og utvikler kunnskap i analyser, evalueringer og utredninger slik at politiske og strategiske aktører kan få et bedre grunnlag for sine beslutninger. Oxford Research ble etablert i 1995 i København og har nå kontorer også i Norge (Kristiansand) og Sverige (Stockholm).